

Barcode - 2040100049743

Title - Telugu Savara Dictionary

Subject -

Author - Ramamurti

Language - telugu

Pages - 117

Publication Year - 1914

Creator - Fast DLI Downloader

<https://github.com/cancerian0684/dli-downloader>

Barcode EAN.UCC-13

2 040100 049743

TELUGU-SAVARA DICTIONARY.

COMPILED BY

RAO SAHIB G. V. RAMAMURTI, B.A., M.R.A.S.
(Formerly Lecturer in History, Raja's College, Parlakimedi).

Published under the Authority of the Director of Public Instruction.

MADRAS.

PRINTED BY THE SUPERINTENDENT, GOVERNMENT PRESS.

—
1914

PREFACE

ఇది తెలుగు మాటలకు సరి అయిన సవరమాటలు గల నిఘంటువు. చాలాచోట్ల సవర మాటలు వాక్యములలో ప్రయోగించి అవి యేలాగన వాడుక చేయడమో కనపర్చడమైనది. కొన్ని క్రియలకు వేరువేరుకాలములలో రూపములు ఎట్లా ఉంటువో కూడా తెలియచేయడమైనది. కొన్ని తెలుగు మాటలకు సరి అయిన సవరమాటలు దొరకనప్పుడు, తెలుగు మాటల అధికము మాత్రం సవరమాటలలో చెప్పడమైనది.

“ దేవత ” అనేమాటకు సవరలు వాడుక చేసే మాటలు వ్రాసి, సవరలు కొల్పే దేవతల షేర్లు 72 చేర్చడమైనది. ఏ దేవత ఎట్టిదో వివరముగా తెలియదు ఉదయమునుంచి సాయం కాలము వరకు సూర్యుడేగమనము పట్టి వేళతెలియజేసే మాటలు సవరలు వాడుకొంటారు; అవి అన్నీ “ సూర్యుడు ” అనే మాటకింద చేర్చడమైనది. ఆడవాళ్లూ, మొగవాళ్లూ చేసు కొనే ముస్తాబును గురించిన మాటలు “ శృంగారించుకో ” అనే మాటకింద చూచేది. ఈ లాగే “ కూర ”, “ బట్ట ”, “ కుండ ” మొదలైనమాటల కింద నేవాటి విశేషములు చూచుకొ నేది. సమానార్థములుగల తెలుగుమాటలకు సవరమాటలు వ్రాసినప్పుడు ఒకమాట కింద వ్రాసి నవే ఇంకొకమాట కింద వ్రాయవలెను, గనుక, ఏదో ఒకదాని కిందవ్రాసి అవి చూచుకోవలెను అని లెక్కినవాటి కింద చెప్పడమైనది.

కొన్ని సవర వాక్యములకున్నూ, సమానములకున్నూ, ముక్కముక్కకు అవయవార్థము చెప్పి, భావముకూడా చెప్పడమైనది.

సాధ్యమైనంతవరకు సవరమాటలకు వ్యుత్పత్తి కనపర్చడమైనది. ఇది వ్యాకరణములో విఫలముగా చెప్పడమవును.

సవర మాటలకు ఈ కిందనుచెప్పిన చొప్పున రూపాంతరములు కలుగుతవి. కొన్నిటికి మాత్రమే రూపాంతరములు ఈ నిఘంటువులో చెప్పిఉన్నా, తక్కినవి సులభముగా గ్రహించవచ్చును. సవరభాష మాతృ భాషగా మట్లడేవారుతప్ప ఇతరులు రూపాంతరములు కల్పించి వాడుక చేయలేరు. ఈ కింద కనపర్చిన పట్టిలు వాడుకలో ఉన్న రూపాంతరములు గ్రహించడానికి పనికి వస్తవిగాని, వాడుకలో లేనివి కల్పించడానికి పనికిరావు. సవరవాళ్ల వాడుకే ప్రమాణము. కొన్ని గ్రామములలో ఒకవిధమైన రూపమున్నూ మరికొన్ని గ్రామములలో మరి ఒకవిధమైన రూపమున్నూ విసబడను. మాటలో ఉన్న వర్ణములలో కొందరు ఒక లాగున, మరికొందరు వేరే ఒకలాగున, ఊది పలకడముచేత ఉచ్చారణలో భేదము కలుగుతుంది.

రూపాంతరములు :—

- (a) ఇ — ఎ : ఇరా — ఎరా.
- ఉ — ఒ : జామా — జొమా.
- ఇర్ — ఉర్ . పిర్తాఇ — పుర్తాఇ.
- ఉ — అ : ఉరుఖ్ తాఇ — అరుఖ్ తాఇ.
- కు — తు : కుంపెడా — తుంపెడా.
- గ — డ : ఇగ్-గోఖ్ — ఇడ్-డోఖ్.
- డ — జ : డీమానా — జీమానా.
- ఇ — జ్ : బొఇ — బోజ్.
- ఇ — చ : ఖ్జే — న్యే.
- జ్ — ణ్ : డజ్జ్ — డజ్.
- డ — ర : బిడా-బిరా ; తుడు-తురు.
- న — ల : నేబు — లేబు.
- : తరోజల్ — త్రోజల్.
- : అనిక్ — మొనిక్.
- హ్రస్వ, దీర్ఘ : గొపారి — గోపారి.

కొందరు పలికినప్పుడు కొన్ని మాటలకు అకారము పూర్వమందున్నట్లు ఉంటుంది. నిఘంటువులో ఒక రూపము కనబడకపోతే రూపాంతరముగల మాట గ్రహించుకొనేది.

(b) కొన్ని మాటలకు కొసను “అన్” స్వార్థమందే చేర్చడము కద్దు. అప్పుడు “బోఇ” అనే మాటవంటి ఇకారాంతముల “ఇ” వర్ణము “జ” అవును. ఉ॥ బోఇ - బోజ్, బండ్రాఇ - బండ్రాజ్; మరి కొన్నిటిలో “అన్”కు ముందుగా “క్” చేరును. ఉ॥ జా - జాక్; ఒంతి - ఒంతీక్.

(c) అనేక మాటలకు పదమధ్యమందే, అవగా మొదటి హల్లుకున్న దాని తర్వాత ఉండే అచ్చుకున్న మధ్యను, “అక్”, “అర్”, అక్ + అర్ = అన్ క్ = అన్ క్, “అప్” చేరి రూపాంతరములు (ఒకప్పుడు అధకములో భేదము కలిగేటట్లుకూడా) వాడుకలో కనబడతవి. ఉ॥ గా - గనా - గరా - గక్రడా; గొఇ - గరొఇ - గక్రొఇ - గక్రొఇ. డేనా - డపేనా. మాటకు మొదటను అచ్చు ఉంటే, దానికి పూర్వమే “అన్” వస్తుంది. ఉ॥ ఇ - అని.

(d) సమాసములో మార్పులకు ఉ॥ కినా - సుడా - కిడ్.

ఇటువంటి మార్పుల తత్వము (Philology) “ఫిలోలజి”ని అనుసరించి కనుక్కోవలసినది

సాధారణముగా లోకులు నాడుకొని తెలుగుమాటలు ఈ నిఘంటువులో వ్రాసులేదు. మారుమూల మాటలకుగాని సంస్కృత మాటలకుగాని వాటికి సరియైన మామూలు తెలుగుమాటను వచ్చి సవరమాటలు గ్రహించేది.

ఈ నిఘంటువులో వాడుక చేసిన సంకేతములు :—

- ఉ॥ ఉదాహరణము, ఉత్తమపురుష రూపము.
- వ॥ ఏకవచనము
- ఓ॥ ఓడభాషలోని మాట.
- కా. స॥ కాప సవరమాట.
- గు॥ గుణపురం సవరమాట.
- చూ॥ చూచుకొనేది.
- తె॥ తెలుగు మాట.
- ధా॥ ధాతువు.
- ప్ర॥ ప్రధమపురుష రూపము.
- ప్రా॥ ప్రాధానాధక రూపము.
- బ॥ బహువచన రూపము.
- భూ॥ భూతకాల రూపము.
- భూ-వి॥ భూతాధక విశేష్యము. ఉ॥ “యుష్” అనే మాటనుంచివచ్చిన “జుష్” అనేరూపము “తినినది” అని భూతాధకమైన విశేష్యరూపము.
- మ॥ మధ్యమ పురుషరూపము.
- మొ॥ మొదలైనవి.
- వ॥ వర్తమానకాల రూపము.
- రా॥ రామగిరి సవరమాట
- రూ॥ రూపాంతరము.

(?) స్పష్టము కాదు; ఇంకా పరిశీలించి కనుక్కోవలెను; తెలియదు అని భావము.

( ) ఇటువంటి బ్రాకెట్ల మధ్యను వ్రాసినవి సవర మాటలయితే, కొన్నిచోట్ల రూపాంతరములనిస్తే, మరికొన్ని చోట్ల అర్థము బోధపడడానికి ఉంచినవనిన్ని గ్రహించేది ; తెలుగు మాటలు అయితే అర్థము స్పష్టము కావడము కోసము చేర్చినవే

గ్రంథములు లేని సవర భాషవంటి భాషకు నిమంటువు వ్రాయడము ఎంత కష్టమై ఉండునో, తెలిసినవారు, ఈ నిమంటువు సంపూర్ణమైనది కాదని నిర్దృష్టమైనది కాదని ఆక్షేపించక, లోపములు పూర్తిచేసి, తప్పులు దిద్ది, మన్నించగలరని నస్తుతున్నాను. దేహావార్థ్యము, ధనబలము, తీరుబడి, పెద్దల ఆదరణ, మిత్రుల తోడ్పాటు, చాలా కలిగి ఉంటేనే ఇట్టి కార్యములు చక్కగా కొనసాగుతవి. ఇవి నాకు లేకపోయినవి తెలుగు భాషకయినా ఇది సరళూపరి అయిన నిమంటువు వ్యాకరణము ఎవరూ వ్రాయలేదు. నాలుగైదు శాబ్దములు, చేర్చా ఉన్న పనిమాని, ఒకమూల పడచేసి, తిరిగితిరిగి పూనుకొని, ఎన్నో విష్ణుముది కలిగిచా, ఆకుంభించినది ఏవో ఒక లాగునయధాశక్తిగా కడతేర్చగలిగినాను. ఇది భగవంతుని ప్రేరణవల్లనే అని నానమ్మకము.

ఈ గ్రంథము చిక్కుకాపేలు సవరించి మొదట ను॥ నాలుగవన్నం కుచూర్నామి కవి గాలున్ను, రిశ్వాత మ॥ బలివాడ నారాయణస్వంతు పబ్బాయుడుగావున్ను శాస్త్ర వ్రాశినాడు. ఏమీ ప్రతిఫలం కోరకుండా నాకు సాహాయంచేసిన ఈ ఇద్దరు స్నేహితులున్ను నాకు వంపనీయులు నా కుమారును వెంకటసీతాపతి, బి-ఎ, ఎల్-టి, వ్రాతప్రతులు ప్రాఫెసర్ల ద్వారా పంపి కొంతమట్టుకు నాకు శ్రమ తగ్గించినాడు.

విజయనగరము,
 25 15 వి జనవరి 1914 సం॥ రం.

ఈశ్వరాక్షయము !
 గినుగు వెంకటరామమూర్తి.

సవరా నిఘంటు.

అ.

అంకిలి. డరజ్, డనజ్. గమర్ డరజ్ ఇరా
ఇతె=వాన అద్దు వచ్చినది.
అంకిళ్లు. తనాలూ.
అంకుడు. కరెనేబ్. (రూ) కరేడానేబ్. కరె
డోల్ కొప్పల్ పత్తేజి-అంకుడాకులు దొ
ప్పలు కుట్టుతారు.
అంకురము. బుడజ్, అనెబ్=చెట్టు. బిసూతా=
నారు.
అంకురించు. బుడజ్. అబఇ బుడజ్-గింజ
మొలిచినది.
అంకె. అంకె అనిడ్.
అంకెము. గోనె. (తె)
అంకెవేసుకొను. యుమ్నూ.
అంగ. తనొంప.
అంగడి బజారన్.
అంగమొల. ఉర్దీడన్ ; బడోజ్ సు.
అంగిలి (అంగుడు) గనేల్ తి. రంకి జీన్నే తె గ
నేల్ తి=మెతుకు అంగుడుకు అంటుకొన్నది.
అంగీకరించు. ఒడేయా
అంగు. లజా. మండ్రా సిండ్రీన్ అయోద్దెన్
తిండ్రొఇలె ఇరేతె=మనిషి బట్ట వల్లెవా
టుగా వేసుకొని అంగుగా (అందముగా)
వెళ్లి నాడు. తిండ్రోఇ. తింపగొఇ.
అంగుటము. అబాబ్ సీ.
అంగుళము. అంగుడం (తె)
అంచనా. అన్ననా (తె)
అంచు. డారా. కుండి డారా=క త్తి అంచు.
అతోరా. సిండ్రీ అతోరా=పంచ అంచు. డంక్
అతోరా=కుండ అంచు. అతోరా సేజ్ బాన్
పుత్రె=పంచ అంచు వద్ద చిరిగినది. కొక్కొ
జ్. కొక్కొజ్ రేజ్ గత్రె=తాతి అంచు
తగిలినది. మనేజ్. తజోర్ మనేజ్ డకూ తే
నాఇ=దారి చివరను ఉంటాను. గనో
డోజ్. అసేబన్ గనోడోజ్ లేజన్ ఓంతి
గొజేతె=చెట్టు చివరపిట్ట కూర్చున్నది. డండ్డి.
కింతాల్ డండ్డి అల్దుజ్=గోడ అంచు
విరిగినది.

అంజ. అడమ్, తుయె.

అంజనము. కాకతె (కా. స.) ఏ నెలూ! ఊనమ్
పాన్ పాలె, కుయాన్ కుఇలె, మన్నమ్
కాకతేనా=ఓపడుచా! నీజుత్తు దవ్వుకొని,
కొప్పు నెట్టుకొని, నీ కండ్లకు కాటుక వె
ట్టుకో.
అంజలి. అడోబన్. ఉంతా మండ్రా గర్ గారిం
తెడొ అడోబన్ జండ్రుమ్ తియా=ఆ
మనుష్యుడు యాచించినాడు గనుక దోసె
డు గింజలు ఇయ్యి. అడోబ్లె తియా=దో
సిలితో ఇయ్యి. డనోబ్. బాగు డనోబ్=
రెండు దోసిళ్లు. డండ్రోబ్. (రూ.)
అంజె. తనూజ్ ప (ధాతు తుజ్ ప భూ. వి. త
నూజ్ ప) మండ్రా తుంపాలే జిబ్ జిబ్ లా గ
ఎర్నా ఇతె=మనిషి (బాగరవేసి) అంజవే
సి వేగము వేగము పరిగెత్తి వస్తున్నాడు.
అంట. కరజ్. ఖేన్ ఇర్తాఇగామ్ లె అనిన్
అమన్నా త్రుల్లాఇ అపుజ్ కరజ్, బాడీ ఒడె
సుసుబ్? =నేను వస్తానని నీతో వాడు
చెప్పినది నిజమా అబద్ధమా? కన్ డ్రజ్.
అంటకట్టు. అజీలె తోబాడా; బబత్తోబాడొ.
పడమోల్, ఉడాటల్, కరెడోల్ రు
క్కులె అజీలె తోబాడా=మోదుగాకు,
మామిడాకు, అంకుడాకు కలిపి అంటకట్టు.
ఎరండీటల్ బబత్తో బాల్లె సతాడి పడా=
అన్ని ఆకులు అంటకట్టి విస్తరి కుట్టు.
అంటిచెట్టు. కింతెనేబ్. కింతెగల=అరటిగొల్.
కింతెపడి=అరటిపెడ. కింతె అత్తారా గు
ర్=అరటి పళ్ల గొల్. చూ. అరటి.
అంటించు. అజీడా, అజీలాఇ (వ. ఉ. ఏ.) అ
జీడేలె. (భూ. ప్ర. ఏ.) అనజి (భూ. వి.)
సిండ్రీన్ యగా-సాయ అజీలె=బట్టకు నల్ల
రంగు అంటించినావు. బత్ (ధా. బడ్)
బడా, బత్తాఇ, (వ. ఉ. ఏ.) బడేతె. (భూ.
ప్ర. ఏ.) బనడ్ (భూ. వి.) అనిన్ డోజ్ -
ఖేన్ జొబ్బాన్ బడింతె=వాడు నాకు
బురద అంటించినాడు. గతర్ (ధా. గతర్)
గతరా, గతర్తాఇ (వ. ఉ. ఏ.) గతరేతె.

(భూ. ప్ర. ఏ.) గనతర్ (భూ. వి.) ఆమ్
 ఇకాబా తె తుఇతుఇ లె, జంతుఆ ఆహోజన్
 గత్రె=కోల వింటితో ఎగసినాడు, జంతు
 వుకు తగిలినది. (జనిడ్, జరిడ్, జన్ రిడ్.)
 అజాబ్ (ధా. జాబ్) అజాబా, అజాప్తాఇ,
 (వ. ఉ ఏ) అజాబేతె (భూ. ప్ర. ఏ),
 అన-జాబ్ నీజన్ రడేతోడన్ అజాబేతె=
 ఇంటికి నిప్పు అంటించినాడు.

అంటుకొని. జిల్లా.

అంటుకేను. అర్రెఈ.

అంటుపోగులు. కడుపి, కుడుపి కొడుపి.

అండి. గనాఇ, గఇ, గెనాఇ, గిగితోజన్ ఆఇ
 బ్నా, గఇ=అట చూపుకు వెళ్తామండి.
 జాబా, గాఇ=రండి.

అంత. కుడుబ్. రనా, రుప్పా, తక్లి, బొజ్జెల్
 జండ్రుమ్ కుడుబన్ తిత్తాఇ=బంగారు,
 వెండి, ఆవులు, గేదెలు, గింజలు, అన్నీ
 ఇస్తాను. 2. అల్లాఇ మండ్రాంజల్లాఇ=మను
 ఘలు అందరూ. 3. ఎరండి ఎరండిమండ్రా
 ఎన్నెగొఇ అపుజ్జెజి=మనుష్యులందరూ ఈ
 లాగు అంటారు కుడుపకడుప. (నానా
 జనులు) 4. డిత్తె డిత్తె అలామ్ తిత్తమ్=
 అంత గడ్డిఇస్తాను. (పరిమాణము) 5. డిన్నె,
 ఇంత. డక్కెతె. డక్కెతె అతాజ్జే=ఎద్దు
 అంతది. డక్కెన్నె రబాల్ డక్కెతె
 మరజ్జే=ఇంత పిల్లవాడంత పిల్లవాడుగా
 పెరిగినాడు.

అల్లఇ. మండ్రాన్ జల్లాఇ ఎడ్కాలె డకూనే
 తేజి=మనుష్యు లందరు సంతోషముగా
 ఉండురుగాక.

అంతట. తెతెసిత్తె. సిక్కొఇ. అ'తీకి (చూ.)
 అందుమీద. ఉంతాఅకీడి=అప్పుడు.

అంతము. నను (ధా. నూ). బరు బారా నూ
 ల్లె=కొండ పని అంతమైనది. మ నేజ్, మ నే
 జ్ నీజ్=కొస ఇల్లు. గుడి; గనాఇ గుడి
 ల్లె=దుంపలు సరిపడినవి. గొడోజ్ డండి-
 (చూ) అంచు. (చూ. ముగియు-అయి
 నది.)

అంతరించినది. మాయాలె. జండ్రుమ్ మాయా
 లె=గింజ లంతరించినవి.

అంతె=డిత్తె

అందక. గతరి-గతరాజె అపురాడా కల్కల్
 డేలె=వాడు ఊపిరి అందకగింజకొన్నాడు.
 అందము. (చూ. అంగు) బంగా, లంగా,
 అంబసె.

అందరు. కుడుబంజి. కుడుబన్. ఎరండి అల్లాఇ
 అందాకా. జరాఒఇ జరాఒఇ మబ=అందా
 కాపద. తెత్తెసిక్కొఇ డిత్తెసిక్కొఇ (కా
 లము).

అందికొను } ఒఖ్ ఒఖాబ్ ఉంతాతోడోరన్
 అందుకొను } ఒఖూబా=ఆగంప అందుకో.
 ఒఖూబ్తాఇ. (వ ఉ ఏ) ఒఖూబేతె. (భూ
 ప్ర. ఏ) అనొఖూప (భూ. వి). జా మా
 డా పత్తి జాఆ=అటకపై కుండ అందుకో
 జాతాఇ. (వ. ఉ. ఏ) జాయేతె. (భూ.
 ప్ర. ఏ) జన. జన్. (భూ. వి) ఉఆఇ.
 బియోజి బరాబాన్ ఉఆఇనా=రేపు పనికి
 అందుకో. అజఆఇతాఇ=పనికందించుతా
 ను. ఎల్ అనుఆఇ అందలేదు.

అందియ. అండిడొక్కా. (గు), అండిడుక్'ఆ.
 డగ్గర (కా. స). పరజ్జడా,
 అందు. ఉఆఇనా. బారాన్ ఉఆఇనా=పనికి
 అందు లేజన్; లోజన్. ఉంతా మండ్రా
 నీజ్ లోజన్ డకు=ఆ మనుష్యుడు ఇంటిలో
 ఉన్నాడు. బా; బాన్. బరుబాన్ నార
 జా ఖాన్ గిల్లాఇ=కొండవద్ద నారింజచెట్టు
 నేను చూచినాను. ఆమజన్ కుడామజన్
 ఆజల్ ఎర్జనోంతో=సాయిలో నిప్పు రాజ
 లేదు.

అందుకొను (చూ. అందికొను)

అందుమీద. 1 తీకి. గనుర్ గనురె, తీకి లాబా
 లుఉజ్జె; ఉలామ్లె డకు=వర్షము కురిసింది;
 అందుమీద భూమి నాని చల్లగా ఉన్నది.
 2. కీకి. (కా. స) 3. తెతెసిత్తె కనిమండ్రా
 ఏంతె అమేవేతేడో ఉంతా నెలూ తెతె-
 సిత్తె నోజ్ బాబా అమ్మెన్నో=ఈమను
 ష్యుడు ఏమి చేసినాడో గాని ఆచిన్నది అం
 దుమీద మగసమీద ఇష్టములేనిది అయి
 నది. 4. బార్. బరుఅమజన్ తుజెప్తాఇ ;
 బార్ లాలూ తెనాఇ; తికిజండ్రుమ్ బిర్తె
 నాఇ=ముందుగాకొండ (లోని) చెట్టు చేమ
 సరిపెట్టుతాను. అందుమీద పోడుదుప్పు

తాను. పిదప విత్తనములు జల్లుతాను. 5. సి
 క్కొఇ. అమన్ ఖేన్ ఇర్రాఇబెన్ సిక్కొఇ,
 అనిన్ ఇరాఇతె=నీవు నేను వచ్చినతర్వాత
 వాడు వచ్చినాడు. 6. అఇంతెన్ (రూ)
 ఆఇంతెన్. గొజ్జాజ్ మండ్రాంజి అల్లాఇ
 అమజన్ బరూఖో అకురైజి, అయింతెన్
 బరూ బారా తుక్షేజి=గ్రామస్తులు అందరూ
 ముందుగా కొండ దేవతలకు పండుగ చే
 స్తారు, అందుమీద కొండపని చేస్తారు.
 అందువలన 1. ఉంతెనమ్మేలె. గనుక తె; ఉంతె
 నమ్మేలె డాగా ఉండ్రూపయాళ్ల=వాన
 లేదు; అందువలన ఎండ మిగులవేడిగా
 ఉన్నది. 2. ఉంతేనాసన్. అమన్ పుర్పు
 రైజ్, ఉంతేనాసన్. కితుజంజి సిన్నెత
 మేజి. నీవు కొలిచినావు గనుక దేవతలు
 నీ యెడల కనికరిస్తారు. 3. ఉంతేనప్పెలె.
 తళ్లీ జుమ్మెసెల్లెజి; ఉంతానప్పెలె సరూ
 సెడెతె=పశువు మేసివేసినవి; అందుచేత
 4. రి (చేను) పాడు. అయినది.
 అండె (చూ. అందియ)
 అంధ కార గు. లా మొ. కాడు కా=అమవాస్య
 వెంపేజ్ సంకియోల్=అసురసంజ, అర
 పుడ్డ సల్ (అరమడ్ +డయల్) అసురసంజ
 కన్న కొద్దిగా గాఢమయిన చీకటి ఒజ్జోల్
 =దీపాలు ముట్టించువేళ. ససర్ గడోజ్=
 తెల్లవారగట్ల, మునుమును చీకటి. కన్నీ
 మోల్=కోడికూతవేళ. అమజోలన్ సుడో
 లీన్=తొలికోడి కూతవేళ. బనారోలిమన్
 =మలికోడికూతవేళ జేయోజ్=అరుదణో
 యము.
 అండి. గలెజి, జి; బాజి, గౌరవము తెలియజే
 సే మాటలు. ఎర్బాగఇ, గలేజి=వెళ్లండి.
 అంపకము. జుంబాన్. ఆఇ జుంజూఇజ్ బా
 =వచ్చి నన్ను అంపకము చేయండి. జుజ్.
 జుజ్-జుజ్ బొఇ=అంపకము అయిన స్త్రీ,
 (కోడలు) జనుజ్. కూఇన్ కుయారన్ జీ
 అసీజ్ జనుమ్ డేలె=కోడలిని మామగారి
 ఇంటికి అంపకము చేయడమయినది.
 అంబలి సిత్రపూడూ
 అకట=1. అబనూయుమ్ డాగె. 2. అనూ
 యుమ్ డాగె తగల్లాసిత్తె బారాతుబాన్-

తుబై ఇయ్యెలె, ముఆఇలె, అనూయుమ్ డాగె
 =ప్రొద్దుటనుండి పనిచేసి చేసి అకటా అల
 సినావు. అకటకట. ఇయ్యెలె. డారజన్
 రబాలన్ ఆన్ తిడెతె ఇయ్యెలె ముసముస
 అనూయుమ్ డాగె=పిల్లడు అన్నము జల్లి
 వేసి-నాడు, అయ్యయో. ముసముస=అ
 య్యయ్యో
 అకస్తాత్తుగ అబ్బోమూజ్. జొడా అబ్బో
 మూజ్ ఇరాఇతె=గెడ్డ అకస్తాత్తుగా వచ్చి
 నది కినా అబ్బోమూజ్ ఇమేతే=పులి
 హతాత్తుగా పట్టుకొన్నది. ముంబోజ్ బరు
 అబ్బోమూజ్ గలోలె=కొండశిఖరము అక
 స్తాత్తుగా పడిపోయినది
 అక్క. కాకి.
 అక్కడ. కొత్తె (అక్కడకు) తెత్తెన్, ఎడె
 త్తెన్, ఒడిత్తెన్, ఒత్తెన్.
 అక్కర. అకారా (తె) లాడా (ఓ). ఖేన్
 అసాయాఇ=నాకక్కరలేదు.
 అక్కలించు. ఇల్లాఇ (ధా-ఇడ్+లాఇ) ఇ
 ల్లాజా (ప్రా) ఇల్లాఇతాఇ (వ ఉ. ప.)
 ఇల్లొ జేతే. (భూ ప్ర ప) కింపోజ్మమ్ ఇల్లొ
 ఇసేతె= నీ కడుపు అక్కలించుకు-పోయి
 నది ఇల్లాఇతీజ్ కింపోజ్=నాకు కడుపు
 అక్కలించుకు-పోయినది కెంతోఇపోజ్,
 పింతోఇపోజ్. [పెంతోఇ (=వెల్లి)+కింపో
 జ్ (=కడుపు)]. పింతోఇపాజ్=కడుపు
 అక్కలించు పింతోఇపోజ్ లీజ్=నాకడుపు
 వెల్లి అయినది. పింతోఇ పోజ్ తమ్. నీ కడు
 పు వెల్లి అవుతుంది. పి ఇ పోజ్ తమ్ తె
 నీ కడుపు వెల్లి కానీ పింతోఇ పోజ్ తీజ్
 =నాకడుపు వెల్లి కానిప్పు అపింతోఇ పోజ్
 తెనాఇ=నా కడుపు వెల్లి చేసుకుంటాను.
 అక్రమము=ఎర్ని డోనా. ఎర్జ్. పాపమ్.
 అగత్యము 1. బయా, ఇడమ్. లియ్యెల్, రీజ్.
 2. అక్కరా.
 అగపడు (రబజ్ ధా.); రబజా రబజ్తాఇ
 (ఓ ఉ ప) రబజేతె (భూ. ప్ర ప.) ఎ
 ర్రనబజ్. బియోజి రబజా, అపుక్తాఇ=
 రేపు కనబడు, చెప్పతాను. లజనా.
 లజేతెనాఇ=కనపడుతాను. లజ్జెజ్=నా
 కు కనపడినాడు. లజేలాఇ=నేను కనపడి

నాను. కినా లజ్జలాఇ=పులి మాకు కనపడి
 నది మొజ్జా లనాజేతె=ఎవ్వరూ కనపడ
 లేదు గిత్తానా (ధా గిఇ) మొయె గిత్తాలమ్
 డో, బెర్నా అనపుజ్జమ్. ఖారమె గిత్తానా
 =మొన్న కనపడినావు; కబురు చెప్పలేదు,
 ఎట్లుండి కనబడు. ఇత్తాఇడోజ్ అగిన్నా ఎ
 =వస్తానుగాని కనపడవు. ముకానమ్ ఖాన్
 అగిత్తాఇజ్=నీ మొగము నాకు కనపడ
 దు. మడ్ ఖాన్ అగిత్తాఎ=నాకు కళ్ళు క
 నపడవు. మన్నమ్ ఎజ్జా, ఉంతా నమ్మెలె
 అగిన్నె=నీకు కళ్ళులేవు అందుచేత చూడ
 లేవు

అగప.=కునర ; కొబ

అగపరచు (ధా. అన్నాఇ, అప్పుఇ) అప్పు
 జా. అప్పుఇతాఇ. అప్పుజేతె. అనవ్
 సూజె=కనపరచడు. ఎరనవ్ సూఇ=ఇం
 కా కనపరచలేదు. అప్పుఇగోజ్=కనప
 ర్చకు

అగిసె.

అగు (ధా) డే. డేతె=అగును. డేలె=అయి
 నది. ఎర్డిని=ఇంకాకాలేదు. బారాఖాన్
 గడల్లె. సగో గడల్లె=ధాన్యమయినది. ర
 బాలన్ మండ్రా గడల్లె=పిల్లడు పెద్దవాడు
 అయినాడు. బారా గడల్లె=పని అయినది.

అగును ఓ. గడల్లె

అగారపము. (మా. మర్యాద.)

అగ్గి. తొగె. బుఇ (పిల్లలముద్దుమాట). ర డెతొ.
 కాలుతున్ననిప్పు. ర డెతొ రగఇడమ్ డకు
 =కాలుతున్న నిప్పు యెర్రగా ఉన్నది.

అగ్గి-పుడక=అనార్-తొ.

అగ్గి-పెట్టె=అనార్-తొ-పేల్.

అచ్చంగా. సత్తజ్

అచ్చ. పడి. పడిమార్=మొదటివాడు. మంచి
 మనిషి. పడిరుజ్=మంచి బియ్యము. సర్దా
 సోర్, బదూసోర్, కెస్ సెడ్ సోర్=అచ్చ
 సవరిలు.

అచ్చు. అనజ్ (ధా. అజ్) ఇయోల్ తజ్జేజ=
 ప్రాంతమున్నర వేసినారు.

అచ్చుకొను. డండ్రుల్ తీఇ

అజాగ్రతిగా. అపజ్ కరెడాల్.

అజ్ ర్. ఎగ్గి సమ్ (ధా. లేమ్) గాలాఇడో

కింపోజ్-లేజన్ ఎర్ల సేమ్=తిన్నానుగాని
 కడుపులో జీర్ణముకాలేదు ఎక్ లేమన్
 అజ్జానము. బుడ్డి-తె అనొగండి.

అటక. కుతరా మాడా. ప త్తిలిన్ మాడా-లం
 కాన్ డక్కోఆ.=కుండ అటకపైని ఉంచు.
 అటిక. బెసాడి; సండ్రబ్ పడజ్ (ఎంపుడు
 కుండ)

అటు. (చూ) కొత. ఒత్తె. ఒడిత్తె కొతె.

అటుకులు. 1. తక్కారా (రూ) తక్కా 2.
 తక్కాడన్.

అటువలె. 1. ఎత్తెగొఇ. 2 అన్ సోఇ అమన్
 అపు జ్జిజ్ అన్ సోఇ డకుతిజ్=నీవునాతో
 చెప్పినట్లు ఉంటాను.

అటు మొగముచేయు (ధా. ఒసేజ్) ఒసె
 జ్జా. రజా గోగో కురై ఎరై; ఒజ్జె గిబ్బా=
 రాజు గుర్రముపైని కూర్చుని వెళ్ళుతు
 న్నాడు, అటు మొగమయి మాడండి.

అటువంటి. ఎత్తేన్న. ఎత్తేన్న మండ్రా ఎజ్జా=
 అటువంటి మనిషి లేడు.

అటునైపు. 1 ఒండోలె. 2 ఒత్తె తజ్జిజన్
 ఒండోలె ఎర్నేతె, ఒత్తెలెగిజా=ఆవు
 అటువయిపు పరుగెత్తినది ఆవై పుచూడు
 3. కొండోలె.

అట్ట 1. ఉసాల్=పండొఇజ్జెజ్జా జఇతాఉ
 సాల్. 2. జనిడన్. తిత్తిజ్ జనిడన్
 తిత్తిజ్=చింతపండు అడనాకియ్యి. తిత్తిజ్
 జీన్నేతె=చింతపండు అట్టకట్టుకుపోయి
 నది. 3. జని (ధా. జీ.) కడూడాజని తజ్జీ
 జన్ తియా : గంజిపై అట్ట ఆవుకుపెట్టు.
 రూ. జన్ణి). కడూడాజి కిన్ సోరన్ జమ్
 సెడేతె=గంజిమీది అట్ట కుక్క తినివేసి
 నది 4. లల్లర్. అడుబ్ లల్లర్ రమేజన్
 జమ్ సెడేతె=పాలపై అట్ట (మీగడ) పిల్లి
 తినివేసినది. అడుబన్ లల్లర్ మనాగామ్
 డకు=పాల (మీగడ) అట్టరుచిగా ఉం
 టుంది.

అట్టు. పోపో. పిత్త. ససర్ పి.

అట్టుకట్టెను. జీల్లె జీనెతె. సిత్తకూడూ జీ
 నేతె=అంబలి అట్టుకట్టినది.

అడ. జని తిత్తిజని=చింతపండు ఆడ.

అడగు (ధా. లడ్) లత్తాఇ. లడేతె. గోగో

మండ్రాంజినమజ్జోలల్లె డకోనా=పెద్దలకు
అడగి ఉండు.

అడకువ. లనడన్. (ధా ల=న్) లనడమర్
=అడకువగలవాడు.

అడచు. లల్లడా

అడప- తడప 1 తెతెన్ తెతెన్. జాజాసుజా,
తెతెన్ తెతెన్ తకుల్లాఇ = అప్పు అప్పు
డప్పుడు తీర్చినారు. 2. అజానజాన్

గను రై = అప్పుడప్పుడు వానకురుస్తున్నది.

అడరు బంతోజ్; బతోజ్

అడలగొట్టు. బంతోజ్

అడవి = 1 తులబ్. ఎగ్తో తులబ్ లేజన్ =

అడవిలో వెళ్లకు. 2. కిండ్రజ్. కిండ్రజ్

చిట్టడవి 3 అరాజాజన్. 4 బడోజ్

(గు) కొండమీదనున్న అడవి.

అడవికుక్క = 1 ఒల్లా. 2 ఒల్లాసో.

అడవిమేక జదూమె జడోమె. అలెబ్.

అడుగు (ధా. గార్.) గారా గార్తాఇ. (వ ఉ.

ఏ.) గారేతె. (భూ. ప్ర ఏ.) ఎర్గనార్.

గర్గర్ గర్గరా. గర్గర్తాఇ. గర్గర్తె గోడోడా

గర్గర్తెపజ్తాఇ = మజ్జిగ అడిగి తెచ్చారు.

గర్గర్ మార్ = ముప్పివాడు. జాజాసుజాగా

ర్రా డో అనిన్ అతియె = అప్పు అడిగినాను

గాని వాడు ఇవ్వలేదు.

అడుగు = 1 ఒకలా. ఒ ఆల్తాఇ. (వ ఉ. ఏ.)

ఉ ఆలేతె. (భూ. ప్ర ఏ.) అనిన్ జాజా

ఇన్ డకు డో ఒ ఆలా = వాడు నాకు

బాకీ ఉన్నాడు, అడుగు. డేసానిన్ మూ

ర్తమన్ ఒ ఆల్తాఇ = జన్ని వాడిని ముహ

ర్త మడుగుతాను. మూర్తమన్ ఇన్

ఎరనో ఆల్ = మూర్తము నేను ఇంకా అడగ

లేదు. ఇన్ మూర్తమన్ ఒ ఆలాఇ = నేను

మూర్త మడగను. మూర్తమన్ ఆబ్ ఒ ఆల్

తాఇ = మూర్త మడిగించుతాను 2. ఆత

ల్ జేజ్. ఆతల్ జేజ్ లేజ్ ఇన్ ఎబ్బాడేఇ

జ్ తే = నా అడుగులో (పాదములో)

ముల్లుగుచ్చుకొన్నది 3. లోజన్. రబాలన్

త డాలేజన్ పతుల్లా, అలోజన్ ఇమ్మేతె =

ప్పివాడు చెరువులో మునిగి అడుగు

పట్టినాడు నీండాలేజన్ జొబ్బాడకు =

నూతి అడుగున (లోపల) బురద ఉన్నది

4. జఇతాన్ = కింఠు.

అడుగులకాడ. అడి.

అనుచు (ధా. యో). యోఆ. యోతా ఇ.

(వ ఉ. ఏ) యోయేతె (భూ. ఏ.) ఎర్

యనో అనిన్నా కింజ్ యోలేజి =

వాడి గర్వము అడచివేసినారు కింజ్ జుమ్

యోనానా = గర్వముచుచుకొ అనిన్ ఆకిం

జ్ యోనేతే = వాడు గర్వ మణచు

కొన్నాడు. కింజ్ నమ్ ఆయోనా తేజి

= నీ గర్వము అడగించుతారు. కింజ్ నమ్

యోనేతేపోజ్ ? = నీ గర్వ మడగినదా ?

కింజ్ అయోనానామ్ = నీ గర్వ మడగి చు

తాడు. రమెజన్ కెంబులన్ ఇమ్మే ఆయో

నాయేతె = కిల్లిపలుకను పట్టినొక్కవేసినది

బండ్రాబన్ ఆయోనాయేతె = కొ

పము అడచుకొన్నాడు. లండ్రడక్ =

నొక్కుడు.

అడుసు = జొబ్బా. సొట్ట

అడ్డ. పడి

అడ్డము. = 1 డనజ్. ఇన్ అఇర్రాఇన్ అడి

నఇ డజేతె = నేవచ్చేటప్పుడు ఏరు అడ్డినది.

ముద్దుకాలేజన్ రంకి డజ్జేతె = గొంతులో

మెతుకు అడ్డుకొన్నది జేతే డజ్జామ్ =

ఏమిటినిచ్చు అడ్డుతుంది? రబ్బా ఎర్తా

ఇడో అడజ్ జేన్ జిజ్జేతె = వరద వస్తూ

ఉన్నదిగాని అడ్డకాని ఏదీలేదు. బెర్నా

ఇన్ డక్ ఆపుజ్ గోజ్ = నామాటకు

అడ్డు చెప్పకు మొజ్జాబాఇన్ అడ్డజిన్

జి = నాకేళ్ళ అడ్డము. 2. అరోజ్. రాజ్

(కాలువ మొ||) అడ్డంగా 3 ఒండ్రజ్

జొడా ఒండ్రజ్ డకు = గడ్డ అడ్డముగా

ఉన్నది మండ్ర ఒండ్రజ్ డిమానేతె =

మనుష్యుడు అడ్డముగా పడుకొన్నాడు.

మండ్రా, కినా, జాడన్, అనె2న్, తక్జజన్

కుడబ్ తజ్ రన్ ఒండ్రజ్ డకూలేజి =

షనుష్యులు, పులులు, పాములు చెట్లు

ఆవులు, అన్నీ దారిలో అడ్డముగా ఉన్నది

3 లర్లజ్ అంగోరన్ కినా ల్ లేన్ డకు =

వల్లి దారిలో అడ్డముగా ఉన్నది. (గసర్

ఇడమ్ ఇడమ్ గడ్డె లార్తె ఇరాఇబ

= వరికోతకోసీ వేగము అడ్డముగా రండి.)

అడ్డుకొను. తుడబ్ నా
అడ్డుగడియ. అనాలోర్.
అడ్డుపడు. ససాఇలజ్
అణచు (చూ అడుచు.)
అణ. యాగిలేబు.

అతగాడు }
అతడు } అనిన్. మొని (కా. స)
అతను }

అతి. 1 అఇండమ్. 2. అమిడ్డప్. 3. బొఇ
బొఇ. 4. అబ్బుల. 5 అగ్గడ. 6 అఉర్.
7 గరు 8. అలా

అతికించు (ధా బొమ్) బొమా. బొరొ బొమ్మా
ఇ = బొరిగ అతుకుతాను. అతికినకర్ర =
బొమ్ అర.

అతిక్రమించు. అఉర్
అతిశయము (చూ. అతి.) కిస్సా రూ. కిజ్
సా. కిస్సా మార్ = గర్వపు మనష్యుడు.
కింతజ్. అమన్ డిస్సేకింతజ్ గోజ్జె =
నీకింత గర్వము కూడదు. లెజ్ గె: తిండికి
లేకున్నా డాబు చేసే గుణము.

అతుకు = 1 బనోమ్. పారా బనోమ్ జేలె.
= పారకు అతుకు పడినది. రూ బన్దొమ్

2. అక్కబా. సక్కబా
అత్త. 1 కినార్ (భార్యతల్లి) 2. ఆవాజ్
మేనత్త, మేనమామభార్య.

అత్తము. కింతె అత్తారా-గుర్ = అరటి పళ్లెగొల.
అత్తెసరు. 1. అన్ ఇ డార్. అన్ ఇ డార్ కూడు
ఉండ్రూతె డోజన్ = అత్తెసరు కూడు
ఒంటికి సెగ చేస్తుంది. 2. జక్కమ్-కూడు.

అత్యశ. 1. ఆసాగరు. 2 సింగిడిగి- మడ్.
చూచినదంతా అడగడం. 3 అర్రో; ఆలా
మడ్.

అదనము (చూ అతి.)

అదను. అయమ్

అదలించు. 1. క ఇ. తల్లీంజి జుమాఇ సెత్తెజి;
క ఇ = ఆవులు మేసివేస్తున్నవి; అద
లించు. క ఇ లా ఇండేన్ ఉంతా అ ఇ ర్ జి =
అదలించినాను, అవి వెళ్లలేదు. ర బాలక్
బెజ్ బొ ఎ ర్ నె తు బె తె క ర జ్, క ఇ = మీ
కుర్రవాడు తప్ప చేసినాడు గట్టిగా
చీవాట్లు పెట్టు 2. ఒరోల్నా. ఒంతిడంజి

జండ్రుమన్ జుమాఇ సెత్తెజి ఒరోల్నా.
ఒరోల్నా ఇ, ఎరని = పిట్టలు గింజలు మేసివే
స్తున్నవి అదలించు అదలించినాను, వెళ్ల
లేదు కి గు ఆల్ నా. ఒంతిడంజి గు ఆల్ గు
ఆల్నా = పిట్టలను అదలించు అదలించు.
ఒంతిడంజి ఎర్గు అలెంబె, ఇంజిడొ అండి
లెన్ ? = పిట్టలను అదలించకుండా యెం
దుకు ఆడుకొన్నావు ?

అది. ఉంతె. ఉంతా; కని, ఇంత్తె
అదిగో. కుండె. ఉంత్తె ఇంత్తె.
అదరిపడు ఉజా.

అదుము. క ఇ. అదివరకే. అండేజ్. అదివరకే తెల్లవారినది =
అండేజ్ పల్లెజ్.

అదే. 1 ఉంతెనా. ఉంతెనా ఒంతి ఇయా
ఇతె = ఆ పిట్టే వచ్చినది. 2 ఉంతెమాఇ
(కొళ్ళాకోట)

అద్దు. తన్నో. తనోడన్. అంబెక్ ఎల్లన్
ఒంతె తన్నోడ ? = మీకు మాకు సంధి
యెక్కడ ?

అద్దుము. తరాగిడ్డమ్ రనప్ పడా అడ్డమజ్.
(కా)

అద్దె. బడి. అధికము. అతేజ్ డమ్ (చూ. ఎక్కువ)

అధీనము చేసికొ. (ధా. కొబ్) కొబ్నా ఉంతె
సెరోబా అనిన్ కొబ్నె తె = ఆపాలము
వాడు స్వాధీనము చేసి కొన్నాడు.
అతెమజన్ డకు = అది అతని స్వాధీనము
లోనే ఉన్నది.

అనిన్ జువై = వాడే అనుభవిస్తున్నాడు
అధైర్యము 1. బంతోజ్. 2. పిరికి (కా. స.)
అనంతము. 1. గొడోజ్ ఎజ్. లా బోన్ గొ
డోజ్ ఎజ్ జా తె = భూమి అనంతము. 2
ఎర్గుడి. కుని బారా ఎర్గుడిల్లె డకోతె ఆ
పసికి అంతము లేదు. రు ఆజన్ అగు డి-తె
= ఆకాశమునకు అంతంలేదు

అనగా 1. గామ్లెండేన్. 2. గామ్లమన్ (కా.
అనాకారి స) ఎర్గిటిడ్-బొఇ.

అనాదరము. 1. అరోఇమక్. ఇడ్డా సెజ్జెనా ఇ
డో అరోఇమల్లెజి = చుట్టము ఇంటికి వెళ్లి
నాను గాని మన్నించలేదు. 2. ఎర్సినా.

అమన్ ఇరాఎండేన్ ఎగ్ సిస్టే లబెపోజ్
 ఆడకు ఆమ్? నీవు వస్తే నిన్ను మన్నించ
 కుండా ఉంటామా? అసిస్టే. ఎర్సిస్టే ల
 బె డకోలెండేన్ ఎర్సి=మేము మన్నించ
 కుండా ఉంటే తప్ప

అనాయాసము. ఎర్డంగ. ఎర్డక్గాలబె బారా
 లాఇ=అలియకుండా పనిచేసినాను.

అని. గాస్టే. బక్సాగాస్టే జా ఎర్సిగాస్టే జా
 అనపుజ్జే=మంచి అనిగాని చెడ్డ అనిగాని
 చెప్పవు.

అనుకూలము. మొన్నొ (ఓ) మనసు (తె)

అనుగ్రహము. అబసుయేమ్.

అనిపించు అగ్గమ్ గామా.

అను. 1. గామా. 2. బెరా. తమ్మి-బెర్నా-నమ్
 =నీవు అన్నట్లు.

అనుపు. (చూ. అంపకము)

అనుభవించు. జుమా.

అనుమతి. సెలుఆ. రాజీ బేక్.

అనుసరించు. 1 (ధా. మయ్) మఇనా. అని
 న్నాత్తుల్లాఇ ఎరా=వానితో కలియుము.
 మయాన్ మఇలె ఇరాఇ=కలిసిరా. అక
 డోజ్ బాన్ ఎరా వాడివెనక వెళ్లు.

అనుకొన్నాను. 1. ఒగండీలాఇ. 2. పడేడుమ్
 లాఇ.

అనుమానించకు. ఈమేల్ గోజ్ (=చూడకు.)

అనువు. తాఱ్.

అనే. =గాస్టేనా.

అనేకము. అఇండం. బొఇబొఇ. అగ్గ డా. (చూ.
 అతి.)

అన్న. కాకు.

అన్నదమ్ములు. కాకుబొఇజ్ జి. కాకుఉబజ్ జి.
 బొబెజ్ జి. (గు) గతాజి - (సెరుజ్
 మురా.)

అన్నము 1. డారఇ. డారఇశుల్లాతుమ్పోజ్?
 బడేబడే. అన్నముచాలునా? చాలును.
 డరాఇ గోశురా, సబీర్ రూతమ్=అన్నము
 బారిగచేసుకో పులును పోస్తాను. 2. కూడు
 (గంజితోఉన్నది) కడూ డాకూడు=గంజి
 అన్నము. అసూఇకూడు అసుఇ కడూడా తీ
 యా=కొద్దిఅన్నము, కొద్దిగంజి ఇస్తు. 3. బా
 బా (పిల్లలకు పెట్టేది). ఆఇ, పసి! ఉఆఇన్

డోజ్, నానాఇన్ డోజ్, రుంకూఇన్
 డోజ్, రాజీ-యోజ్ ఇన్; బాబా తిత్తమ్;
 జుమా=రా, పిల్లడా, నాతండ్రీ, నానాయనా,
 నాబాబూ, చక్కనివాడా, బువ్వ పెట్టాను,
 తిను. 4. పకూజ్ డారాఇ=పోడిఅన్నము
 (ఎండినఅన్నము) బక్కా తేనాఇం=మొ
 దటి ఆరగింపుచేస్తాము. 5. ఒండ్రజ్
 డార్ (వరిఅన్నము) గోగోమార్ ఇయా
 ఇతె ఒండ్రజ్ డార్ తియా=పెద్దలువచ్చి
 నారు, వరిఅన్నము పెట్టు.

అన్ని. (చూ. అంత.) డిత్తే.

అన్నీ. కుడుబ్.

అన్యాయము. నాయమ్ కె, గమాజన్ లన్ సమన్
 పాజ్జెడో నాయమన్ అతియె, నాయమ్మై=
 గొమాంగు లంచం పుచ్చుకొన్నాడు, గనక
 న్యాయము ఇవ్వడు-న్యాయము లేదు.

అన్యోన్యము. 1. ఒన్ సిరె ఒర్రేజి. ఒకరి
 కొకరు సహాయముగా దున్నుతున్నారు.
 2 అల్. బరూ బారా అల్తోడూ
 తేంజి=పోడు పని ఒకరికొకరు సహాయము
 చేసుకోంటున్నారు. అల్ బెర్రేజి=ఒకరితో
 నొకరు మాట్లాడుతున్నారు.

అపకారము. డోసా. ఎర్సి

అపనమ్మకము. ఎర్ డనేక్

అపనింద. అసింగెన్ డోసా

అపరాధము. పడొ. ఎర్సి. డోసా (ఓ)
 నేరమ్(తే.)

అపానవాయువు. అతాఇ (ధ్వనిగలది). పసో
 ఇతాఇ (ధ్వనిలేనిది.)

అపాయము. అసు (=నొప్పి)

అపుడు. 1. సెలెతె సెలెతె బెర్నా కెరెడా
 లమ్=అప్పటి మాట మరచినావా? సెలెతె
 సిత్తె నమీ సిక్కొఇ ఎత్తెగోఇ డకు=అప్పటి
 నుండి ఇప్పటిదాకా ఆలాగే ఉన్నాడు. 2.
 అకిడి. తెత్తె యోజన్నాకిడి గేఇన్నా=అంత
 పొద్దప్పుడు కనపడు. ఇత్తాఇ గేఇన్నాఇ=
 వచ్చి కనపడుతాను. గెఇత్తాఇబీజ్ డకూ
 తమ్ పోజ్, ఎజ్జా పోజ్? = కనపడుతాను
 గాని నీవు ఉంటావో ఉండవో. ఉంతా
 కెడి. (అసమయము).

అపుడపుడు. (అప్పుడప్పుడు) 1. ఆకూజా.

అజాజా గే-ఇన్నా=అప్పుడప్పుడు కన
వడు. 2. తెత్తెన్ తెత్తెన్. తెత్తెన్ తెత్తెన్
గిత్తానా=అప్పుడప్పుడు కనవడు.

అవేక్ష. చూ. కోరిక

అప్ప=కాకి.

అప్పొచ్చు. తిల్లె-నెడా. పాడమ్ కేనా
అప్పటికీ. డేలేజా. పిల్లవాడయినప్పటికీ =
పసిడేలేజా.

అప్పు 1. జాజాసుజా. అప్పుఇచ్చుట పుచ్చు
కొనట. జాజాలె తియా=రుణము చేసి ఇచ్చు.
లగితేంజినమేలె జాజాసుజా పక్షాఇ=మ
దుపులనిమిత్తము అప్పు తెస్తాను. గోజా
లాఇ=అప్పులపాలెనాను (అప్పులలో కూ
ర్చోపడ్డాను) 2. రయా (వెంటనే తీర్చెడు
అప్పు) రయ పక్షాఇ=అప్పు తెచ్చినాను.
అవన్ డియెన్ రయమజ్జె=ఎంత అప్పు చేసి
నావు. డిత్తెరయ, ఎత్తెగామ్ తకువై =
ఇంత అప్పు, యేలాగు తీర్చుతావు. అఇం
డం రయాలెనాఇ = చాలా అప్పు తెచ్చి
నాను. 3. కడి. (రయ=వడ్డీలేని అప్పు)
అలా రయ డేలిజ్ =చాలా అప్పు నా
కైనది.

అప్పుడు నెలే తెన్.

అబద్ధము. 1. తల్లు. తల్లుమర్ అమన్=నీవు
అబద్ధపు మనుష్యుడవు. 2. కుజ్ కుజ్ గో
జిజ్ =నావద్ద అబద్ధమాడకు. 3. సొసొ
(బ్).

అబ్బ. ఉ ఆజ్

అబ్బా! అగాఇ!

అబ్బాయి. 1. రబలన్. 2. రబారి. రబా-రిజ
న్. రబల్లోన్నా తో అజితిడజ్ డో,
బడోర్ ఒడైరై=పిల్లవాడి నోరు చిన్నది
గాని వెద్దకేకలు వేస్తున్నాడు.

అబ్బును. 1. ఇజ్జె కుని గొర్జాజ్ జండ్రుమన్
ఇజ్జెబె=ఉరిలో విత్తనములు దొరుకుతవి
(అబ్బుతవి) ఉంతెనాతె లేబున్ ఇజ్జెబె
= దీనికి సొమ్ము దొరుకుతుంది 2. ఉక్కా
లె. అనిన్నా కెంకెన్నా ఉక్కాలె=వీకి
చదువు అబ్బెను (పాట అలవాటు అయినది.)

అభ్యాసము. ఉక్కా.

అభిలాష. మొనొ (ఓ)

అమర్చు (ధా. రుకు). 1. రుకు ఆ. ఇండ్రుమన్
జి కుడున్ రుకున్ రుకులె బరు బా
రా తుబా=పనిముట్లు అన్నీ కూర్చి పో
డు పని చేయ్యి. ఉడి ఒడే, రుకుతా
ఇ=సరే, మంచిది, కూర్చుతాను. 2. (ధా.
తిర్ +తుమ్) తిర్తమా. తంకాబన్ తిర్
మాలెండెన్. అవన్ గోగో ఆమ్మై=నీవు
సొమ్ముకూర్చితే, గొప్పవాడవు అవుశావు.
3. కొచా, కుబా. సరోబానమ్ కొబీజ్
గాఇ=నీపాలము నా కమర్చు ఓయి. ఇన్
అ ఒర్రాఇ నాసరోబా అసినా కొబ్బా
యేతె=నేను దున్నే పాలము వాడు అమ
రించుకొన్నాడు. ఆబ్ బామోఆ. పుర్చుర
మేలె కొప్పాలంజి ఎరంజి అబ్బొమోలేజి.
అమర్చాద. ఎర్ సిన్నె.

అమావాస్య కడుక్కా, కాడూకా పళ్ళీ-
గాఇ. నజానమ్ పళ్ళీగాఇ; తురుబ్బె లుమో
డన్ అబ్బల=నేడమావాస్య; మబ్బువేసిం
ది. చీకటి అధికము.

అమ్మ. 1 ఇయాజ్. 2 ఇయోజ్. 3. మేమే
జ్ (కా. స.)

అమ్మకము. తెమ్ తెమ్. తెమ్మెజల్=అమ్మకపు
కర్రలు. తెమ్మెమ జాతి=అమ్మకపు పస్తువు.
త నెమ్. త నెజల్ నా జనాతి డిత్తె=
అమ్మకపు కర్రల ఖరీదు యింత. త నెమ్
జోజీ పోజ్? ఆమ్మేచీపుళ్ళా? తెమ్మతె
మంబాఇన్ ఎజ్జా=అమ్మకపు నువ్వులు
నావద్ద లేవు. సీజ్ ఇన్ డిత్తె జాతె డకో
లాఇ=ఇంటికి రుచ్చుకు నువ్వులుంచినాను. తే
మా=అమ్మ ఆ తేమాఇ=అమ్మను. అ తేమ్మెం
డెన్ అ తేమ్ తెమ్మాఇ=అమ్మకుంటే అమ్మించు
తాను.

అమ్మవారు. 1. సోనుమ్ యోజ్ ఖోసజ్. పా
పురీగడా యోజ్ జానమేలె కన్నిమన్
తిత్తాఇ=పాతపట్టుపు అమ్మవారికి కోడి ఇ
స్తాను. 2. లోగాబోఇ (స్పృటకము) అని
నో రొ గాబోఇ డేలే ఆయింతెన్, బంతోజ్
తె; మే' జ్జె=వీడికి అమ్మవారైనది, (స్పృ
టకము) దిగినది. భయము లేదు. బ్రతుకు
తాడు. కిరింగేబోజన్ (ఆటలమ్మ) అగ్
రిజెబోజన్ డేలే; అమిడ్డవ్ అనూ డేలే

(కస్తమన్ డెల)=గాలి జల్లినది; చాలా కష్టమైనది.

అమ్మా! అగాఇ!

అమ్ము (ధా. తేమ్) తేమా. తేమ్మా ఇ తేమేతే. కింద్రుమ్ తేమ్మా ఇ. సస్తాలె తిత్తమ్. ఇళి తేపో ఇ? =జిణుగులు అమ్ముతాను. చవక గా ఇస్తాను కొంటావా?

అమ్ము (=కోల). ఆమ్. జంతుఅన్ ఆమ్ బాతే తుఖో తా ఇ; జంతువును బాణముతో కొట్టుతాను. డేజో దాజమ్మేలె ఇత్తెనాకిడి ఆ మంజి అగ్గడ పాజా =వేటకు వెళ్ళేటప్పుడు అమ్ములు లావుగా తీసుకువెళ్ళు.

అయితి కాదు = అగడే

అయికు. మొల్లా ఇ.

అయినప్పటికీ. 1. డేలెడోజో. అనిన్ కుండ్రారి డేలెడోజో డరమమ్ అమ్మేతే = వాడు తల్లి తండ్రిలేని వాడైనా ధర్మము చేస్తాడు. 2. డేలెజానజో. కినాలర్లజ్జె; డేజో దామర్ డేలెజానజో, బంతోజేతే = పులి ఎదురుపడెను. రొప్పేకాదు అయినప్పటికీ భయపడ్డాడు. కినాన్ గిల్లాయెండెన్ బంతోజో డేతిజో = పులిని చూస్తే భయపడుతాను. బంతోజో డేతేడేలె జానజో = భయమున్నా.

అయిపోయెను. 1 (ధా సూ) సూల్లె. అనిన్నా బరూ అమ్మేజో సూల్లె = వాని కొండపని అయినది. 2. గడిల్లె. ఒర్రొగడిల్లె = దుక్కి అయినది. 3. గుడిల్లె. బారా గుడిల్లె = పనిపూర్తి అయినది. 4. రజ్జె. బారా అరెజ్జెనా ఇ = పనిపూర్తి చేసినాము. 5. ర ఇల్లె. కూడుర ఇల్లె = కూడు అయిపోయినది. 6. ఒనుజోలె ఒర్రొఒస్తుజ్జా ఇ = దుక్కిపూర్తి చేసినాను.

అయ్యయో! అగాఇ! యోరీ! అబసూయుమ్ దాగె.

అయ్యో అమ్మా! ఒక్కోయోజో! (బాధ).

అర. అకుల్ అకుల్, పెత్తెరుబన్.

అరక 1. కపడా. కపదాలెజన్ అంబసుడేలె = బుజమువై పుండు పుట్టెను. 2. లగుజో. తల్లింజి లగుజ్జెజి = ఎడ్లకు అరకైనది. బిదారన్ తంబెలా ఇ డో లగుజో వమ్మతే కపడా

ఉసాల్ సానెతే = కావిడి మోసినాను; అరకచేత (బరువుచే) భుజము తొక్క ఎక్కిపోయినది. లగ్గిన్.

అరగదీయు. (ధా. గోక్) గోడా. సజ్బజన్ గోడా = పసపు అరగదీయుము.

అరగిచెట్టు అర ఇ నేబ్.

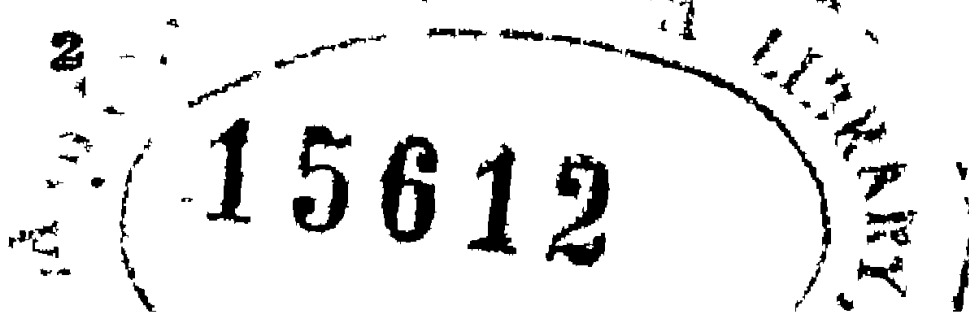
అరచెట్టు. ఒంబేత్త నేబ్. కాంతా నేబ్.

అరచేయి తల్లి.

అరటి కింతె. అపూడీతేజో రా'లె = అరటి కొనపువ్వు పూసెను రుబన్, దొఇన్నా - ఓల్ డేలె = నిన్ననే కోటాకు వేసినది. దుక్కలన్ ఎండ్రజో ఉర్నే = మొగ్గ ఇంకా విడలేదు. కింతె అగరె బాల ఇ = అరటి దప్ప లేతది తుంటా లేజో - ఖేన్ కంజి జి-తేజో, కత్యా-తేజో పుఆ-తేజో, త్రెవె-తేజో డకు = అరటితోటలో ఆ మృతపాణీలు, బాంతు అనటులు, బత్తిసాలున్ను (పిలకలు వెట్టక గెల ఎత్తినవైని చనిపోయే మరిక తరహా) అరటిచెట్టులున్ను ఉన్నవి. ఆటన్-తేజంజి ఉంజి తిత్తిజో పోజో? = నాలుగు అరటి పిలకలు నాకు ఇస్తావా? కింతె నేబ్ కెవ్లె; అబాబ్ తేజో గాయా-అరటి చెట్టు చచ్చినవి అరటిదుంపలు తవ్వు. కింతె సనోజో సోజ్జె = అరటి చెట్టు గెలవేసినది. సండ్రోజో తార్ కంజి జతేజో = అమృతపాణి కత్తె ఆతేజో = బాంతు. పుఆతేజో = బత్తిసాలు. త్రెవే తేజో (పిలకలు వెట్టక గెల ఎత్తినవైని చచ్చేది) 1. దొఇనా ఓల్లె = కోటాకు వేసి. 2. సనోజో సోజ్జె = గెలవెత్తెను (ఇది ఇంకా పొట్టులోనే ఉండును) 3. దుజో గల్లె = గెలవెట్టకు వచ్చినది. 4. రా'లె = పూసెను. 5. ఉర్రె = విడినది. 6. పడోజ్జె (గెలల కుండే పెద్ద బొప్పలు రాలెవు. 7. ఉంజిపడి అతారా సెడేతే = నాలుగు పెడలు వేసెను 8. జడజ్జె = ముదిరినది.

అరదండాలు సంకల్లి నీ. పర్నామంజి సంకల్లి నీలె, ఉరుజ్జేజి జంబురాంజి = బంట్లో తులు చేతికి అరదండాలు వేసి దొంగలను తీసుకు వెళ్ళుతున్నారు. సంకిడి.

అరలేగ = కొరింగా ఇ; గొడుగా ఇ.

అరతెగడచెట్టు. తంపతాడా.

అరప=1. రంతాల్. కంబారీ, రంతాల్ అసె
 ల్లండేన్ ఇమ్ బెర్త్మ్=కంబారీ, అరప వేయ
 కుంటే మాటపడుతావు. 2 జిర్రజ్.

అరమర. 1 గండ్రోఇ. గోగోమార్ గిల్లెనా
 అకిడి గండ్రోఇమల్లె బారా ఏంతెగామ్
 గండ్రో=పెద్దమనిషి చూచినపుడు (సిగ్గు
 పడితే) అరమరఅయితే పని యేలాగు అవు
 తుంది. 2. డనజ్.

అరవలు. కార్వామార్జి అర్వా.

అరవై చూగికోడి.

అరికాలు=తల్లజ్.

అరిగిపోయినది (ధా. గోడా) గొల్లొలె.
 కతాడ గొల్లొలె=పావలు అరిగిపోయినది.
 డేరజ్-బోజ్ గొల్లొలె=గెదె కొమ్ములు
 అరిగిపోయినవి. 2 లేమ్మే. కూడు లేమ్మే.

అరిచేయి. అతల్సి.

అరిల్లు. లెల్లజ్-బోజ్ (చూరివిల్లు). కితుజ్
 నాఇజా.

అరిసెలు. సక్క పోపో.

అరుగు 1 పిండా(ఓ) నీజ్ బెజ్ పిండా-తె=
 మీయింటికి అరుగులేదు. అమజ్ పిండా
 ఎజ్జాలెండేన్ నీజన్ లంగ-తె=ముందుకు
 గు లేకుంటే ఇంటికి అందముండదు. 2
 (ధా లేమ్) కూడూ లేమ్మే=అన్నమరిగినది.
 ఎండ్రజ్ ల నేమ్ కూడూ (అలేమడోజ్)
 అడొలెఇ-డాఇజ్=కూడు అరగలేదుగనుక
 నాకు ఆకలిలేదు.

అరుచి. అమన మన-తె. నాకు అరుచి=అమ
 నాతమ్మి.

అరుచు. (ధా. బదుర్), బడొర్నా. పసిజంజి
 బడొర్త్రంజి=పిల్లలు అరుస్తున్నారు. బడొర్
 ట్రాఇ డో అమన్ అండజె=నేను కేకలు
 వేసినాను గాని నీు వినపడలేదు 2. తు
 కూసేతె (పులిమొ) గూ; గుగూ; (సతు
 మొ||). 4. రుగమ్ గామ్మె. (పులిమొ|| వలె)
 కాండ్రుమని. 5. బూకర్ బూకర్ గామ్
 (ఎలకమొ|| వలె) కిచకిచమని.

అరుచు. అపుర్బాడాగె. అలామన్ అసిగ్గోజ్

అపుర్బాడాగె=గడ్డిపోగొట్టుకు, అరుచు.

అరువది (చూ. అరవై.)

అరువు. రయా.

అర్జీ. ఒర్జి (ఓ). ఒర్జిఓలా.

ఆర్థరూపాయ. పప్పాల్, పాల్ పాల్.

అర్థము. గరమ్-గామ్

అలంకరించు. (ధా. రు)రు ఆ. సిండ్రింజి రూలె,
 రండ్రూంజి రుఆ. బట్టకట్టుకొని నగలు
 పెట్టుకో.

అలక 1 బండ్రాబ్. బ్రాబ్. పసిజన్ బ్రా
 బ్ నేతె=పిల్లడు అలిగినాడు.

అలయు. (ధా. మజ్ గ) 1 మక్. మక్తా
 ఇ. మక్తాలె. బారా తుబ్ తుజ్ మక్తాలిజ్
 =పని చేసిచేసి అలసినామ 2 మొ ఆఇ
 డాలిజ్=అలసిపోయినాను.

అలవాటు. ఉక్కా. గరీగార్. డీతా తుజ్జెన్
 డెన్ ఉక్కాతమ్=ప్రతిదినమూ చేస్తే
 అలవాటు అవుతుంది.

అలము. 2. అజ్జిజ్. బరూలేజన్ అజ్జిజన్
 నేజ్ జాబా తబ్బాఇ=పోడులో గాబు
 పుట్టినది పదండి తీతాము. 3. అగబ్.
 సరో బాలెజన్ అగాబన్ నేజ్ జాబా ; త
 బ్బాఇ=పాలములో గాబుపుట్టినది పదండి
 తీతాము.

అలవి. రనప్తి (ధా. రప) కనిబారా అతు
 బ్బేజ్ అరప్తియాఇ=ఈపని చేయుటకు
 అలవికాదు.

అలసట. మనక్, లులూనా=అలసట తీర్చు
 కో.

అలికిడి. సడ్డా.

అలిగి. ఏలఇలజ్జె బండ్రాబ్జె.

అలిసిరి. సరూమర్ సరూడమ్మర్.

అల్లిచెట్టు=లయిడానేబ్.

అలుకు (ధా. జొడా) జొడా ఆ. నీజ్ జొడా
 తాఇ= ఇల్లు అలుకుతాను.

అలుగు. 1. ఆమ్. సరాకా త్రుల్లూఇ ఆమ్
 గత్రె, పాజీలాన్ పాజీలె, గోల్ లుఆడన్
 బాతె తొబాడా = జాయకరతో అమ్మ
 గుచ్చి గోసన గాయనారతో ఆకర చీల్చి
 కట్టు. ముంబాఖాన్ ఉడాడజ్ (ఓడడన్)
 అల్లిఆమ్, బలెఆమ్, పప్పాడాఆమ్, సరూ
 ఆమ్, డకు=నావద్ద గిట్ట కోల (జాయకర
 కుతగిలించినవి.) అంపగరిబాణము; మాతి

వెడల్పు బాణము, సన్నపు బాణము ఉన్నవి
 సరాకా అగతర్బేజ్ నమ్మేలె బలేడన్
 తియా = బాణమునకు (గాయకరకు) కట్ట
 డముకు గరి ఇమ్ము. లూ ఆమ్ గత్రాయెం
 డేన్ ఒలఇడాన్ తోవెతోవై = చెవులుగల
 బాణము మనకు గుచ్చుకుంటే పేగులు
 తీసివేస్తుంది కాడాసిఆమ్ బాతె ఓంతి
 డేన్ తుఇతబెన్, గబల్ గామ్మె ఎరుల్
 లోంబె డకూరేజై = మూతి గుండ్రముగల
 వెదురు గిట్టకోలతో పిట్టను మనము వస్తే
 తటాలున కదలకుండా ఉండిపోతుంది.
 ఆమ్ లుఆజ్ అల్ డజై = బాణము ఇనప
 చెవి విరిగిపోయినది 2. బండ్రాబ్. బెర్నా
 ఖాన్ అనండంబ్లెం డేన్ బండ్రాబ్ డెతిజ్
 = నామాట వినకుంటే కోపమువస్తుంది.
 పసిజన్ బ్రాబ్నె తె = పిల్లడు అలిగినాడు
 అసానా. కూడూన్ రూలమంజి, అసా
 నా = కూడు విడ్డించినట్లైతే వద్దనుమీ. (అన

గా, అలగుమీ అనిఅర్థము)

అల్లుడు సన్నామార్. లెల్లూమర్. పుపామర్.
 అల్లము సిజెర్. కింపర్ కింపిల్లెడకు = (అల్లము)
 కొమ్ములు అల్లకొనిఉన్నవి.

అల్లర. బిజారా.
 అల్లాడు. (ధా డో) 1. డొండ్రినా. డండ్రో
 డొండ్రితెన్. 2 తెత్తె తెన్ ఒలాఓల్ =
 ఆకుతో ఆకు కొట్టుకొంటున్నది. కండా
 రన్ డొఇలెన్ లెల్లెలెన్ = కొమ్మ పంగి
 కదులుతున్నది

అల్లు. (ధా. లానా). 1. తాజా. తాఫితాఇ,
 తాఖేతె ఎరనానా. సేజ్ తనా తేజి =
 ఇల్లు (లేక, బట్ట) నేస్తున్నారు. తఖి
 తఖి తేజి. సిండ్రె డొఖి తేజి. తోడోర్.
 సుండ్రు? న్ తఖి తేజి. 2 లాజ్. లుఆడన్
 లాఖా (తాడుపేను) 3 గల్లాజనొ గలేతె
 తజ్జీన్ గలా.

అల్లుడు. 1. రయమ్. 2. మొస్సి (పేలుడు)
 అల్లకొని. 1. కం చల్ కం పలె. మండ్రాంజికిం
 పేల్ కిం పేల్లెంజి = చ నుష్యలలుకొన్నారు.
 2. గల్లాజ్. ల నామ్ జి గల్లాజ్ డకు = తీ గెలు
 ల్లకొని ఉన్నవి.

అవకాశము. అయమ్. అయమ్మిజ్, ఎరై = నాకు
 ఆలస్యమవుతుంది; వెల్తాను. అయ్యోజ్.
 అవతల. మిత్తల్.

అవధి. 1. అయమ్ 2. కంతు. కనాంతు
 (వరతు)

అవమానము. గండ్రోఇ. గరోఇ.

అవసరము. అకార (తె).

అవి. ఉంతె. అనింజి.

అవియు. పతానా.

అవిభక్తలు. 1. అన్ రుక్కుకాకు బోయాజ్ జి
 2. అబారుక్కుడకో తెనామండ్రాంజి.
 3. అబామిడ్డజ్ డకొ తెనా మార్జి. బా బి
 రిండాంజి.

అవును. ఒజ్; ఓ, ఒకె. ఒఓనడె, ఓడోజ్.
 క్రి డేతె, గడెల్లె

అవ్వ. యోయె.

అసడ్డె. ఎర్నడెలెబెజ్ = తప్పిపోకుండా.
 కెరెడా.

అసలు. అబోబన్

అసహ్యము. ఎర్గితిడాగె.

అస్తమయము. 1. ఒరుబ్. 2. బుజ్ యోజన్.
 3. అసంకొ యోల్. 4. అరమ్మడడయల్.

అహహా! అగీ!

అక్షరము = ఇడోల్ సిత్తా.

ఆ. ఉంతె. చూ. అది.

ఆకలి దొలఇ దొలఇ డాతిజ్ = నాకు ఆకలి
 వేస్తున్నది, దొలఇనా మండ్రా గనాగా
 రూ తెబె = ఆకలి గొన్నవానికి అన్నము
 పెట్టుదాము.

ఆకారము. డోజ్ - రూపమన్ (కా. స). డం
 డ్రోజన్.

ఆకాశము. రుఆజన్.

ఆకు. ఓల. తంజయోల్ = ఎంకిలాకు. అనే
 బన్ రుయోల్లె = చెట్టుఆకు రాలినది, రు
 యోల్ నేబన్ = ఆకు రాలిన చెట్టు. రుయోల్
 ఈడన్ = ఆకు రాలు కాలము.

ఆకుచిలక. కొంకడఇ-బు.

ఆకుపచ్చ. - 1. ఏదూడమ్. 2 కూలిఇ. 3 సాయి
 మే (2, 3, చులము, వమనము, నీరు మొసల
 యినవాటిని గరించి).

ఆకుమడి. బినూతా.

ఆ.

ఆకులము. ఆనుజ్ (ధా. ఉజ్.) కుడుబ్
మండ్రా ఉజ్జే డకూజి=మనుష్యులందరూ
ఆకులముతో (జడిసి) ఉన్నారు.

ఆక్రమించు. 1 రుఇనా (ధా. రుఇ) సెరో
బాహ్-హన్ రుఇనేతె=నా పొలము ఆక్ర
మించుకున్నాడు. 2 పన్నా (ధా. పజ్) సే
బ్మిమ్ ఖాన్ పత్తెనాఇ=నీ యిల్లు నేను ఆక్ర
మించుకొంటాను. కరుజ్ సీజ్-ఖాన్ పడాన్
పల్లె యాగిమిన్నుమ్ డెలె=నా ఇంటి పెరడు
ఆక్రమించుకుని మాడువీండ్లు ఆయినది రి.
కొబ్బా (ధా. కొబ్) లాబానమ్ కుబ్బాఇ
పో=నీ భూమి నేను ఆక్రమించు కుంటా
నా? ఉంతా మండ్రా కుబ్బె తె=ఆమనుష్యు
డు ఆక్రమించుకొన్నాడు. 4. డర్రేఆ.=
ముందుగా చేరు; హాజరు అగు.

ఆక్షేపించు. ఎన్ సెలజా.
ఆగాకర. సకూడా. సక్కోడ. తెకోడ
ఆగు. డేడేఆ. (ధా. డే) ఖాన్ ఇరాఇ పంత్తె
కొఇ అమన్ డేడేఆ=నేను వచ్చేదాక నీవు
ఆగు. అమన్ అమ్మెలె డొయలంజి ఎర్తాజి;
డేడేఆ. నీ కొఱకు చుట్టాలు వస్తున్నారు
ఆగుము. డేడేతమ్ అమన్ ఇరాఇ తె పంత్తె
కొఇ=నీవు వచ్చేవరకూ నీకోసము ఆగు
తాను. అమన్ అమ్మెలె డనే డేడేలమ్=నీ
కొరకు నేను కానాను (ఆగినాను.)

ఆగ్రహము. బండ్రాబ్.
ఆచారము. ఉక్కా.
ఆచు. డజా.
ఆచూకీ. సడ్డా. బెర్నా.
ఆజ్జ-బెర్నా. నెలుఅన్.
ఆట. 1. ఆరండి (ధా. అండి) అండీడన్. అన్
డ్రన్ డి. రొండ్రడ అరాలఇ అరండిడన్
లాబా బజ్బ సెబా=ముందువాకిలి దిగువ
ఆటకు జాగా బాగుచేయండి. పరజన్ అం
డే తె=పిల్లడు ఆడుకొంటూ ఉన్నాడు. 2. తొ
జ్జేడన్. కెంకజ్జె తొజ్జే జ్జా=పాడ ఆడు.
కెంకజ్జాన్, తొ జ్జే నేడన్, డబ్బీడన్, నాయి
లెనాంబ్బి తొ జ్జా, కెంకనా=పాటకు ఆ
టకు వాద్యమునకు కలిసేలాగు ఆడు, పాడు.

ఆటంకము. 1. డనజ్ 2. ఒండ్రజ్.
ఆటకత్తె. తొజ్జేజ్ బోఇ.
ఆటకాడు. తొజ్జేజ్ మార్.
ఆటు (చూ. చాలు).
ఆడంగి. ఇన్ సెల
ఆడది. ఇన్ సెల
ఆడంబరము అమెరె.
ఆడించు. 1. అతోజా. డొండొలోబన్ పసిజన్
అడకూతె డో, అతోజా=ఉయ్యాలలో
పిల్ల ఉన్నదిగదా, ఆడించు. 2. తేడా=
ఉంపు. 3. అబండీడా. కరూ అబండీడా=
కోతిని ఆడించు. డుండుజ్ తెల్లె, పసిజన్
అబండీలెన్ డెన్ అండీలెన్=ఉయ్యాల ఊపి
పిల్లను ఆడించితే ఆడుకొంటుంది.
ఆడితప్పట. పడోబెర్. తిత్తమ్ గామ్లె, అతిల్లిజ్,
పడోబెర్రమ్=నాకు ఇస్తానని ఇచ్చినావు
కావు, మాటతప్పినావు.
ఆడు. (ధా. అండి) అండేనా. అండేతేనాఇ.
అండేనేతె.
ఆడుది. ఇన్ సెల.
ఆడుపెయ్య. కల్లోడి. (కా. స.) కల్లోడి-
బోజ్=గదెపెయ్య; కల్లోడి-తాజ్=
ఆవుపెయ్య. ఓన్-తాజ్=ఆవుపెయ్య.
కల్లోడి-తాజ్ డుముల్-గామ్ ఎజ్జా=ఆవు
పెయ్య పుష్టిగాలేదు. జెల్ జెల్-గామ్ ఎజ్జ
=కండగాలేదు.
ఆతురపడు. అజసరొ ఇజాఇ=ఎప్పుడు
దొరుకుతుంది!
ఆదమరిచి. యగర్-గామ్లె.
ఆదాయము. 1. ఎనేరన్. డజిజ్ జండ్రుమ్
ఎనేరన్ ఎర్తాఇ సిజ్ బేజ్? =మీ ఇంటికి
ఎంతపంట రాబడి వస్తుంది? ఎర్నా.
డజిజ్ సరో ఎర్నా నమ్? =నీ కన్ని ధాన్యము
రాబడి?
ఆదరించు. పిన్నేయా.
ఆదరువు. మరెజా మరఇనా
ఆదివారము. అడ్డియారా. అడ్యారా.
ఆదొండ-చెట్టు?
ఆదొకగా. అడో-అడోలె సన్నలె.
ఆధారము. డనెర్
ఆనందము. ఇడక. ఎడక. సర్దా. మనము.

ఆనక. తీ. కి. (కా. స.) బారన్. నమోడె.
బో కడి డేలే. సిక్కో-ఇ.

ఆనపకాయ. కొఇన్. కోజ్ (కా. స.) (సమా
సమం'దుకు' లేక, కొ, అవుతుంది. లనామ్కు
(కొ)=ఆనపతీగ. కో-తుంబబాతె డా ఇమ
=ఆనప తుంబతో నీళ్లు పట్టు. కుంతుబ్
పుతారె=తుంబ కన్నము పడినది. కుంతు
బ్ పడారె, లమబాతె బిబ్బిడా=తుంబ
పగిలినది, మైసముతో అంటిచు. 2 రొం
జం. కో, గరెండాకొ=పాడుగు ఆనప
కాయ.

ఆనవాలు. సిత్త.

ఆనుకొను (ధా. ఇండేల్) ఇండేర్నా. ఇండేర్నా
జిజ్జిబా ఎజ్జా=ఆనుకొనుటకు ఏమీలేదు
తుల్. కడుమర్ డంగు తుల్లె ఇతె=గుడ్డి
వాడు కర్ర ఆనుకొని నడుస్తున్నాడు

ఆనెపుకర్ర. పతేక.

ఆపద. డుక్కా (ఓ).

ఆపు. 1 డజా. తజ్ లీన్ డజా. ఆవును ఆపు.
2 దుమా. తుంతా దుమ్మాలెజి=తోట ఆపు
చేసినారు. 3 సంతబా (అడవినిగు||)

ఆపోవని. అబెలజ్ గనాగా=ఆపోవనితిండి.

ఆబ. ఆస (ఓ).

ఆబాలగోపాలము. పసిగూలాఇ.

ఆబూరు. గొగోగొ

ఆబోతు. 1. కుంగబ్ తాజ్. 2 కింగమ్ తాజ్.

3. గుంపబ్ తాజ్ (కా).

ఆమడ. గల్జిఅరేజ్. మిడ్డువ్ తబోర్.

ఆముదాలు. కింతెడా.

ఆముదము. కింతెడా-మిఘోల్. 2. పసిరితోల్
(చిట్టాముదాలు) కింతెడా-మె నాఇ=ఆము
దము ఇయ్యి. పసిరితోల్-మె, పసిజన్నా
అగాఆ=చిట్టాముదము పసిపిల్లలకు పట్టు.
కింతెడా-మెబా'తె ఇడా పసిజన్=చిట్టా
ముదముతో పిల్లను కాచుము.

ఆమూలము. 1. కిన్నెబ్ సిత్తె. కుల్లుబెర్నా, అకి
న్నెబ్ సిత్తె బారపుజా-నక్క కధ తిరిగి
(మొవటినుండి) అమూలముగ చెప్పు. 2.
అజ్డన్ బాతె పుయా పెయా=వేరుతో
(అమూలముగా) లాగివేయుము.

ఆయత్తము. ఒస్కాఇ. సీజన్ ఒస్కాఇలే=

ఇల్లు తయారైనది. బరు ఒస్కాఇలే=
పోడు తయారైనది.

ఆయాసము. మనంగ. ముఆఇ.

ఆయాసము తీర్చుకో. లాలానా.

ఆయుధము. ఇండ్రమ్. (ధా-ఇమ్).

ఆయువు. పురాడా. పుడారా (కా. స.)

అర్గాలన్ గాలాఇ డో తుబ్ తుబ్ పురాడా
లేనాఇ=దప్పిక పుచ్చుకున్నాను గదా,
ప్రాణమునకు త్రాణకలిగినది. పురాడా
సతి తై=ప్రాణము వస్తున్నది అబలేజ్ పు
రాడా డకు=(చివరప్రాణము) కొద్ది ప్రా
ణమున్నది.

ఆరంభించు 1 మోండె (ఆవ్య). కంకెనన్

మోండె=పాట ప్రారంభించు. మొక్కాఇ

=ప్రారంభించు తాను. డెబ్బీజన్ ఆనిన్

మొజెతె=వాద్యము వాడు ప్రారంభించి

నాడు. 2. కిన్నెబా. బరూబారా కిన్నె

బా=ప్రారంభించండి. కిన్నెబ్తాఇ = ప్రా

రంభించు తాను. 3. ముజా. (కా. స.)

రుబన్నా ఒక్రోముక్లాఇ, గనుర్ అగాసా=

నిన్ను సే దుక్కి ప్రారంభించినాను; వాన

లేదు. ఒక్రో-ఇన్ మునుజ్ డేలే=నాడు

క్కి ప్రారంభమైనది. 4 ఊనా. కెన్ కెనన్

ఊనా=పాట ఆరంభించు.

ఆరాధించు. 1. పుర్పుర్. డియెన్ పుర్పుర్

పుర్రెండెన్ అకిడిన్ కితుజంజి సిన్నా అగా

సా=ఎంత పూజ చేసినప్పటికీ దేవుని

దయలేదు. పుర్పురా. కితుజ్ సోనుమన్ పు

ర్పుర్ తాఇ=దేవుని దేవతలను పూజచేస్తా

ను. పురా, పిరా (జంతువులను బలియిచ్చి

చేయు). 2 కొబా. (పాలు, పేలాలు, పళ్లు

మొ|| వాటితో ఆరాధించు).

ఆరికలు. అడజ్ సర్.

ఆరు. తుడ్రు. తుర్రు. తుర్.

ఆరు. పరో; పరు. లిజమ్ పరుక్ల=చెప్పు

ఇగిరినది. తడా పరోక్ల. డడా ఊ పరోక్ల

=తడిజుత్తు ఎంపినది. సిండ్రెన్ పరోజా=

బట్ట ఆరవేయి. పరుక్లాఇ=ఆరవేస్తాను.

సిండ్రెన్ ఉంతా మండ్రా పరోజ్ తేహో=

... ఆరవేయి. క్షేన్ అపరోజాఇ=నేను ఆర

వేయను.

ఆరుద్రపురుగు. జె-గనుర్-బా. రుఆజ్-బా.

ఆరుపు. గుఆల్. గుఆల్ గోం గ్నె = అరవకు ఒంతిడంజి గుఆలా = వెట్టలను అదులు గు ఆరీ తే నాఇ = ఫిర్యాదు చేస్తాను. (మొర్ర పెట్టుతాను).

ఆర్పు. 1 పఖీఆ. తొగిన్ పఖీడా = అగ్గి ఆర్పు. సీజ్ జుంతుతె = ఇల్లు మండు తున్నది. ఎజీపఖీలెన్ డే అపఖీడే = ఎంత ఆర్పినా ఆరలేదు. 2 సిరాఆ. తొగిన్ సిరాఆ = నిప్పు ఆర్పు.

ఆలచిప్ప. గోకుర్ (కా). గొల్లా = నత్తగుల్ల. గొంకు.

ఆలంకించు. అండజా. బెర్నా-ఖాన్ అండజా = నామాట విను. అండజె = వినడు. డా-లూడా = చెవిని పెట్టు. (డఇ+లూ).

ఆలస్యము. 1. అయమ్ అప్సేలె = ఆలస్యము చేసినావు 2. లీసిమ్ అప్సేలె 3. రగొడెలె. 4. ఈమేల్. ఎజీ అయమ్ = ఎలాగుననో ఆలస్య మయినది. రగొడొలమ్ = నీవు ఆలస్యము చేసినావు. అప్సేల్ గొజ్జే నె. ఆలస్యము చేయకు.

ఆలాగు. ఎత్తెగోఇ. ఎత్తెన్ గామ్. ఎత్తెన్ గామ్. ఎత్తేలె.

ఆలి. డుక్రి.

ఆలువ. ఆరబా (కా. స.) ఆరబా గరి = ఆకువ చిప్ప. ఆర్బొ.

ఆలుమగలు. సిమిలింజి.

ఆలోచించు. ఒగండీయా (-నా)

ఆవంత. 1. అజీతిమాఇ 2. డిత్తెడలేజా. మి ఖోల్ గారాఇ డో డిత్తె డలేజా అతియె = నూనె అడిగినానుగాని అంతైనా ఇవ్వలేదు.

ఆవగింజ. సర్సు. సర్సుంజి. (బ. వ.)

ఆవము. డంకి-సాఇసాఇ కుడా (కుండలు కాల్పుబొయ్యి).

ఆవరణ. 1. తొన్తోర్ (కం) 2. కుత్తా (కా. స.) కంచ. 3. కింతోర్ (ఆకము పాత కుండా వేసిన కం).

ఆవల. మిత్తల్

ఆవలెల్లుండి. కేన్-ఖార మే.

ఆవలింత. ఆక్కిడా (కా. స.) ఆమ్.

ఆవహించు. మేరా. సోనుమ్ మేరే = దేవత

ఆవహించినది మేర్ బోఇ మే రే = వెజ్జురాలు శివాలి వేసున్నది.

ఆవి. 1. అఒమాజ్ (కా). డా అఒమాజ్ = నీటి ఆవిరి. 2. ఉముల్. 3 ఉఖోడా. ఉఖోఇంల్ (కా. స)

ఆవు. తజ్జి. ఓన్ తాజ్ = చూలావు. తజ్జి ఖజ్జో న్ లె = ఆవు చూలున్నది. యాజ్ తాజ్ ; ఒంబ్రాతాజ్ = ఈనిన ఆవు. తజ్జి ఒంబరె అఒమాజ్ = ఆవు కోడి పెయ్య పెట్టినది. ఉంజి బెండా ఒంబరె = నాలుగు కోడి పెయ్యలు పెట్టినది ఒంబర్ కల్లోడే; డుమ్మల్ గామ్ ఎజ్జా = (రా స.) - పుష్టి లేదు. బా గుజి నెజీ నేతె = (కోడె) రెండు పళ్లు చేసినది తజ్జి అర్నె మేతె = ఆవు పొర్లుతున్నది. తజ్జి-మల్లిజ్ - తి-లెజన్ అంబను డెలె = ఆవు కరియందు పుండుపుట్టినది అఒన్ తాజ్ అంబూయె తెడో పన్ను ఉఆలె (కా. స.) = ఆవు పెయ్య కుడిచింది గనుక చేపువచ్చినది. తజ్జోలీ లర్ గామ్ = చేపుతుంది రల్ల బెన్ ఇల్లొజేతె = పితికెతే ఎగ చేసింది అసాజ్ - తాజ్, అనుమ్-తాజ్, తబాన్ తబాల, సోడా న్ సోలె, లాల నెడ = పేడ, ఉచ్చతీసి, ఎత్తి జల్లివెయ్యి. సారూమె ఇజ్జెబె పోజ్ = ఆవు నెయ్యి దొరుకుతుందా? తజ్జి అతర్బా ఎండ్రజ్ నెడె = ఆవు మావి ఇంకా వెయ్యి లేదు అఒన్ తాజ్ డెక్కా (కా. స.). అమమ్మ డెక్క సిబ్-సిబ్బె తబ్ తబా = పెయ్య డెక్కలు చిక్కివెయ్యి. గొల్ల. డెక్క అసర్ తాజ్ బా'తె గుంపమన్ తేరేడా = పిడకతో మూపురము ఎత్తు. కొప్పా. గుంపు. ఓన్ తాజ్ అడువ్ సోజ్ నెడెతె = పెయ్య రేణము వేసినది. ఆవు మొ|| పకు యోని = మల్లిజ్ తి.

ఆవేశము. మసేర్-సానుమ్. సానోమన్ డొఇ నేతే = దేవత ఆవేశమైనది. సానోమన్ డొఇ నేతెడో మేర్బోఇ మేరే = దేవతా వేశ మైనది గనుక శివాలి వెజ్జురాలు వేసినది.

ఆవైపు. 1 ఒడితె. 2 ఒడి. ఒడితే ఇయా = ఆవైపు వళ్లు ఒడితెన్నా మండ్రాజి ఎండ్రజ్ ఇరాజి = ఆవైపు వెళ్లినవారు ఇంక రాలేదు.

ఆశ. ఆస. (ఓ).

ఆశ్చర్యార్థకము. అగాఇ. యాజ్ఞో డోజ్ఞో ! అ సె ఎస్టెన్ అజాతి ఇజ్జె; ఏ తెయాజ్ఞో డోజ్ఞో ! =పోయిన వస్తువు దొరికినది ; ఏమి ఆశ్చర్యము.

ఆసక్తి. మొన్నొ (ఓ).

ఆసనము. గొరబ్ గోబ్. (ధా. గోబ్).

ఆస్తి. జండ్రుమ్-గండ్రా. ఇండ్రమ్. బిత్తి.

ఆస్త్రలు. అనింజి నెలోంజి.

ఆహా. ఒక్కియోజ్జో , ఒగాఇ

ఆహారము. 1. కూడు. 2. గనాగా. 3. అగాబన్.

4. జుంజుమ్న. 5. జునుమ్జుమ్.

ఆక్షేపించు. డునేయా. డోసా ఆ (ఓ). అగ్రోజా. అనిన్ అగ్రోజోజ్జో తె=నన్ను సి గ్గుపర్చినాడు.

ఇ.

ఇంక. ఎండ్రజ్జో ఎండ్రజ్జో బారన్ అతుబె ఇంకు. (దా. ఇడ్.) 1. అజ్జో ఇడా. అజ్జో ఇడార్ =అత్తెసరు. కూడూలేజన్ దా అఇడాడె=అన్నములో నీరు ఇగరలేదు. అజాగా సుండా అజ్జోజ్జో=అస్థలం చెమ్మ ఇగరినది. అడోజ్జో-డా పరోజ్జో=ఒంటి తడి ఇగరినది. తడాదా! ఇన్నా=చెరువు నీరా! ఇంకు. దారజన్ ఎజ్జానమ్మేలే అఇత్తిజ్జో=కూడు లేకపోవుటచేత నేను ఎండుతున్నాను. 2. పరోజా. ఉమానే తేడో ఉఱు పరోజ్జో=స్నానము చేసి నాను గదా జుత్తు ఆరినది కూడు పరోజ్జో. సరోబా పరోజ్జో. తడా పరోజ్జో=చెరువు బొత్తిగా ఇరిగినది.

ఇంచుమించుగా. అసున్. అతెజ్జో మొల్ల ఇకొడి మండ్రాజి డకు=సుమారుగా నూరుమంది ఉన్నారు.

ఇంటి వై కప్ప (లేక పెణకలు) బలేజ్జో. ఉం తాసీజ్జో కంజాజ్జో బలేజ్జో లస్సాలె=ఆఇంటి వెన్ను పెణకలు కుంగినవి. బాగు ఆబలేజ్జో వేత్తె=(రెండు) పెణకలు కారుతున్నవి. ఇంటిల్లిపాది. సిజ్జో-లేన్-అమండ్రాంజి కుడు బంజి.

ఇండుగవెక్క. కడి-బఇ.

ఇంత. 1. డెన్నె. 2. జెన్నె (కా. స.). 3. డక్కెన్నె. 4. డి'జ్జా అయమ్=ఇంత కా లము.

ఇంతనుండి. నమిసిల్లె. వజావజ్జో సిల్లె.

ఇంతే అడజెన్నె.

ఇంతేకాకుండా. 1. బార్ 2. మినన్.

ఇంద. నవ్! జా! =ఇంద! అందుకో. ఇన్ అజాఇ=నేనందుకోను. (నాకు అక్కర లేదు).

ఇందాకా. ఒన్నూన్.

ఇందు తెన్నెన్. అడెన్నె.

ఇంపు. మన. బజ్జోసా.

ఇక్కడ. తెన్నెన్. అడెన్నె.

ఇకను. నజనమ్.

ఇగిలించు. సాసాజీనా, (వల్లిగలించు.) కరు సా సాజీతె.

ఇగురు. 1. (ఇగుళ్లు)జీ-జేల్. అజీజేల్ పుజతె; అనూ డెలే=ఇగుళ్లు ఉబ్బినవి నొప్పిచేసి నవి. 2. ఎలేడజ్జో (ధా. లేడజ్జో) అనేబన్ నమిన్నె రుయోల్ల లేడజ్జో=చెట్టు ఇప్పుడే ఆకు రాల్చి చిగురుపెట్టుతున్నది. తిత్తిజ్జో-లేడజ్జో మొన్నొను-తమ్పో? =చింత చిగురు నీకిప్పుమా? ఎండ్రజ్జో అలేడజ్జో ఒడె? ఎల్లెడతేజ్జో (లేడజ్జో)=ఇంకా చిగర్చ లేదా? చిగర్చలేదు. 3. గాజిజ్జో. 1. కా. స. (గాఇ-ఉఆవ) గాజిజ్జో ఆవ్. గజాజ్జో =ఇగురుకూర. ఉఆబన్ గాజిజ్జో=కూర ఇగర్చండి. ఉఆబన్ గాజిజ్జోన్ గా జిజ్జో, లజ్జో, జుమా=కూర ఇగిర్చి తాలింపు చేసి తిను.

ఇచట. అడెన్నె, తెన్నెన్.

ఇచ్చకములు. ఒసాఇ-బెర్.

ఇటిక. సిడకల్లా.

ఇటీవల. కనియాలోజన్ కనీలేజన్.

ఇటు. కొన్నె. ఒడిన్నె. ఒన్నె. ఎన్నె. ఓతా, ఒండోత.

ఇటుఅటు. 1. కొడికొత (అటుఇటు). 2. కొత్తె-కొన్నె; 3. ఎత్తె-ఎన్నె (అటుఇటు). ఇటువంటి. 1. ఎన్నె గామ్. (ఎన్నె గామ్ మండ్రా=ఇటువంటి మనుష్యుడు. 2. ఎన్నె-గొఇ. ఎన్నె-గొఇ కినా=ఇంటువంటిపులి.

3. ఎత్తె-గామె. 4. ఎత్తేల. 5. ఎన్నే-డమ్.

ఇటువైపు. ఒంకోతా.

ఇమ (ధా తీ). 1. తియా. అనిన్ జనుమ్ జస్ తియా=వాడికి తిండి పెట్టు. 2. (ధా. డకు) డకఆ. అజల్-బిడారన్ డకుఆ=కర్రలకావిడి ఉంచు. 3. (ధా ఒసా) కొక్కొయోల్ ఒడితై ఒసా. ఆకులకట్ట అక్కడ ఉంచు. ఒసాదా=ఉంచు.

ఇతడు. కని మండ్రా. కొమ్మైని (కా. స).

ఇతరము. బెగడా.

ఇత్తడి. రిడి.

ఇసి. కని.

ఇదివరకు. ఎండ్రజ్.

ఇదిగో. కండే ఇంద్రై కండే గిజా; ఇన్ పక్తాఇ=ఇదిగో చూడు; నేను తెస్తాను. నవ్! జా! ఇదిగో! పుచ్చుకో.

ఇద్దరు. బాగు మండ్రా.

ఇద్దము. బాగుమాడి.

ఇనాము. అలీగా. ఇనావన్. (పాం)

ఇనుకుట (మా) ఇంకుట.

ఇనుమారు. బారె. బారె తియెతె=రెండు మార్లు యిచ్చినాడు. అరున్ అమ్మేలె బారె ఇయాఇతె=నీకోసము రెండు మార్లు వచ్చినాడు. 2. బాగుతూర్.

ఇనుము. లుఅజ్.

ఇన్ని. డిన్నె. జిన్నె (కా. స.). అడజిన్నె

ఇమ్మారు. బాగు ఒండ. (తె).

ఇప్పచెట్టు. అబానేబ్ కనేలె=ఇప్పచెట్టు మొగ్గ దొడిగినది.

ఇప్పుడు. నమి. లమి, లమ్, నమ్; నమోడె. క నాకన్నె (కా. స.); కనాడెమ్మన్=ఈ లాటి సమయములో.

ఇబ్బంది. కక్కల్. కల్కల్. డుక్కా కస్తా (ఓ).

ఇముకుట. అబ్తె. అన్నబె. పుత్తిరుజ్ తో డోరన్ అన్నబె=గంప పుట్టెడు బియ్యము పట్టుము. 2. అజర్నప్. గనాగా అజ్ ఇమ్ నజ్ ఉంబఇఉంబఇ డేతె అకింపోజ్ లే బజ్=తిండి ఇమడలేదు; వాడి కడుపులో తిప్పుతున్నది.

ఇప్పు. 1. తీ. తిత్తమ్=నీ తిస్తాను. 2. నాఇ. కని సిండ్రి నాఇ=ఆబట్టెఇయ్యి; 3. కుబా. కొబా. బో జిజి అమామ్ అనిన్ కొబేతె=ఒకమోపు గడ్డి వాడికిచ్చి వేసినాడు. డాన్ కుబా=నీళ్లుఇయ్యి. లేబు కొబా. డబ్బు లియ్యి; (కుబా అని కోపము తోవాడు తారు.) అబ్డేడా. నెకోబా అబ్బీలాఇ=పొలము తిరిగి ఇచ్చినాను. అబ్యెరై తిల్లాఇ=తిరిగి ఇచ్చినాను.

ఇయ్యడము. తరితి. తనిఇ. తనిజ.

ఇరుకు. 1. అగేగ. 2. అస్కల్. కపడా-ఇన్ అస్కల్ డేలె=నా జబ్బులో ఇరుకు పట్టినది 3. బజ్ బజ్, డియా బజ్ బజ్ లె=నడుము ఇరుకు పట్టినది. 4. సకల్లె సకల్ గా అన్నబడె=ఇరుకుతోవ పట్టవు.

ఇరుగుడుచెట్టు. కరిసెఅనెబ్.

ఇరుగుపారుగు. 1. బారిసిజ్-యేరీసీజ్. 2. బా ఇన్-సేజ్, పాషజ్ సేజ్. (కా. స.).

ఇరువది (ఇర్రై). బా-కొడి (ఓ).

ఇరుసు సగడా-ఒండ్రైజ్ (కా). సగడా-ఒండ్రైజ్.

ఇల్లరికపువాడు. కినార్-సిజ్-మర్. కినార్-సిజ్ రయామ్=ఇల్లరికలుడు. లో-తబ్-మర్. లో-డమ్-మర్ (గు).

ఇల్లాలి. 1. కొఇ. 2. డుక్రి. 3. ఆఇ (చెల్లీ అని ప్రేమతో పిలిచినప్పుడు). 4. బొఇ. 5. డుక్రి-బొఇ (ముసలివయినప్పుడు).

ఇల్లు. సీజ్. సూజ్. (పుత్తా-సీజ్=ఒంటిఇల్లు.) మ సేజ్-సీజ్=కొసఇల్లు. డియాసీజ్=నట్టిల్లు. ఒలూసీజ్=గొందిల్లు (మూలఇల్లు) కొండిల్ సీజ్=రొక్కటపుఇల్లు. అకుల్ సీజ్=గది. కని కుడబన్ సీజ్-ఇన్ డకు=ఇవన్నీ నా ఇంట్లో ఉన్నవి. గోజ్ గు-సీజ్ బజ్నా అమ్మేలె=సాల బాగుచేయుము.

ఇవతిల. అనొడిన్నె.

ఇష్టపడు. ఒడెయా. బెర్నా-ఇన్ ఒడెయా=నామాట ఒప్పుకో. బకానా.

ఇష్టాగోష్టి. (సల్లాపము.) బెర్రెన్ రఇలెన్ బెరె తె=ఇష్టాగోష్టి సల్లాపము చేసినాడు. మఇ లెన్ సోల్లెన్ బెర్రెన్ రఇలెన్ బెర్రెంజి=కలిసిమెలసిఇష్టాగోష్టి గామాట్లాడుతున్నారు.

ఇనీ! తుత్. నీ.
ఇసుక. లక్కి. లక్కిజన్.

ఈ.

ఈ. 1 నాఇ 2. తియా. 3. కని సిండ్రి
నాఇ, తియా=ఈబట్టతే, ఇయ్యి.

ఈక. 1. ఉప్పర్. తలఇబా అడోజన్ డ
కూతేనా ఉపగంజి బాటలె=ముసలివాడి
వంటిని ఉన్న వెండుకలు తెల్లబడినవి.
ఉప్పర్ మడ్=కనురెప్ప వెండుకలు. 2.
బలె. ఆమన్ ఓంతిడన్ ఆబలె-లేజ్
గతరె=బాము పట్ట రెక్కలో తగులు
కొన్నది సోరాంజి రూతేనా అతజ్మ బలె
లేజన్ కోడానా బలె తంగజ్ జేజి=సవరలు
ధరించుకునే వెండుకలకు కుచ్చులో కొంగ
ఈకలు ఉంచుతారు.

ఈగ. 1. అరొయన్ 2. బర్తాజ్=జోరీగ.
3. సుల్బజ్=కందిరీగ. 4. పకోఇలా=కల్లకు
మసిరే దోమలవంటివి చాలాచిన్న ఈగలు.
5. అడజ్-బో=తెనెటిగ. 6 తేరమ్-బొ=
చిన్న లేసీగలు. 7. కకొడోపీజ్=తురీగ.

ఈగి. 1. బనాఇ. అఇండం బనాఇ మిన్నే తె.
చాలా (ధర్మము) త్యాగము చేసినాడు.
బనేర ప్లాఇ=దానము తెచ్చుకొన్నాను.
బనాగి-మర్ గర్గరెండెన్ బనాఇ త్తిఇ=
దరిదుడు (లేక) యాచకుడు నన్నడగితే
ఉత్తి నేఇస్తాను. 2. బనాంతె బితి-ఇన్
బనాంతె త్తిఇ=నా ఆస్తి దానము
చేస్తాను. 3. తని. తనిడేలె=ఇచ్చుట అయి
నది. 4. తిరితి, తరితి. (క్రి) నెనెల్లె. బఇ
డాన్ ఉమానా బాకె కరెదాలిఇ; నే
ల్లా ఇ=సున్న పుకాయ స్నానము (చేసిన
చోట) వద్ద మరచినాను; పోగొట్టు కొ
న్నాను.

ఈగు చూ. ఓడు.

ఈడిగిలబడు. రడోనా (గట్టిగాఅగుము)
తజ్జి రడోలె=ఎద్దు ఈడిగల బడినది. 2.
జెన్ జెజ్నా. (కాళ్లు ఉనుము). 3. ఇొ
జ్ ఇొజ్నా. పసిజన్ ఇొజ్ ఇొజ్ తె=పి
ల్లడు ఈడిగిల బడుతున్నాడు.

ఈడు. మరనన్. అనిన్ డియేమరనన్ డెలె=
వాడికెంత వయస్సెనది. అనిన్ ఆమర
న ఉంజి మిన్నుమ్=వాడి వయస్సు
నాలుగు ఏండ్లు. మరనన్ పడేతె=వయస్సు
దాటినది. 2 మిన్నుమ్. 3 సరీగొఇ.
ఇొన్నాత్తుల్లాఇ సరిగొఇ ఎజ్జా అనిన్
నాతో వాడు సరి కాడు.

ఈడువచ్చిన. కిడా. కిడామర్. పడుచువాడు
కిడాబోజన్, కిడాసెలా=పడుచుది.

ఈడుజోడు. జోజ్ జోజ్. ఉంత బాగు ప
సిజంజి జోజ్-జోజ్ డకు=ఆ ఇద్దరు ప్సి
లు ఈడుజోడుగ ఉన్నారు

ఈడెపండు. అరెకా-గుర్.

ఈడ్పు (ధా. డీజ్) డీజా.

ఈత చెట్టు. 1. సిండి (వెద్దఈత) 2. ఒండెజ్.
(చిట్టిత)

ఈడర. 1 రజె 2. రజారిజ్ ; సరియెలోగ
తిలె=చలిగాలి నింపాదిగా కొట్టుతున్నది.
ఈడు. ఏజా. తడాబాన్ మండ్రాంజి ఏజ్జే
జి=చెరువులో మనుష్యులు ఈడుతున్నారు.
అయో ఏజ్జే=చేపలు ఈడుతున్నవి
ఈనపుకక జసెరంపిడి.

ఈనుట. కనొ. తజ్జి కనొ డెలె=ఆవు ఈ
నడం అయినది కనా నెలో కోడేతె.
ఒంబరె. కూయేతె. ఒంబర్ తాజ్=ఈనిన
ఆవు.

ఈయన. కనామండ్ర.

ఈరిక. అజ్మిడజ్.

ఈరు (చూ. వీరు) కొమ్మొల్లి (కా.స.) 2.
(ధా. తీ) అతియాజి=ఇవ్వరు. 3. ఆఓన్
ఈ. (ఈరు పేను)

ఈల. 1. సిసింగోల్ (నోటితోచేయుధ్వని.
2. పెసి. (నోట పేలుంచి చేసే ధ్వని)
పెసీ నేతె=ఈలకొట్టినాడు.

ఈలాగు. ఎన్నెగొఇ. ఎన్నె. ఎన్నెన్-
గామ్మె. ఎన్నె-గామ్.

ఈవి. బనాఇ. బనాగిమర్ బనాగిలెండెన్
బనాఇ త్తిఇ=అనుగుకునే వాడు అడు
గుకొంటే ఈవి ఇస్తాను.

ఈవెపు. ఒడి, ఒన్నె; కొన్నె, అడెన్నె;
కొండోతా.

ఈస (చూ ఈల.)

ఉ.

ఉంకించు. ఉర్సుకోజ్జా. కిని ఉర్సుకోజ్జా
 ఏజెతె=పులి కుప్పించి దాటినది. మండ్రా
 జ్జ్ అంజి సంతి ఉర్సుకోజ్జా ; అఉర్ అ
 ఉర్సుకోజ్జా=మః సి నాలుగు మూళ్లు దా
 టుతాప ; అధికము దాటలేదు. అనుర్సు
 కోజ్జ్ డేలె=కుప్పించుట అయినది.

ఉంకింపు. అనుర్సుకోజ్జ్.

ఉంగరము. ఎన్ని.

ఉంగరములకొప్పు 1. ఎన్ని ఉ. 2 పపాఉ
 (పఇ+పఇ+ఉ.) పఇ=గిరివేయు, చుట్టు
 కొను) 3. నర్ సర్ ఉ.

ఉంచు. 1 ఉకుఆ, ఉకోఆ. పరుఆనమ్ అ
 ఉకుయె=నీపరువుంచడు 2 ఒసాస్.
 ఒసాస్ డా. (కా.స.) మాడ లంకాన్ పత్తి
 ఒసావా=అటుకమీద కుండ ఉంచు.

పరుఆనమ్ అఉకోఆఇ=నీపరు వుం
 చును. 3. తలా ఉ తలెజి=కొప్పు ఉంచి
 నారు. పసిజన్ ఉఉతల్ సియా=స్లి
 వానికి చుట్టు కొప్పు ఉంచు. బరూ-బారా
 అత్లెండెన్ ఆతలమ్=పోడు-పని నేయ
 కున్న పైతే నిన్నుంచను తనుబ్-ఇన్ అర్గా
 ల్ తలిజ్ బా=నావంతు తిండి నాకుం
 చండి 4. పిడా. రుంకూన్ పత్తి-లేజన్
 పిడా=బియ్యము కుండలో వేయుము (ఉం
 చుము) 5. ఒరమ్నా. అర్గాల్ ఒరమ్నా=
 తిండి ముందుంచు అఒరమ్నా-కూడు తబ్
 నేడా=ముందలి అన్నమును తీసివేయి. 6.

గుమా. (నోటిలో ఉంచు)

ఉంచినది. ఉనకు. ఉనకు కూడు=ఉంచిన ఆ
 న్నము. ఉరకు=కాపురము.

ఉండకట్టు. గుడె అమ్మేయా (కా.స.) రొడె
 వ్ అప్ నేయా. లోబా జీనెతె=మన్న
 ఉండకట్టుకొని పోయినది

ఉండలు ఉండలు (మేక వెండికలువంటివి.)
 డొడమ్మె-రాడమ్మె.

ఉండు. ఉకొనా. ఉండిపో=ఉకోరేజ్ నా.

ఉక్క. తగెగామ్-ఉసాఇ. అనుఉసాఇన్న

మ్మెల డోజ్-ఇన్ తగడమ్మె=ఉక్కచే
 తను నాదేహము (కాలుతున్నది,) మండు
 తున్నది.

ఉక్కిరిబిక్కిరి. 1. అతెజ్. 2. పతెపతె. బా
 రా-ఇన్ అతేజ్ ఉకు ; ఎండ్రజ్ ఒంతు
 జాఇ=నా పని ఉక్కిరి-బిక్కిరిగా ఉన్నది;
 ఇంకా శల్లలేదు. వతపతె గాలె డో, జా
 ఉన్ కిందోడన్ మోయెతెన్ ఆమ్డి, రిగా
 బోగా ఎర్తాఇ=ఉక్కిరిబిక్కిరిగా తిన్నా
 డు గదా పాము కప్పను (ఎర) మింగిన
 ట్టుగ (తిప్పుకొంటూ) ఈదుకొంటూ వస్తు
 న్నాడు. (ఈమాట వరియాసకపుది).
 కొ త్తెల్లా-ఇన్ పజ్జాఇ=నాదుక్క తీసు
 కు వచ్చినావు (అనగా ఉక్కిరిబిక్కిరిగా
 తిన్నావు). ముమూడాయెమ్మె=ఊపిరిరా
 కున్నది. 3 అప్పడెయెమ్. అనిన్ అప్ప
 డేయెమ్ గాలె గోబెతె=ఉక్కిరిబిక్కిరి
 గాతిని కూర్చున్నాడు.

ఉక్కు. ఉక్కులాజ్.

ఉక్కుము. ఉనఇ-డొఇ ముఇ నేతె ఉనఇడొఇ లు
 ఆడన్=ఉక్కుముతాడు చిక్కువిడిపోయినది
 (అనగా జారినది.) 2. తెల్లాడి (మూత వేసి
 కట్టిన ఉక్కుము). తెల్లాడిలెండెన్, అతొ
 ర్నాని (అఒఇం వాయె) అడుబన్=మూత
 వేసి ఉక్కుము కట్టితే పాలు తొణకవు.

ఉచ్చ. అనుమ్. అనుమ్నా డేతె=ఉచ్చవస్తు
 న్నది.

ఉచ్చరించు. గామ. ఉంతాబెర్ నా ఆర స్తి-
 అగామాఇ=ఆమాట నేను వలక లేను. ఉంతా
 బెర్నా అగామ్ బేజ్ తో-ఇన్ అడె=ఆమా
 ట అనడమునకు నానోరు ఆడదు.

ఉచితము. ఒజ్ స. అంబెనె. బనేర్రి (డబ్బు
 పుచ్చుకోకుండా ఇచ్చినది)

ఉట్టి. 1. అనుజ్. అనుజన్ గిత్తాఇ. ఉట్టి
 వేన్తతాసు. 2. అనుజ్ డా. చిన్న ఉట్టి. 3.
 అనిజ్. 4. అనజ్. (రూ.)

ఉట్టిపడుట. 1. అబోమా గేవతె=ఉట్టిప
 డాడు. అనిన్ అబ్ టమున్ గిల్లాఇ=వాణ్ణి
 తుల్లిపడిచాచినాను.

ఉడకపెట్టు 1. అన్ సీనా. కూడు అస్సీనెతె=
 అన్నము ఉడికించినాడు. ఉఆబ్ అసిన్ లె

=కూర ఉడికినది. 2. ఉసాయా. సరో, గనాఇ ఉసాయా. ధాన్యము, దుంపలు, ఉడకబెట్టు. ఉసాయి-రుక్షే = ఉప్పుడు బియ్యము. బరడబజ్ ఉసాయ = బోతం లె ముకూర ఉడికించు. (ఉప్పు, కారము లేకుండా, అరటికాయలు మొ || ఉడక బెట్టుటకు వాడుతారు.) 3. డీఞా. ఉఆ బన్ డీఞాఇ = కూర వండుతాను. డిఞో డిఞ్నా అసీనై పోజ్ = మాట అయినదా ? ఉడకబోసినఅంబలి = ఆడర్పి. ఉడుకు. సీనా. ఉడకదు = అసీనై. ఉడుచు. గుఆ. ఉడానేబన్ గుతె = మామిడి చెట్టు ఉడుస్తాడు. సరో గుతె = వరి ఉడుస్తాడు. గుసీనా = చోళ్లు ఉడుచు గుసర్నా = వరి ఉణుచు. ఉడుత. గొండి. తుత్తోడ్. ఉడుము. బసర్. ఉతిక. లూఅర. పడిసక్. ఉతుకు. 1 తుడబ్నా. (బట్టలు మొ||) 2. రీడకా (కా)సిండి డీఞ్నా రీడకాం డెన్ ఎరడిల్ల బజ్ డకూతె = బట్టలు ఉడికించి ఉతికితే, మురికి లేకుండా ఉంటవి. అరీడకా లెబన్ డెన్ అడి లన్ అన్ అడిలె = ఉతకికుంటే మురికిపోదు. ఉత్త. అమడొఇ. ఉత్తది. 1. అరిక్క. బెర్నానమ్ అరిక్కా = నీమాటఉత్తది. అరిక్క అపుజేతె = ఉత్తనే చెప్పినాడు. 3 సాసోబ్. గొపారిజన్ కినా ఎరాఇలె గామె సాసోబ్ గుయేతె. ఉత్తనే. సాసోబ్ సుసుబ్. సుసుబ్ - గామా = ఉత్తనేఅను. అసింగన్. ఉత్తప్పసు. 1. బారా ఎజ్జానకిడి. 2. రొయో జన్. అరొయోజ్ లె ఎర్రాఇ = (వని) తీరు బడిచేసుకుని వచ్చినావు. ఉత్తమునుష్యలు. కజ్జామండ్రాజి. ఉత్త ఎము కలు. సత్తజ్ అజాజ్. ఉత్తరము. కంబోబ్. ఉత్తర్రయలు. గఆర్; తిగ్గోర్, కార్జూ; ఆగమ్ (పెద్దననాలు, 3 దినములు చేసేది.) సింకొండా = చనిపోయిన గొండననాడు చేసేది. తిగ్గోర్ - గుఆర్ = గ్రామస్తులందరూ కలిసి తమతమ పెద్దలకు రెండు మాడు

సంవత్సరములకొకమారు చేసేది. ఉత్తరించు = చించు వేయా. రిడా. పాఆ. ఉత్తరణు. ఆడిజ్ - జనిడ = (కా.స). రరాడ్ ఇమ్. ఉత్తవము. అడుర్ - అత్తాజ్. ఉదయము. 1. తగల్డాన్. 2 రీల్తగల్డాన్. 3. రిజల్తగల్డాన్. 4. డుజ్ రొఇలె (తెల్ల వారకమునుపు, అనగా ఉవఃకాలము). 5. కన్నిమోలన్. 6 ససర్ గడోజ్. 7. పలె 8. డుజ్ యోజ్. 9. అరె-డి-2యోజ్ (చిలు కలు లెచేవేళ) 10 సారె (చూ. అంధ కారము). ఉద్దేశము. ఏమిఉద్దేశము? = జితెన్ అమైలె? ఉవ్యోగము. గోడన్. బిసిజ్ - గోడన్, మే స్రీట్ - గోడన్. ఉనికి. డనకు. డరకు. ఉపకారము ఇసోసమ్. (తె) ఉపదేశము. బుడ్డి. ఇఞ్ ఇజన్. కంకేబ్బ అనిన్ ఇఞ్ ఇజ్ జిజ్ తె = చదువు వాడునాకు నేర్పినాడు. ఉపద్రవము. కర్రా ఉపవాసము 1. ఆనమ్. (ధా. ఆమ్) కనిన్నా ఇడిన్నా మంగడారా ఉమాలెన్ ఆమా = ఈ రోజు మంగళవారము స్నానముచేసి ఉప వాసము చేయుము. 2 అజ్ నా (మాంస ములేకుండా తిను). 3 అనోసీనా. ఉపాయము. అనొగండి. ఉప్పని. 1. కారాబ్. ఉఆబన్ కారాబల్లె = కూర ఉప్పగాఉన్నది (విశేషక్షరము). కారా. కారాబల్డా = ఉప్పనినీళ్లు. 2. లగర్ లగర్ గాలాఇ = ఉప్పకలుపుకుతన్నాను. ఉప్పు. బసి. బసిడన్. బసిక్ (కా.స.). కారా బూల్లె = ఉప్పు ఎక్కువైనది. ఉబ్బసము. కొకొ. అఇండమ్ కొకొ పురాడా అనీఆఇతె = మిక్కిలి దగ్గు, ఊసిరి రాదు. ఉబ్బు. పుజన్. ప్తజ్ జెజ్ = కాలు ఉబ్బు. కంపోజ్ పుల్లె = కడుపు ఉబ్బినది. ఉత్తడి. మొనో బెబారా (తె). ఉమ్మి = బిజోత్. ఉమ్మకపస్సు = తెరగుర్ (గు). ఉమ్మ. (తె) బిజోలా.

ఉష్ణేత్ర.

ఉయ్యెల. 1. డొండోడ. 2 తనఇ (గు) డొండూడ=డొండూయెతె=ఉయ్యెల ఊపెను. తనఇ తేడతె=ఉయ్యెల ఊపెను. తనఇ తేతేనాఇ=ఉయ్యెల ఊగుతాను.

ఉరి. 1. అనోడెళ్. 2 ఉనొఇ. 3. ననురుఇ సరుజా=బిగించు. ఓడెళ్లెసరూజా=ఉరిపోసి బిగించు. తోడమ్మెతె=ఉరిపోసికొన్నాడు. 4. ననురుఇ (సరుజా=బిగించు) 5. తోడమ్మెనాఇ ఉరిపోసికొంటాను. తోడమిజ్ =నాకు ఉరిపోయి.

ఉరిదీయు. తోడంబ్బా. 2. డొఇలెసడా. తోడుమ్మ =ఉరిపోసుకో.

ఉరియు. 1. వేఆ. సీజన్ వేయెతె=ఇల్లు ఉరిసి నది. 2. జూరొఆ. డంకి జూరొయెతె=కుండ కారినది. సీజన్ జూరొయెతె=ఇల్లు కారినది. బోజా(ధారగా అంటికారు). అంబసు-గుర్ణా బొఇతె=పుండుచీము అంటికారుతున్నది. పత్తలిన్ సితె డాన్ బోజెతె=కుండ నుంచి నీరు అంటికారినది.

ఉరుకు. 1. ఏజా. కింతాలన్ సితె ఏజా. 2. ఉరా. కింతాలంకాసితె రమెజన్ ఉరై=గోడమిదనుండి పిల్లి ఉరికినది. ఖాన్ ఉర్రాఇ=నేను ఉరికినాను.

ఉరుము. 1. తుక్తూఇనా. తరుబ్ తుక్తూఇ నేతె=మేఘము ఉరిమినది. 2. తరుబ్ తుక్తూలె తర్రెడన్ గళాలె=ఉరిమి విడుగు పడ్డది.

ఉలకన: 1. బుబ్బూరి-లో=ఉలకన మన్ను. 2. లియార్. అలామన్ బిడార్ లియార్ = గడ్డికావిడి చులకన. ఓలా లియారె డకు= ఆకు చులకనగా ఉన్నది. 3. లకుఇ. సరోబ లకుఇలె డకు=పొలముమెత్తగా ఉన్నది. ఒర్రో లకుఇ-గామ్ డేతె=దుక్కి మెత్తగా ఉన్నది. లకుఇ-లకుఇ. 4. లమాలాబా= మైనిబుమ్మ.

ఉలవలు. 2డఇ, 2లఇ, సడఇ.

ఉలి. స. జన్. స. జన్ బా'తె సకెతె=ఉలితో దొలివినాడు.

ఉలికపడు. 1. లకుచ్ (కా స.) లకుచ్ డేలెపు రాడా=ప్రాణము తుల్లిపడెను. 2. లన్

సర్నా. కరేలే డకూనేతె, అమన్ ఇర్రాఇ, పసిర్ నెతె=పరాకుగా ఉన్నాడు, నీవు వచ్చినావు, తుల్లిపడినాడు. పసర్ గోజ్చె=తుల్లిపడకు. అబోమోజ్ గిజెతె, ప= సర్రెగిజేతె; లకురె గిజేతె=తుల్లిపడి చూచినాడు.

ఉల్లి. అన్ నూడా. పలూఅన్నూడా=తెల్ల ఉల్లి. ఉష్ణము. త గెఅను.

ఉసికొల్పుట. పునేడ= (కా. స.) పుసోయెతె డో డుడుడుడు ఎరేతె బెంతామర్ కి న్సోర్ పుసోయెతె=వేటకాడు కక్కను ఉసికొలిపినాడు.

ఉసిరిక=ఏజర్.

ఉసురు. 1. ఉసురు. డోళ్-ఖాన్ కల్కల్లెడో ఉసురుఖాన్ తజాత్తమ్=నన్ను అల్లర పెట్టి నావు గదా; నా ఉసురు నీకు తగులుతుంది. 2. పురాడా.

ఉస్సురుమనుట. అ గె-గామ్లె గోజ్చెతె=అమ్మా అని పడిపోయినాడు. అ గె-గోబ్=ఉస్సు రని కూర్చుండుట. మనజా-గోబ్=అలసట పొంది కూర్చుండుట.

ఉ.

ఉక. సుడా-కిమ్. అజడమ్-కిమ్ (=చిటు). కిన్మ్=తాడు. అబాలె-కిమ్ (=మెత్తని తాడు). కిన్మ్డా గతీలె తియా=కుడితి కలిపి పెట్టు.

ఉకొట్టు. ఓల్లె డకునా.

ఉగించు. 1. తేడా. అండారా తెత్తెల్లె డో అల్-డుజ్చె=కొమ్మ ఉగించినాడు గనక విరిగిపోయినది. డొండు తేడా= ఉయ్యెల ఉగించు. డొండూ తెత్తెనాఇ=ఉయ్యెల ఉగుతాను. 2. అబ్ డోనాఆ. కండాగాన్ అబ్బూనా-గోజ్; ఉడాగుర్ లఇతుఆఇ తెజి=కొమ్మ ఉగించకు, మామిడిపండ్లు రాలి పోతను. 3. అయ్యూనా. అనేబన్ రింగె అయ్యూనాతె=చెట్లను గాలి కదిలిస్తుంది. ఉత్తోజ్చె=కదిలి ఎగురుతున్నది, లేక, గెంతుతున్నది. 4. మెమెనూ=కదిలించు.

ఉగు. 1. ఉనా. అయ్న ఉబోజ్చె న=నీవు కదలకు. 2. యునా. రజానమ్మెలె యూ

తెన్ = చలి చేత వణుకుతున్నాడు. 3. తేనా. డొంగోడన్ తెల్లనాఇ = ఉయ్యాల ఊగు తాను.

ఊట. 1. ఒళ్ళా-డా. అసి, అజెజ్ ఒళ్ళా డాలె = చెయ్యి, కాలు ఊటకారుతున్నవి. ఒళ్ళా-డానమ్మెలె పొఇడా-జేజ్ = ఊట చేత కాళ్లు ఒరిసినవి. 2. ఒలెజ్. ఆతోడన్ ఒలేజ్ డు జ్జెనాఇ = నోరు ఊరుతున్నది. 3. డా లెమ్మె = నీరు ఊరుతున్నది.

ఊడ. 1. ఆ . 2. తర్జి (కా స) తబార్ తర్జి = మర్రీఊడ. ఇల్లె = జువ్విఊడ. 3. తొంజె. 4. లామ్మి (ఊడకొసలు, లేక, చిగుళ్లు). తబార్ తర్జి అరా-రాజోజన్ సబ్బాతెబె = మర్రీఊడకర్ర పూజ చేస్తాము. 5. అజీడన్; 6. అజూడన్ (కా. స.) = జేళ్లు.

ఊడగొట్టా. తబ. నుండాజన్ తబ్బెడా = రాట ఎక్కతీయి.

ఊడపీకు. పుఇనా. పుజ్జెనాఇ = వేళ్లు (మొయ్యూ) తీసివేస్తాను. పుజ్జెనాఇ = గాబు తీస్తాను ఊ పుఇనా ఇ = జుట్టుపీకుతాను. బోబ్-ఇన్ అనూ; ఊఊ-ఇన్ పుయా; పుఇలె గడ్డొబ్బా ఇ; అసుడకు; బా-కడితత్తె = నాతల నొప్పి; నా జుట్టు ఊడపీ ఊడదీసి వేలించినాను; నొప్పి ఉన్నది; ఒకగడియకు పోతుంది. పనొఇ డేలె = ఊడతీయడమైనది. వేయా-వేకుఇ (బొరిగతీయి). ఇది ఒక సవర పండుగ (కుఇ = బొరిగ. వే = తీయి.) అజీతి-నేబ్ వేయా = చిన్న మొక్కలు ఊడదీయి.

ఊడికచ్చెయ్యి. అంకొఇలా నేబ్. కని అంకొ ఇలా నేబన్ అంకొ ఇలా-జాడన్ డకు; అడమ్ ఇల్లెబండెన్ అలాబా తిత్తె = ఈ ఊడికచ్చెయ్యిలో ఊడిక పాసున్నది. దగ్గ రకు చెల్లితే నోకగో కొట్టుతుంది. అంకొ ఇలా-రా తంబర్ గడెత్తె = ఊడిక కర్ర నిట్ట అవుతుంది.

ఊడు (గా. ఊడదీయి) పుయినా. ఊ పుయి నేలే = జుట్టు ఊడదీసుకున్నాడు. అ డురె, అల్లెత్తె = ఊడిపోయిను. రపుఇలె (జుమ్మె.) పుయోజ్ నేలే = చేతులు ఊడి పోయినట్లు.

ఊడ్చు. 1. జాబోఆ జనోబాతె తోబోఆ.

చీపురుతో ఊడ్చు. బరో-జో. కొండ చీపురు. నీజ్ జాబాతె జాబోలెన్ డెన్ లకిజన్ జీజ్జెతె = ఇల్లు చీపురుతో తుడిస్తే ఇసక ఏమీఉండదు. 2. అర్రామా (అర్ + రమ). నీనమ్ బాతె అర్రామా = చేతితో తుడుపు. ఎర్ డకూలెబె నయే తె, జండుమన్ అర్రమ్మెసానోసా = ఊడిపోకుండా, చెడిపోతవి; గింజలు ఊడ్చి ఎత్తు. 6. ఆర్ జాఆ (అర్ + జో.) జనోబా-బాతె తినలన్ బజ్జాలె ఆర్ జోలెం డెన్, లకిజన్ జితెన్నా డకూప్పి = గీటి కంపతో కళ్లము బాగా నొక్కి తుడిస్తే, బుగ్గి ఎందుకుంటుంది? 4. అరా. కొరిజన్ పారాన్-బా'తె అర్రెనెడా = గరికపారతో ఊడ్చివేయి. జా బ్బాన్ అర్రె-నెడా = బురద ఊడ్చు ఊత (చూ. ఆను) తనూడి డజ్ బాతె తుడితే నాఇ = ఊత కర్రతో అనకొంటాను.

ఊద. సాఆ.

ఊదు 1. వేడా పనేడన్ వేడా = పిలనకర్ర ఊదు. బజ్జా వేత్తాఇ అండజా. బాగా ఊదు తాను విను. 2. ఉంపేడా (పొయ్యి మొ||) తొగి ఉంపేడా = నిప్పు ఊదు. మల్లోజ్-ఇన్ లకిజన్ పుల్నే తె; ఉంపేడా = నా కంట్లో బుగ్గి పడినది; ఊదు.

ఊపిరి. పురాడా (ఓ). పుదారా (కా స.) కుడుబ్ మండా అపురాడా ఒయ్యేమ్మేజి అందరుమనుషులూ ఊపిరి తీస్తారు. పురాడా-ఇన్ అన్ ఒయ్యేమ్మే = నాకు ఊపిరి తిరగదు. ము మాడాయ్యేమ్మే = ఊపిరిరాక.

ఊపు. తేడా.

ఊబ. లెగిని-బొగిని. లకుర్ లకెర్.

ఊబి. బొబ్బ.

ఊరక. అసిజెన్, సాసాబ్.

ఊరకంద. గనూడ్.

ఊరకుండు. కడిజ్ గామ్ కడమ్మా. కడబ్.

ఊరగాయ = సోయోఊత్.

ఊరట. లులూనా. లులూతేనాఇ = విశ్రమించు తాను. ఊరడించు 1 బయ్యెఆ. పసాన్ ఎతే; జనుమ్ జుమ్ తిల్లె బయ్యెఆ = పిల్లడు ఏడుస్తున్నాడు; తిండిచ్చి ఓదార్చము. బయ్యెలాఇ = ఓదార్చనాను.

సా. అ. అ. అ.

ఊరపిచిక. 1 జండుమ్ డా త. 2 సరిజ్-తి (తి=ఓంతి)బంగారు పిచిక. లేక గిజిగాడు. సరియోజ్-తి డొండ్కోర్ పిల్లాన్ బజ్జాలె లాళ్లె=బంగారుపిచిక గూడు బాగా అల్లుతుంది.

ఊరించు. 1 సోడా. అబా సొల్లా ఇ డో గూరె=విప్పపువ్వు ఊరబెట్టినాను, ఊరి నది. సొబ్బా తెనా ఇ=(విప్పపువ్వు) ఊర వేస్తాను. సొబ్బా లేజ్ పోజ్?=(విప్ప మొగ్గ) నానవేసినారా? 2 తిల్ డా ఉరుజన్ తిల్ డా=వెదురు ఊరబెట్టు.

ఊరు. 1 ఒ లేజన్ దు జేనా ఇ. నోరు ఊరు తున్నది. 2 ఒ లేజన్-జాన్ మోతేనా ఇ. నా ఉమ్మి మింగుతున్నాను. 3 లేజ్ లేజ్. జనుమ్-జుమ్ గిల్లా ఇ డో ఆలో డన్ లేజ్ లే జే=తినుబడి వస్తువు చూచినాను గనక నోరు ఊరుతున్నది. 4. గొర్జా జ్; డా; సిజ్; నూజ్. ఊరు అనుఅర్థముగల ప్రత్యయ ములు. ఉ॥ తోరగ డా, పుత్తా సీజ్. 5 డయరి=మెరక పైనున్న ఊరు. పారు గూరు 6. పడా-గొర్జా జ్=బేచిరాకు గ్రామము. ఊహ. ఒ గండి, బుడ్డి, గలమ్.

ఋ.

ఋతువు=ఈజన్. డా గా-ఈజన్-ఎండకా లము.

షి. పక్షి=కింతోర్.

ఎ.

అలి. తంగ. తంగా, (కూడు). ఎంగి బాకు=తంగయోల్.

ఎంచుకొను. సెయా; సెసెయా. అండా రా జన్ సెసెలె, ఇనా=వంకాయలు ఎంచు కొను.

ఎంచుట. సండ్రబ్. ఉడా సండ్రబై సిమా= మామిడికాయలు ఎంచి లెక్కపెట్టు. సిం డ్రె సండ్రబ్-గామ్ పజ్ ఇ=బట్ట ఎంచి తే ఎండ. డా గా (డా+గా) డా గా ఉండు- పియాలె డకు=ఎండ మిక్కిలి బే-గా

ఉన్నది. పప్పర్ లొ గ డా గా (కాలు కాలే ఎండ). పప్పర్ లొ గ డా గా-లేజన్ ఎర్రా ఎండెన్, డోజన్ బూతె=గాఢమైన యెండలో వెళ్లినయెడల ఒళ్లు కాలుకుంది. ఎండబెట్టు. జేరా. సరోన్ డా గా-లేజన్ జేరా= ధాన్యము ఎండలో ఎండబెట్టు. సిండ్రి అ సరా. బట్ట ఆరవేయి. అసర్తా ఇ=ఎండ వేస్తాను. అయో అసరా=చేపలు ఎండబెట్టు. ఎండిన. అసర్. రసో డోల్=ఎండిన ఆకులు. ఎండు. అసర్. తడా అసరె=చెరువు ఎండి నది. సీరె అంబసు గుర్డా సీరె=పుండు చీము ఎండినది.

ఎండ్రెక, కినా డా; డాకిన.

ఎంత 1. డజిజ్. కని జనాతి డజిజ్? =దాని వెల ఎంత? 2. డియె.

ఎంతెంత=ఎంతెంత. ఎజేజా. ఎజేఇ.

ఎందరు. డజిజ్ మండ్రాంజి. డియె మండ్రాంజి ఎందాక. డియెన జా ఇ డజిజ్ సజా ఇ డజి జ్ పంతికొ ఇ ఎరె అమన్? =ఎందాకా వెళ్లుతున్నావు నీవు?

ఎందుకు 1. ఏతెనా సన్. 2. జితెనా సన్ 3 ఏత్తా నేలె 4. జితెనప్పేలె. 5. ఇం జి డోజ్ 6. జితెనప్పేలె.

ఎందుచేత. ఏతెనప్పేలె. ఏతెనప్పేలె. జితె నప్పేలె.

ఎక సెక్కెము. సొసొ ఇ సొసొ ఇజా=వెక్కి రించు. తొక్కా. తొక్కా నా=నవ్విండు. మనా-బెర్ నవ్వుమాట.

ఎకావకీ. అర్రోజేల్.

ఎక్కడ 1. ఉఆన్. 2. ఓ ఆన్. 3. ఓజా. 4. ఓజా నేబన్. 5. ఒఆన్ డేన్.

ఎక్కించు 1. ఆన్ డాజా 2. అడాజా. 3. అడేయా. ఇజన్ పనర్ = అడేయా= వింటికి నారి ఎక్కించు. ఇజన్ పనర్ బె. 4. గామ్ డకు=వింటికి నారి బిగిసి ఉన్నది.

ఎక్కి రించు (చూ) ఎక్క సెక్కెము.

ఎక్కిలి. సగ్గి డా.

ఎక్కుట. డనాస=. (ధా. డ ఇ.) అసేబ్ డజాన్ డ ఇ లెజో ఆడజా=చెట్టు ఎక్క కా యలు కోయు. డాలా బెర్నా (డా+ లూ+బెర్) మాట చెవి ఎక్కించు. కరిల్లా

లనామ్ సమ్దాన్ డఇవె లామై=కాకర
 తీX పందిరి ఎక్కి పాకుతున్నది.
 ఎక్కుదించు 1. అలస్సూఆ. పనారన్ అల
 స్సూఆ=నారి ఎక్కుదించు. లక్తూరా.
 పనారన్ అలత్తూరైండ్లెన్ అల్ డిక్తై=నారి
 ఎక్కు దించకుంటే విరుగుతుంది.
 ఎక్కువ. అఇండమ్. అడర్. అలా అగ్గడ
 అబ్బల. అమిడ్లెప్; బడియార్. బొఇబొఇ.
 అంబసు అడ్రై=పుండు ఎక్కువైనది.
 ఎగతాళి తొక్కా.
 ఎగదీయు. అజసుఆ సిండ్రి అజసూడ మ్మే
 తె=(జారిన)బట్ట ఎగదీసికొన్నాడు. అనిన్
 గుండా మ్మే తె. డొల్లకచ్చకట్టుకొన్నాడు.
 ఎగయు. తుఱా. డేజన్ గిల్లె తుఱాన్ తుఱ్ఱో
 లెండ్లెన్, ఓంతి కివ తె=గురిచూచి ఎగిచితే
 పిట్ట చస్తుంది.
 ఎగరగొట్టు 1. పుయ్యేజా(కా). సరో పుయ్యే
 జ్లెన్, పొల్లన్ ఉల్లె-సెడ=ధాన్యము గాలికి
 పోసి పొల్లు ఎగరగొట్టు. 2. ఎల్లె-సెడా.
 తినలన్ డకొ తెన్ అ జీజ్ ఉల్లె-సెడా=క
 క్లపములోని తొక్కు ఎగరగొట్టు 3. త
 య్యుజా.
 ఎగరనేయు అంగురా. అంగురైనాఇ=పండు
 ఎ రవేసి పట్టుకొంటాను.
 ఎగరవేసి పట్టుకొనుట. అనజుర్.
 ఎగసనతోయు 1. వీరిజా (పొయ్యి కర్రలు
 మొ||) అనోడే ఎరిజా. 2. ఆన్ డాజా. అ
 నోడే ఆన్ డాజా=వ త్తిఎగదోయు.
 ఎగిరి. ఏలాఇలె. డీమా తేనా-మండ్రాన్ ఏలా
 ఇగోజ్=పడుకున్న మనిషిని దాటకు. ఏలా
 యా (ప్రా)
 ఎగుచు. తుఱా ఎర్తనుఱ్ఱో=ఎగయలేదు. తను
 ఱ్ఱాన్=ఎగిచేది.
 ఎగుడుదిగుడు. జై తా-లంక. లంకా-జరూజ్.
 గల్లజ్-గల్పజ్ (కా. స.)
 ఎగురుచు. అప్ ఎజా.
 ఎచ్చు. (చూ. ఎక్కువ.) అఇండమ్. అడర్.
 ఎటు. ఓనై (నేజ్ తమ్)=ఎటు (వెళ్లు తావు
 నీవు). ఓనై నేజ్ తమ్=ఎటు వెళ్లినావు.
 ఎటువంటి. 1. ఎత్తెమర్=ఏలాటివాడు జితెమ
 ర్=ఏమిమనిషి (అనగా ఏజాతివాడు మొ||)

ఎట్టా. ఏంతె. ఏంతె-గామ్ తియేతె=ఏలాగు
 ఇచ్చినాడు? ఉంతె కబాడా ఏంతె అమే
 యాఇ=ఆపని యేలాగు చేస్తాను?
 ఎడముగా. సజాఇ. 2. డిడిత్తై. కొడికొడిత్తై.
 తంపడా. బిన్న. జెగడ.
 ఎడతెగకుండా. 1. తొడోజ్. జితెనమ్మేలె
 అమన్ తొడోజ్ ఇత్తాఇ=ఎంధు నిమిత్తం
 నీవు సదా వస్తావు? 2. డీతా. బడి డీతా
 తిల్లెండ్లెన్ ఒర్తాఇ=సదా కూలి యిస్తూ
 ఉంటే దున్నుతాను. 3. జడూ ర్ గామ్.
 గనురన్ జడూర్-గమ్ గూరై=వాన ఎడ
 తెగకుండా కురుస్తున్నది.
 ఎడబాపెను. సజాఇలెజి (దూరము చేసినారు)
 తంష్టాలేజి.
 ఎడమ (చేయి). కర్రబ్బి (నీ), కండ్రాబ్బి (నీ).
 కండ్రాబ్ డి సడిల్లె డీమానా=ఎడమపక్క
 ఒ త్తిగిలి పడుకో.
 ఎడ్డు తజ్జిజన్. ఒర్తొతాంగ్ జి.
 ఎత్తిపాడుచు ఒడోలా. అనిన్-అ-బెర్నా
 ఒడోల్తాఇ=వాని మాట ముదలగించుతాను.
 ఎత్తు 1. డపేనా అబాబ్-లేజన్ డకూ తేనా-
 ప త్తిలి డపేలె ఇజ్జేజ్లె పేనా=బుర్రమీద
 ఉన్న కుండ ఎత్తి కాలు ఆని దించుకో.
 అబాబ్-లేజన్ డకూతేనా సుండ్రుజన్
 లిగిన్; బాబ్-జ్జన్ ఉండ్రాజ్లె డపేతాఇ=
 నా బుర్రమీద గంప బలుపు; నాబుర్ర
 మండుతున్నది. (బుర్రమీద నే, దించుకో
 కుండా మీదికి) ఎత్తుతాను. 2. సుసూడా.
 సరోన్ సుండ్రుఇ-లేజన్ సుసుల్లె, కొక్కో
 ర్-లేజన్ రుమా=ధాన్యము గంపలోకి ఎత్తి
 గాడెలో పోయి. 3. రుమా. జండ్రుమన్
 కొక్కోర్-లేజన్ రుమా. 4. తేరేడా.
 సరోబాన్ ఈడి తేరాడా=పొలముగట్టు
 ఎత్తు నీజన్ తేరేడా=ఇల్లెత్తు. బిడారన్
 తేరేతాఇ=కావడి యెత్తుతాను. అరెజన్
 తెరలె, తేక్తాఇ=రాయి ఎత్తి (బుర్రమీ
 ద) మోస్తాను. 5. తమ్మాజా. పసిజన్
 తమ్మాజ్, కుక్కర్ తమ, సుంబాఆ.=పిల్లను
 చేతులతో ఎత్తి ముద్దుపెట్టుకో. (చుచ్చు
 అని ముద్దుపెట్టు.) ఆలామ్ బిడార్ తమ్మా
 ఱ్ఱాఇ, లియార్ గామ్ డకు=గడ్డి కావడి

(చేతులతో) ఎత్తినాను, చులకగా ఉన్నది. 6. సోడా. కూడు సోడాన్ సాలె రుఆ = ఎత్తుకొని వడ్డించు. 7. మినా = అరికాన్ మాదాలం కాన్ మినా = అటకమీద గంపలు ఉంచు.

ఎత్తు. 1. లగ్గిన్. కని అరా అగ్గడ లగ్గిన్ = ఈ కర్ర చాలా బరువు. 2. డెంకా. కంబా-నేబ్ డెంకాలె దక = తాటిచెట్టు ఎత్తుగా ఉన్నది. 3. జెలు. కింజర్ జెలులె, అజి ఎడా = నిట్ట ఎత్తైనది, కొంచెము నరుక. 4. క్రి. గోడా. ఉంతా తోడోర్ - లేజన్ డకూ తెనా జండుమ్ అగ్గడాలె; బెగడా సుండుఇ-లేజన్ గొడాన్ గొల్లె సెడా = ఆగంప లోని గింజలు లాలైనవి, వేనొకగంపకు ఎత్తు కొని పోయి. లోజన్ సిత్తె లాబా గోడా = గోతనుండి మన్నెత్తు. కుఆ-లో గోడా = నూ తిమన్న తియ్యి. 5. అన్ బరోజ (ఉడ్డించు). మిఖోలన్ లాలె; అన్ బరోజా = నూ నె ఒలికినది; ఉడ్డి ఎత్తు.

ఎత్తుకపో. 1. సోలే పకా (కనబడకుండా) 2. తంజేలే పకా (బుజముపై) 3. తేజ్జ పకా (నెత్తిపై) 4. తమ్మామ్లెపకా (చేతులపై) 5. జిక్కులెపకా (చంకలో). పసిన్ జిక్కులె పకా = పిల్లను చంక నెత్తుకు పో. 6. జిడోజ్జె పకా (మూటకట్టి). పసిజన్ లనామ్బన్ - బాతె జిజ్జె పకా = పిల్లను పైట తో కట్టి ఎత్తుకో. 7. లకూడా. పసిజన్ లక్కులాఇ జలోలె; అంగసూతాఇ = పిల్లను చంకనెత్తు కొన్నాను; చారిపోయినాడు. పైకి ఎగ తీస్తాను.

ఎత్తుకో. 1. లక్కుడా (పిల్లను) 2. జిక్కుడా. 3. కిక్కుడా. 4. డాదూడా (సుద్దు మాట) 5. జిడోజ్జా. 6. లాలోర్నా బట్ట ఒల్లెవాటుగా కట్టిపిల్ల నెత్తుకొమ్ము.

ఎత్తుకొచ్చెట్టు = కుర్రడిబాంగా - నేబ్.

ఎదిరించు 1 రాత్తె. కన్నిమన్ అడాజన్ రాల్లె, డయరె = కోడి గర్దను తన్ని ఎదిరించినది. 2 మొడేఆ జంబురన్ జి ఖానామరన్ మొడేలే రుజాలెజి = దొంగలు బాటసారిని నులిపి దోచుకొన్నారు. సదుల్ డేనా. కిస సదుల్ డేలీక్ = పులినాకు ఎదురుపడినది.

అమన్ ఖాన్ సదుల్ డేలాఇ = నాకు నీ ఎదురు పడ్డావు. 3. తుమాకుబ్నా. సాయల్ తుమాకుబ్నెడో బంతోక్కాఇ = కారు పోతు ఎదురు పడ్డది గనుక, భయపడినాను. అమన్ ఖాన్ తంజోరన్ తుమాకుబ్నాఇ = నీవూ నేనూ దారిలో కలుసుకొందాము. 3. డయరా. (డయరాఇ తిరిగిపో; తిరిగిరా) ఇజ్జె బెరిఖ్ తె = ఎదురు జవాబు చెప్పినాడు (అనగా మెడ్డివేసినాడు).

ఎదుగు. 1. బడానా (వలము అగుము) అనె బన్ బడాలె మరంక్ = చెట్టు వలమై యెదిగినది. 2. మరక్నా. పసిజి మరక్జెజి = పిల్లలు ఎదిగినారు. డకెన్నా తె డకెతె మరక్జె = ఇంతది అంతదైనది. 3. బడ్డెనా. కితుజ్జి బడ్డెలేజి = దేవతలు వృద్ధిపొందినారు. 4. గిరక్నా, 5. ఉరక్నా, 6. అఉర్నా.

ఎదుట. 1. అమజన్. తెమజన్. అఖామోన్. ముంబాబాన్. 2. తుమాకుబ్ (గు) తుమాకుబ్నె తె = ఎదుట పడ్డాడు.

ఎదురుగ. ముకమిల్లాలె అమజన్; తెమజన్; ఆత్తాగై. కునా తుత్తుఇ అత్తాగై డకు = ఆ నత్తుత్రము నీకెదురుగా ఉన్నది. అంబెన్ అత్తాగై నొఇతొఇలెన్ డకూనబ = మీరు ఎదురుగా వరసగా ఉండండి.

ఎదురుపడు. తుమాకుబ్ ఖాన్ ఎర్తాఇజో, కి నా తుమాకుబ్జె = నేను వస్తూవుండగా పులి ఎదురు పడినది.

ఎదురువరసగా. అల్ - తాగై - తాగై. గాఇలో న్నా అబొబ్బొఇ పఇడానెన్ ఆల్ - తాగై - తాగై గూలేజి = రోడ్డు పక్కలను కొబ్బరిచెట్లు ఎదురు వరుసగా ఉడిచినారు తుమాకుబ్జె ఆనేబంజి డకు = వరసగా చెట్లు ఉన్నవి.

ఎద్దు. తజ్జిజన్. ఒర్రొతాజ్.

ఎద్దుముప్పేతేగ = ఓమోడిజ్ - గాఇ.

ఎనుబది = ఉంజికోడి.

ఎనిమిది. తమ్మి.

ఎనుపు. గతియ. ఉఆబన్ గతీలె తబా = కూర

(కలిపి) ఎనివే తియ్యి.

ఎనుబోతు. బొజ్జల్.

ఎన్నుపట్టె. అడోజన్

ఎన్నడు. అకాన్. అజీబా.
 ఎన్ని. డబ్లిష్. డియెన్.
 ఎప్పుడు. అకాన్. అకాతె. అహోబా. అజే
 బా. అజాకిన్నె
 ఎప్పుడెప్పుడు. అకాజా.
 ఎముక అజాక్. మెడఎముక=పగోడా జాక్
 వెన్నెముక=కింజాక్.
 ఎర. అగాబన్.
 ఎరుగు. గలమ్మా.
 ఎరువు. గజ్జమన్.
 ఎర్రని. జే. జెడమ్. బ్రారెక్. జబక్ (తా
 జ్) = లక్క (ఎద్దు)
 ఎర్రగులివింద=గుజ్జీ-నేబ్. గుంజి-నేబ్.
 ఎర్రగోగు. సున్ సున్ వాబ్.
 ఎలక 1 కుంబుల్ 2. తెంబేర్. (విప్పపూవు
 తినేది). తడుమ్మమ్. (తొడలూ రత్నార్థము
 ఉంచుకొనేదట) 4. కుక్కుమన్. పిల్లల
 మద్దుమాట. 5. సంతుఇ. (చుంచు) 6. పడే
 లాకుమ్ (పెద్దెలుక. 7. గుంతుర్ (పెంటల
 వైనుండే ఎలుక). 8. ఒండ్రెక్కుమ్ (చి
 త్తెలుక) 9. ఒంబోజ్ తి (పందికొక్కు)
 10. కొక్కోరాతేల్ (అడవిలోనుండే
 పెద్ద ఎలుక) 11. పిరోఇకుమ్ (తెల్ల ఎలు
 క) 12. గతోకుమ్ (అడవి ఎలుక) 13. రిడి
 కుమ్ (కారు ఎలుక).
 ఎలుగు 1. కంబూజన్. కంబూడన్. కంబూ
 ఇ. 2. కరోల్ (కా స) మురీ కాఖేన్
 కరోజ్ లె=నా గొంతుక ఎలుగు రాసినది.
 మురీ కానమ్ కరోలమ్=నీ గొంతుకు ఎలుగు
 రాసినది. 3. కరోజ్. అరోలె మురీ కా
 ఖేన్ అరోతిక్=నా గొంతుక ఎలుగు రా
 సినది.
 ఎలుగెత్తి. బడూర్. బడూర్రోతె గూతె=ఎ
 లుగెత్తి ఆరెచును
 ఎల్ల. 1. సండి 2. తన్నో (డన్) 3. తిఇబ్.
 4. కుడుబ్ మండ్రాజి=అందరూ.
 ఎల్లప్పుడు. అర్జో (గు). లోడోక్. డీతా
 ఎల్లుండి. అన్ బియో. ఖేరమె. కిన్ ఖేరమె=ఆ
 వలఎల్లుండి.
 ఎవడు. 1 బోతె 2. అయేజా మండ్రా=ఏ
 మనుష్యుడు. 3. ఆనామర్ (రా. స.)

ఎవతె. బోతెనెలా. అయేజా నెలా=ఏ
 ఆడుది.
 ఎవ్వరెనా. బోతెనోక్. అనింజి బోతెనో
 క్=వారెవరు. బోతె డేలె=ఎవరెనా.
 ఎవరు. తనెక్. తనేక్ అబ్బలా; తప్ప
 డా=ఎవరు అధికము, తీసివేయి. తక్
 ఎవరు పెట్టు.

ఏ.

ఏ. అయేక్. అయేజా (అకాజా) కినా=ఏ
 పులి సురాకిక్ (-డ్)=పెద్దపులి. ఆఖ
 యా. ఆడే, (ఏవార్థక ప్రత్యయము.)
 ఏకము. అబొఇ. అనింజి రుక్మా లేజి=వారు
 (కూడిరి) ఒక్కటైనారు. అనింజి రజ్జేజి=
 వారితో కలిసి ఏకమైనారు. అబ్బొఇ నా
 మైలేంజి=ఒక్కటిగా కూడిపోయినారు.
 బారిసీజ్జి యేరిసీజ్జి అబ్బన్ సాఇలేజి=ఇరు
 గు పొరుగులవారు కలిసి వాణ్ని ఒంటి
 గా చేసినారు. (కా. స.) అతక్ సాఇలేజి.
 ఏకు. రఆల్ డి; (కా). అఆల్ డి.
 ఏగాణి=మూడేకాలు.
 ఏగిస=అమేనేబ్
 ఏటవాలుగ. 1 ఇండ్రె. అనూ-నమేలె
 కింతాల్ ఇండ్రె తె=సంకటము చేత గోడకు
 చేరబడినాడు. 2. గోంగొక్లామ్. మం
 ద్రాంజి గోజ్కోక్లామ్ గొజ్జెంజి=మను
 ష్యులు ఒరిగి కూర్చున్నారు సేజన్ గోం
 గొక్లామ్ డకు=ఇల్లు ఒరిగి ఉన్నది. 3. లేక్
 లేక్లామ్. మండ్రాంజి లేక్ లేక్ గామ్
 గొజ్జె జుమ్ జుమ్ జుమ్=మనుషులు ఒరిగి కూ
 ర్చుని తింటున్నారు. అనేబంజి లేక్ లేక్
 గామ్ డకూ తేంజి=చెట్లు ఒరిగి ఉన్నవి. 4
 రేన్ డ్రెక్ - రేన్ డ్రెక్ - గామ్ జుమ్ జి=పక్క
 కు ఒరిగి(ఎడంగా) తింటున్నారు. ఖాన్ అపు
 జ్ అమన్, రేన్ డ్రెక్ గామ్ ముంకాలె;
 అగన్ లాలమ్ బెర్నా ఖాన్=నీకు నేను
 చెప్పి తే మొగము తిప్పి వేసి నామాట చెబిని
 పెట్టినావు కావు. 5. వెంకడార్ గొజ్జె
 జుమ్ తే=కాళ్లు పంగచాచితిన్నాడు.
 ఏటికర్ర. ఇన్ సా. ఎర్దుబన్ ఇన్ సా గతర్రె,

ఇన్నా జయితాన్ దకూలె, రాజో జన్ అలం
కాన్ రాజ్, తొబాదా = నాగలికి ఏటికర్ర
ప్రతించి, ఏటికర్ర కిందను, పూజు మీదను,
జేసి కట్టు.

ఏటు తనక్కో మండ్రాశీ బాతె తుజ్జె = మను
ష్యుడు చేతితో గుద్దుతున్నాడు. డంగు-బా
తె తుజ్జె సరేతె = కర్రతో (కొంచెము దూరే
లాగు) పోటు పొడిచినాడు. డంగూ-బాతె
తుజ్జె రాజ్ తే = కర్రతో (దూసికొనిపోయే
లాగు) పోటుపొడిచినాడు.

ఏతేట డిమిన్నుమ్

ఏడిపించు 1. అయ్యె ఆ. ఉంతా పసిన్ అయ్యె
గోళ్ = ఆపిల్లను ఏడిపించు (కా. స.).
అజేయా. అజేగోళ్ = ఏడిపించు

ఏను. 1 మిన్నుమ్. (కాలము) 2 గుల్ జి (సంఖ్య).
ఏచుపు. ఏయా. యనె. ఏగోళ్ = ఏడవవద్దు.

ఏలగూలె గుఆరీ నేతె = ఏడ్చి మొర్రపెట్టి
ఫిర్యాదు చేసికొన్నాడు

ఏతాము. రీకడన్. తెండా. రీకడన్-బాతె.
సిండా డాన్ గెండా ఆ = ఏతాముతో నూతి
నీళ్లు తోడు.

ఏది. ఒకా. నీతేళ్ నమ్ అతిల్ల-బెన్ అజా
తి ఓకా; = నీ చేతికిచ్చిన వస్తువు ఏది. 2.
ఏతే ఇఆ ఇతే = ఏదివచ్చినది. 3. జితె. కని
బాగులెన్ జితె బజ్నా? జితె బజ్నా తె = ఈ
రెంటిలో ఏదిమంచిది? ఏదిమంచిది కాదు?
4. ఆయేళ్ ఆయేళ్ బజ్నా, ఆయేళ్ బజ్నా
తె = ఏదిమంచిది, యేదిచెడ్డది?

ఏదుపంది. కంజిళ్.

ఏదుపందికోల. కంజిళ్ బెడ్

ఏచైనా. జిజ్జాబా. ఎతేబా, ఏతేడేలె.

ఏచైనా ఒకటి. ఆఖాజ్ దోళ్ ఆబాఇ

ఏవో ఒకలాగున. 1. ఇఖోజా. 2. ఎంగిజ్జానళ్
డేలెబా. (కా).

ఏనుగు. రఆ. రఆ-జి, (రాజి) బాతె, సనారంజి,
సండింజి, పేలాంజి, ఎరండింజి సబ్బాతేజి =
ఏనుగు చంతముతో పన్నెలు మంచాలు
పెట్టెలు మొదలైనవన్నీ చేస్తారు.

ఏపు. బడా. మరళ్. బడ్.

ఏబది. బాగు-కొడి-గల్లి.

ఏమంటే. జితేగామై. ఏతేగామై.

ఏమి. 1 ఏతే లుమై = ఏమి చేస్తున్నావు. 2.
ఇన్ జిదో, ఇన్ జియ. జిదో. ఏలక్కిన్!
జిదో గాఇ ఏతే అమెతే? = ఓ లక్కియ!
ఏమండి! (ఎందుకండి?) ఏమి చేస్తున్నావు?
సీజన్ లుమ్మా ఇ = ఇంటివద్ద ఉన్నాను. బరూ
బారా ఏతే డేలె = కొండపని ఏమైనది?
ఏమిటి. జితే ఏతేదోళ్.

ఏమీలేదు జిజ్జితె. అతతడ అగాస.

ఏరు 1 ఇదా. ఉడా ఉయోజ్జె; ఇదా మామిడి
కాయలు రాలినవి; ఏరు సరో గలోలె;
ఇదా = ధాన్యము ఒలికినవి; ఏరు అలామ్;
ఇదా = గడ్డి ఏరు 2. సెసెఆ. రుంకూలె-
జన్ గొడిన్ డకు సెసెఆ = ఆబియ్యములో
రాళ్లున్నవి, ఏరు.

ఏరు 1 నఇ. 2 గోయా. గోయా గలా. ఆయెన్
ఆగోయ గలా ఇ? = ఏరు పూయుము. ఏయేరు
పూతును?

ఏరుపిడక. అసర్ అసోళ్.

ఏర్పడుట. తనుబ్. అనింజి అనింజి తనుబంజి
తనుబ్ డేలె = వారికి వారికి వంతులు ఏర్పా
టైనది.

ఏల. జితేనాసన్, ఏతేనాసన్.

ఏలాగైనా 1 ఉంతా బారా ఏం తె డేలె? = ఆపని
ఏలాగైనది? 2. ఏకా డేలెబా = ఏలాగైనా.
ఏలు. 1 లోనా. రాజాన్ డేసా లోతె = రాజు
రాజ్యము చేస్తున్నాడు. 2. లూనా. ఓంతి
డన్ లుఅ = పట్టను పెంచు.

ఏవి. ఓకా. ఏతే

ఏవార్ధక ప్రత్యయములు. ఆఖాజా. ఆడె. ఆ.

ఏవేళ. ఆకా. ఆఇకా ఒయోళ్.

బి.

బి 1. డేలె 2. గడేలె.

బిక్కము మనఇ.

బితే. బిందో.

బిదు. మొల్లాఇ.

బి.

ఒంటరిగ. అన్ సోన్. ఇన్ సోఇ (ఇన్).

ఒంటి. 1. పుత్ర. పుత్రా నీళ్ = ఒంటి గా ఉండే ఇల్లు. 2 మిల్లి. మిల్లినీళ్ = ఒంటి ఇల్లు. ఒంటె. సిసలాఇ. ఒండుమన్ను. గ త్తమ్ లాబా. అతిరీసోల్. ఒక. అబాఇ. బాఇ. మిసీ = ఒంటి చేయి. మిజ్జెళ్ = ఒంటికాలు. నమాసములో 'మి.' ఒకగడియ. బా గ్రామో (చుట్ట కాల్చినంత సేపు) గ్రామో బెర్రెనాఇ = ఒకగడియ మాట్లాడుతాను. బొపడ్. బొకడికా. ఒకటికి కూర్చుంటే. లడా లేనా ఖాన్ డేన్. అనుమ్ లెం డేన్. ఒకటికి వెళుతున్నాడు. అనుమ్మె. ఒకటిగ. అబాఇలె ఒకతట్టు. సపోళ్ తెయాఇ, ఇయెతె; తెయా పోళ్ సపోళ్ లె (కా.స) (ఎక్కడికో ఒకతట్టు పోయినాడు. (నిశ్చయము చేయ జాలనివైపు); నమకోళ్ ఎరే తే = మాటవిన కుండా పోయినాడు. అనిస్ అబెర్నా సమ కోళ్. వాడిమాట నిరర్థకము. ఒకింత. అజీతి. ఆరితి. ఒకొక్క. లిజ్ బాఇ-తజ్ బాఇ. ఒకొక్క ఇల్లు = మిల్లినూళ్. ఒక్కమారు (అనగా కలిసి ఏకసమయమున). అబొఇరొఇత్తాడన్, అబొ ఇరొబోల్. నిశ్చయముగా. తోయ్యేమ్ తోయ్యేమ్మిజ్ = నాకు వగర్చు వస్తున్నది. తోయ్యేమ్ గోళ్ = వగర్చుకు. లోకలోక. సజెఇ; సజొఇ సజొఇ (ఎగ ఊపిరితీయుట). అలపు. ఒగరు, సిసజ్ (చిరిచేదు). కనా బొ బొల ఇనాతె, సిసజ్-గామ్ డకు = ఆరాయ లేతది; ఒగరుగా ఉంటుంది. ఒగ్గు. పడా జాలాపత్తేజి = వల ఒగ్గుతున్నారు. తుల్బా తల్బా బాతుల్బాడా = దన్ను పెట్టు. ఒట్టు. 1 పరమాడా. 2 ఆ ఓలా. కిత్తుజన్ లేమ్మె అపుజా. 3 జెమ్మ, జెబ్బా, 4 అడా జి-దోళ్ గొడాజిదోళ్ -5 సిడ్డజా. ఒడంబడిక. 1 అబ్యెర్రే ఇదోల్ (తిరిగిరా సి నది) 2 అనా డె-ఇదోల్. ఒడలు. దోబన్. ఒడి. గొప్పజ్. సిండ్రిలోబన్ బాయే తే గొప్పజ్ తే = బట్టలో అందుకొని ఒడికట్టుకొన్నాడు.

ఒడిన. అనజ్ తిల్లాడన్. అనజ్ తిల్లాడన్ - బాతె తిడతె = ఒడినతో కొట్టినాడు. (అ నజ్ తిడ్ + లూఆడ్ + అన్). ఒడినతాడు. అనజ్ తిల్ - లు ఆడన్. ఒడిసికర్ర. కరడ. ఒడుపు. డనోల్. డొల్లె ఇమ్మాఇ. (కాచి) ఒడు పుగా పట్టుతాను (సమయము చూచి పట్టు తాను). ఒడ్డు 1. మనేజ్. తడా-మనేజ్ = చెరువు ఒడ్డు. బొడా మనేజ్ = గెడ్డ ఒడ్డు. 2 ఈడి (చూ. అంచు.) ఒత్తిగిలు. ఒసెజ్ నా. ఒసెజ్జె ఉంబుజ్జె తె = ఒత్తిగిలి పడుకొన్నాడు. ఒత్తుకొను. 1. లల్లన్నా (ధా. లడ్) అరేజన్ ఒండ్రొఇజాంగన్ లత్తె = రాయి పక్క ఎముకకు ఒత్తుకుంటున్నది. అరేజన్ లల్ల గ్గురు = రాళ్లు ఒత్తుకొంటున్నవి. అడా-డా- డోళ్ లల్లా తేజి = ఒంటి తడి ఒత్తుకొంటు న్నారు. 2. జజ్జడ (కా.స.) పసిజన్ అబ్ ఉమాలాఇ, అడోజన్ జజ్జడ = వీలకు నీళ్లు పోసినాను; ఒళ్లు ఒత్తు (లేక, తుడుపు), రి జబ్ జబ్ నా; † గొసోనా. ఒదుగు. 1 ఒంగా. ఒజ్నా లె బారాన్ తుబ = ఒళ్లు వంచి పని చేయి. ఒసెజ్నా = ఒత్తి గిలు మండ్రా ఆడూతాఇ, ఒసెజ్నా = మను ష్యుడు వస్తున్నాడు, ఒత్తిగిలు. ఒద్ద. అమజన్. తెమజన్. మజ్ బా. మజ్ బా- ఇన్ = నావద్ద. ఒప్పందము. అనొడె. ఒప్పకొను. ఒడేనా. ఒడేడమ్మా. ఒర (చూ)వర. తోడి. తుడి. ఒర-కావ. ఒరుగు. గోజ్నా. అసేబన్ గోంగ్నె తె = చెట్టు ఒరిగినది. ఒరియు. 1. పుఇడా. పుఇడా-జేజ్ = కాలు ఒరియుట. ఒర్ర. సాయు. సాయు-నమ్మేలె సాయు-తమ్మై కారముచేత నోరు మండుతున్నది. ఒలుకు. లా. సలేజన్-సిత్తె డా లాలె = కుండ నుండి నీళ్లు ఒలికినది. ఒలుపు. 1. లూబా. (నొక్క-ఒలుచు) ముగ్గా- బో లూబా = ససగ కాయ ఒలుపు. అరా-కు

క్రొత్త చాబా=కర్ర తొక్క ఒలువుము.
 2 సాత. ఉసాల్ సాత=చర్మము ఒలు
 వ. కర్రజ్జో సాత=తొక్క ఒలువుము.
 లుఉడజ్జో సాలె సీజన్ తొబాబా=నార
 తొక్క ఒలచి ఇల్లు కట్టుండి. నీచర్మము
 ఒలిచి పద్దిలమూస్తాను=ఉసాల్-నమ్ సాల్లె
 కండింజ్ బిస్తా ఇ తి సాడుకా (సా+దు
 క్కొ) (నార ఒలువు. కొక్కొరె-లూడన్
 సాడుకా=చావనార ఒలువు.

ఒక్క ఒక్కయా.
 ఒక్క. కొజ్జో.

ఓ.

ఓ. కొక్క. కనిబా (జ్జో) కునాబాజ్జో=అబొ
 బొబొ

ఓ. క్రొత్త. వేచుఇ సూత్తె=గాడిచె అరుస్తు
 ప్పె

ఓ. పులజ్జో. పలాజ్జో-డాజ్జో=ఓటి కర్ర, ఓటి
 వుండ. మాట నిరఖులేనివాడు.

ఓడ. వచుఆ(లే) బుచజ్జో.

ఓడు. కొక్కోనా. అండేడన్ కొక్కోలె నాఇ=
 అలు ఓసిపోయినాను. అండినా కొక్కో
 లిజ్జో=అట ఈగినాను ఆల్ సూత్తె కొక్కో
 లిజ్జో=పబ్బలాడి ఈగిపోయినావు. 2. ఇ
 కెరీనా. కనోసిమ్ అల్ బాడి ఇజెలాఇ=
 కొడి పంచెము ఈగినాను ఏర్ అర్రెలెం
 కె ఇజెలాఇ=పది కత్తలేక ఓసిపోయినాను.
 ఓడ గొట్టు=అక్కొక్కోఆ.

ఓ. క్రొత్త. ఒడియా-చుర్జి.

ఓ. క్రొత్త. ఒడియా-చేన, పర్పివోడేన.

ఓ. క్రొత్త. ఇరబా. కనిబారా అక్కరబజ్జో=నాజ్జో
 పులి ఓడిక లేదు. అలఇబాపర్ జేలెన్
 అంపు ఇరబా బారానో=ముసలివాడైనా
 పులి ఓడిక ఉన్నది.

ఓ. క్రొత్త. రత్తేనా. ఉంతాబారా రత్తిత్తాఇ=ఆ
 పులి ఓడితాను. డెర్పానమ్ ఇన్ అర ప్పి
 యాక=మాటలకు చాలలేను.

ఓ. క్రొత్త. గాఇ. గెనఇ. ఎమండ్రా. ఏ!
 ఏ! బాబా బాఇ! =రా! రా!

ఓ. క్రొత్త. 1 క్రొత్త-గి. 2. సేజ్జోగిగిజ్జో.

ఓర్చు. కడ్డమ్మా. బోకడి కడ్డమ్మా, ఇజ్జోన్
 గిత్తాఇ=ఒకగడియ ఓర్చు, చూస్తాను.

ఓనే ఏ సెలూ! (ఏ).

ఓహోయి. ఉస్. ఉంత్తే. ఇంత్తే
 జౌ, (జౌను.) ఓ. ఒడె.

జౌనండి. ఏర్పాబి.

జౌనే! ఏ సెలూ!

జౌరా! ఏగఇ రబ!

క.

కంకణము. కడు. కనాడు.

కంకర. గొడియర్.

కంకి (సెరో) పుల్లా. కిల్లాబా (కా)

కంచము రప్పాల్

కంచర గాడిద?

కంచర వాడు. కన్నరామర్. లుఆరామర్ (ఓ).

కంచె. తొగోర్. తొర్తర్. కింతోర్ (పాత
 కుండావేసేది. చెవుల విల్లి వేటయందున్న
 ఇది ఉపయోగిస్తారు.)

కంటబడచెట్టు. కొంతబాడా.

కంటె. 1. పగోడా. 2. (సిత్తె ప్రత్యయము,
 పంచమి). సిజ్జో-ఇన్-సిత్తె సిజ్జో-నమ్ గో
 గొ=నాయింటికంటె నీయిలు పెద్దది.

కంరము. 1 సంకాన్. 2. గుంగుమ్.

కంరనాళము. ముర్దుకా. ముర్దుక్కా.

కండ. కుంగడ్-జెలు.

కండచీమ. తూకమ్.

కండె జని. (పిట్టలు పట్టేటప్పుడు ఉంచేది).

కంతి. బొత్తో; బొ; అబా డొజ్జోబా.

కంద. 1. గనఇ. 2. అడబ్ (పందిముక్కు
 తేగ. తెల్లనిది కాదుగుది.) గడో గాఇ (ఆరి
 క తేగ, తెల్లనిది.) 4. గనుడ్ గొడన్ (కం
 దమూలము) తుమాజన్ (నారి తేగ)(రూ.)
 గనో. నల్లని నన్నమయినది. 6. పరో గాఇ
 (వ్యామలవర్ణముది) 7 వెతక-గొ. (తినరా
 నికంద) 8. బొర్రెజ్జో-గొ=ఎర్ర కందమూ
 లము. 9 పలూ-గొ (తెల్ల కందమూలము)
 10. గతు-గో (దూలకంద) 11. సారు-గో
 (రూ) సారూ-గాఇ. (చేమ-సారకంద) 12.
 తుల్ బా-గాఇ (తెల్లని అడవిదుంప) 13.

జాతి-గాఇ (చేదుదుంప) 14 మగ్గోడి-గాఇ (మురుకుంటితేగ) 15. మర్సా-గాఇ (నేతి దొండదుంప.)

కంది. రోగో. సుడా సాఖ్ (పెద్ద కందులు). సడాఇ వి తనముకందులు). సడాజన్ (గు). గోగో=ఉడికిన కందులు. సోఖాల్-సాఖ్ (నల్లకందులు). గుడి-సాఖ్ (చుక్కచుక్క కందులు) తెప్పా-సాఖ్ (కందికట్ట డల్లి కట్టలవంటిది) రోగో గోగోజాఇతే=కంది మొగ్గెత్తినది. పుర్రేంకాలే=పువ్వు విడిచినది. రోగాన్ పోజేతే=పిందెతోడిగినది. క సీతే=పిందెలైనది. కుంబుల్ జీజాఇతే=ఎ లుకతోకమోస్తూగా పెట్టినది. గూ-సఖ్ =వి త్తేకందులు; రుఇ-సఖ్ =దూసినకందులు; రి-సఖ్ =విసిరిన కందులు, గఇ-సఖ్ =వేచిన కందులు, అసర్-సఖ్ = ఎండు కందులు, (అ) రా-సఖ్ =కందిపూత; అబయి-సఖ్ = కందిగింజ, అనేబ్-సఖ్ =కందిమొక్క, అమేజ్-సఖ్ =పచ్చికందులు, అసాతఇ- సఖ్ =పుప్పికందులు.

కందు. అసినా. అస్తిసై (భూ). డోజన్ అస్తి సై=ఒళ్లు ఉడికిపోయినది.

కందెన. ఒండ్రేజ్-డాజ్-మిఖోల్ (ఇరు సుచమురు.)

కంప. రంజాల్.

కంపు. సో-సో; అనున్

కంబచెట్టు. కడంబిసేబ్.

కంబలి. ముకుర్ ఉప్పర్-సీజ్.

కంసాలి. కంసాలామర్.

కక్కు. బాజా (ధా. బఇ.) పసిజన్ అడుబన్ బాజేతే=పిల్లపాలుకక్కినది. బబ్బజన్ డ జ్నే తెపోజ్ =వాంతికట్టినదా?

కక్కురితి.

కచేరి. కనేరి-సీజ్.

కచ్చ. గుండాడవ్. గుండా డపైనాఇ=కచ్చ కట్టుకొంటాను. అమన్ గుండా డబ్బెన్ జా, డొండోజ్ నేతే=నీవు కచ్చ కట్టుకొన్నా వు గాని విడిపోయినది. గుండాడవ్ అడు ర్రే=కచ్చ విడిపోయినది.

కచ్చిక. అసోజ్-ర -సాంతో-ర మొగ్గి.

కటకట. ఉఖిపఖి. అనిన్ బారాన్ తుబాగా మై బెన్ ఉఖి పఖ్యేతే=వానిని పని చేయ మంటే కటకట లాడుతాడు.

కటకటా. ఒ గాఇ. అవ్ అసూయుమ్!

కటిక వాడు. గగ్గడో జేల్-మార్ (గడ్+గడ్+ జేలు+మార్).

కటుక్కునక రిచినాడు=ఇకెర్-గామ్మెర మేతె.

కట్ట. 1. జిజి. అజలన్ జిజి=కర్రలమోపు. 2 ముత్తె (తె). అలామన్నాముత్తె (కా) గడ్డి మోపు. 3 ముడియా. సరో-ముడియా= ధాన్యము కట్ట రోగో ముడియా=కందుల కట్ట. 4 కొయోల్ (రూ) కొక్కొయోల్ =ఆకుల కట్ట. కొయోల్ లజన్ =దబ్బుగడ్డి కట్ట.

కట్టకడ. మ నేజ్. మ నేజ్ సీజ్ =కట్ట కడ ఇల్లు. ఉంతా మండ్రా మ నేజ్ గోబెతే=ఆ మసపి కట్టకడ కూర్చున్నాడు.

కట్టు. 1 జీ ఆ. అజల్ జిజి=కర్రలు కట్టు. సిండ్రి జిజినా=బట్ట కట్టుకో. 2. గు ఆ. గుసుక్నా (గుఆ+సూజ్)=ఇల్లుకట్టుకో 3. తొబాడా. అజలన్ తొబాడా=కర్రలు కట్టు. సీజన్ తొబాడా.=ఇల్లుకట్టు. త నోల్ జా-లూడన్ తొబాడా=కన్నెకట్టు. తనోబా=కట్టినది. తజ్జీజన్ అతనోబా ముఇబాప్పే తె=ఆవు కట్టు బుక్క దూర్చు కొన్నది.

కట్టు. 1. జిని. అజల్ జిని=కర్రలమోపు. సీజన్ జిఆ, ఉరుజన్ తొబాడా=ఇల్లు కట్టు, పెండెలు, (వెదుళ్లు) కట్టు 2. డబా. మూ రే డబ్బే తె=చీము కట్టినది. మిఖామన్ డబ్బే తె=నేత్తురు కట్టినది. 3 జీనా రెబ్బా జీ నా=వాగా కట్టు 4 రే రేయా. రెర్రేడు రేరేయా=జుత్తు-ముడి కట్టు 5 రుఆ. సిండ్రి రూనా=బట్ట కట్టుకో.

కట్టె. అజల్. అరా. కుక్కుతే-బా'తే సాబె తె. అన్ సనీబన్ గలోతే=బాడిదెతో చె క్కినాడు. వేళ్లు పడ్డవి. అజలన్ పొల్లెం డెన్ పనాల్ డేతే=కర్రలు కొట్టితే వేళ్లు ఎస్తవి (ఆవుతవి).

కట్టుము. ఆలీగా. ఇనాచున్. లుఆడి.

కట్టపురుగు. బాడాబా (పెల్లవ ము).

కడగండి. గిడ్డా-పన్నబ (గిడ్ + డా + పడ్ + న + బా) = కుండలు కడగుకోండి. గిడ్డా-జేబ్బా = కాళ్ళు కడుగుకో. మరిమతజో గిడ్డా-జేబ్బబ = శుభ్రముగా కాళ్ళు కడుగుకోండి. గిడ్డా-సేజ్జో తెనాఇ = బట్ట పులుముకోంటాను. గిడ్డా-సీ-తెనాఇ = చెయ్యి కడుగుకోంటాను. అంబోయా = పామి తుడు.

కడుపు. కింపోజ్. జై తాపోజ్ అనూ డేలె = పొత్తికడుపు నొప్పిగా ఉన్నది. సెలో కింపోజ్. ఉంతా సెలూ తుఇకూలె (తుక్కులె), ఉంజి అజాఇ డేలె = ఆ ఆడుది కడుపుతో ఉండి నాలుగు నెలలైనది. తొల్కొలె. ఉంతా సెలూ పంగురె. పజుర్ అమన్ గల మైపోజ్ = ఆ ఆడది కడుపు (తో ఉండడము) నీవు ఎరుగుదువా.

కడుపునొప్పి. అను-పోజ్.

కణకణ. రగఇ. రగఇ తొ = కణకణలాడేనిప్పు.

కణత. తనా-లూ.

కణపచెట్టు. తెరా సేబ్.

కణము. అజిమిడజ్.

కణిక. కణుజు (గోకర్ణమృగము) వర్ణడప్; కిన్న

రో(?) కణుపు. అమమ. అమడన్ = గుంపు, కన్ను.

కతుకు. తకాప్ కెన్ సోర్ తకాప్ గాలె = కుక్క కతికి తింటున్నది.

కత్తి 1. కుండి (చిన్న కత్తి) 2. కండాతుర్ (కండాకత్తి) 3. కోకోరా (కల్లు కోసే వంకకత్తి) 4. కడి (తరవాలు) 5. సుడాలజ్ (పెద్దకత్తి) 6. కనుజ్ (మంగలికత్తి) 7. సర ఇమొఇకోజన్ (చాకు) 8. సీ-సత్తి (చెట్టున రకేచేతికత్తి) 9. సుగల్ (రెండువైపులాదారు గలది) 10. సకత్తి, సకఇతిజ్ (చెట్టుకత్తి) 11. సురీకోజ్ (నూరకత్తి.) సిసమల్లాకోజ్.

కత్తిమందు. సరే, కఇతి.

కత్తిరించు. రాలె సెడా.

కత్తెర. సిప్పాలాజ్.

కథ. కత. బెర్నా.

కదా. 1. పనజ్. ఇర్ బెజ్ పనజ్ తిత్తప్ = వెళ్లి తేగదా నీకిస్తాను. (2) బిజ్ = (వని, బి తే) లక్కి అపుజ్ లెబిజ్ అమన్ అండజా = లక్కి గాడు చెప్పి తే విను. (3) పడే (= కా

కడగండి. గిడ్డా-పన్నబ (గిడ్ + డా + పడ్ + న + బా) = కుండలు కడగుకోండి. గిడ్డా-జేబ్బా = కాళ్ళు కడుగుకో. మరిమతజో గిడ్డా-జేబ్బబ = శుభ్రముగా కాళ్ళు కడుగుకోండి. గిడ్డా-సేజ్జో తెనాఇ = బట్ట పులుముకోంటాను. గిడ్డా-సీ-తెనాఇ = చెయ్యి కడుగుకోంటాను. అంబోయా = పామి తుడు.

కడుపు. కింపోజ్. జై తాపోజ్ అనూ డేలె = పొత్తికడుపు నొప్పిగా ఉన్నది. సెలో కింపోజ్. ఉంతా సెలూ తుఇకూలె (తుక్కులె), ఉంజి అజాఇ డేలె = ఆ ఆడుది కడుపుతో ఉండి నాలుగు నెలలైనది. తొల్కొలె. ఉంతా సెలూ పంగురె. పజుర్ అమన్ గల మైపోజ్ = ఆ ఆడది కడుపు (తో ఉండడము) నీవు ఎరుగుదువా.

కడుపునొప్పి. అను-పోజ్.

కణకణ. రగఇ. రగఇ తొ = కణకణలాడేనిప్పు.

కణత. తనా-లూ.

కణపచెట్టు. తెరా సేబ్.

కణము. అజిమిడజ్.

కణిక. కణుజు (గోకర్ణమృగము) వర్ణడప్; కిన్న

రో(?) కణుపు. అమమ. అమడన్ = గుంపు, కన్ను.

కతుకు. తకాప్ కెన్ సోర్ తకాప్ గాలె = కుక్క కతికి తింటున్నది.

కత్తి 1. కుండి (చిన్న కత్తి) 2. కండాతుర్ (కండాకత్తి) 3. కోకోరా (కల్లు కోసే వంకకత్తి) 4. కడి (తరవాలు) 5. సుడాలజ్ (పెద్దకత్తి) 6. కనుజ్ (మంగలికత్తి) 7. సర ఇమొఇకోజన్ (చాకు) 8. సీ-సత్తి (చెట్టున రకేచేతికత్తి) 9. సుగల్ (రెండువైపులాదారు గలది) 10. సకత్తి, సకఇతిజ్ (చెట్టుకత్తి) 11. సురీకోజ్ (నూరకత్తి.) సిసమల్లాకోజ్.

కత్తిమందు. సరే, కఇతి.

కత్తిరించు. రాలె సెడా.

కత్తెర. సిప్పాలాజ్.

కథ. కత. బెర్నా.

కదా. 1. పనజ్. ఇర్ బెజ్ పనజ్ తిత్తప్ = వెళ్లి తేగదా నీకిస్తాను. (2) బిజ్ = (వని, బి తే) లక్కి అపుజ్ లెబిజ్ అమన్ అండజా = లక్కి గాడు చెప్పి తే విను. (3) పడే (= కా

బోలు) అనిన్ అపుజ్జవడె ; ఎజ్జాలెన్ అ
 మన్ ఎన్నెగోఇ ఇంజిడో అపుజ్జె=వాడు
 చెప్పినాడు కాబోలు లేకుంటే ఎందుకు ఈ
 లాగంటావు(4)పరేజ్ (=కాబోలు) 5. పర
 జ్ (=కాబోలు) 6 రేతరోజ్ (=కా
 బోలు)ఉడి రేతరోజ్. అవును కాబోలు.
 దలడు అఱిన్నె. సీ-ఇన్ అఱిన్నె. నా
 చేయికదలడు. ఒలాఅఱిన్నె.అకుకదలడు
 దుముకట్టుట 1 కుంబులజ్ (ఎలుకవ లేఉండె
 ది) (కా). కుంబులన్ దుజ్ నాఇ తె=కదు
 ము బయలు వెడలినది 2. జీలె మమ్మానేతే
 (భూ) 3. ఒజ్ బాలాఇలె (కర్రతోకొట్టి
 నప్పుడు) కదుముకట్టినది.
 దురు. 1 తోజ్ డిజ్ రా(కా)2. తోజ్ డిజ్
 లూఆజ్ (గు). ఒండ్రజ్-డాజ్.
 దులు 1 ఉన్నా. ఉత్తోజ్, ఇంజిడో=ఎందు
 కు కదులుతావు? ఇన్ అబున్నాగోజిజ్ =
 నన్ను కదపకు. అనిన్ అబున్నాలె గిజ ;
 అనిన్ జితె గామై=వానిని కదిపిచూడు, వా
 డేమంటాడో. 2. మేమే. ఉ|| జీ-ఇన్ జి
 మెమెఅఇత్తేన్ నాపండ్లు=కదులుతున్నవి.
 దుపు 1 గతెయ. కింపోజ్ ఇన్ గతితేజ్ =
 నాకడుపులో తివ్వుతున్నది(రూ.గతియా).
 2. అబున్నాఆ.అనేబన్ అబున్నా లెన్ డెన్
 అగూరన్ గలోతె=చెట్టు కదిపితే పళ్లు
 రాలుతవి 3 అజజా,అఇ+అఇ+ఆ 4 అఉ
 న్నాతోగిన్ అజాజా=నిప్పు కదుపు. ఆరి గ
 మ్మెజన్ తోగిన్ అబూనాలెండెన్ అపఇ
 తె=(కుంపటిలో నిప్పు కదిపితే,ఆరిపోదు.)
 5. మెమె యా.
 నవడు 1. రబజ్నా. 2. గలజ్నా. గిల్లజ్నా.
 (గు). 3. గిత్తా నా. 4. గెయెన్నా.
 నరు. వీసాజ్. ఎర్ తనబ్బఇ-జా తెపీసాజ్ =
 చేనువ్వులు కనరు.
 నిపించు. (చూ. కనపడు).
 నిపెట్టిఉండు 1. లాఇ-లాఇలె డకూనా.
 కని గిడా లాఇ లాఇలె డకూనా=ఈ
 మాట కనిపెట్టి ఉండు. 2. డెడెనా. 3.
 ఒరమ్మె డకూనా. 4. దుమ్మాలె డకూనా.5.
 లాలోనా. 6. రజ్జె డకూనా. 7 డొల్
 డొల్లెడకూనా.

కనికారము నూచించుట. అబనూయుమ్
 డాగె. అనూయుమ్ డాగె.
 కనుక. ఉంతేనాసన్. ఉంతేనమ్మేలె. ఉంతే
 నప్పేలె.
 కనుగొను. (కనుక్కో.) 1 గిజా 2 ఒగండియా.
 3 గలమ్మా, 4 మెల్లెలా.
 కనుగీటు. ఇమ్మడా. ఇన్ సిండిన్. తిఇగో
 జ్ ఇఇగో గామై ఇమ్మల్లపోజ్? =బట్ట నాకు
 ఇవ్వవద్దని కన్నుగీటినావా? అఇమ్మల్లాఇ=
 కన్ను గీటి నాము. డిమ్మల్లపోజ్, ఇమ్మల్లె
 పోజ్? కన్ను మూసినాడా, కన్నుగీటినాడా?
 కనుచాటు. డాల్ మడ్. డాల్ మల్లె కంబారి
 సిండిన్ పాజే తె=కనుచాటుచేసి కంబారి
 బట్ట పట్టుకపోయినాడు.
 కనుట (ప్రసూతి) ఒంబరన్ (కా స.) కొడె
 తె=పురిటాలైకన్నది. ఉమా నేతే=(న్నాన
 ము చేసినది.) ఒజేర్-పసీన్ ఉమాయే తెన్.
 (మగపిల్లకు నిళ్లుపోసినది; అనగా, కన్నదిఅని
 అర్థము.)
 కనుచీకటి. అసంకోయోల్
 కనుపరుచు. 1. అసోఇజా 2 అపూఇజా 3.
 అతుఇజా.
 కనుబొమ. 1. ఈ డెర్-మడ్ 2. కండిడి-మడ్.
 కనురెప్ప. ఉసాల్-మడ్.
 కనువిచ్చు. మల్లాఇమడా. పఇమల్లె గిజా=కళ్లు
 విప్పిచూడు.
 కనెను 1. కోడె తె 2. కొయే తె 3. ఒంబరె
 (కా. స.)
 కన్నము. 1. పుతర్ 2. పతు (చిన్నది) 3.
 లుజర్. లోజన్. (ఒండ). వతు-పతూ
 డేలె=కన్నము పడ్డది.
 కన్నీరు. అమడ్-డా.
 కన్ను. అమడ్. అమడన్. గా తెమన్నా =కన్ను
 నలుపు. ఇమ్మడా=కన్నుగీటు. పమ్మడా=
 కన్ను మూయు పఇ-మల్లెన్ గిజా=కన్ను విప్పి
 చూడు. ముల్లఇ-మడ్=కప్పు చిగిలించు.
 రిజా. రిజాజా-మడ్=కన్ను చిగిలించు.
 కన్నె. త సూల్ జాలూ 2. త సూలమ్(గు) 3
 డురా-లుఆడన్. త సూలమ్ తోల్ బల్లెసె
 డ=కన్నె కట్టి వేయి. త సూల్ జా-లూ-బా'
 తె తజ్ లీ తోబాడా=కన్నెతో ఎద్దును

కట్టివేయును.
 కన్య. కిడా-బోఇ.
 కవటము. ఇసంగ. తల్లూ. సుబ్-సుబ్.
 కపాలము. తనీ కాఇ. అజాజ్ బోబ్. గరీబోబ్.
 కప్ప. కిండోడన్. కండోడన్ (కా).
 కప్పతాళము. పనడన్.
 కప్ప 1 మేలా-రుబ్ (పెట్టె-కప్ప). రనుబ్. 2.
 తనకి డ్ 3. అయోమ్ (గుండి) పడ్డేజన్ రను
 బ్ తేకీడా=కూటి కుండపైని మూతచే మా
 యుము. తనకి డ్ డేలే=మూతవేయడము
 అయినది.
 కప్ప. క్రి. 1 రుబ మాడిపా-లేజన్ అరమోడన్
 గలోతె, రుబ=నీటికుండలో చల్ల పడు
 తుంది, మూతవేయి. తొనమ్ రుబా=
 సూరు ముయ్యి. అకువ్ తమ్ నా. నో
 రుమాసికో 2. డబ. పత్తిలిన్ పేత్తె;
 లమేడన్ బా'తె డబ=కుండ కారుతున్నది.
 మైనముతో కప్ప. పుతార్ తూడబా=కన్న
 ముసకు బిరడా పెట్టు. 3. ఇజర్నా. సన
 జన్ ఇజువ్ రున్ను=తలుపు మూసుకో 4.
 తిల్బా. లాంగర్ తిల్బా=గొయ్యి కప్ప.
 లోజన్-సరో తిల్బా=ధాన్యము పాతర
 కప్ప.
 కప్పకొను. గుసఇనా. గుసఇసీజ్నె తె (మెడ
 మీదినుండి బట్టకప్పకొన్నాడు.) 2 ఇంకు
 బ్నా. ఇంకుప్పీజ్నె తె=తలపైని బట్ట ముసుగు
 వేసికొన్నాడు. 3. మొమ్మెనా (పిల్లలతో
 అనే ముద్దుమాట). గిజా పసిజన్ మొమ్మెతె
 నాఇ=మాడు బాబూ కప్పకొంటాను. 4
 ఇంకోబ్ ఇ మేర్నా=కాళ్లు, చేతులు మణు
 చుకొని తల మొడలు పాదమువరకు కనపడ
 కుండా ముసుగు పెట్టుకొమ్ము.
 కమరు. ఉర్పేజ్ (నీచువాసన). ఉర్పేజ్
 లజ్జె=నీచుకంపుకొట్టుతున్నది.
 కమలాఫలము=కమలాగుర్.
 కములు. ఖావీర్. పసిజన్ తొగి జబ్బెండెన్
 ఆవోజన్ ఖావీర్
 కమ్మ. కంబా-ఓర్.
 కమ్మని. మనా. లగర్.
 కమ్మరవాడు. కమ్మర-మర్ (తె). లుఆరమర్ (ఓ).
 కమ్మి. 1. కడుపి. 2. కొడుప్పి. లంకా-కుప్ =

చెరమకమ్మి. 3. నైతా-కుప్-కిండి (అడ్డు)
 కమ్మి.
 కమ్మ. సోఆ. అనిన్ అతుగ్ తేనా బారా
 సోయేతె=వాడు చేసినపని కమ్మినాడు.
 జుంబుర్-బి త్తిసోయేతె. దొంగ-ఆస్తి దా
 చినాడు.
 కరక్కాయ. తోసా.
 కరకర. జబ్ జబ్. యగోర్-యగోర్. ఇకోర్ -
 ఇకోర్.
 కరిగించు. అల్లెమేరా. ల మేడన్ అల్లెమేరా=
 మైనము కరగించు.
 కరుగు 1. తుల్ నా. 2. లేమా. లేమ్నా. బసి
 లేమెరై=ఉప్పు కరిగినది. లేమేర్ బిల్లె=
 ఉప్పు కరిగినది. బనిడ్-బసె. చమ్మగాడన్న
 ఉప్పు. పురాడా-ఖాన్ లేమ్మే=నా గుండె
 కరిగినది. 3. లేమేరా. లేమేర్-లోలె=
 మన్ను కరిగిపోయినది. ఉగ్గర్ ఖాన్ లేమె
 రై=నాగుండెలు కరిగిపోయినవి (భయము
 చేతను).
 కరుచు. 1. కోరా. కిన్ సోర్ కోరై, కుంగల్
 జేల్ డజ్జె కురై జుమ్ తె=కుక్క కరిచి
 మాంసపు కండ లాగి పళ్లతోగిరి తింటు
 న్నది. 2. రమా. రమేజన్ కుంబలన్
 ఇమ్మై రమ్మై=పిల్లి ఎలుకను పట్టుకొని కొరుకు
 తున్నది. 3. డోలా. జాడన్ డోలె తె=
 పాము కరిచెను (తేక పొడిచెను)
 డలా. డల్ జీనే తె=పల్లిగరగరుచుకొ
 న్నాడు. బరు-సిత్తె మండ్రా గలోలె డో
 అరేజన్ డల్ జీలె, జెల్లాజ్ లె; డనాంకి
 తమ్మై తే = కొండనుండి మనిషిపడ్డాడు
 రాయి గడ్డమునకు తగిలి కరుచుకొన్నాడు.
 5. కిక్కిబో. అబఇ రిడిరిడి-గామ్ కిక్కిజ్ జమ్మై
 =గింజ పటపటమని(ముందుపళ్లతో) కొరికి
 తింటున్నాడు.
 కరణము. కరడామర్. కరడమ్-మర్.
 కరదూపము. ఆర మొ.
 కరువు. కంతారా.
 కర్మము. కరమా. కరమ్మ.
 కట్ట. 1, ఆర. 2. డజు (సాధారణపు కర్ర)
 3. అజల్. 4. సాఇసాఇ అజల్; సనెజల్
 (వంటచెరుకు). తెమ్ తెమ్-అజల్ అమ్మై

కర్రలు. 5. పరుషదాక్ష = చుట్టపు కర్ర. వీరకాడియంటికి వెళ్ళినప్పుడు పట్టుకొనే కర్ర. ఇదివీరకాడు తాను తన వీరకాని చేతనుండి పుచ్చుకొని తన ఇంటదాచి కల్లు మొదలయినవియిచ్చి, సత్కారము చేస్తాడు. 6. కొంతిదాక్ష (కొంటికర్ర) 7. సుజర్ దాక్ష (ముసకాల కర్ర.)

కల. 1. గనుమై. 2. గినుమై (కా). గను మై. గనుమై డుమ్మై తె = కలగన్నాడు. కలక. అనూ-మడ్. అషన్ అనూమ్లమ్ = నీకళ్లు కలిగివవి. అనూమల్లెజోలె-మల్లమ్ = కన్ను కలిగి నీకు పుసి కట్టినది. అసుజ్జో మల్లం = నీకన్ను పుసికట్టినది. బీనేతె = అంటుకొంటున్నది.

కలకలపెట్టు. 1. ఉర్రూఆ. అసీంజి-బా'లె దాన్ ఉర్రూతేజి = నీళ్లు చేతితో కలకల పెట్టుతున్నారు. 2. పుప్పుడా. పసింజి వీజ్జె దాన్ పుప్పుడాతెంజి = పిల్లలు ఈది నీళ్లుకలకల పెట్టుతున్నారు. 3. ఉండ్రు గొడోడా ఉండ్రూతేజి = మజ్జిగ చిలుకు తున్నారు. 4. ఉండ్రూతేజి = నీళ్లు కల కలచేస్తున్నారు.

కలగొట్టుచెట్టు. తర్గనా - నేబ్. కలచు. (చా) కలకలచెట్టు. కలబంద. కలబంద (కా). కలము. ఇడోల్ కప్పా కలుచపువ్వు. 1. కుంపేదా-తార్. (కా. స.) కుంపేదా-తార్

కలసికొను. 1. మిషనా 2. మడ్డానా. 3. మన్నా (మత్తేనాఇ). 4. ఉఆఇనా (అందుకో). రబ లన్ బారాన్ ఉఆఇలె = పిల్లడుపనికి అందు కన్నాడు (అనగా అంతవయస్సు గలవాడై నాడని తాత్పర్యము.) ఉఆఇలోనె గుఆ ల్లెజి = అంటేలాగు కేకవేసినాడు. బడోర్ గామ్ ఉలఇగామ్ గూయేతె = గట్టిగా అంటేలాగు పిలిచెను.

కలసిన. మిషడమ్ మిషనేతెన్నా. కలిమి. 1. జ్జోజ్జో. జండ్రో. 2. సపత్తి 3. జండ్రుమ్. 4. మరేజ్. 5. మండ్రో. కలియబడు. సుకాబా, రూ. సుకాఆ. అసినో ఎతేలే ఇరేలె; కిన్ సోడన్ సుకాబేతె =

వాడు ఇలాగు వెళ్ళినాడు. కుక్క కలియబ డ్డది. అసినో అసిజెన్ సుకాబేతె = వాడు ఉత్తనే నావైనకలియబడ్డాడు (కుక్క లాగున, - ఈ క్రియ పులులకుక్కలనుగరిం వాడుక చేస్తారు.

కలియబెట్టు. గతియా. తున్ దా. కలియుట. జత. మిడ్డానా. మిడ్డాబై ఎరాఇ = కలిసి రా.

కలిసి రుఆన్, రుఆలె 1. రుఆనా. (ప్రా.) 2. గల్నా (ప్రా.) 3. గల్లోజ్నా. రుఆన్ (గల్లె, గల్లోజ్నె) ఎరాఇ = కలిసి జట్టుగారా. 4. తుమాకుజ్జె. తెజోరన్ ఎల్లన్ తుమాకుజ్జె అపర్రాఇ = లోపలో మేము ఎదురుపడి పచ్చినాము.

కల్పించినమాట. గొఇజెర్. సనబ్బాకెంకెనన్. గొఇకెంకెనన్ = నవ్వుతాలుగా కల్పించిన పాట.

కలుపు. 1. మయా కుడూన్ మాఇలె జుమా = అన్నము కలిపి తిను. కలమ్ లోంబేజ్ మా యుజోబా = నన్ను మీకులమలో కలపండి. ఏఅషరఇనా = ఏమిటి కలుపుకునేది? 2. సోస్సోదా. ఆసరమ్-దా-లెజన్ బసిక్ సోస్సోదా = కరవాణిలో ఉప్పుకలుపుకో 3. మిడ్డాఆ కుదుమిడ్డా గా = కూడు కలిపి తిన.

కలుచపువ్వు. 1. కుంపేదా తార్. కా. 2. కుంపేదా తార్

కల్ల. కల్ల. కుజ్జోకజ్జో గోజ్జో = నాబద్ద అధ మాడకు.

కల్లము. తనుజ్జో (కా. స.) తిరలన్ గు. తనె లో-తేతేజి = కల్లము అనుర్చుకున్నారు.

కల్లు. 1. అలి 2. డిక్కోబా-సాల్ (వండినవిప్ప కల్లు) 3. ఆరా-సాల్ (జీలుకుకల్లు) 4. నల్పం ఆలి (జీలుకు కల్లు) 5. ఆబడోం (తొలి పొంగు కల్లు) 6. సిండ్డి-సాల్ = ఈతి కల్లు 7. డిసరా-సజ్జో. కొసా-సాల్ సర్కారు అప్పించే కల్లు 8. బాండీసాల్ = ప్రాంది. 9. రుంకూ-సాల్ = నూకలు లాగు కారకల్లు.

కవలు. జొదాకోజ్జె. జొన్రొకోకంజి; కవ్వము. గొడో-దాజ్. గొడోడా-బా'తె గొ డోదాఉండ్రూబా = కవ్వముతో పట్టెలుకు.

కషాయము. సాక్షి-డా (నలనలమరిగిననీరు)
అసో2 రాన్ అసాక్షి రె తిష్టన్, అసూ
త తై=కషాయము పెట్టి ఇస్తే నొప్పి
హోతుంది.

కష్టము. 1 దుక్క. 2. కల్ కల్. పురాడా
కల్ కల్ డేతిక్=నాప్రాణము కొట్టుకొం
టున్నది. 3 కయితమ్లె. బడ్డిమరంజి
కయితమ్లె బారాలేజి=కూలివాళ్లు కష్టపడి
పనిచేసినారు.

కష్టూరిపసపు. 1. సుల్లి. 2. సాజో. (చేదుగా
ఉండే ఒకజాతి అడవిపసుపు పసుపువలె
నే ఉంటుంది.

కా.

కాంఠ్రుమని. రుగమ్-గామ్.

కాంతి. పలెబన్-పెప్పర్. తనార్. (ఒయో
జన్-ఆ తనార్) తర్తర్. తండ్రర్.

కాకర కల్లె.

కాకి. 1. కాక. 2. లంకమాల (మాలకాకి)
3. గంతులుతు. (చెరుడుకాకి).

కాకితము. ఇడోల్. కాయితమ్.

కాగు 1. తల్లిగ-పడే (నీళ్లు కాగు). 2. క్రి. బు
ఆ.డా బుజ్జాలే=నీళ్లు కాగినవి. అబ్బూ-
వాలాఇ=నీళ్లు కాచినారు

కాగుచెట్టు. కరంజనేబ్.

కారు. 1. గోపానా. 2 గోబా. 3 గొపండారి!
తక్కిన్ అడోన్ గోపా=ఓపసులకాపరీ!
ఆవులు తోలికాయము. అమన్ గోపాలె
హో ఆన్ అజుమక్=నీవు కాసినావుగాని
మేపలేదు. తక్కిన్ అడేతె అడేతె అబ్
ఎందుకై గోపాలె. ఆల్లె పక్కాఇ; ఆన్ ఆ
జుమక్ = ఆవులను అందండు తిప్పికా
సే తోలుతువచ్చినావు, మేపలేదు. 3. ఇ
వా. పసిజన్ అసంహాజన్ ఇడాన్ ఇల్ల
రేగమన్ ఆగ్గాలేజి=పిల్లి కడుపు కాచి
(కగు) మందు పట్టుతారు. తొగి ఇన్ ఇన్
నేడే=ఆగ్ని కాచుకొన్నాడు. మొజొ ఇఇ
లేజి=నీనుగు కాల్చుతారు.

కాకక కాకతె. (కా. స.)

కాడ, (కడ్డి.) తుంతి. అజాక్.

కాని. జా అనిన్ జా కనిన్ జా=వాడు గాని
వీడు గాని. 2 (బింహో, బజిక్ డో,) బి
యోజి ఇయాఇ, ఒబిబిక్ డోక్, బారా
ఖేన్ డకు=రేపు రా, జొనుగాని రేపునా
కు పనివున్నది. 3. ఓహోక్. లక్కియారి!
కనా బారా తుబ, ఒబిడోక్, తుప్తాఇ=
లచ్చిగా యీపని చేయి; కానీ చేశాను,
4. ఒడె. అమన్ తిల్లిక్ డోక్; ఒడెఒడె.
డకుడకు బారా-సమ్ అఇమ్-ఇమమ్=నీవు
కొట్టినావుగదా కానీకానీ. ఉండుండు నీ
పని పట్టించుతాను. 5. అడుబర్. 6 ఒడే
ఆప్. కని బారా తుబ్బె డోక్ ఒడేఆప్,
డకుడకు, బారాసమ్ అఇమ్ఇమ్తమ్=ఈ
పనిచేసినావు, కదా, కానీ, ఉండుండు,
నీపని పట్టించుతాను.

కాపాడు లోఅ. లోతమ్=నిన్ను రక్షించుతా
ను. పోసెనా (ఓ)

కాపు. 1 కాపుమర్. 2 అరక్ (తోట మొ||)
కాపురము. డరకునా-బేక్ అయేజ్ ఆ గొ
ర్జాక్=మీ ఉనికి యేవూరు?

కాబ్బి. ఉంతేనాసన్, షో

కాబోలు. పడె (చూ-కదా).

కామచెట్టు=కడంజనేబ్.

కాయ. అజో, ఆయజ్, కసి(=పిండె), అబా
లఇ (లేతని).

కాయలగుత్తి. ఆతపా. రుంబ.

కాయు. 1 జోఆ. అనేవబన్ జొబులె=చెట్టు
కాచినది 2 రజా. సరోబాన్ గూరె, ర
జ్జాఇ=పాలము పండినది కాస్తాను. 3. ఒ
రోలా. తొంతా-లేజన్ ఉడా-గురన్ ఒ
రొల్తనాఇ=తోటలో మామిడిపళ్లుకు కా
పు వుంటాను.

కారణము. 1. జితెనప్పేలె (ఏండును గూర్చి)
జితానప్పేలె. 2 కని అనప్పె బజ్ సా-తె.
కారము. సాయు. సోయో. వరిసా సోయో-
గామ్ డకు=మిరపకాయ వ్రరగా ఉన్నది.
కారిజము. ఆగరె.

కారు. 1 పేయా. నీజన్ పేత్తె=ఇల్లు కారు
తుంది. డంకి పేత్తె= కండ కారుతుంది. 2
ద్రావేత్తె=మూట కారుతుంది. 3. లాఆ.

డంకి-స్లితే డా లాతె=కుండనుండి నీళ్లుకా
రుతున్నవి 3. డుజ్జె. అంబసు పుత్తునా, గు
ర్డా డుంక్తే=పుండు చితికీ చీము కారుతు
న్నది. అజరు (ముక్కువెంబడికారు).

కారుచెంబ. చెంబ.

కారుపసుపు. సుల్ఫీనేబ్. సాజొడార్

కాలము 1 అయమ్. నజెఅలయాఇ (కా. స)

అయమ్ డేతే=ఈరోజు రాను, ఆలస్యమ
వుతుంది. (వేళపట్టును). 2. ఈజన్. గనుర్

ఈజన్ =వెన్న బుత్తువు. రయోల్ ఈజన్=
ఆకు రాలు కాలము. 3. గాఇజమ్=తిండివే

ళ. 4. గరీగాఇ. సడీగాఇ=నడిపొద్దు వేళ

5. తంబ =మధ్యాహ్నము 6. జజొఇ=మా.

డవ జామువేళ. జజొఇనేతే=ప్రాద్దుతిగి

నది. 7. తిత్తోయూజన్ =సాయంకాలము.

8. బెడన్. సార్యేడన్ =ఉదయము. ఒరు

బ్యేడన్ =సంజ. బియోజెన్నె బెడజ్ =రేపీ

పాటివేళకు బెడన్ (ఓ) 9 డోల్. గం

ద్రూడొలిల్ =పంటకాలము. సెరోడొల్ =

వరిపంట కాలము.

కాలివోవ. ఈడీ-తజోర్. పాడీ-తజోర్.

కాలిమడమ. అన్ డొడొ కా-జేజ్.

కాలువ. అలూ (తూముకాలువ) మదుజ్జ్ (కా).

కాలు. జేజ్. పుతా జేజ్ =కాళ్లు పుండుపడిన

వి. పుడా-జేజ్ (కా) (కాళ్లు పీకినవి). పు

ఇడాజేజ్ =కాళ్లు ఒరిసినవి. మొత్తా జేజ్ =

కాళ్లు వాచినవి.

కాలు. 1 జగా. సరోబ జగాలె=పొలము మా
డిపోయినది. (ఎండిపోయినది) 2. గయాలె.

అయో గయాలె. జెలు గయాలె=చేపలు

మాడినవి. మాంసము మాడినది. 3. పోరో

డా (మండు). ఆజలన్ సాఇలె అపోరోతె

=కర్రలు రాజబెట్టి పొగ చేస్తున్నాడు.

కింపోజ్ గయాలె పారాలె=కడుపు కాలి

మండుతున్నది. 4. జొంతునా (పసికి

రాకుండా కాలుట). బరూ జొంతులె

పోజ్ ? గయమ్లె=పోషు కాలిపోయిన

దా? మాడిపోయినది. సిండ్రి జొంతులె=

బట్ట కాలినది. 5. తగెనా. పదుగులాలమ్

తగెలె=గడ్డిపడుగు కాలిపోయినది. 6 ఎ

జోరా (దుముకులో). తుమ్మామ్ తగెలె=

గడ్డికుప్ప కాలినది. నీజన్ తగెలె=ఇల్లు కా
లినది. 7. సర్ సనర్ పాపా= (వెనముమీ
ద) కాలిన రొట్టె 8. బుజ్జా బోక్తిజ్ =
నాతల కాలుతున్నది. (వేడి అంబలి నెత్తి
మీద మోయుటచేత).

కాల్చు. (1) సోయా. కిండ్రేజ్, బరు, వే

వీ బంజి; అలామంజి కుడుబన్, సోయానో

సాలె, జమ్మోల్ సెడా=అడవి, పోడు, చె

ట్లు, గడ్డి, అంతాకాల్చి, విత్తనములు వే

యి. (2). బాలా (జంతువును కాల్చడము

గురించి వాడుక) కన్ సీమన్, కిమ్మెడన్, పం

డేరన్ బాన్లె, గల్లె, అజెలూన్ జుమా=కో

డిని, మేకను, చెవులసిల్లిని కాల్చి కోసి ఆ

మాంసము తిను అయోంజి బాలా=చేపలు

కాల్చు. మడో బాల్యా=శవము దహనము

చేయంజి. (3). పడ్డో ఆ. 1. ఉరుజ్ యో,

2. కండోయో, 3. అసజ్ యో, 4. రెయ్యోల్

యో, 5. మాగురీయో, 6. సపడయో కని

పడ్డాన్లె జుమా=ఈ (ఆరు జాతుల) చేపలు

కాల్చి తిను. (4) రూగాబా (నిప్పుపోసి

తిరగబోర్లవేసి కాల్చు) అయో రుగాబెజు

మాఇ=చేపలు కాల్చి తింటాను. కింపోజ్

జాన్ రుగాబెజి=(వారు నా కడుపు కా

ల్చినారు) నాలన్నము తీసివేసినారు. (5)

తింగబా. (పొట్లముకట్టి కాల్చు) అయో,

జెలు తింగబా=చేపలు మాంసము పొట్లము

కట్టి కాల్చు. 6. అజారా (దుముకులో)

కాల్చు. అర్గడి=కాలే పోడు.

కాలేజము. (చూ) కారిజము.

కాండి. బిడారన్. (బిడ్ + అర-బిడ్ బిడ్ గామ్లె?)

కాలె. 1. అక్కరా. 2. డేఇ జె. గనాగా

డే ఇజ్ తజ్, సిండ్రి డే ఇజ్ తిజ్, తజ్

డే ఇజ్ తిజ్ =నాకు తిండికావలెను, గుడ్డ

కావలెను. ఎడ్లు కావలెను. సాఇలెపో?

నీకు కావలెనా? డేతిమ్పో? నీకు కావలెనా?

జితెసాఇ తె అమన్? =నీకు ఏమి కావలెను?

కావిరి. మొమ్మారీ మొమ్మారీ మోరాలె=కావిరి

కప్పెను. కావి=బ్రారెజ్. జే ఒయోజన్,

గిల్లాఇ జాన్, మన్ జాన్ బరీజ్ బరాజ్ =

నేను సూర్యుని చూస్తే నాకళ్లు మిరిమిట్లు

కప్పుతవి.

కావు. రజా. కంబూరన్ రజ్జె డకూతేనాఇ= బొన్నలు కాచుకొని ఉంటాను.
 కావుర నెను. ఖాఇగామేతే. పసిజన్ ఖాఇ గామై ఏతే=పిల్లడు కావురని ఏడుస్తున్నాడు.

కాసు. కాసు (తె.)
 కాసెకాక. బిల్లెయా.
 కాసు. ఆది. ఆదితి.

కీ.

కింక. 1. ఆరాల్ గొడగోబ ఏతే= అంటికి కింక చేసి చేసి కింకపడి ఏడుస్తున్నది. 2. బుక్రాన్

కింక. 1. నగతానె. 2 ఆరాలక ఉంతా ఆరాలక గొడగోబ డకూతేనాఇ=ఆత్రేంద ఊరు ఉన్నది.

కింకటి. ఒప్పునె; ఉప్పునె(గు) బరుబాన్ ఒన్నునె ఒన్నునె ఇరెతే=పోడువద్దకు ఇంబాకా ఇంబాకా వెళ్ళినాడు. మాయె ఆంగాఇ = కింకన నెల. మిన్నుమనె = కింకటి ఏడు బాగు ననంత కింకొళ్ళెలె= రెండు వారాల కింకట

క్కిరిసి. కుండవె - గామై (కువె + కువె.) మండ్రాంకి కుక్కవె - గామై డకూజి= మనుషులు గుమికూడి ఉన్నారు. సకొసే బంకి కణ్ణావే = వానవు మొక్కలు కలిసి పోవలాగు అయి. నాయినవి

కిక్కి. గడిగి.

కిలుకు. తొంత్రవె ఓ

కింకకలాడుతూ. నకేత. బూకర్ - బూకర్.

కింకెర. గొతున్. గొతురన్ = నాకు తితకటలు వెట్టినాడు గొతురన్ = తితకటలు వెట్టి నవ్వడము. గొతురన్ కి ఖాఇ తెయ్ మాక్కా ఇ. కిట్టె = వేలతో పాడు.

కిరారుకు. మా - మర్.

కిరుకర్రుమని రికె. కె.

కీ

కీడు. ఎర్ని; ఎర్ని పాపమనె; డోనా (ఓ.)

కీనీడ. ఉఖుల్.
 కీర్. వెమెక్కో.

కు.

కుంకపుచెట్టు. గొసా - నేబ్.

కుంకుడు. కరోకై - నేబ్.

కుంచము. మాడి.

కుంటివాడు. కుంతిమార్. సోత్తామర్ (తె).

కుంటుతూ. తిత్తిడొఇలె ఖాసేతే=కుంటు తూనడిచినాడు.

కుండ. డంకి (సమాసమందు డాక్ట్.) పడక్.
 (సమాసమందు ప.పా)ప త్తిలి.ప; గుండి.ప; బండి.ప; కర్సి.ప; గూన.ప; కుండి.ప. సేడాకా.ప; పుండో రా.ప, మిఖోల్ నూ.ప; సోనుమ్ప (జేవతలకుమీదుకట్టిన కుండ)

కుంజెలు. పండేర్.

కుంపటి. ఆంగమ్.

కుంపా (వెద్దసి.) కంతె

కుంబిచెట్టు. కుంబీ - నేబ్ (కా.), కుంబిరి - నేబ్.

కుక్క. కింసోసోర్.

కుక్కగొడుగు. జా'పుడన్ (చెడుది). బతి - నేబ్.

కుక్కి. సండి లసోలె = నుంచము కుక్కిఅయి నది (దిగబడ్డది).

కుక్కు. యోఆ. (ప్రా.) యోయెతె. డంకీలే జన్ రుంకు యోజ్ గోజ్. కుండలో బియ్యము కుక్కుకు. సుండ్రులేజన్ ఉడా యెయోఆ = బుట్టలో మామిడికాయలు కుక్కు.

కుక్కురోకో. కొక్కాజో.

కుచ్చు 1. బలెజ్. బలేడన్ (నవరలు తలనుం మకొసే వెండ్రుకలకుచ్చు. బేజ్. మారా బేజ్ = నెమలిసింఛము. 2. విజ్. తింకుడొ - అలా-పి = పిగిలిపిట్టతోకకుచ్చు.

కుంటుంబము. 1. బిరిండ. 2. కంత.

కుట్టు. 1. పడ. సతాడి. కొప్పల్ పత్తాఇ = విస్తళ్లు, దొన్నెలు కుట్టుతాను. 2. బోబా. బోనఇబాతె సిండ్రీన్ బోబా = సూదితో

బట్ట కుట్టు. 3. సితరా. సిండ్రి పుత్రరె,
సితరా=బట్ట చిగినది, కుట్టు.

కుట్టూపిరి. బలేళ్ళ పురాడా. 2 జల్లాపురాడా
3. సలియేమ్.

కుట్ర. తంత్రమ్; పీసకత్తి; అల్లార.

కుడిచేయి. జండుమ్-సీ. జండుమ్-సీ కం
ద్రాన్ డి అదిగండియె=కుడి యెడమ
అంగుళియెడు.

కుడితి. కనామ్-డా.

కుడుచుట. గన. అర్ధం గన డెలె=కూడు
తినుట అయినది. మెమెడన్. పసిజన్
మెమెలె=బిడ్డ; న్ను కుడుస్తున్నది.

కుడుపు 1. అజువా. ఏవసి! బాబా అజుమ్మమ్
=బిచ్చాయి నకు బువ్వు తిరివిస్తాను. 2.
మేమేమూ గన్నుగుడుపు. అడుగ్ తాళ్ళ
అయోశ్ తాబన్ అమమె=అను పెయ్యను
కుడవదు. పసిజన్ అయోశ్ మెమేయె=
సిల్లక లెట్ల న్ను కుడిచినది

కుడిము. కిశోఫో.

కుడుపు. యను. అనున స్మేలె, నొర నొచ్చలె,
యను డెలె=ఉన్నముచేత తినేసి గడుపు
కొట్టు.

కుదురు. 1. అనానా ( ) అనినబ కంగా
కన్ డానా =వారవిద్య కంబారిగా
(ఉండు) కుదురు. 2. బలూశు (అన్నె).
బలూశు లెకన్ కంకన్ కుశోఅ=కుదురు
వెను దాం అంబా. 3. గరిగాం. పత్తిగిన్
గరిగాం డెకన్=గుండ కుదుగుగా ఉంచు.

1. అనివార. (మట్టు.) నలెకన్ అను
పూర్లెకన్ అను బసాలెండ్లె గాన్=
గుం మెట్టుగురుక్షి అంబాంబు సె.
పోయింది. 5. అనలేక. (అన్నె=మట్టు
వెలుగుదురు.) 6 అనోబా. ముంబాంబు,
అంబాం అనోబా నంబూలు కుడలు గుడు
రుగా ఉంచు

కుప్పాపాట్లు. కుదురు, మును. మును బాణె=
గినుకు కుట్టున్నది.

కుమం. కుమం. మిళ్ళు. (ఒక కుమకు.)

కుప్ప. 1. కుంబుకే; రనుక్కె; రుక్కు
కుప్పా. అలాబున్ గుంబుకా = గడ్డి
కుప్పగా పట్టు. అరబంజ తుంబుకెన్ డకు=

రాళ్లు కుప్పగా ఉన్నవి. గొడియార్ నా
తనుంబుకే జలాలె=గొడియాల కుప్పజారి
నది.

కుప్పవెట్టు. (చేయు) తుమా. ఉడా తుమా
గామ్ గలాలె=మామిడికాయ. కుప్ప
రాలినవి (ఒత్తుగా). నెకా తుమా=
ధాన్యము కుప్ప తోయుము. కుప్పా
అ. (మా.) గుడికార్, జొట, క్రకాడా,
కూడూ, అలి, కుడ్డబ్ నా అమ్మెలె
కుప్పాలె కొబ్బాలెజి=పళ్లు, కాయలు
పానకము, అన్నము, కల్లు అన్నీ దేవుని
కోసము కూడబెట్టినారు జండుమన్
కొనె తేజి, అసక్నా ఇ=విల్లినములు కూడ
బెట్టి పూజచేయునీ, లేసుకు వత్తాము.

కుప్పించు. ఉర్సుకొకా. ఉర్సుకొకెడరా.
కుప్పించి తుం. ఉర్సుకొకా ఇ=కుప్పించు
తాను. అఉర్సుకొకా=కుప్పించు
కుమారుడు. ఒకన్. ఒకర్-ఒన్.

కుమార్తె. నెలూన్; నెలూపసి; ఒన్-నెలూ-
కుమ్మరినాడు. కుంబి-మన్.

కుమ్మరించు. రుమం. నెరుడ-లెబన్ కూడూన్
రుమం=విస్తరంట్లలో అన్నము కుమ్మరించు.

కుమ్ము. ఇడా; ఇనాడాలోకా ఖడాల్న,
కంతాలన్ అసెబ్బ=మన్నుకుమ్ము, గోడ
పట్టుదాము.

కుయ్యో మొర్రో. అగాఇ; ఒక్కొఇ.

కురిపించు. అగుగ్గరా. కిమజన్ జి గగూరన్
అగుగ్గరా=దేవల్లారా! స్వరం కురిపిం
చండ.

కురియు. నూరా. గనుక్ నూరె=వాన కురిసి
నది.

కురుచు. జఇతి; కిచ్చు; కుజ్జ (ఓ.)

కురుపు 1 ముం; మురి. ములి నెర(తె). అం
బసు. (పుండ.)

కుర్రనాడు. రబలన్. రబారి; రబ; సరి;
వరిగిన్. కులము; కులమన్; జాతి.

కుళ్లుది. అసోబ. ఆనుకే అసోబ=కాయ
కుళ్లువి.

కుసి. ఆలా. సండి ఆలా=మంచము కుసి, తు
బన్ ఆలా=కొమరు కుసి.

కుష్టుము. ఇనపరా=బొల్లి. తత్తారన్

కు పట్టు. అనూనా. ఎడికా అన మొడె.
కుసుంబచెట్టు. బంక్రో ఇజన్ - నెబన్.

కూ.

కూ కటి. తలకీ.

కూకలు పెట్టు. కా. పసిజన్ అల్లారా
అమెతె కా. = పిల్లడు అల్లరి చెస్తున్నాడు,
గడుము

కూడా. 1. అంప్రా. 2. జా, అమన్ జా.
అసన్ అత్తుల్లూ ఇయాయి = నీవు కూడా
మితో రా. కని జా బారా కుని జా బారా
కాన్నా మక్తా ఇ = కుపనినీ ఆపనినీ నేనే
చేస్తాను. సంప్రా (కా.ప.) రుఆన్ తమ్.
నుఇలెన్.

కూడబెట్టు 1 రుకూక తంకాబన్ రుకూనరు
కూలెండెన్ సబాలె డక్కులె గాలెబె.
సాము (బాగా, కూడబెట్టితే తీరుబడిగా
ఉండి తిందాము అగోగో ఆ సన్న రుకూ
లె = చిన్నా పెద్దా సభ కూడినారు
2. ఆరబా. ఆసోజ్ - తాజ్ రుకూలె డో
సోలె, ఆరబా = పేడ కూడబెట్టినదిగాని
బారిపోయినది; (పెక్కి) కూడ తియుము
కూడిక. రుక్కు.

కూడు. 1. నాగా. 2 కూడు. 3. అర్గల్. 4.
దారావ. 5. జుమ్ జుమ్ 6. జునుమ్
జుమ్. 7. సజ్ సజ్ డార్ = (సన్న అన్నము)
8. ఒండ్రజ్ - డార్ (ముతక అన్నము) 9.
కంభూర్ - డార్ (జొన్న అన్నము.) 10.
కొయి-డార్ = గంపె అన్నము) 11. బు
రొఇ-డార్ (కొర్ర అన్నము) 12. చా
వాడార్ (చామన్నము) 13. ఇల్బా-
డార్ (జొన్నల లాగుండే ఒకదిమసు
అన్నము) 14. సిబాడా కూడు, సిడ డా
(చల్లంది) 15. అఇ డార్. జక్కం కూడు
(అత్తెసరన్నము). 16 మేతజ్ - డార్
(రూ) మేతమ్ కూడు (జావ).

కూతురు. నెలోన్. ఓన్ నెలూ.

కూతురు బోడిచెట్టు. జమ్మి-నేబ్.

కూనలు. ఓనంజి. ఓకొ-బోజంజి = పంది
కూనలు.

కూనీ. కూనీ, నపరు; కనిడ్.

కూయు 1 గుఆ. మండ్రాంజి గూతేజి = మన
వులు పిలుస్తున్నారు. కినా, వేసర్, కెన్
సోర్, తజ్, బంకేర్, కెంబోజ్ కింజో
డన్, గూతేజి = పులి, గాడిదె, కుక్క,
ఆవు, గేదె, పంది కప్ప కూస్తున్నవి. తజ్జి
ఉండ్రోతె. 2. ఓల్. కన్సిమోల్ = కోడి
కూత. సుడోలీమన్ జా, బనారోలీమన్
జా, లేజ్ నాఇ = తొలికోడి కూతకు గాని
మలికోడి కూతకు గాని నిద్రలేస్తాను. జె
యోజన్నా అడి ఓందిడంజి ఒ లేజి = అరు
జోదయము వేళను పిట్టలు కూస్తువి. (పుం
జతప్ప తిక్కినపిట్టలు పగటిపూట అరిచిన
పుడు 'గూ' ధాతువు వాడుతారు. రాత్రి
అన్ని పిట్టలకు 'ఓల్' అని ప్రయోగిస్తారు.)

కూర. ఉఆప్

సవరలు తినేకూరలు :—

1. బరడాప్ = బోదం పెముకూర ,
2. అరజ్ డా = పుల్లెరుకూర ,
3. పుంపుజ్ తూరప్ = ?
4. సున్ సూనాప్ = తెల్లజనపకూర ;
5. మాడుసుజాప్ = ఎర్రజనపకూర ,
6. గరోడిఆప్ = గురుముకూర.
7. బ్రారెజ్ సూజాప్ = మరిఒకజాతి ఎర్ర
జనపకూర ,
8. తి త్తిజాప్ = చింతకూర ;
9. ఉడాఆప్ = మామిడికాయకూర ,
10. తాబజాప్ = వెదురుకంజి ,
11. సతీడాఆప్ = అసిరిపి తకూర.
12. కెన్ లాఇఆప్ = గుమ్మడి ;
13. గనాఇఆప్ = కందలకూర ;
14. మర్గోడిఆప్ = మురిపంటితీగలకూర ,
15. తుమజాప్ = వారి తేగలకూర ,
16. గాడోఆప్ = ఆరిక తేగలకూర ;
17. వనోఆప్ = ముళ్లతేగలకూర ;
18. ఆడాఆప్ = పందిముక్కు తేగలకూర ,
19. రొగాఆప్ = కందులకూర ;
20. అందారాఇఆప్ = వంకాయకూర ;
21. గనోఆప్ = కందమూలముకూర ;
22. ఎన్ నెయాప్ = తోటకూర ,
23. సొత్తియాప్ = సొత్తిదుంపలకూర ;

- 24. మర్నాఆప్ = నేతివొండకూర ;
- 25. అరాగోఆప్ = కర్ర పెండలగుకూర ;
- 26. కండ్రూమాప్ = జీణుగులకూర
- 27. సక్కాడాప్ = ఆగాకరకూర
- 28. కింతెఆప్ = అరటికూర ,
- 29. సెన్సరాసిఆప్ = చేపరాసికూర.

1 తనుజూల్ (రూ)తనోజూల్. ఉఆబన్ డిజ్కోల తోజూల్ తేజి=కూర వండి నంజు కొంటారు పరోజ్కోరాంకి,తనోజూల్ ఎజ్జా, జిజ్జాజా మర ఇనా ఎజ్జా; ఎంతెగామ్ గా ఆఇ=పొడి మెతుకులు, కూర లేదు; కలుపు కొనేది యేదీలేదు, ఏలాగు తిందును? 2 గా జిజ్కో; గజిజ్కో = ఇగురు కూర. జితే డిజ్కోల = ఏమివండినావు? గజిజ్కోఇ = ఇగురు కూర వండినాను

కూరుకొని పోయెను. 1. గన్ సెజ్జా 2. యో యోలె. పూతార్ లెజన్ అరెజన్ అన్ గన్ లె యోయోఆ = కన్నములో రాళ్లుపోసి కూరు.

కూర్చుండు. 1 గోబా తత్తిలోజన్ గోబా. గోకుర్నా = గుర్రముమీద ఎక్కు. గోగోమా జ్జిగోబోగోబో లేజి = పెద్దమనుష్యులు కూర్చున్నారు. 2. తంకుమా. (కా న.)

కూర్చుండేది గొరబోగోబో. కూలి. బడి బడి తాతె = కూలి ఎక్కువ దొరుకుతుంది బడి తివ్తాఇ = కూలి ఇస్తాను. గసి బడి తుంకుఇతాఇ = చోడి కోణి కూలి అధికము దొరుకుతుంది బడి అత్తాఅకో = కూలిలావు లేదు.

కూలు లస్సనా. నేబన్ అస్సనా = చెట్టుదిగు. సండి అస్సలె = మంచము కుక్కి అయినది. కుకలాగోఇలె, లస్సలె; అరణ్ణె = నుయ్యి మమ్మ కూలి (దిగిపోయెను) పడిపోయి కలిసిపోయింది.

కూల్పు. అలస్సాఆ (దింపు) కృత్తిక. రుక్కుఇ-తుఇ. రుంకు కుత్తిమ్-తుఇ.

కె.

కెరటము. తొండ్రాడా. కెరధు. కెమ్-డార్ = అన్నపు కెరడు.

కెలకరించు-ఉర్రూఆ. డాన్ ఉర్రూ తేజి = నీళ్లు కెలకరిస్తున్నారు అరుమానాగో ఉర్రూ-గోజ్కో = నీళ్ల రేపు కలకల చేయకు. కెలగించు. కోడి పెంటకుప్ప కెలగించి పురుగులు తింటుంది = కన్నీమన్ అసోజ్కోతా-కుప్పా అకర్ జేజ్కోబా' తె, అజాఇలె బుబూ జుమ్మె.

కే.

కేక. 1 ఏ. ఏపొత్తి ! ఓపొట్టిగా ! 2 గు. ఆల్. 3. ఉఆఇగు (పిట్టలను అదుల్చుట;) ఉఆఇగుఆల్నా (ప్రా) 4 బదొర్నా. తూనా. మండ్రా బదొర్నే తె = మనష్యుడు కేకలు వేస్తున్నాడు. కంబూడన్ బదొర్నా మ్ గూతె = ఎలుగు కేకలు వేసి అరుస్తున్నది. కిన తూత్తాలె గూవ్ తె = పులి గర్జించి అరిచింది.

కేగంటిచూపు. జై తాగి. కేసరము. 1. జంజూరా. 2. ఉపుర్. కైపు. తడాఇ అలి గాలె దో తడాఇలె = కల్లుతాగెను గనుక నివా చేసినది మసల్లె.

కొ.

కొకు, ంట్లచెట్టు సెక్రఇ కొంగ. కొడా. కొంగు గోపజ్కో. గనోచోజ్కో-కీజ్కో. కొంచెము. అజి. అజితి (తిత్) అనూఇ అనుఇ కొకొమ్మిజ్కో = మిక్కిలి కొంచెము కొంచెము రుచిచూచినాడు = తిమిఇ తిమ జెతె. కొంటికర్ర కంతిడాజ్కో (కర్రగు|| ఉపయోగిస్తారు). 2 తలెజ తలేజిసేబ్ (కొండతామర చెట్టు ద్వారబంధము మొ|| పనులకు ఉపయోగిస్తుంది.) కొండకొబ్బరి. బరొపయిడి. కొండచిలువ. తునజ్కో-బాడన్. కొండతామర. తలెజ. రాతూసేబ్. (దీని పుల్లలతో పళ్లుతోముకొంటారు.) కొండతుచ్చిక కెండూసేబ్. కొండదూలకంద. గతగఇ.

కొండపత్రి. ఒకమ్
 కొండపాపిట చెట్టు. రగడనేవ్.
 కొండపిండిచెట్టు. జన్ జన్ నేవ్.
 కొండపెసర. బిరి
 కొండమర్రి కంబోక్లెలా
 కొండముచ్చ. ఆరిసి,
 కొండకపిచెట్టు గడనేవ్.
 కొండవంకాయ. బూనాదారాఇ
 కొండవాకచెట్టు కొర్రొండ
 కొండముచెప్ప. 1. సుబా. అనిన్ అనుబమ్
 తె=వాడు నీతో కొండము చెప్పినాడు.
 2. ఆనాణెవర్.
 కొంత. అనుఇ
 కొక్కు 1. కడేర్ అజర కడేరె=కొడి
 పెట్ట కొక్కపెట్టినది. 2. బుకర్ బుకర్
 (ఎలుకకొక్కు)
 కొట్టకొన. గొక్కో. ముక్కో. మనేకో.
 కొట్టించు. అతిత్తిదా
 కొట్టినేయు. తిల్లె-నెడా పజ్జిదా.
 కొట్టు. 1. తిదా. 2. అలెజాజా (గుద్దుట
 పాడుచుట, చేయుము) 3. లబ్బోబా
 (బుర్ర బద్దలకొట్టు) 4. తుదా (లంప
 కాయకొట్టు). 5. తుజా (మోచేతితో)
 6. రువరువ. ఆపురాదా రువరువ
 గామ్ దకు=వాడివ్రాణము కొట్టుకొం
 టున్నది.
 కొడవలి. 1 కడెత్తి (గిజ్జ) పేడేమ 2 పేడే
 మా 3 పాదా-వము (కొడవలి.)
 కొడుకు. ఓన్; ఓంర్ ఓన్.
 కొణుసు తింక.
 కొత్త తమె.
 కొవమవెయ్య. బెండా-బొక్కో (ఎనుముజాతి-
 మగవెయ్య.) బెండి-తాక్కో.
 కొడువ. 1. అలగ్గు. అలగ్గు మండ్రాంజి గుఅ
 =మిగిలిన మనుషులను పిలుపు. 2 అనూఇ.
 ఆరజ్ (నబీక్) లెజన్ బసి అనుఇ=పులు
 సులో ఉప్పు లెక్కవ. 3 అనూన్.
 కొద్ది. అనుఇ అజితి.
 కొన (చూ. అంతము.) కొట్టకొన.
 కొనచెవి. లంకాలూ.
 కొనియాడు. నీక్కిల (మెచ్చు). గలమా.

కొను. ఇలి. అందారాఇ ఇలిలాఇ=వంకా
 యలు కొన్నాను డజ్జో తంకాబన్
 జుమేతే బొక్కో తేల్ =ఎన్ని రూపాయిలు
 తిన్నది పోతు ? (ఎంతకుకొన్నావు?)
 కొన్నాళ్లు. అనుఇడిన్నా.
 కొన్ని. అనుఇ. అనుఇ జాకీజ=కొన్ని వస్తు
 వులు.
 కొప్ప 1 ఉడి. కొక్కో-ఇ-డి (ఆడుదాం
 మెట్ట) కుఇ=మెట్ట. లెరేదూ (పగవాడి
 ముడి)
 కొబ్బరి. పఇడ.
 కొమరు. తులుక్కా.
 కొమారుడు. ఒంగర్-ఓన్.
 కొమార్తె. ఇన్ సెలూ-ఓన్.
 కొమ్మ. అందారా. కందారా. కంతా(జంట)-
 కొమ్ము. డేరజ్. డేరజ్
 కొయ్య. డాజ్, కుబ్బ(కా. స.). డంగు.
 కొరడా. అజ్జోఇ-లూడన్.
 కొరత. తింపోజ్.
 కొరకంచు. జొంతుజజ్.
 కొరకు. అప్పేలె. ఆసన్. అప్పేలె (ప్రత్యయ
 ములు).
 కొరవి. జొంతుజజ్; సోడంగ; కొత్తిల్లా-తో
 (బుగ్గిలోపొల్లించినది).
 కొరుకు 1 కొరా. అసీ కొరా=చేయి కరువు.
 కర్కుర్. కొర్కుర్. 2. కువకుపా. కొ
 గొ-బఇ అనుజ్. జ-బాతె కువకుపా=కంది
 గింజ ముంచు పళ్లతో కొరుకుతున్నాడు. 3.
 రమ్మజీ (పళ్లతోకొరుకు). సెరుకూన్
 రమ్మె జుమ్మె=చెరుకు కొరుకుకొని తింటాడు.
 కొర్ను. కిదా. లాబా కిదాలె దకు=భూమి
 కొర్నుఅయి ఉన్నది. సిత్రి జన్నోక్
 కిదాలె దేలెజా, గురై=చోడి గుడ్డ కొర్ను
 గాడన్నా పంతుంది (కా.) సిత్రిగు
 (సిత్రిగుడ్డాజన్) బజ్బ-తె; కిదాలె దనక్కు
 చోడిగుడ్డ కొర్ను గా ఉంచడము మంచిది
 కాదు.
 కొట్టలు. బురొఇ. అబుర్. కొండాబూర్
 (జబ్బుకొట్టలు). డుజ్జోబుర్ నేతె=కొట్ట
 వెన్ను బయలుదేరినది.
 కొలత. తనరేడన్ (భూ-వి) తరేమల్. బాతె

సిత్రి తరడా=కుంచములలో చోళ్లు కొలువు. తరడాన్ తింపొడ్డుకు=తూము(కొలిచినది) వెన్నెగ ఉన్నది. రిసర్.
 కొలది. తనోడన్. తనోడన్ ఎలా అసంక్రమమ్=నితి లేని భాగ్యము.
 కొలుచు. తరవా (కో-ధా.=ఎట్టు) కొలువుము. సహ లతేతాఇ=ధాన్యము కొలుస్తాను. 2. సంతియ=మూరలో కొలువు. సిండ్రి సంతియా=గామంస మూరి నేయండి. 3. కొలొ. సోనుమన్ కో గా=బెతను కొలువుము.
 కొల్లవెట్టు. రుఖో గనాగా ఎట్టా, ఉంఠా గోనాజ్ అరు. తాఇ=లిండ్రిలేదు; ఆ ఊరు దోచుకొందాము.
 కొవ్వు. 1 కరి. 2. బు. (గు). కిష్టెడన్ కరితె=మేక కొవ్వునది. తిట్టెన్ కొవ్వు=ఎదు కొవ్వునది (బలిసినది).
 కొన. గడోకో. నుసేకో. మనిజ్. అగడి. కొనవాడు=ఉడుఅబ్.
 కొనరు. కొనరు. కొనం. (ల.)

కో.

కోక. బాంకంబు ; బాంకాబు.
 కోట. గడా. (ఓ.)
 కోడలు 1. కొణ. కుణ. 2. మొన్నెర (మేనకోడలు) 3. కొణబ్ (కా. న.) (కొడుకుపెట్టులు). మున కొణ బు, రయన బుడ కొణబు మునబుడలా అల్లుడు పట్టెలము?
 కోడి. 1. కన్సె. 2. కొణరి (కరిసెగ) 3. కొణ్కా (సంకా) 4. అణ్కొ (పట్టు). గ్రాడూ.
 కోడి రాలుపెట్టు. గ్రాన్ గ్రాం.
 కోడికూల. ఓకోమస్ (గ్రాన్ గ్రాన్, ఓకో.)
 కోడిజుతు. అతుంక జ్. కొణకో. కణ్.
 కోడికిల్లు. అటస్ సాబస్ ; సాబం.
 కోడిపెట్టు. 1. అణ్కొ. 2. కొణు. ఈమస్ 3. కన్సెమి. గ్రాం.
 కోడు తుమ్మి. సుడి తుమ్మి-జెక్=మంసము కోడు.
 కోడ. బెండ (కా). బెండి. బెండి-తాజ్=కో

డె ఆలదూడ. బెండి-బోజ్.
 కోతి. గగ్గడన్, గనడ్. ఉంజి గనడ్ గత్తాఇ=నాలుగు కోలలు కోస్తాను. సహ గగ్గడన్ గడల్లె=పరికోత అయినది.
 కొతి. కరుణ. అర్పి.
 కోదులు. కోడు. కండ-మార్జి.
 కోనేరు. లడా.
 కోపము 1. బండ్రాబ్. 2. కోపోవేకముతో పసుకో-పకకో గ.
 కోమటి=కు మిమర్.
 కోవిల. గంతులుతూడన్.
 కోయు 1. గడా. సిత్రి గత్తాఇ. (యా) గ. తాఇ=చోడి కోస్తాను. నేలు గత్తాఇ=మాను కోస్తాను. జేలు కుజ్ కుజ్ గత్తాఇ=మంసము ముక్కలు ముక్కలు గొట్టుతాను. 2. రుఆ. అజ్ బనండ్రీ బా. రూతాఇ=కాయలు దొనికర్రతో కోస్తాను 3. గొఆ. 4 బఇ-బఇతాఇ-(కాయల మొ||)
 కోరపళ్లు. పాం-బ.
 కోరిండ్ (తి). గగాఇ-బుల్=కోరిండ్లు కర్ర కోరిక. అకార. నీసే సాఇతే=వమిటి కావచ్చు?
 కోరు 1. కోరా (సె) 2. గారా. సిండ్రి గారా=బట్టు కోరును. తోడూ గారేతే=సహయము కోరను. 3. సఇనేతె. 4 (గడ్డ మొ||) గోసోరా. గడ్డో గోసోరేతే=ప్రవాచముకోరి వేసింది.
 కోల్. ఆప. (చూ. అలుగు.)
 కోల్కర. 1. సరాకా. 2. సరాకడ్.
 కోలామపన్న. లిల్లండా.
 కోలెన్టు. సనర్తుపడి. సమర్తుపడి.
 కోనుగా. కొడగామ్. సిండ్రిన్ రఇలాఇడో బాయ్యోడే కోడేగామ్ ఎరేతే=బట్టు చింజి నానుగది ఒకతట్టుపంక గా వెళ్లిపోయినది కోసంగిచెట్టు. బ్రను-సేబ్.
 కా.
 కాంగిలి. కుండోఆ. కొండోఆ. అటనన్ కొండోలే, బిక్కులే, కొక్కర్ తమేతే=కొడుకును కాగలించి ఎత్తుకొని ముద్దుపెట్టె కొన్నాడు.

పడతే=ఆది కడుపుతోనుండి నాలుగు నెల
 త్రనది. 3. గడ్డెల్ల (భూం)బాం గడ్డెల్ల=
 పు అయినది. ఉంజి మిన్ను మే గోలె
 ఆమనో గెవల్లె=నీవు కనపడి నాలుగు వళ్లు
 అయినది.
 గడుపు-కీఆ (ఓడ). గడుపుతో = అతుంకు
 ఇనా.
 గడుసరి. కింతజో-మార్.
 గడ. జొదా. డజోబోల్=గడ్డకు అడ్డముగ
 కట్టిన గట్టు; అనగా పూను.
 గడ్డపూతికచెట్టు. జొడర్ సాన నెబ్.
 గడ్డపూతికబడ్డు రోసన-గుర్రంబి.
 గడ్డము. 1. కురుతమే. కారూతమే. 2.
 గొల్లూతమే. 3. లూలమే=నాలుగు వెం
 ద్రకలు గలగడ్డము. గులూమి-గులూమి
 (వెండుకలులేని గడ్డము). డునుం-తమే
 (మీదివ. డ, సంప్రకలు నిగ) దనాం
 కితమే=ద. డ.
 గడ్డి. అలామే. అలాజో రిమాడి. లియాడి
 (చెట్టు) కజ్జాలా (గడ్డిగడ్డి).
 గడ్డిపరక. నో-లామే.
 గడిసంపస్సెరము. మిన్నుసునో.
 గతి. కరవ్వా. (ఓ).
 గత్తె. ఆసోగనో.
 గత్తెమే. గత్తెమే. (నె) ఆసోగనో-లా.
 గడ. 1. కరజో, 2. న జో (పరజో). 3. పడె-
 4. జో. (1) ఆసనో ఇర్రాఇలెనో కరజో,
 ఇనో తిక్కాఇ కరజో=వాడు వసాడట,
 నేనిస్తావట ఆమనో అండ్ల కరజో; జిలే
 నాసనో ఆపుణి = నీవు విన్నావట, ఎల
 చెప్పవు. తెచ్చోజో ఏతేనోబోజో తచ్చె
 బెర్ గడ్డెల్ల కరజో=అక్కడట ఏదోకొత్త
 మాట (విం) పుట్టందట (2) ఆమనో
 ఆపుణ్ణనా అబెర్నా ఓపరజో=నీవు చెప్పిన
 మాట నిజమవును సుమా. ఆ. నో ఇర్రాఇతే
 పరజో =వాడు వచ్చినాడుగాబోలు. బెర్నా-
 ఇనో ఆపుణ్ణి తేనో పరజో=నామాట చెప్పు
 తారు కాబోలు. (3) ఆసనో ఇర్రాఇ పు
 జో=వాడు నీవు రాబోలు ఆమనో
 జిమా ఇ పడె=తింటావు కాబోలు. పజ్జాజో
 పడెజో=నాకు తెస్తావు కాబోలు. తచ్చెజో=

తీసినావుకదా. ఆపుణ్ణా ఇ దో =చెప్పు
 తాను గదా.
 గది లో-శీజనో. అనోలూ-శీజో. ఆకుల్-శీజో.
 గదుము. కాణ్ణా.
 గద్ద అడాజనో.
 గన. గన (రా.న)
 గనుక దో. అనినోగా మేతేదో మైగోఇ తు
 వ్వాఇ=వాడు అన్నాను గనుక యీలాగు
 చేస్తాను
 గన్నేరు. గన్నేరు రర్నా నేబ్.
 గబ్బిలము. కింబోజనో.
 గయ్యాలి. ఒం. రో కింబోఇ (=మగవాడిలాగు
 మాట్లాడే ఆడుది). రోడెతి గోఇ. (చెబ్బ
 లాడేది.)
 గరగర. సాసోగ్. యగోర్-యగోర్.
 గరళము ఇసమజో. ఇసమే.
 గరికె. కోరీజనో. అగాబో (పచ్చగడ్డి)
 గరితె. సత్తె. కునర.
 గరికె తంబార్. సెనో లంబార్ తియా=
 గరికె ధాన్య మిమ్ము.
 గరుకు. సాసోగ్. బల్లాజో గాసోరె డకు=
 బల్ల గరుకుగా ఉన్నది దిజనో సాసో
 రె డకు=బల్ల గరుకుగా ఉన్నది.
 గరుగుచెట్టు. ముడెక్కా; గండ్(యా).
 గరునాడిచెము. జొరకాఇలె. ది. జో. ఇనో జొ
 రకాఇలె.
 గర్జన. పడుమగుమ్. పడుమగుమ్తుత్తు. (కా.)
 గర్భసు. కింబోజో. కింబోజో ఉలె=కడుపుతో
 ఉన్నది
 గర్వము. కెన్నా. కింతజో.
 గవుడు. గోడుమర్.
 గనరుచెట్టు=బింజో.
 గలగడ్డి. సల్కా. సల్కా-నాఇబా = గాబు
 తియండ.
 గలగల లాడును. 1. యగోర్-యగోర్ యేతేజి.
 2. బజో-బజో జతే.
 గల్లూ. బెగాబ.
 గల్లుగల్లుపన్నది. బరిలె. పింజిజనో బరిలె=
 ముప్పలు భృసి ఇస్తూఉన్నవి.
 గవ్వ. కఉసి.

గా

గాజులు. గాజుల్ల.
 గాడిదే పేకున్. వేకుఇ.
 గాఢము యగ్ (గామ్) డీమూల్లిజ్ = గాఢ
 ముగా నిరవోయినాను.
 గాడె. కొక్కోర్ లంబిడి. (పదిపేనుపుట్లది).
 గాబు. జీబస్. పుడిక్కా = గాబుతీయుము.
 పుఇడా జిక్నె తె = గాబు తీసినాడు.
 గాయము కెపజస్ కనేజస్. వారా అంబుసు
 గారవించు సిన్నా ఆ
 గాలి. రింగె. సరియె రింగ్ - బా ఇత్తె = చల్ల
 గాలి వద్దకు వెళ్తుతాను
 గాలికిపోయుము పుయేకా
 గాలివాన. రింగ్ - గుమ్.

గి

గింజ. అబాఇ
 గింజకొను. 1. గతరి గతి రాంక అపురాడా
 కర్ కర్ జేలే = వాషికిడికిడి అందక కొట్టు
 కొంటున్నాడు. 2. సఇడమ్మె తె. (చేపలు
 మొ॥ దెబ్బచిగిలినపుడు వాడుతారు) 3
 తిరింగాఇ లోక.
 గిట్ట. ఆమ్. (మా. అలుగు.)
 గిడుగు. సమార్.
 గిడుగురు. (నల్లది) పకోక్ (కెల్లది.) బాం
 కౌన్స.
 గిడ్డ. అర్రకడ్ బొక్కెలన్నా అర్రకడ్.
 గిడ్డ. (బొ) మల్లీజ్ బసి తియె తె = ఒకగిడ్డెడు
 ఉప్పు ఇచ్చినాడు. బొ మల్లీజ్ మిఖోల్
 తియా = ఒకగిడ్డెడు చిమరు ఇస్తు. (మల్లీజ్
 = ప్రమిదె).
 గిన్నె. దుమాబ్ (బోడిగిన్నె). తపేలా (చిన్న
 గిన్నె). మందీ (కింకము)
 గిరవేసి. (చుట్టూ కామకొని) లార్దె, రార్దె
 (వేటయందు వాడుక).
 గిల్లు. సిబ్బా అబడజ్ పోజ్ అబాలఇ పోజ్
 సిల్లె గిజా ఉఆబన్ = మువరో లేతో కూర
 గిల్లిచూడు.

గీ

గీమట (కర్రమొ॥) ఒజా, (పారతో) నా
 బా, ఇదా. ఒఇ లాక్కా = నాలుక గీకో.
 ఆరా.
 గీతె ఈడి. ఈడి ఇల్లెజి = గీతలు గీసినారు నీగు
 సాగు
 గీతకంప చెట్టు. జనోబర్
 గీయు 1 ఏలా. ఉడా ఎల్లె ఆరర్ లెజన్
 నెడా, సరీ డేతె = చూమిడి కాయ గీసి
 పులుసులో వేయి. సరి పడుతుంది 2.
 ఒజా. ఉరజన్ అమడ్డున్ ఒఇలె సెడా =
 వెదురు గుంపు చెక్కి, వెయ్యి. 3 కుశా.
 ఎల్లూడన్ కుశా, కోకుశా = నోసకా
 య ఆనప కాయ గీయుము బోబన్ కు
 శా = బుర్ర గీయుము నేబన్ కుశా = చె
 ట్టు బోడిగా చేయుము. 4 సరెలా అ
 జోక్ సరెలా = కాయలు గీయుము 5.
 సార్బాలె. ఒను క్లక్ డో గరీజన్ గత
 ర్రె అవోజన్ సార్బాలె = జారిపడితిని గ
 నుక పెంకు తిగిలి ఒళ్లు చీరుకుపోయినది.
 6. పరాఆ. డోక్ - ఖాన్ పరాళిక్ = నా
 ఒళ్లు గీసుకుపోయినది. 7. అర్రోజ్ నా.
 పాపాబా తెఅలా - ఖాన్ అర్రోజ్ తెనాఇ = బ
 ద్దతో నాలుక గీసుకొంటాను. 8. అరరా
 ఇ. (చెవులవీల్లిని కాల్చి) గీస్తాము. 9
 సెమకా (జీలుగ) కల్లుగీయి

గు

గుంజ. గుండాజ్.
 గుంట లోటజన్.
 గుంట కలకర ?
 గుండ. 1. రిడిడా. 2. రయబ్ (కుండలు, ఆ
 కులీ మొ॥ వా॥) 3. ప్రత్యయము. ఆమ్మే
 లె. అనిన్ ఆమ్మేలె కనాబారా డేతమ్ =
 వారిగుండా ఈపని నీకవుతుంది.
 గుండు. కుడజ్ - రేజ్. కుడబ్ లుఆజ్ (ఇనపది)
 గుండె. పుడారా (కా.స.) మయోజ్. పు
 రాడా.
 గుండ్రని. కుడబ్, (రాయి, బుర్రమొ॥) తె

డేర్. (తలకట్టు, ఆకుమొల వాటివంటిది),
బొండిజ్ (మొద్దులాటిది). రొడేబ్ డమ్
గుంపు 1. మచ్చుక్ మమా-డజ్ నజ్జాలే డకు=
కర్రగుంపులేకండా ఉన్నది. అమడన్.
వెదురుగుంపు=ఉరుజన్ అమడన్ 2
రుక్కు. మండ్రారుక్కులే డకు=మను
స్యలు గుంపుగా ఉన్నారు 3 ఎమేర్
అయోజి ఎమేర్ గామ్ డక=చేపలు గుంపు
గా ఉన్నవి

గుంపులు గుంపులుగా. బహొఇ-బడఇ
గుంసెనచెట్టు. ముడొక్క
గుక్క. బొడి-బొడి. అమన్ బొడి-బొడి
బెర్రె=నీవు గుక్క విడవకుండా మాటా
డుతున్నావు

గుక్కెడు. బో గనుమ్ బో గనుమ్ డా త్రిజ్
=ఒక గుక్కెడు నీళ్లు నాకు యిప్పు.

గుగ్గిలము సర్క. (సర్కా).

గుచ్చు. రొక కిండ్రజ్ జేజ్ రొక=అడవి
పందిని పొడువు. కింతజ్ రొక=గోడ
పొడువు. మండ్రాన్ రుక = మనిషిని
పొడువు. రనో. గుచ్చుట అయినది.
అడ్డెయా ఎక్కంచు ఎబ్బా డేఇంతె =
ముల్లనాకు గుచ్చుకొన్నది. జుజ్జాలా.
జుజ్జల్ తక్నా=పూసలు గుచ్చు

గుజరు అగరె.

గుజ్జ. తులక.

గుటకలు. ఓలేజన్ ఓలేజన్ మోలె=గుట
కలు మింగుతున్నది.

గుడిసె. ఓన్-సీజన్.

గుడ్డి. కడు-మర్.

గుడ్డు. అర్రె.

గుడ్డె. గుడ్డజ్.

గుడ్డగూబ. బుదుల్ తి. (బండిగూబ).

గుణము. తరుజ్ను (ధాతుజ్) రేగమన్ తరు
జ్ను డేలె=మందు గుణమిచ్చినది. తుజ్జె=
పూర్తి అయినది.

గుత్తి. గుత్తి. (తె).

గుత్తి. మమ్మా-జెజ్=కాలిగుత్తి. 1. రుత్తి.
ఉడా రుత్తి=మామిడికాయల గొల(గుత్తి)

2. రుంబ. నారజా రుంబ=నిమ్మకాయల

గుత్తి. రుంబా-ఊల్ = మామిడికాయల

గుత్తి. 3 గలె. గలెసెర్.

గుదికట్ట. గల్ డాన్

గుద్దు. అసంబి పలి

గుద్దు. కమ్మిర తుజా. బా తనుజ్ తుజా=
ఒకగుద్దు గుద్దు

గునపము లుఆజ్-డజ్.

గుప్పిలి. కిండుప్.

గుబు. జక్కుమ్-జక్కుమ్-గామ్మె తుజేతె=
గుబుగుబు గుద్దెనాడు.

గుబ్బున. అబ్బొమూ. అబ్బొమూ ఇరాఇతె=
గుబ్బున వచ్చినాడు.

గుమ్మడికాయ. కల్లాఇ. ఆతుజ్ (కా).

గుమ్మము. ముఅడ.

గురి. డేజ్. డేజ్ లె చిల్లా=గురిమాచి ఎగురు.
డసేజ్. డెర్నాఖాన్ | డేజ్ లె అండజ్

=నామాట గురిఉంచి (శ్రద్ధగా)విను
బబ్బ డసేజ్-మర్=మంచి గురిగల వాడు

గురించి. రసన్ అమ్మేలె అప్పెలె.

గురుకు 1. కిడోర్ (టోవరు). కిడోర్ లోక
డీమానేతె = గురుపెట్టి సద్రపోతు
న్నాడు. 2. లడూర్. కోకోనమ్మేలె
లడూర్ లోతె = దగుచేత గురుకు అడ
తున్నది. 3 జబ్బాగ్ జబ్బాబ్ లె తుఖా
ఏడా(గుచ్చుకొనేటట్టు)

గురుగుచెట్టు. మొర్ డెకా-సేబ్.

గురుతు సిత్త. మరన్న. డనియ్యర్.

గుట్టము. కుర్త (కా.స). కుడత.

గుట్టపుతంబెము కుర్తానా; కొండకెరెత్తా.
సేబ్.

గుట్టు (చా. గురుకు.)

గులగుల. గేమేర్-గేమేర్ గతా డేతె=గు
గులమని దురదపుట్టుతున్నది.

గులిమి. అసోజ్-లూ.

గుల్ల. అరిక్క. గొలు.

గుల్లిచెట్టు. ఆడేఇమ్ జిజ్-సేబ్.

గువ్విట్ట. కుక్కుర్. గోగోతుమ్ (పెద్దగువ్వు
రగాఇ-కుర్ (కోరెండముగువ్వు)

గుసగుస. బా సజర్. వనోసేబేర్. పోసే
పోసే అల్ బెర్రెజి = గుసగుసలాడుతు
న్నారు.

గుహ. లు జర్. లోజర్.

గూ.

గూడ. గు డ (తె.)
 గూడు. పుత్ర బిడ్డ. సిజ్ నీజ్ - టి (పిట్టల).
 గూబ. అకుర్ - లూడన్.

గె

గెంటు. అమ్మమ్మ బా. అసంకా ఇమ్మె అమ్మ
 మ్మా-బా = మొడవట్టె గెంటుండి.
 గెంటెట్టు. జీపల్నా (వేటకట్టు). రజావ
 మేలె జీప-త్తే = చలిచే వేట-కట్టు
 కట్టుకొన్నాడు.

గెంతు 1. ఉర్సుకోకా. చూ. ఇర్సుకోకా.
 జాన్ ఉంజీనంతి ఉర్రె ఉర్సుకోకా ఇ =
 నాలుగుమాళ్లు కుప్పించి గెంతుతాను 2.
 ఏలాచూ. ఉంతామండ్రా ఒండ్రె డీసూ
 నేతెనో, జాన్ ఏలాఇలె ఇర్రా ఇ =
 వాడు అర్జముగా పడుకొన్నాడుగాని
 (వాణ్ణి) దాటివచ్చినాను. 3. ఏకా. అ
 యొంజి ఏక్తజ = చెపలు గెంతుతున్నవి.
 రుఆజన్ అదాజంజి అబేజ్జజ = ఆకాశము
 మీద గల్గలు పడుతున్నవి.

గెల. రుంబ. రుత్త. గలె.
 గెడ. బోజ్ - తో. యాజ్ - బోజ్.

గొ.

గొంగడి. గంగశికాప.
 గొంగడిపురుగు కొండొ-బా.
 గొంతుక. ముద్దు
 గొంతుకీక. 1. ముక్తీకా. (చూ. ముర్ దూకా.)
 అగమ్గమ్; అగమ్గిమ్ (కా.న); అగుజ్జో
 గుమ్.

గొంతు కూర్చుండు. తిండ్రుఇ-గోబా.
 గొంబి. ఒలొఇ-కీ. అనొలొఇ-కీ.
 గొగ్గివళ్లు. తుజ్జో డేనోజీ.
 గొట్టము. పత్తూ-పత్తూదుర్. ఉరుజ్జో పత్తూ.
 ఉరుజ్జన్నా పత్తుబా'తే రేగమన్ తంగ్గిం
 బన్ ఇంబా = వెదురు గొట్టముతో పశువుకు
 మందు పట్టండి.

గొడగలవాడు. గొడగల్లా-మర్.

గొడ్యిరాళ్లు. రగడి.

గొడుగు. గంతుర్ సాతా = తాటి-ఆకు గొడుగు.
 కంబానూల్. వెదురు గొడుగు = ఉరుజ్జో
 నూల్.

గొడ్డలి. ఎంజుమ్. తంగి, లేక చిన్న గొడ్డలి
 గొడ్డువాడు. అంజా-చూర్.

గొర్రాలు. అంజీ-బోఇ.

గొప్ప. గోగో. సుడా. గోగో-చూర్ = గొప్ప
 వాడు. సుడా-చూర్ = పెద్ద వాడు. 'మజ్జో-
 మర్ = నాయుడు, భాగ్యవంతుడు.

గొప్పవాడు గమాజ్. గోగో-మర్.

గొప్ప. పఇడా. పనఇబో = గొప్ప పెట్టిన పాగా
 కు. పఇదాయే తే.

గొయ్యి. పడోర్. లుంగర్

గొరక. గనోడజ్ = గొరక చీపురు. జనోర్
 గుడిలె = చీపురు గొరక అయినది.

గొరుకు. గోడా.

గొరుగు. కుజా. కనుజా. కనుజ్జో-చూజన్ బం
 గ్నా-తే = తొరము బాగులేదు కుజ్జో-కుజ్జో
 గోజ్ - ఇజ్జో = నావద్ద అబద్ధమాడకు కుజ్జో
 కుజ్జో సిబ్బగ ఇ బెర్నా = అబద్ధము ఆడకండి.

గొర్రె. ముక్కొండిడి. ముకుర్. ముకురై. ముకు
 రన్. ముక్కడ. (చిన్న రకము కొండ
 గొర్రె.) పేకత్ (చిన్నది) అలెప్ (పెద్దది)

గొలుసు. సింకిడి.

గొల్లవాడు. గొల్లా-మర్. గోపారిజన్. గొపండా.
 గొల్లెచెట్టు. జాఇపాడొ.

గొండ్లము. సింకిడి. సనజన్ సింకిడి పడా =
 తలుపు గొలుసు పెట్టు.

గో.

గోంగూర. సున్ సూనాప.

గోకు. గిడా. గేడా. గోడా. గుర్రాబా. కిం
 డోజ్ - జాన్ గిడా = నా పిపు గోకు.

గోగునార. సుసూనజ్ - లూడన్.

గోచి. పోజీ-కాప్. పోజీ-నీజ్ (కా.) పోపీ బొ
 బైనాఇ = గోచి కట్టు కొంటాను.

గోటుగలవాడు. లంగా-మర్.

గోడ. కింతల్. బోడజ్-తల్ = పూజ చేసే బా
 ములురాసినగోడ.
 గోనె. గోనె. (తె).
 గోరువంకపిట్ట. రామి-తి.
 గోరు. కర్సి. కాలిగోరు = కర్జెజ్.
 గోరువెచ్చన. పళ్ళుమ్
 గోళ్లు. కర్సి. (చేతివి.)
 గోళ్లుతీయు కర్సి తబా.
 గా.

గౌరవించు సగల్నా. సిన్నానా.
 గ్రహణము. మొ-గాఇ. మొ-యోజ్ = సూర్య
 గ్రహణము.
 గ్రామము. గోర్జాజ్ డా'ఆ, ఊల్, సీజ్ మొ||
 అంతమందు ఉంటవి. తుల్లండా ము-సీజ్
 గ్రుంకెను. (సూర్యుడు) బుబ్-యోజ్. ఆరుజ్
 ఒరుజ్.

చ.

చంక. లోపజ్.
 చంటిపిల్లి అర్రెసా-ఓన్. అరా-ఓన్.
 చంద్రుడు. అకాఇ అకాఇ డెలె = చంద్రో
 దయము అయినది.
 చంపించు. అకీయెడా. అక్కియ్యేడా.
 చంపు. కిఎడా. కేఎడా పళ్ళె కీయెడా = మొ
 త్తి చంపు. (కియె-డమె) కె-డమె డకూనా =
 చచ్చినట్టు ఉండు.
 చక్కగ. బకాసలె. బప్ప-గామ్. తిండ్రింఇ.
 తింసుడొఇ. అప్పురెలె లంగా-డమ్
 చచ్చు. కిఎజ్. కిఎలె = చచ్చినాడు రడుజ్
 త్తె = చస్తాను
 చచ్చెను. 1 కరియె అన్ కి (ఓ) = చాడు చ
 చ్చినాడు. క్రియె బెర్నా ప్కాజి = చావు
 కబురు తెచ్చినారు. 2. కిఎజ్. కేఎజ్
 చట్ట. సాపా. సాపా-జేల్. చట్ట మాంసము
 సాపా-తేజన్ అనూ డేలె = చట్టలో నొప్పి
 కలిగినది సాపా-జేజ్-ఇన్ ఆలి కిన్నె తె =
 నాచట్టలో ఇరుకు పట్టినది.

చట్టి. బెసాడి.
 చదువు. కెకేనా. నడువు. (కా. స. తె.)
 చన్ను. మెమె.
 చన్నాన. అజ్జా-మె.

చప్పని. జబేజ్. జబె. జబోజ్.
 చప్పట్లు తర్జా. తర్జబ్ లేజి.
 చప్పరించుట 1. సబుఇ. సబుఇ-సబుఇ-గామ్
 జబ్బాతోడే = నోరు చప్పరిస్తున్నావా. 2.
 జబ్బాఆ (ప్రా.)
 చప్పుడు సన్నా. జాకి. రికె (కిట్టు మనేది)
 చప్పున. తిజప్. తిజప్ గామ్ ఇర్రాఇ తె.
 చెమురు మిఖోజ్.
 చెమ్మిల్లుట. ఒఖోడా. డంకి ఒఖోడాలె = కుం
 డ చెమ్మిల్లినది

చరిచెను తాడేతె అకిందోజన్ బీజ్-బీజ్ బా
 జ్బాజ్-గామ్ తాడేలె = చీపువైసి జుమాఇం
 చే లాగు చరిచినాడు.

చర్లము. ఉసాల్. ఉసాల్ సాలా = చర్లము
 ఒలువుము

చల జల్లా.

చలి. రజా.

చలిచీమ. ఇలామ్, ఇలమ్.

చల్లి. తంబ. తంబాలె డోజ్ ఇడ్డా మరంబి
 ఎండ్రజ్ ఆన్ ఇర్రాజి = చల్లిడిశేళ అయినది
 చుట్టాలు ఇంకా రాలేదు. చల్లికూడు = తం
 బాడోల్.

చల్లగా - ఉలా-మా'తా. సయూలె.

చల్లగుప్పడిచెట్టు.

చల్లన. ఉలమ్ ఉలామ్. సయూ. సయో.

చల్లారు. సయూనా. డోజ్-ఇన్ సయూనే తె.
 కోపముచల్లారినది = బం డాబ్ సయూనే తె.

చల్లార్చు 1. లియ్యెరా కూడన్ తగ; లి
 య్యెరా = అన్నము వేడిగా (ఉన్నది). చల్లార్
 చ్చు 2 పళ్ళెడా. తోగ్ న్ పళ్ళెడా = అగ్ని
 చల్లార్చు. మలేన్ పళ్ళెడా = దీపము ఆర్చు.
 కుడా పళ్ళెలె = పొయ్యి చల్లారినది

చల్లు. బిరా (కా స) రూ. బిడా బిబ్బిరా
 జండ్రుమన్ బిరా = విత్తనములు చల్లు.

చవక. సస్త. సవక. (కా. స.)

చవడచేప. తండేనల్-యో.

చవుడు. కారిలో.

చవి. మాజా. మనా. సబీర్ మాజా = వ్రలుగ
 రుచిచూడు.

చా.

చాకలి. దుబ్బామూర్. (ఓ).
 చాచు. ఒళ్ళూబా. అజేజ్, అసీ ఒళ్ళూబా= చేయి కాలు చాచు జేబ్బమ్ రొండ్రోజ్ జేలె, అసూ డేతె, ఒళ్ళూబా=కాలు ము దుచుక్కొన్నావు; నొప్పి పెట్టుతుంది, చాచు లో. (ధా ఒళ్ళూజ్)
 చాప. బసేల్. తత్తి. సాపా. అరపాతీ=చాప పరువుము (గా.)
 చాపరా ఇ తాల (గండశిల) తకోజ్.
 చాపుట. 1. ఖోజ్ ఖోజ్ ఖోజ్ ఖోజ్ నా=చే యి చాపుము. ఖోజ్ ఖోజ్-జేజ్నా=కాలు చాపు
 2. ఒఖోజ్ (అందుకో) ఖోజ్ ఖోజ్. డో జ్నా=ఒట్టువిరుచుకో.
 చామలు. గంగా
 చాయ. లుగ్గు.
 చాకంద. సారూగా ఇ
 చాలదు. అకుల్ల-తె, అకుల్లె.
 చాలా. అఇండమ్. అయన్. గండాజ్ అబ్బలా. అగ్గడా. బొఇబొఇ బొబొఇ. అమిక్లప్ అడర్. (చూ ఎక్కువ) తుల్లా లెబె (చాలినంత), బహోక్ గామ్.
 చాలించు. 1 బడెఆ. బరూ బారా బడేయూ= కొండపసి చాలించు. 2. కడ్డమ్నా. కెంకే నన్ కడ్డమ్నా=పాట చాలించు.
 చాలు. 1. బడె బాగు సత్తుఆ ఆకూడూ బడె=రెండు తెడ్డుల అన్నము చాలును. 2. తుల్లానా. కూడూ తుల్లానా=అన్నము సరిపుచ్చుకో. కూడూ తుల్లాలె=అన్నము సమృద్ధిఅయినది 3. రప్తి. అనిన్ రప్తి తా ఇ=వాటి నేను చాలుతాను. అన్నా అరక్తియె=వాడు చాలలేడు.
 చాపు కేయేడమ్. కేయెడమ్.

చి.

చేయా. సిండ్రి చేయా=బట్ట
 2 చేయా కెమ్మెడన్నా ఆపూ డిజ్
 చించివేయుము.

చింత. సినింత.
 చింతపండు. తిత్తిజ్.
 చికాకుపడేవాడు. ముంజి-మర్
 చిక్కనగ. జక్కమై. జక్కోజ్ గామ్. జకర్ గామ్
 చిక్కము సిక్కమన్. జిక్కడన్.
 చిక్కిన. 1 అసర్. అసూడేలడో అనిన్ అసరై=రోగము వచ్చినది గనుక చిక్కి నాడు. 2 అక్కానేతె. ముర్డికా-లో జన్ రంపిడి అక్కానేతె=గొంతుకలా పుల్ల చిక్కుకొన్నది.- 3. రాజె. కండా రా-లెజన్ అసరజలన్ రాజ్నేతె=కొమ్ము లలో ఎండుకర్ర చిక్కుకొన్నది. ముర్దు క్కాలెజన్ రాజ్నే=గొంతులో టిక్కి కొన్నది. 4 అల్ జేజ్. 5. అల్ జాలె. చిట్టిఅంకుడు కెర్రొఇ.
 చిక్కు. (చూ. చిక్కిన) 1 (నీరసించు), 2 చిక్కుకొన్నది అక్కానేతె
 చితారుతీగె. అంతనారి.
 చితికినది. పతాఇలె. పతాఇఇలె (గుమ్మమొ||)
 చితుకగొట్ట. తుత్తుఆ.
 చిలుక అర్రేడన్ కేతాపురా-తీడన్.
 చిల్లర. అరడి.
 చిల్లి. 1 పుత్తర్. 2. పతు.
 చివర. 1 గడజ్. 2 గడోజ్. 3. గోడోజ్ 4 మజజ్ 5. మసేజ్ 6 మసజ్ 7 గనోడోజ్. 8 గుడి 9. గనోడి. చి.ర వాడు=డుఆచుర్.
 చివుకు. 1. లపఇ. లు ఆడన్ లపఇలె=నార చివికినది. 2. సోలె.
 చివురు లేడేజోల్
 చిన్న. సన్నా. అరితి. అందరికన్న చిన్న వాడు=డుఆచుర్.
 చిన్ని అరచెట్టు. తాండోకె-నేబ్.

చీ.

చీకటి. 1. ఒజో. 2 కాడూకా 3. లుమో 4 పల్లెడా 5. పెంపెం-కాచుక్కా. (మి క్కిలి చీకటి) చూ. అంధకారము.
 చీకాకు. బండ్రాబ్. కోరా. పిస్కాత్తి.

చీకు. (క్రి)బుజా ఉడాగుర్ బుఇతే=మామిడి పండు చీకుతున్నాడు

చీటి. కంబోల్.

చీటికిమాటికి అశీతాఅరిజ్ గోఇ బండ్రాబ్ దేతమ్=చీటికి మాటికి కోపము వడతావు.

చీడ. బొంబా. (ఓంటికి, చేసుకు, పసువుకు.)

చీదర. ఎర్దుమ్. నీజ్జుమ్ ఎర్దుమ్-ఎర్దుమ్ డకు= నీయిల్లు చీదరగా ఉన్నది.

చీదు. సెమూనా. సెమూ సెయినా=చీమిడి చీదు

చీపురు. 1 జనో. 2. జనోబురన్ 3. జనాతి (రామగిరి)=చీపురుపుల్ల. జనోబర్.

చీపురుతీగె=ఉసల్డ-సేబ్.

చీమ. ఇలక్ (చలిచీమ). అబూఇ. (పుల్లె చీమ). ముఇడా. ముడ్డా(గు). తూకమ్= కండచీమ. జెయమాజన్, బ్రెజ్ ముఇ డా=ఎర్రచీమ.

చీము. గుర్దా. అజీరుర్ =పుండుపలుకు.

చీముపట్టు. లడప్ లడప్-అంబుసు లడప్-లడప్ తే=పుండుచీము పట్టినది

చీరి జాంకాప్, గతూకాప్, తుజ్ సిబ్ (గుండారుపోసికొనేది)

చీరిక పనాల్ పన్ని (చీపురుబద్ద.)

చీరు 1. లూఇ. లూజా. వమ్మెడన్నా పూడి లూ లూజా=మేకపొట్టు చీరండ. అతుబన్ లూ లూలూనా=గుచ్చడకొయ చీరండి. లూలూ జేతె (భూ.3పు.) 2. గూరా. గూగ్గోర్బా. పూడి గూగ్గోర్బా. అజలన్ గూగ్గోర్బా. ఎన్ లూడన్ గూగ్గోర్బా=పొట్టు చీరండ. కర్రలు చీరండి. దోసకాయ చీరండి. గూగ్గో రేతె (భూ.3పు)3. పాలా. ఎంగామన్ బా తె అనేబన్ పాలా=గొడ్డలితో చెట్టు చీ గండి. 4. పాఆ. జనోబార్ పాఆ=ఈనక ర్ర చీరు.

చీలమండ. మమ్-జేజ్.

చీల్పు. మా చీరు.

చీవాట్లు. ఉగ్గ; కనా.

చు.

చుంచు. సంతుఇ.

చుండు. ఉగ్గుసా.

చుక్క. తుతుఇ, సిత్ర; జత్తడా (నీటిబొట్టు). జనతత్; జనతనడ్.

చుక్క. (అనుకరణము) సర్. కాలిన పెనము మీద నూనె వేసిప్పుడు కలిగే శబ్దము.

చుట్టు 1. రేడా బాయా-సిండి రేడా. జన్ని చీర చుట్టు. అనగా జన్నిహోదా యిమ్ము.

2. రేనా. పాగా రేనా=పాగా చుట్టుకో.

3. ఎడా. అనీతేలన్ ఎడాన్ ఎల్లె తేజా= చుట్ట చుట్టి, నెత్తిమీద మోయి. 4. సు

స్తబో=పొగచుట్ట. 5 బొలోనా. డియా నమ్ బొలానా=నీ నడికి బట్టచుట్టుకో.

చుట్టములు. ఇడ్డాలంజి, డఇలంజి, పారూ యంజి.

చుట్టు. 1. యయ్యర్. యర్ యర్ (పాము చుట్టలు) 2. ఉంజిసేజన్. 3. లార్లెన్ (వేట జంతువుగు) 4 రార్లెన్ (వేట జంతువుగు).

చుట్టుకొని. సాయెల్లె. కింపోజ్-ఇన్ సా యెల్లె సెల్లె=నాకడపు చుట్టుకొని పోతున్నది.

చుంఇచుంఇమను. అనుకరణధ్వని. సరబెజ్ సాఅర్-లోతె. సువక్-సువక్.

చులుకు. 1. తర్కా (ఉపాయము) 2 ఒమే శ్; ఎగిర్ గామ్; సువర్. తొగ ఉబ్ లెండెన్ సువర్లమ్, జొంతుతెప్=నిప్పు యుట్టతే కాలుతుంది. అతరుజ్ నా-మర్ చుఱకలు. గగడన్, గగ్గర్; డొల్ డొల్ గా. వ్. (మనుష్యులగు) అరొరొలాజ్ బా, తె గల్లాలన్ గాల్తేజి.

చులకని. ల్యార్, ల్యైల్లె.

చుల్ల. కూతి

చూ.

చూడు. గిజా. అగిజాయె=చూడలేదు.

చూపించు. అప్పుబా. అతూబా.(కా.) అనిన్ మల్లిడ్డాలిశ్=వాణ్ని చూడవలెనని అభిలాష నాకు ఉన్నది. కుడజన్ ఇరాఇతె; నీనమ్ అగెఇనా=వైద్యుడువచ్చినాడ చేయిచూపించు. రొసిఆ (వేలిత

చూపు. గిగీడన్ ; గిగ్గిమడ్ , గిమ.
 చూలూలు. కింపోక్ - బోఇ.
 చూలూవు. ఇజ్ - ఓన్ - తాక్. పజ్ గుర్ - తాక్.
 చూలు. ఇజ్ - ఓన్ (ఇజ్ + ఓన్.)
 చూరు. అజియార్

చె.

చెంగున తిథాగామ్ ఎరై = చెంగునపరి గెత్తుచు
 న్నది. సిర్ గామ్మె.

చెంత. బాన్, అమజన్, ఆడమ్ ; తుయె.
 చెంప. తనాలూ.

చెంపకాయ. తన. బో తనా తాడేతె = ఒక
 చెంప కాయ కొట్టినాడు.

చెంబు. ముంత. ముంతా. డండీ = చెంబు అం
 మ. నీముంతా.

చెక్క. సనఇ, పనల్.

చెక్కు. 1. సజా (వొలపాడువు.) రాజ్ జోజన్
 సజా = పూజా వొలువుము. అరెజన్ సజా =
 రాజు చెక్కు 2 ఒజా (గీయి). ఉరు
 జన్ వప్పాలై ఒజా = వెదురు చీరి గియ్యి.సి.
 సఇ. (ముక్కలుగా చితక గొట్టుట.) కిమ్మె
 జాజన్ సజా = మేక యెముక చిదగ గొట్టు.
 (లేక. గుండకొట్టు.) 4. సబ్ సబా.
 (దంచు) సరో సబ్ సబా = ధాన్యము దం
 చు. రియాడీ గాబ్ సబ్ పంజాఇ = గరిక
 చెక్కి తీసుక రా. 5. సాబా. (చెక్కు.)
 ఆరా సాబా = మాలము చెక్కు. 6. లాబా
 ఆపెల్లా. లాబా ఆపెల్లా ఈడి తొబాడా
 = గట్టుకు చెక్కు కట్టు.

చెట్టు. ఆనేబ్. అనేబన్. ఆరా.

చెడ్డది. అంబెస్తె, అంబెసె-తె; అనర్, బంగ్గా-
 తె; నెడ్డా.

చెడ్డవాడు. అనేడన్, అనర్ పుర్.

చెడ్డవాడయినాడు. అనరె.

చెదపురుగులు. తర్తాల్, తరోత్.

చెదగుడ్లగూడు. తకా.

చెప్ప. 1. అప్పజా, గామా (= అను.); బెరా.
 (పరోక్షమందుపలుకుట); ఉల్లెమా (గతిం
 చినది లేక మరచినది పలుకుట). 2. పం

డేయాన్. అజేజన్ త గేతె, పండేయాన్ రు
 ఆ = కాళ్ళు కాలును, చెప్పులు తొడుగు.
 చెప్పడుమాట. అన్ అపుజ్ - బేర్. ఇనజ్.
 ఇనజ్ - బేర్. సనుబ్ - బేర్. అన సుబ్బెర్.
 చెమట, ఇఇలో (కా. స. ఒఇల. ఒ
 ఇలో = చెమటపొక్కులు.

చెమటకాయ బేరిజ్.

చెమ్మ డడా, ఒఇలోడా.

చెమ్మిలు. డడాఆ.

చెముడుకాకి. గంతులూతూ

చెయ్యి. నీ.

చెరమ. లంకా-మూ.

చెరుకు. ఆకు. (ఓ.)

చెలుగు. గుమా. ఒయ్యెర్ బాతె రుంకూ గుమా
 న్ గుమ్మె, గతేలె, తత్తెఇలె, పుప్పలై,
 అరేజంజి నె సెజ్జా = చేటతో బియ్యముచె
 రిగి, మలిచి, మలిచి, అడ్డం పట్టి, కోడి,
 రాళ్లు ఏరు. గతేఆ, త్తెజ (మలచుము);
 నె సెజ్జె, పుప్పడా (అడ్డంపట్టు). నె సెజ్జా
 (కోడు.) నె సెజ్జె (రాళ్లతీయుము.)

చెరువు తడా ; బండ (ఓ); చెరువు (తె).

చెల్లించు 1 తక్కోడా (జాజ); 2 డూలా
 (రయన్).

చెల్లెను. 1. అంతుజ్జె, (రూ.) ఒంతుజ్జె. బరూ
 బారా అంతుజ్జె = కొండపని చెల్లెనది. 2. రే
 జ్జె. సి రుజ్జె - అ బోజి అరెజ్జె పోజ్జె = వెల్లిభో
 జి చెల్లెనదా. 3. అఇల్లె. బారా అఇల్లె.
 రుంకు అఇల్లె. 4. కుఇలె. (అమ్మకమునకు
 తెచ్చిన సరకు చెల్లిపోయినది.

చెల్లెలు. ఆఇజ్, ఆఇజ్.

చెవి. లూ. లూడన్. నీ లూడేతె = చెవి నులిపి
 నాడు. లూ-ఇన్ తాజ్జాఇనెతె = నా చె
 వులు గడియలు పడినవి. కడుపి. డొడొఇ
 లూ. అరూజోజ్, పప్పోజ్జా = బా
 విలీలు, కుట్టు కప్పులు ఉంచుకొనుటకు కు
 ట్టులేవు.

చెవిలో మందమయిన శబ్దము. డేడిజ్ - డేజ్.

చెవిటివాడు. కల్లమర్ (ఓ).

చెవుడు. కల్ల (ఓ).

చెవులపిల్లి. పండరన్ ; పండర్.

చే.

చేట. ఒయేర్. ఒయార్
 చేటకట్టుతివ్వ. రాడ.
 చేటు. అనూ ; బెంబెమ్. అనుర్
 చేతికట్టు అసజ్జో-జేల్.
 చేతికర్ర. ఇండ్రమ్-డజ్జో.
 చేతులతో పయికిఎగరి వేయు. అజూ-ం.
 చేదు. అసజ్జో.
 చేదుదంప. బుతి-గఇ.
 చేను. జండ్రమ్.
 చేప. అయో. ఉరుజ్జో-యో=వెగరుచెప. కం
 డో-యో, అసజ్జో-యో, రెయ్యోల్-యో, మా
 గురీ-యో, నవడ-నో, ఎలాబాన్-నో.
 చేపు పన్నుఉలలా రింగ్లీజన్ పన్నుఉఅలె
 చేబియ్యము. నసబ్ కూతి-రుక్ రుంహుససబ్
 కూతీలేజ=బియ్యము పైపై దంచినాడు.
 చేమ. సారూగాఇ ; బుత్తి.
 చేయు 1. అమేయా. ఏతేఅమెతె=ఏమి చే
 స్తున్నావు. బారా అమేతాఇ=పని చేస్తు
 న్నాను. 2. మినా బరొమినా. సరోబా
 మినో=నీవు పల్లము చేసినావు. మనిజ్జో. 3.
 తుబా. డిజ్జో డిజ్జో, కెకనాబారా తుస్తాఇ
 =వంట గింట పనిచేస్తున్నాను. 4. లివా
 (ఇది తరుచుగావాడుతారు) జిలె లిమై=
 ఏమి చేస్తున్నావు?
 చేరబడు. ఇండేర్నా.
 చేరు. అదుఆ. అదుఆఇ. గోపారి! అదుఆఇ;
 అజ్జీ అదూతాఇ=పశువుల కాపరి! రా,
 ఆవు పస్తున్నది.
 చేరుపు.(=చేరబెట్టు)అబిండేరా, కింతాలన్నా
 అబబ్బా అబిండేరా=గోడకు తలగడ చేర్చు
 చేయి
 చేరెడు. లుజ్జో. లూజ్జో-నీ.
 చేర్చు. మయా ; సెరా.
 చేప. నేప(తె.), నవా. అనేయా అరా.
 చేవలి. కొక్కోరె.
 చేవలినార. కొక్కోరె-లూడన్.
 చేసెగ చేయు 1. అఇగ్గోలా. అనిన్ అఇగ్గో
 ల్లాఇ. (ఆఇ+గూ+లా) 2. నీడుమ్నా.
 చేష్ట. బారా.

చొ.

చొంగ. అబూబు, బిజోల్.
 చొచ్చు. గనా.
 చొప్ప. కొయల్.
 చొప్పున. గొఇ. డియెన్ డరా. ఎంలెచొప్పున
 (ధర) ఎన్నె-గొఇ=ఈ చొప్పున బొ తం
 తాన్ ఉంజి మాడి బాతె తియా=రూపా
 యికి నాలుగు కుంచముల చొ॥ ఇయ్యి.
 చొరబడు. గనా.

చో.

చోటు. జాగ (తె) ; నేజన్.
 చోద్యము. తమ్మెడన్
 చోడి. సిత్రి. కొండచోడి=బరొ-సి. గసినా=
 చోడికోయి. గడ-నీ=చోడిపిండి. అడా-సి=
 చోడి అంబలి
 చోరీ. జంబురన్.

జ.

జంకవాడు. (తె). జంకా-మార్ (తె). బయా
 మార్ (తె). జడా-మర్ (ఓ). (చూ. జడ్డి.)
 జంకు రకా. అరకా డామ్ పోజ్? =నీకు జం
 కులేదా? బతోజ్జో
 జంట. అకంత. కంత-తెజ్జో-గుర్ =జంట అరటి
 పళ్ళు.
 జంకువు జెలూ ; జనొంతర్, జంతుఆ (తె.);
 జొఆతి
 జగడమాడు. అల్-రొజేనా, అల్-మెడేనా.
 జగ్గిలివాడు. జగ్గిలి.
 జట. లాఖా. లనాయన్ లనాఖా. గల. గ
 లేతె=జటవేసినాడు. (అల్లినాడు).
 జట్టుగా. జతాలె (తె.) రుక్కులె. గల్లె.
 రుఆన్, మఇలె
 జడియు. డెర్నా; బంగోజ్నా ; అరకాడా.
 జడ్డి. జడ్డి. జంక. బయా. కేకా. తోకా.
 జతపడు. పొండేనా. తెంగిజ్జా అపొండేయర్ =
 ఎక్కడా జతపడలేదు.
 జనపనార. సున్ సునబన్ =జనపకూర. సున్ సూ
 నబ్-లూ=జనపనార.

జన్నివాడు. కుడాజన్, డేసారీ ; జన్ని-మర్ ; జాయా.

జన్నిది. కుడాజ్-బోఇ

జబ్బ. డండే-సీ.

జబ్బుగా. అనుల్లె-జల్లాలె, రాఉల్లె. అను యుమ్ డా గె, (పా), అబనూయుమ్ డా గె= పోనీ, ప్నాపము! కష్టపడ్డాడు, అని కనికరించినాడు.

జమ. తనిఇ.

జమచేయు. రుకుఆ(మనుషులు, విస్తువులు మొ||).

జమిలి. సిమిలి. గల్ గల్.

జమ్మిచెట్టు.

జయల్, జఇల్-సీజ్. బొండ్లి-సీజ్. లుముడి-సీజ్.

జరుగు. డేనా. అనిన్ డేనే తె=వాడు జరిగినాడు. డనేన్. డనేజన్. డనేడన్. 2. గ తెల్ల. జరిగినది. (కామ్యము) 3. డేఆ జతే డేలే! = ఏమి జరిగినది?

జరుపు. డేడా.

జలగ. ఖేలేబ్. ఖేలేబ్-కుఇ=జలగవంటి కొప్పుగలది ఖేలోమన్ కా. స.) జలో బాజ్.

జలజల. బడోఇ-బడాఇ.

జలుబు. వడిసు ఆ. (తె).

జల్లించు. సల్లాయా; సల్లాఇలె=జల్లించినాడు. (నీరు, విత్తనాలు మొ||)

జల్లుమనుట. రిక్కిల్. రిక్కిల్ డేలిజ్ పురా డా-ఖేన్. జొరకొఇలిజ్=నాప్రాణము జల్లుమన్నది, గరుపాడిచినది.

జల్లు. 1. అజెజ్-గుమ్. (వానజల్లు) 2. తిగ్గుమ్ (ఎదురుజల్లు కొట్టినది.) 3. బిరా. జండ్రు మన్ బిరా=విత్తనాలుజల్లు. 4. బిడా. 5. పులా. రేగమ్ పులే తె డో అనిన్ గోజ్ సే తె=మందు జల్లినాడు గనక వాడు పడిపోయినాడు.

జల్లెడ. ననల్, సానిడి (కా.)

జా.

డేమానా.

గోబన్ = కూర్చోడానికి (జా

అగాన = ఇల్లుకట్ట

జాగుచేసినావు. అయ్యమె. రగుడోలమ్. అలిసో మై (తె.) ఈమెలో గోజ్. ఈమేల్లమ్. జాగ్రత. జాగరత. ఎర్-అమొఇసాలజే. గిగిల్. బజ్ సాలె ఎరా.

జాజి.

జాడ. సిత్త.

జాడించు తమ్మాఆ.

జాతి. జాతి.

జాత్ర. జాత్ర. (ఓ.)

జారు. 1 గలోఆ. లేబు గలోలె=డబ్బులు జారినవి. 2 జలోఆ, జలోపా. జొబ్బానజ్జేలె జలోపాలీజ్ = బురదచేత (కాలు) జారిన పడ్డాను. [పరాలె గేసుకుపోయినది].

జారుకర్ర. కంతోర్ జాన్.

జాలము అయ్యమ్ అయమ్ గోజ్జె = ఆలస్యము చేయకు. ఈ మేల్ గోజ్ రగుడో గోజ్జె. అబడోయిలె=జాలము చేసినావు.

జాలారివాడు జాలారి-మన్.

జాలి. సిక్క-మన్ (తె).

జావ. మేతమ్-కూడు రర్రడబ్-కూడు.

జి.

జింకమన్ను జిగిడ్-లో.

జిగటమన్ను. జిగగ్-లా. జిగిడ్-లో.

జిగి. జిగి-గామ్. డడా.

జిగురు. బంక (డె.) తూలెర్ (తె) చెట్టుది.

జిడ్డు. జక్కోజ్.

జినుములు. కిండ్రోమ్, కిండ్రోమన్.

జీ.

జీడి. ఒలజన్ లంక జీడి = గనుజ్ లోఇ.

జీడిగింజ ఒలజన్-అబాఇ.

జీతము. జీతమన్.

జీర్ణకోశము. అవనన్ (పక్షులకడుపులోనిది).

జీలకఱ్ఱ. జిలకరా. (తె.)

జీవనము. జంగాడా. పురాడా. మరెజ్ నా.

జీవించెను మేవజ్.

జు.

జుట్టు. (పిలక.) ముడా-డి.

జున్విచెట్టు. రిబోఇ-నెబ్.

జాటు సరూడా. సబీరన్ సరూడేతె=పులుసు జారినాడు.

జె.

జె.టి. మమ్మార్; కుక్కుసాలా=అగ్నిజెరి.

జె.టి.పోతు. పోడర్-జా.

జె.లగ. జలోబాన్. ఇలోమన్ ఇలోబ్.

జె.లలు. ఊరజ్-యో.

జె.

జేగురు. బొర్రెజ్-లా, జె-లో.

జేన. పఇ-సి.

జొన్నలు. కంబూర్ జొన్న (కా.)

జో.

జోళ్ళొట్టు. తత్తాడా తత్తాలె అడ్డిమా దో పసి జన్=పిల్లను జోళ్ళొట్టు నిద్రపుచ్చు

జోడించు. మాయా రబా. అబొబ్బడా అ బొబ్బలై తోబాడా=జోడించి కట్టె.

జ్ఞాపకము. మత్తెజ్. ఇన్ మత్తెనాఇ=నాకు జ్ఞాపకము ఉన్నది.

జ్వరము అనూ.

జ్వాల. డిమ్డిమ్. తొగి లుయోజ్-పోయోజ్ డుమ్డుమ్లోతె=నిప్పు గబగబమండి జ్వాల వెళ్తున్నది. ఇమజ్-తో

ట.

టక్కరి. తొంత్రో-మార్ (ఓ)

టక్కు. తంత్రో (జ్), తరక్కా. తరక్కా-డిమ్=టక్కునిద్ర.

టపాకీ. వతాకింజి. ఒడడ్ డాజ్-తో

టి.

టిక్కికొన్నది. గెగెల. (తె.)

టిక. తికాలు (తె)

టెంక తంక.

టేకిచెట్టు. తేకి-నేబ్.

డ.

డంకా. నుడా కడిజన్.

డంబము. లయర్ లూపె. సిండి కాప్రి గుండా డాలె, లయర్ లూపె తోజ్ సీజ్=బట్ట గిట్ట కట్టుకొని డంబముగా నాట్యము చేస్తున్నాడు. లదుఇ-మర్=డాబుగాడు.

డగ్గుతిక. కర్కర్ సర్రాజ్ (గద్దపర్వరము. కరోజన్.

డప్పు కడిజన్.

డబ్బి. వేలా.

డబ్బులు. రడి; లేబు; నేబు (కా. న.)

డాలు.

డి.

డికొలుపు. అబ్బల్ నూఆ. బాగు మొక్కడా అబ్బల్-నూఆ=రెండు పొట్టేళ్లను డికొలుపు. సన్నూఆ. అన్నన్నూఅ.

డిలుపడు. బంబానా (క్రి)

డుల్లు. (=దులుపు.) గోజా, ఒసేజా. ఉడా యుఆ=మామిడిచెట్టు దులుపు. తత్తి తమా డా=చాప దులుపు.

డె.

డెక్క. కుర (ఓ). డెక్క (కా.)

డెప్పె గుడ్డజ్. జిర్రజ్. జనోజ్.

డో.

డోగ. అన్ననేబ; ఇమ్మూర్; జమ్మా.(కా) తుర్ డోజార్ (బై రిడోగ). సర్ డెడాఇ.

డొ.

డొంక. కుర్రమ్మిబ్ (కా); జీజ్. రుంకుడి. జింపు. కొర్రబన్=గాబు.

డొంక చెవుడు చెట్టు?

డొక్క 1. డాపూజ్. కండాబ్ డి డాపూజ్-జ్ అనూడేలే=నాయెడమ డొక్కలో నొప్పిల్లెట్టినది. డాపుజ్ (డా=నీరు; కింపు జ్=కడుపు) 2. కుర్రజ్. పఇడి-కుర్రాజ్ లూసెడా=కొబ్బరిడొక్క ఒలుపు. 3. డో జన్. డోజ్ ఇన్ బంగా-తె=నా దేహ లోము బాగులేదు. 4. ఉగ్గర్.

డొల్ల. వీక.

రుకురున్ 2. అరోబర్, అరోతమ్తె. ప
గిల్లాజ్ తె.
తడవ. 1 నబ్బు (తె.) 2 తజోర్. బాగు తజోర్
అప్పజ్జెజి. 3 తూన్.
తడవు సుమ్సుమా. సిమ్సిమ్; సిమ్సిమ్లె ఎర్రాఇ=
తడవి తడవి వచ్చినావు. డోజ్-క్యోన్
సుమ్లె గిజా=నావళ్లు తడవిచూడు.
తడి. డడ. బాగు డడా డాన్ సరోబాన్ తీజ్ =
రెండు తడులు నీరు పాలమునకు నాకు
ఇయ్యి. డడా-సీన్. లజిమ్-సిన్ తడిబట్టు.
తడియు. డడానా. డడాలె=తడిసినది. జమ్
తిర్ జిమాలె=బాత్రిగా తడిసినాడు.
తడుపు 1. అడాడాఆ. నండి, తత్తి బారన్ సిం
డ్రె, అడాడా= మంచము, చాప, మరిన్ని
బట్ట తడుపు.
తడుముకొను 1 సిమ్నా. కడుమర్ సిమ్సిమ్లె
ఎర్రె= గుడ్డివాడు తడుముకొంటూ వెళ్లు
తున్నాడు. 2. సఇడన్ను (దెబ్బతగిలి
నప్పుడు వాడుతారు)
తన. అ ఉంతామండ్రా అ సీజన్ ఎరేతే=
ఆమనిషి తన ఇంటికి వెళ్లినాడు
తనఖ. తిక్కు-ఇ. తింకుఇ (గు) తిక్కు-ఇనా=
తనఖా పెట్టు.
తనిఖీ. మెల్ మెల్ తనికి.
తనివి. బెబె.
తన్ను. త ఇయ్యాఆ. పాడా తజ్జీ బెబె. బినపా
డతె.
తప్పక. ఎర్-పడోలెబె.
తప్పించుకొను. తజిరే ఎరేతె. సిల్లె ఎరేతె. సా
డా. నమజ్జె ఎరా, సిడా, తజిరా, సాడా,
నమజ్జా.
తప్పిపోయినది. పడోలె.
తప్పు. ఎర్పు; ఎర్సె; ఎర్సి, ఎర్పుఅడ్డ, రంక
ఎర్పుఅడ్డా గతరె = దోషము. తగులుకొ
న్నది.
తప్పుట. పడో.
తమకము 1. గిమ్డ్డా. కిస నెలోగి మడ్డాలిజ్ =
ఈ ఆడదానిమీద తమకము నాకుకలిగి
నది.
2. బండ్రాబ్.

శమలపాకు. పన్నా-ఓల్.
తమాష. గిగ్గడన్. గనిడ్
తమ్మి=జఇతా-లూ
తమ్మిచెట్టు=ఒన్ డొఇమల్లి-నేబ్
తమ్ముడు 1. ఉబ్బజ్జే. 2. తోనా 3 బాభాజ్జే.
4 బ్రబ్జే. 5 గతల్.
తరి. గడసీ. గగ్గల్-బో గరేతె రడసి=తరిపు
రుగు తరిగుండ రాల్చినది. •
తరుగు 1. రాడా ఉఆబన్ రాడా=కూర
తరుగు. 2 (చా. కోయు)
తరుచు 1. కబుజ్జే. జండ్రూమన్ కబుజ్జే=
విత్తనములు ఒత్తు అయినవి కబుజ్జే-కాప్
=దళసరి గుడ్డ 2 తర్రెజ్జా (కా. స.).
తడజ్జా తోగన్ తర్రెజ్జా=నిప్పు తరిచి తి
య్యి 3. అప్పెజ్జా. అడువ్ అప్పెజ్జా.
4 బాబ్బాజ్జా. 5 పుడాఆ.
తరుము గోజ్జా. పండేరన్ ఇ రై, గోజ్జా=చెవు
లసిల్లి వెళ్లుతున్నది, వెంటబెట్టు.
తిరువాశ 1 అఇంతెన్ 2. అఇతెన్. 3. తె
తెసిల్లె 4, సిక్కో-ఇ. అమన్ ఇరాఇతెనా
సిక్కో-ఇ=నీవు వచ్చిన తరువాత. 5
అతీకి. 6. అకీకి (కా స.)
తర్పణము. సనిర్ జతపైజి, జతపైజి=తర్పణ
ముచేస్తున్నారు.
తల. బోబ్.
తలనొప్పి. అనూ-బోబ్.
తలపెట్టు=ఒగండియా.
తలంపు. సగల్. ఒగండి.
తలక్రిందుగు. తుంసుబ్-బొబ్బె.
తలితండ్రులు. ఉఆ-యొబ్జేజి. ఉఆ-యాజ్జేజి.
తళుకు. కడిర్ గామ్. కసిడా మడిర్-గామ్ గత్రె
డాగాన్ అమ్మెలె=మంచు ఎండచేత జిగ
జిగ లాడుతున్నది.
తలుపు. సనజ్జే. సనజ్జే ఇజన్న (లోపునుండి)
తలుపు వేసికో. సనల్ ఇక్జా=తడక (వై
సుండి) వెయ్యి. అనక్కా పనడన్ పడా=
శిరుగుడు గడియ వెయ్యి. అరాసన్.
తల్లడించు. బంతోజ్జా.
తల్లి యోజ్జే (రూ) యాజ్జే. మేజ్జే (కా). అ.
యోజన్. బారోవ్చోన్ నెలూ=ఇద్దరు బి

డల తల్లి ఎక్వోన్ నెలా = ముగ్గురు బిడ్డల
 తల్లి. ఒటన్-బొఇ (యా.) అయోజ్-బొఇ =
 పిల్లతల్లి.
 తళతళ. కడుక్. తనర్.
 తవుడు. కిసమ్ అగ రె-కిమ్ = మెత్తనితొడు
 బుడమ్పమ్ = ఊక.
 తవ్వ. డి.
 తవ్వ. గాయా బాగు లూఓజ్ గాయా = రెండు
 గోతులు తవ్వ.

తా.

తాండ్ర. తాండ్ర. అబసోడా. (ఓ.)
 తాగు గా. ఈగా = వెళ్లి తాగు. ఆ గా = వచ్చి
 తాగు. పీకే-గా గామోడా = డొల్ల తాగు
 గేమ్నా = వెలిగించు. గయాల్. గాఊల్
 (కా) = సారాతాగు. గా-డానా = నీళ్లుతాగు
 బకాతమ్పా = తాగుతావా? = నీకు ఇ
 ప్రమా?).
 తాచుపాము పోడడో జా.
 తాటిఆకు. కంబాఓల్.
 తాటించు (గర్వముచేత. ఓడోల్నా. మెమె-
 బోబ్ నా మెమెతెనా.
 తాడిచెట్టు. తుబర్-నేబ్.
 తాడు. లుఆడన్. అల్లె తాడు డిక్ డిక్ డెన్.
 డెక్ డెక్ (చితారుకు వేసేది).
 తాత. జోజో బనార్ జోజో = తాతతండ్రి
 తాపము. బుఉ తగతగ.
 తాపి. లేన డీర్గాఇ (కా). లేన-గామ్ = మెల్లగా
 తాగు. డీర్గాఇ అంజేజా = తాపిగా నడుపుము.
 తాపు. లేనఖా తజ్జ తఖ్యాతే = ఆపు తంతుం
 ది. సుడా లేనఖా గతరె = పెద్ద తాపు తగి
 లినది. తఖ్యాత.
 తాబేలు. కూలున్.
 తామర 1. పడోడె-ఓల్ (కా). తుంపేడ; కుం
 పేడ. 2. బానాల్. అసన్ చోజన్ అల్లాఇ
 బానాల్లె = వానికి ఒళ్లల్లా తామర అయి
 నది.
 తారుమారు ఒలఇబల్. సిండ్రినమ్ సిండ్రి-
 ఖేన్ ఒలఇబల్లె = నీబట్ట నాబట్ట తారు
 మారు చేసినావు. ఆబారా ఒలఇబల్లెజి.
 వారి పనులు మార్చుకొన్నారు.

తారు. ఎందుకా.
 తార్చు. ఉరుజా.
 తాలింపు 1. సనర్గాఇ. సనర్గా ఇ మనుగూఇ
 (ముర్గు) సెల్లాఇడోన్, మనా = తాలింపు
 గీలింపు వేసినామగదా, రుచి
 తాళము. పనడన్.
 తాలింపు వేయు. సర్గాజా.

తి.

తిండి 1. అగాబన్ (పశువుల). 2. అలా
 మజ్ (కా.) 3. గనాగా. 4 జనుమ్.
 5. జుమ్జుమ్. 6. జుమ్ జుమ్ నజ్ (మేత,
 తిండి). గాఇ జుమ్. గాజుమజ్ = తిండి
 వేళ.
 తిక్క. బయ (ఓ)-(చూ. జంక.)
 తిట్టు 1. కాఖా 1 అనేడన్. 2. అడోనా
 డమ్ 3. అడోమజ్ తమ్ = చావుమనితిట్టడ
 ము. 4. కోప్పాలమ్ గాతాఇ = నీవొప్ప తిం
 టాను. (ఎవడయినా చనిపోయిన పిమ్మట ది
 నాలప్పుడు వచ్చే చుట్టములకు దొప్పతో
 వొప్పెడు అన్నము యిచ్చుట ఆచారము)
 2 ఉగ్గానా = చాలా నేపుతిట్టుతు నేడండు.
 తోజోజ్ ఉగ్గాల్ ఉగ్గాల్ డకూతమ్ =
 ఎల్లప్పుడు తిట్టుతు నే డంటావు
 తిత్తి బూబె (కొలిమి సంబంధమైనది).
 తినిపించు. అజ్జమా. అగ్గాఆ
 తిను 1. జుమా 2. గా. 3. బక్కానా. దేవు
 ణ్ణి పూజించి కొత్తపంట తిను. తిమఇ-తిమ
 జేతె. కొంచెమురుచి చూచినాడు (బాగా
 తినలేదు).
 తినువస్తువు జనుమ్జుమ్.
 తినుకు. ఆఖా ఆ. ఖోన్ ఆడేజ్ ఆబోము అఖా
 సెత్తాఇ బడేఇ = నేనె తే తటాలున తినికి
 వేస్తానుగదా (మరుగులానికి వెళ్లునప్పుడు)
 తిన్నగ 1 బజోలే 2. రజోలే. సరీలే 4.
 సరీగోఇ. 5 తండామ్ గామ్ 6. గుడిల్లె.
 (చూ. నిలువుగా)
 తిన్నె. బలూతు.
 తిప్పతీగె. తమేలజ్.
 తిప్పు 1. పియ్యూరా. తజ్జిజన్ పియ్యూరె

పశ్చాత్త=అవును తిప్పి తీసుకురా. గ్రోఇ ఉంతానేజన్-నిల్లె పియ్యారై పశ్చాత్త= (చేను)కోతఅవారనుండి తిప్పి తెమ్ము 2. అబే శ్చోడుశ్చా పసిన్ ఒత్తై కొన్నె అబేశ్చో డుజ్చా= పిల్లను అటు ఇటు తిప్పు 3. గొర్తాయా. గొర్తై తేళ్ళే=నాకు వళ్లు తిప్పుతున్నది 4. మాడెంగొఇనా. ఉంతాబెర్నా అబకాయె మాడెంగొఇనేతె=అమాట ఇట్టములేక మొ గము తిప్పివేరికొన్నాడు. 5. తడఇనా గాలె డో తడాఇలె గోజ్జతె = తాగినాడు గదా మొగము తిరిగిపడ్డాడు. 6 సాయె న్నా. కింబాశ్చో-భోన్ సాయే నేతె, ఒంబఇ ఒంబఇడెతె. నాకు కడుపులో తిప్పింది; డోకుడోకుగా ఉన్నది.

తిమ్మిరి. కుకుడా కుంకుమ్సలా (కా.స.)సయో కుంకుమ్సలాలిళ్ళో. నాకు తిమ్మిరెక్కినది.

తియ్యని. గగాల్.

తియ్యగుమ్మడి. అతుళ్ళో.

తిరిగి. 1. బారెబారె. 2. తెత్తైళ్ళో తెత్తైళ్ళో 3. అబ్రెరె, అన్యెరె. 3 బారా.

తిరుగబడు. డయరా తంకమ్. ఇన్ గాగ్రాఇ డోన్ డయరై, కాఇలేంజి=నాసొమ్ము అజి గితే తిరుగబడి తట్టినారు.

తిరుగలి గొనిడి. గరోనేన్దాళ్ళోపిడి (విసరె చే పిడి). గనిడోడళ్ళో. "గొనిడిబళ్ళో తిఇళ్ళో". "ఏతెనమ్మేలె?" "సిత్రిగ రోసి అమ్మేలె" "ఒడె, గొడా." "గొతాఇ" =మీ తిరుగలి నాకు ఇయ్యి. ఎందుకు? చొళ్లు విసి రే నిమిత్తము. కానిమ్ము, విసురు. విసురు కొంటాను.

తిరుగవేయు. ససల్లాఆ.

తిరుగు. ఎండుజ్చా. పర్ పర్ డాగా-లెజన్ ఎం డుజ్చోన్, ముంకాని యొర్తై, గోజ్చే తె=గట్టి యెండలో తిరిగినాడు గనుక మొగము తిరిగి ఒక్క మారుగా పడిపోయి నాడు. బుడుబుడుగా మ్లై గయ్యై ర్తేజి గ య్యైరై తోజ్చేజి. గిరిగి తిరుగుతున్నా రు. పియ్యురైంజి. యెర్ యెర్ తనోళ్ళో, గయ్యెర్ తనోళ్ళో, పియ్యుర్ తనోళ్ళో (నా ట్యములు)

తిరుగుడుగడియ. అక్కా.

తిరి. తిరి. (మేకలను, ఎడ్లను) తోలుట.

తీ.

తీన. 1 లనామ్. పడమోల్ లనామ్ తల్లె సిదా=మోదుగ తీగ తుంచివెయ్యి. లుఆ మన్లనామ్ పియ్యారా=చిక్కుడు తీగ మల్లించు లనామ్ లామ్మై=తీగ సాగుతున్నది. 2. అన్తనారి. (చితారుతీగ) డెండోళ్ళో. అన్తనారిజా=చితారు తీగ వాయింపు.

తీన. బలూతూ అనేగుల్.

తీతుపుపిట్ట-బుడోర్ తొఇ(?)

తీపు. లగార్, ర గాల్ (గు), ఏలేళ్ళో.

తీయుము. 1. తబా. బోతె తబ్బంజి తజ్చోలీనమ్ =నీ ఎద్దు ఎవరు తీసుకొన్నారు. 2 సడర్ సెదా తీసి పారవేయి 2 తిసర్నా (వరిఆకు తియ్యి) 3. పెసర్నా (ఆకు తియ్యి)(కా.) 4 సెదా

తిరిక. 1. రొయోజ్. 2 రనోయోజ్. రొయో జ్జె=తీరుబడిగా. అర్రోయోజ్=తీరుబడిలేదు 3 సబా. బియో సబాతిళ్ళో, ఎరాఇ=రేపు తిరుబడి, రా

తీరు. నీకోపముతీరినదా? నీఆకాలితీరినదా? తీర్చు తక్కోడా. జాజానమ్ తక్కోడా. నీ అప్పతీర్చు.

తీసుకునిం. 1 ఉరుశ్చాఇ (మనుష్యులను) 2 పాశ్చాఇ (జంతువులను, వస్తువులను). 3 అర్రోశ్చాఇ (పశువులను) 4. అడాఇ. తీసుకొనిపో. 1. ఉరుజ్చా (మనుష్యులను.) 2 పాశ్చా (జంతువులను, ప్రాణములేని వాటిని) 3. అర్రోజ్చా. 4. అడా. (పసువు లను)తీసివేయు. పోజా అజలన్ పోఇబా = కర్ర లాగివేయండి. సిండిపోజా=బట్టలాగి వెయ్యి.

తు.

తుంగ. 1. తుంగ(కా). తుంగాడుంపాజ్ = తుంగిముస్తలు (కా.) 2. గఇజ్ సర.

తుంచు. 2. సిబ్డజా-తడా

తుండు. 1. రనఇతుజ్. 2. అరా.

తుంపర 1. సిస్సర్. సిస్సర్ లో గబిజోలన్ గబో తె=తుంపరగా ఉమ్మి పడుతున్నది. 2. సిర్ సర్ - డా.

తుట్టపురుగు. తుత్తా-జాడన్ (కా.)
 తుడుచు. 1. జోఆ. 2. అర్జోలెతిర్జోరె. అంతా
 నాశము చేసి.

తుడుము. కడిజన్. తమక. డగుడు(కా.)

తుడువు. 1. జాజోఆ. జనోబా'తె జాజోయే
 తె=చీపురుతో తుడిచినాడు 2. అంబోయా
 తునక. తనుబ్. రి. అరమ్. (నది, గాలి,
 అన్నవారు మొ||వాటినిగురించి వాడుతారు.)
 రోగా-బోజాన్ కుడుబ్ మండ్రాన్ అర మ్లె
 పాజేతె=అన్నవారు అందరిని తుడుచుకొని
 గోయినది

తుద. మనిజ్. మనేజ్ (చా||కొన) అబ్బిణ్ణి=
 తుదముట్టా.

తునక. తునుజ్.

తునకాలు. బిఖ్ సా-డాజ్.

తునియు. అలా కన డజు బాగు తనుబ్ అలా
 =ఆకర్ర రెండు ముక్కలుగా విరువు. అని
 న్నా డియా అల్ల సెత్తా ఇ=వాని నడ్డి విరిచి
 వేస్తాను.

తుపాకి. బాడా. పతో ఇసి-బాలన్.

తుప్పలు. కుర్రబంజి గజ్జిక్నా (తుప్పలు
 కొట్టు, రొడ్ల కొయ్య) డుల్బా నా ఇబా=కొం
 డపని సకి పెట్టు దాము రండి. కుర్రబంజి
 ఆ ఇనా ఇబా=తుప్పలు నరుకు దాము, రండి

తున్ను చెట్టు కెండు-నేబన్.

తుమ్మి. కెండు

తుమ్ము. తామూఆ

తుమ్మెద. బుజ్ బుజ్-బూ.

తురకలు. తురకాంజి.

తుర్రుమని. పిర్-గామ్లె

తుల. బిం సా-డజ్.

తుళ్లు. ఉర్సుకుజా. ఉజా. అబ్ ఓమున్ గిజే తె=
 ఇర్ డొడొ ఇతె (రబ్బరువలె) తుళ్లుతుళ్లుక్కు-
 పడిచూచినాడు. ఎడికా బా'తె అనిన్ ఇర్
 డొడొ ఇతె=సంతోషముతో గంతులువేస్తు
 న్నాడు.

తూ.

— బారా అబ్బిక్నా ఇ=ఈ
 రో ఓ జ్జెనా ఇ = రేపు

తూగుతాను. ఎర్ అనోజ్ = నాకు తూగు
 బడిలేదు 2. తూఊజ్జెనా ఇ తూగుతాను
 అతుఊజ్ లిజ్ = నాకు తూగుదు 3. డొ ఇ తె
 =వేలాడును కనా పోగా కుర్రబ్ డజిజ్
 తూడతె? =పోగాకు ఎంత తూగినది?

తూచు. 1. తూసేయా. (తె.) 2. తుడేయా. త
 నూడె ఎర్పి=తూక తప్ప.

తూడు (తామర). పడోడి-గాయన్ (పడోడి
 + గాయన్, తుంపెడా-గాయ్.

తూనిక. తనూడె.

తూము. మాడి. మాడియన్.

తూరీగ. కెడోపిజ్.

తూర్పు. డరుజ్ దుజ్-యోజ్-నా-సేబన్.

తూరుపెత్తు. పుయెజా. సరోపుయెజ్లండ్లెన్
 అపోల్లాజ్ పుయెజ్ = ధాన్యము గాలికిపట్టు తే
 పోల్లు ఎగురుతుంది.

తూలనాడు. సత్తిగ్గామా సత్తిగ్గామ్ | కాఖా తె
 =తూలనాడి తిట్టినాడు. (మనసు నొచ్చు
 న్ణు)

తూలు. 1. బిర్సా ఇనా (బిర్ + సా ఇ). సరో
 బిర్సా ఇసే తె = ధాన్యము తూలిపోయినది.
 2. పాజ్ సెరా. రోగో పాజ్ సెరె తె = కందులు
 తూలిపోయినవి మండ్రాజి పాజ్ సెరెజి =
 మనుష్యులు చెవరిపోయినారు.

తె.

తెంచు. 1. రుఆ. అగురన్ రుఆ. 2. తడా. లు
 ఆడన్ తడేతె = తాడు తెంచినాడు. 3.
 డజా. మ్గు, రోగో, తిత్తిజ్, ఉడా,
 ఒలాసుడుబ్ డజేతె = పెసలు కందులు, చింత
 కాయలు, మామిడికాయలు, ఆకులు, కోసి
 నాడు (తెంచినాడు). 4. ఉరా. లుఆడన్
 ఉరా = నార విప్పు. 5. ఉండ్రేజా. ఉండ్రే
 ఉండ్రేజ్ = జుత్తు తెంచినావు
 తెండా. రికేడన్.

తెగగొట్టు 1. రజా 2. రఇతూజా. కండా
 రన్ రఇ-తూజ్లెన్; తూఆ-గామ్ డకూ తె
 =కొమ్ములుకొట్టివేస్తే వెల్లడిగా ఉంటుంది,
 అజలన్ రజా = కర్రలు కొట్టు. 3. రరజా.
 తెగదు. అఅసుబె.

తెగు అతడా.వనల్-డెజ్ అతల్లె ఎరేతె=కన్నె
తెంచుకొని పోయినది.

తెగులు. అసు. అక్కెమార్ = తెగులుగొట్టు
వాడు.

తెగువగా ఎగ్బంతొజ్ డీలదె. ఉమజ్ గాల్లె
ఉమజ్-మర్ = సాహసముగలవాడు ఉయు
జ్-మర్.

తెచ్చిఇమ్ము పజ్జిజ్

తెచ్చుట. పనాజ్

తెట్టు. లల్లర్. (గంజి మొ||వాటిమీదిది)

తెట్టు. 1 లాబోజ్ (ఒక తెట్టు) 2 కీబోజ్ 3
సత్తుఅ(గరిటలేకలెట్టు) 4 కువరా ఉరు
జన్-బా తె బుజ్ సాజన్ కీ తేజి = వెదురుతొ
తెప్పనడుపుతారు

తెనుగు కాపూ-బె

తెన్ను. తడొ

తెప్ప 1 బుజ్జోజ్ 2. జోజా.

తెప్పరిలుట (తెప్పరిలుట) సుజ్ సుజ్ పురాడ
తడఇతె గోజేనె గో ము సుజ్ సుజ్-పు
రాడా తె=ఒరు తెలియక పడిపోయినాడు
గాని ఇప్పుడు తెప్పిరిలుగున్నాము.

తెప్పించు అప్పజ్ పగా ఇ

తెమడ. 1 జారి 2. జోజోల్. జారి జారి కేతె
తెమ్మ. ఒబోజా.

తెగ. డాజ్. సిమ్

తెగు. 1. తుఆడా ననజ్ తు ఆడా=(విరివిగా)
తడక తెరువు 2. రేఆ రేగూ తొంస్
రెయా=తడక విప్ప.

తెలకలివాడు. తెలకలి. మర్ తెల్లి (ఒ)(తె).

తెల్లమగ్గి పలు-అగ్గినా

తెల్లపాలచెట్టు. రాజ్ డా-నేజ్.

తెలియు. గలమ్నా.

తెలిసికొను. ఒఆలీ నా ఉంతాకబుగు ఒఆల్నా
=ఆకబురు తెలికొనును

తెలివి. గలమ్. అగలమ్. బుక్కి. ఒగిండి

తెలుపు. 1. సలూ 2. పోల్లజ్ (అడ్డి)తార్ డమ్.

తెల్లకలువ. డుంసాలింస్. సలూలాన్

తెల్లమోదుగ. గరంబోజ్-నేజ్.

తెల్లవారుగట్ట. 1. తగల్లాన్ 2. కన్నీకుడిలన్
3. డుజ్ రొఇలె. (చూ. ఉదయము)

తెల్లవారిను. అసాత్రె. పల్లె. డుజ్ యొజ్జె.

తే.

తేగ గనఇ.

తేగస్సు. అర్దుమునుండిగోడ మొ|| వాటిమీదపడె
సూక్యకాంతికి తర్దడిఅనిపేరు.

తేట. 1. మతిజ్ మతిజ్-డా = తేట నీరు.
మతిజ్-మడ్ = తేట కన్ను 2. సడిర్ (నీరు
నెదలయిన వాటిగు||)

తేనె 1 అడజ్ డా 2 బోజ్ (ఫలితేనె) 3
తే మ్-డా = ఇంక గోడలు ఆరుగులు నీటిలో
తేట్ట నల్లూ తేనె 4 ఒకరొడ్డన్ (తేట్ట
లోనిది)

తేనెటిగ 1 అడజ్ డా 2 అడజ్ 3.
బోఒర్-బు. 4. పరూజ్-బు

తేనెపట్టు. బోఒర్ అడజ్. తే మ్. ఒండ్రొ
జ్.

తేన్ను గాజ్

తేరిగ డు తమ్మ గిజా.

తేరుట 1. తేజ్ బోబూ-డా మల్లిజ్ = బుగ
నీరు తేరినది 2 గనఇ. తొండేమ్మి తె
తొండేమ్మి తొండో నమి గనఇ-గనఇ డేతె=
గయాలపడిపడి ఇప్పుడే తేరతూ తేరుతూ
ఉన్నాడు (తేగవలె వెరుగు గున్నాడు).

తేర్చు. 1 మతజ్. కడిబఇ అరేఒన్ రిడాన్
రిల్ల అలతీ-బానె డా-లేజన్ మయన్
గయలె డాన్ మతీయా (మతీజా) 2.
అగనాయ 3 అబుఖేజ్ తొండేమ్మి తే డో
అగనాఇలె అబుఖేజా = నీగసిం చెను; గనుక
తేర్చిగ్ పేయుము

తేలిక 1 లియార్. 2. పుయెజ్ ఉప్పేజా
అంబి ఉంతా మంద్రా పుయెజ్ డకు = జీలుగు
పెండువలె వాడు తేలికగా ఉన్నాడు.

తేలు 1 అషేజా. డా-లేజన్ అషేజ్ నాష =
నీటిలో తేలుతాను. 2 కుంతుమె. (రూ)
కొంతుమె తంకుమా. తుంకిషేడన్ (తేలు
అనగా పోల్లెక మండ్రకప్ప)

తొ.

తొంగినూడు. దుజూలె గిజా. డనుజ్ గుగి = దో
బూచి. డ్రూ! డ్రూ! జూజూ! జూజూ!
= దోబూచీ! అనిడుట.

తోంగుండు. డీమనా, జీమానా. యగర్ గామ్
 డీమానా నిద్రపో.

తోండ. 1. తంకుమన్. 2 తుత్తుమ్. 3 కొత్త
 మన్ (కా).

తోండము. తోండమన్. రాఆ-సీ.

తోందర. 1 బయా. బయానా-క్రి. తోందర
 పడు. 2. డిక్కడక్క రి ఇడోగో.

తోంబది. ఉంజి కొడి-గల్లి.

తోక్క. కుర్రజ్జ్ ఉసాల్

తోక్కు. 1. (క్రి.) ఇడా. తోగిన్ ఇడాన్ ఇ
 ల్లండెన్ బూ తె=నిప్పు తోక్కితే. కాలు
 తుంది. 2 రియాడి. (కసవు) సీజ్-బాన్ రియా
 డిడకూ-గోజ్నే తె ఇంటివద్ద గడ్డి ఉంకూడ
 డడు

తోగరు. లాడీ-నేబ్.

తోట్టి. డొండా.

తోట్రుపాడు 1. గళ్లి (ఇరుకు) 2. ఉయెజ్జ్.
 3 రియాబ్. 2 లనఇలుఆడి రళ్లితే=భత్య
 మునకు (జీవమునకు) తోట్రుబాటుగా ఉ
 న్నది జండ్రమ్ ఉయెజ్జె=గింజలకు తోట్రు
 బాటుగనున్నది డా రయజ్జె=నీళ్లకు ఇబ్బం
 దిగా ఉన్నది. కల్ కల్ . డెడెలజ్జ్ తేంజి
 అజెజ్ లళ్నా తె=కాళ్లుతో ట్రుపజ్జవి (తడ
 బడినవి).

తోడ బులు. మండిడి(గు)?

తోడుగు. రుఆ. తంగమ్ఆ. కొతోన్నా
 (కోటుమొ)

తోడి. పొన్న(తె), అనెడ్డారి.

తోడిమె. తొంతి. (ఓ) అజాంగన్.

తోణుకు. 1. ఒఇండ. 2. తొనార్ తడా
 ఆబరిల్లె డాన్ తొనార్ రె=చెరువు నిండెను
 నీరు (అంచుల మొయ్యవచ్చి తోణుకు
 తున్నది.) 1 సలెజ్జ్ ఓఇ(0)డా తె. డాన్
 అంకుడొఇ తె. నిండు గాఉన్నది.

తోవ. అగోల్ గోలన్.

తోప్పె. కూతి. అలఇ.

తోమ్మిది తింజి. తిమ్జి.

తోర్కె చెట్టు కసాకోడి-నేబ్.

తోట్ట. పతు(కా). పుత్తార్. ఒనుల్-ఉల్ =
 తోట్టమామిడి.

తోట్టి. సా-జి(మర్). సాక-జి-మర్.

తోలకరి. తమ్మై-గుమన్.

తోలగించు. సాడా.

తోలగు. సానా. నా. సాసా=లేత
 సాడా.

తోలి. అమజ్.

తోలివెలగ చెట్టు కంబల్లి నేబ్.

తోలుత అమజ్ అమజ్ తిడతె=తోలుత
 కొట్టెను

తో.

తో(ప్రత్యయము) 1. బా'తె. అనిన్-బా'తె
 బెరెనాఇ=వాడితో మాట్లాడినాను. 2.
 3. తుమ్ 4. అంపా. 5. సింత్రి. 6. మఇలె.
 7. తోడూలె 8. రు ఆన్. 9. త్రుల్లాఇ.
 (చూ. స-తె-నిఘంటు)

తోక. అలాజ్. లాజ్.

తోకచుక్క అలా-తూజన్

తోచుట. 1 అత్రుళ్ ఖ్యాన్ జిజ్జా అత్రుజ
 న్నా ఆఇ=నాకేమి తోచలేదు. అమన్
 ఏతె త్రుజ్నా తె=నీకేమి తోస్తుంది. 2 అతు
 జ్ నడో=తోచదు.

తోట తుంత. (ఓ)

తోటకూర. ఎండ్రెయప్.

తోడనె. తాడొ.

తోటికోడలు. (అలాఇజి, అల్ కాకీజి=అప్ప
 చెల్లెళ్లు) జాడి జనాడి (సవతి లేక
 తోటి కోడిలు) జడూబొఇ, బనిండ్రాబ్
 =సవతి.

తోడుగా. రుఆన్, త్రుల్లాఇ. అనిన్ త్రుల్లా
 ఇ ఎరా. (చూ. తో.)

తోడు (ప్రమాణము) జెజ్జెమ్ జెజ్జెపేనాఇ=
 ప్రాణము చేస్తాను.

తోడు. (క్రి) గెనా. గెన్డాఆ=నీరుతోడు.

తోడుపడు. తోడూఆ.

తోడేలు. కుల్లు.

తోబుట్టు. బోయాజ్. తోనా

తోము 1 గోడా. డంకిన్ గోడా=కుండ

తోము. 2. తనామ్లినా. పళ్లుతోము. 3
 అంబోయా.

తోయు 1. అమమ్మా ఆ. లంకాన్ సితె అమ
 మ్మాజే తె=మీదనుండి తోసివేసినాడు. గెంటి

వేయము=అల్ రూనమ్ రూనడమ్. అల్
 తోసెయా. తోసెయా. అల్ మమ్మా. మమ్మా.
 2 తోసెయా 3. రూండమా
 తోరణము.*
 తోలు. 1. అడా. తజ్జీన్ అడా=అవును తోలు
 2 అర్రుజా. 3. ఉసాల్ (చర్మము)
 తోలుకొనిపోమ్ము 1. అల్లె పాజా. తజ్జీజి అల్లె
 పాజా=పశువులను తోలుకపోమ్ము. అర్రుజా
 తోవ. తజ్జోర్. ఈడీతజ్జోర్=కాలిత్రో
 వ గో.
 తోసివేయు. చూ. తోయు.
 త్రా.
 త్రాగు(చూ తాగు)
 త్వ
 త్వర గా. ఇడామ్, బయాలె; లీర్, లిడ్డిఇ-గామ్
 త్త.
 త్పప్తి బెబె.
 ద
 దంగుడు తనుజజ్. తనుజజ్ రుజ్జ్ =దం
 గుడు బియ్యము
 దంగడు అలబ్ డె. సరో అలజ్జె=ధాన్యము
 దంగవు. అలబ్జన్ అసరో గుమ=దంగిన ధా
 న్యాము చెరుగు. బా ఓయెలెబుత్తా ఇ=
 నేను వకవాయి. గంచుతాను. తనుజజ్
 ఎండజ్జ్ ఎజ్జా=ఇంకా దంగ లేదు.
 దంచు 1. తజ్జా డెం-తజ్జ్=డెంకి దంపు.
 తండ్రిన్ అకిడి జెజ్ నమ్ బాతె అన్ బకి
 యెపోజ్జ్=దంపప్పుడు నీ కాలితో ఎగతో
 య లేవా 2. తజ్జ్ డేజ్జా=నిలబడిదంచు
 3. తుజా(రూ) తుజమ్ డేజ్జా=కూర్చుని
 దంచు. తుజమ్మిజ్జె, నీనమ్ బాతె బకియా
 =కూర్చుని దంచు చేలితో ఎగదోయుము.
 దంటు కడ్డ కంబూరా అకడ్డ పాజా ఇ=జొ
 న్న దంట్లు తీసుకొనిరా.
 దండ. డండే-సి
 దండకడియము. డండా-నీ-కడు.
 దండము. లాజ్జా. (కా.స.). లనోమ్(కా).
 ల్లమ్మెమ్. లనేమ్. గోగోమర్ లేమా=పెద్ద
 లకు దండముపెట్టు.
 దండించు. తిడా.

దండు. అల్ నూనామర్రి పర్సాబ్బి. తుర్కా-జి.
 దండము. తోలుగు-డజ్జ్ (తె).
 దంతము. జీ. రా-జీ=వీనుగు దంతము.
 దంపతులు. సిమిలింజి.
 దక్కుట. పనోం డె. పాం డె(క్రి||) జండుమ్
 పాం డెలె వంటదక్కినది ఇజ్జా అఇజ్. ఒన్న
 మ్ అల్తా ఎ=నీకు పిల్లలు దక్కురు
 దగా. పజ్జ్.
 దగ్గగ. 1 అడమ్ 2 తుయా(జ్).
 దగ్గు. కోకో. పడిసుఆ.
 దట్టము. కబుజ్జె. తరుబన్ కబుజ్జె డకు=మే
 ఘము దట్టముగా ఉన్నది.
 దట్టించు. తజ్జా. బాడా తజ్జా=తుపాకి
 దట్టించు.
 ధనస్సు. ఇజ్జా. ఎనర్ అడయాజ్జ్ అడేలె,
 గినియాజ్జ్ లెజన్ పిల్లె, ఇజ్జా ఆమ్-బాతె
 తూఇ=నారి ఎక్కుపెట్టి కొటికకు తగి
 లించి, కోలతో ఎగుచుము. పనరన్ అడిం
 డిజ్జ్ ఉరె=నారికొస కట్టువిడి పోతున్నది.
 దన్ను. 1 డరజ్జా. సనజన్ డరజ్జ్ నా డకు,
 అఇరా ఇ=తలుపుకు దన్ను ఉన్నది, రాదు. 2
 తనుల్ తులా.(క్రి. ప్రా.) సనజన్ గోజ్జె
 తులా తనుల్ = తడక పడిపోతున్నది
 దన్ను ఉంచు 3 డనజ్.
 దప్పి. అర్గాల్.
 దబ్బ. బరో (ఉపిరితిత్తి).
 దబ్బచెట్టు. తబాబ్.
 దబ్బిడి. డబ్బిడి.
 దబ్బు. జొబ్బా-బర్.
 దయ. సిన్నా. కరమాజ్జాన్ డకు అమ్మె. డరమా
 జ్జాన్ అప్పేసేలె గఇ, డకు ఆమ్ తె = నా
 మీద దయ ఉంచండి.
 దయ్యము. బత్తోజ్ (పిశాచము). సోనుమ్.
 దరి. మసేజ్జో. (బిడ్డు).
 దరిదుడు. బనాగి-మర్
 దర్భగడ్డి. అలాజ్జ్. కొయజ్జ్ = దబ్బగడ్డికట్ట.
 ధర్మము. డరమజ్.
 దశసరి. కబుజ్జ్.
 దపడ. డనాజ్జ్ కేతమ్.
 దవ్వు. అడుఅ. గరె.
 దస్తావేజ్. ఇదోల్-కమ్.

దా

దాక. 1 దాక. 2 (ప్రత్యయము. పంతె
కోఇ. ఖాన్ ఎరాఇ పంతెకొఇ=నేను వచ్చే
వాకా. సిక్కోఇ.
దాగర. సజోడా.
దాగలి దాగలి.
దాగి. సోలె-(సోనా. క్రి. ప్రా).
దాగు. సనా. సోనా-సోనేతే.
దాచు. సోఆ. ఒసాదా, ఆవోసోదా.
దానము తని. జిజ్జా తనితె=ఏమీ యివ్వలేదు.
బనాగిమర్ అడోజన్ తనితిజ్జాబెన్ డర
మమ్=పేసకు దానము చేస్తే ధర్మము.
దాపు 1. తుయ. 2 అడమ్.
దాపుకర్ర. 1 కోడా. 2 పద్దు(గు).
దాయాదులు. సరాకుల్. సరాకుల్ అతునుబ్
అస్తొలె ఆల్ సూ తేజి=భాగారు వంతుకు దె
బ్బలాడుతున్నారు
దారము తరేల్, లుఆ, డోరి(కా), తరే
(తెల్లది) యగడోర్ (నల్లది)
దారి. తజోర్. గాఇలా
దారిప్పు. 1. సా 2. సానా. సబ్బాజీ=దారి
ఇవ్వండి.
దారికొట్టు. తజోర్ సాలా తజోరన్ అసాల్లాఇ,
బెంతాబాన్ ఇత్తెబెనా=దారికొట్టినాము
వేటకు-వెళదాము.
దారు. అడేడే.
దారుగా 1 జబ్బజ్జే. 2. అడేడే. కుండి-ఖాన్
అడేడే=నాకత్తి వాడిగా ఉన్నది కితిగా
డేతే=దారు పెట్టినాడు. దారుపట్టు=అగా
దా.
దాహము. అర్గల్. అర్గల్ దాతే=దాహము
చేస్తున్నది
ది.
దించు. 1. వేడికా. తెంతెజల్ అబాబ్-సిత్తె
వేడికా=నేత్తిమోపును నెత్తినండి దించు
2. వేనా. లిగజ్జువ్ వేనా=నీబరువు
దించుకో.
దించుకొను. 1. వేడిక్కా. 2. వేనబా.

దిక్కు. సెఎజన్. డరుజ్ దుజ్-సెవజ్=
తూర్పు. బసిజ్ లా-అవేలీడేస=దక్షిణము.
బురుబ్బు-ఒయోజ్=పడమర. జడూలా=
ఉత్తరము.
దిక్కుమాలిన. 1. కుండ్రా 2. బనాగి.
దిక్కుమాలి. (నది, వాడు) కుండ్రారి.
దిగంబరేత. ఉడ్డి.
దిగదీయు. తాసోదా. కుడాఅజల్ తాసో
యేతె=పోయికర్రలు దిగదీసినాడు.
దిగబరేసు. [జఇతాన్] లసోయేతె.
దిగబెట్టు. జుల్నా. జుంజుకా(కా)
దిగు. లసోఆ. లసూనా
దిగులు. రికిల్. బంబోజ్. అనుజ్.
దిగువ. జఇతాన్.
దిట్టము. 1 తుజ్. తుజ్ పుడారా. (కైమ్ము)
2 డడా(గట్టి).
దిడ్డి. గిరిగి
దిద్దు (తప్ప). గ్ర ఆ. అబ్బుక్కాఆ.
దినము 1. డిన(తె) నజానమ్ 2 నజె(కా.)
(ఈకోజు). నజెతంబాన్ ఇరాఇ=ఈ
రోజు మధ్యాహ్నము రా. 3 ఒయోజ్.
దినస్సు. జఆతి.
దిబ్బి. 1 పండ్రాజన్ (గంపలలో భేదము)
దిప్పడవేయు. కరుకరే. ముఖాన్ కరుకరే
డేతిజ్ 2 జేజేమర్=స్థూలకాయుడు
దిమ్మ. అనేగుల్ 2. డనజ్.
దిన మొల. బడోజ్ సూ. సుండాజ్-సూ.
దీ.
దీపము. మలి. మలీ అజూమా=దీపము వెలి
గించు. మలీ-ఒ గమా=దీపము ముట్టించు.
మలి తాసోదా=దీపము దిగదీయు. డిజ్
లోజా=ఎగసనదోయుము. మలీ పఖీదా
=దీపముఆర్పు.
దీవి. డేనమ్ డేనమ్ లీజ్=నాకు దీవి వేసినది.
దీవన. తలఇనాలె, బూడలె డకొబెంతిజ్;
మెవబెంతిజ్ గామైజి=ముసిలవాడవు అయి
వర్ధిల్లుదువుగాక.
దు.
దుంగ. అరా. పుత్తుగొల్లారా=?

దుండుసాము. దుండు-జాడన్.
 దుందిక నెట్టు ముగుఇ.
 దుంప. గనాఇ.
 దుఃఖము. దుక్కమ్
 దుక్కి-పెద్దు. ఒర్రో-తాజ్.
 దుడ్డు. డంగు.
 దున్ను. ఒరా. సాలుఆ=చాలు పోయుము.
 బాగుఎరుబ్ ఇమా=ఇనుమారు దుక్కి-పట్టు
 దుప్పటి. డోకండి.
 దుప్పి. అలేబ్
 దుబ్బు. అతుశ్శేడన్. సరో ఎండ్రజ్ తుశ్శేనె
 =వరివేళ్లు నాటలేదు. లియాడి తుశ్శేడన్
 =గరిక దుబ్బు.
 దుముకు. 1 తొగి. తొగి-కుమా. 2. అల్లూఇ తొ
 (అరి+జఇతా+తొగి) దుముకే నిప్పు 3.
 ఉర్పుకొజ్జా=కెంతు
 దుగ్గు. లకిజన్.
 దురద. గతగత. గతగతా లజ్జె=దూల వే
 స్తున్నది.
 దురాశ. అఇండమ్ ఆస గిమ. (చూచినది
 తెప్పునుట).
 దురుసు. మశ్ తి. మాసె మజ్జి-మర్=చాలా
 దురుసు వాడు. అమిడ్జప్ మజ్జి బారా
 తుబెతె=మిక్కిలి దురుసు పనిచేసినాడు.
 దులుపు. 1. తమాడా (నేలమీద). సిండిజి,
 తత్తి, తమాడా=బట్టలు, చాప దులుపు.
 అసీజన్ లంకా తమాడెబెన్ బాబాసీజంజి
 అగ్గలో=ఇల్లు మీద దులుపుతేగాని కర
 దూపపు పట్టు రాలవు. 2. తమ్మాఆ (నీటిలో).
 తడాసిజ్ డాలెజన్ తమ్మా ఆ=తడిబట్ట
 నీటిలో జూడించు.
 దుప్పు 1. లోఆ(పోడు దుప్పు) బరూ లాఆ
 =కొండ పోడు దుప్పు. 2. పసానా-(తల
 దుప్పు) బొబ్బమ్ పానా=నీతల దుప్పుకో.
 దుప్పెన. సనార్. 2. రనోఇ (రోఇ. కిథా.)

దూ.

దూట (చూ)దవ్వ.
 దూడ. బెంబె. కట్టోడి.
 దూత. పర్నాచున్. నెసిడియా
 దూది. అది.

దూచేకు. యుర్దిఆ. రనీడన్-బా'తె అడిన్
 రిడాన్ రిల్లె, సిఇక్కో యుర్దియన్ యుర్ది
 లెండెన్, లఆర్ డి డెతె. ఉంతా లఆర్ డి
 తొక్కెండెన్, డోరీ డుజ్జె=రాట్టుముతో
 పత్తిని విడిచినతరువాత, ఏకితే ఏకులు
 ఆశతవి. ఆఏకులు ఒడికితే దారము
 వస్తుంది. అడి బజ్సాలె అయూరక్=దూది
 బాగా ఏకలేదు. అయూయూరా=ఏకించు.
 యనూర్ డేలె=ఏకడ మయినది.

దూపము. దూపమన్ తూమాఆ.
 దూయు. రోబా. రొగొ తి త్తిజ్కోల్ రోబా=
 కందులు, చింతాకు దూయుము. అమిడ్జప్
 జాజా రొఇలాఇ=చాలా అప్పుదూసినాను
 చాలాఅప్పు చేసినాను

దూరము. సజ్జాఇ.
 దూరి వెళ్లు. గన్ సులుఇజా. గన్ సరె=ధాన్యపు
 గింజ దూరినది.

దూర్పు. 1. ఉబా పాపుర్ బెర్నానమ్ ఉల్లె
 మ్తాఇ=నీపాత మాటలు తవ్వి చెప్పతాను.
 (ఉబ్-లేమ్తాఇ.) 2. పసేర్నా. పతూ-లె
 జన్ నీ పసెరా=కన్నములో చేయి దూ
 ర్పు 3. బొనజన్-అ-తో-లేజన్ తరెల్
 పసెరా=నూది కన్నములో దారము
 దూర్పు. 4. సెరా. ఉరుంతా సెరా=వా
 సము దూర్పు.

దూలము. అరా. కింతా-లంకా రాజ్జేజి అని
 రాంజి=గోడవయి దూలము వేసినారు.

దూలకంద. బెంతుల్-గాఇ.
 దూలగొండి. రుండ్రూల్. జనబ్-గతర్.

దూళి. లకిజన్. డూడి.

దూసికొనుట 1. సనోర్పా (గీసుకపోషట). ఎ
 బ్బా సనోర్పాలిజ్=నాకు ముల్లుతగిలిగీసు
 కొని పోయినది. 2. రనోఇ. రొజే తెకుండి.

దృ.

దృఢము. డడా.
 దృష్టి. గిగి. తజ్ తజ్ మడ్. అనిన్ తజ్-తజ్
 మల్లిజ్ డో ఖాన్ అ-గాలాఇనా కూడు ఆ
 మోనె, అలేమె.

దె.

దెంగు. తోయా, తొజా, తోఆ.

చెప్పుట. 1 తరాన్. తరాలె అపుజ్ తిజ్ = నా
న్ను దెప్పుతున్నావు. 2. సదూవలె అప్పుజ్
తిజ్ పుర్బానా బెర్నా; అమన్ అకె
రెడా ఆమ్ = దెప్పి చెప్పుతూ ఉన్నావు.
వెనుకటి మాట మరచిపోయినావు;

దెబ్బ. తిత్తిడన్. 2. తనడన్ ఇన్ - బా'తె
సూఇజ్ = న్నాతో దెబ్బలాడు.

దెబ్బలాడు 1. అల్లాడెతి (మెడపట్టు, పట్టు
కొ). 2. అల్ హొడెతి, అల్ హొడి = కయ్య
సూడు.

దెబ్బలాడకుండా. ఎగ్గడెలబె.

దే.

దేండ్రవాడు. దేలి-మరన్.

దేవ కాంచన చెట్టు. కింతో-నేవ్.

దేవత. సోనుమ్ (సుమ్, సిమ్), బొనా, ఖోనా,
కితుజ్; దైయా, సున్ని, మన్ని. (చూ.
వెద్దలు.)

సవర దేవతల పేరు (అకారాదిగా).—

1. అజడజ్ - దైయా.

2. అయోజ్ - బొఇ.

3. అర్గత్తా

4. అర్బీబా.

5. అలాజ్.

6. ఇఖూడా

7. ఇండూగ - రాజ.

8. ఇల్డా - బొఇ. (చూ. ఎల్డా బోజన్).

9. ఎడంగా.

10. ఎర్నానా.

11. ఒయుజ్ - సుమ్.

12. కంతియర్.

13. కన్ని - సోనుమ్

14. కరూఆ.

15. కినా - సోనుమ్

16. కుయరీ

17. కులేడజ్.

18. కొర్నా.

19. గడెబాజన్.

20. గయరా - బుల్లు.

21. గర్నాడా.

22. గల్ బెత్ (చూ. గల్బెరన్).

23. గుర్బాడీ (చూ. గుర్బాడారాజ.

24. గులుసురాజ.

25. గుసాడా - ఖో (చూ. గొసాడీ.

26. జగంతా (చూ. జగా - బొఇ.)

27. జల్యా.

28. జొడా (చూ. జొడె - బుల్లు).

29. డకుసీజ్ - బొఇ.

30. డరమ్మా - బోజన్. (చూ. డరమ్మా -
రాజ)

31. డర్ నెన్నా.

32. డారి - సిమ్.

33. డాలిమ్మ

34. డారులీ

35. డూరి.

36. తిప్పిరి.

37. తుంత రాన్.

38. తుమన్నా.

39. తెతె.

40. తోనఇ.

41. పెడా.

42. పెర్ని - బొఇ

43. బహోజన్. బరు - సోనుమ్

44. గాడా - బోజన్

45. గాబూ - సోనుమ్.

46. బీమా

47. బుర్బుండా

48. బుల్లు.

49. మడ్యా - సోనుమ్.

50. ముండాడా.

51. ముత్తా.

52. రతునా - సోనుమ్.

53. రనా - దైయా

54. ర్నమా.

55. రాతుర్

56. రింగె - బోజన్.

57. రుజ్జ్ - రుజ్జ్.

58. రొగా - బోజన్.

59. లఉసా.

60. లాబా - సోనుమ్.

61. సంకు - బొఇ.

- 62. సంధా.
- 63. సమాంతి.
- 64. సర్వయ.
- 65. సిక్ష్-బోక్ష్.
- 66. సండి-అనర్-బొ
- 67. సుత్ర-బోఇ
- 68. సుమన్ని.
- 69. సుర్తల్లా. (యా సార్తల్లా.)
- 70. సూర్ జల్బ.
- 71. సురెండా
- 72. సోడంగా.

దేవాంగుడు. డయరి.

దేవుకో 1. సుమా, (యా)సియా. అయో డా. లె
జన్ సుమా=చేపలు నీళ్లలో దేవు. అతోడ
న-బాలె తజ్జిన్ కనవ్ సున్దాలె జుమితే=
ఆవు మూలితో తాడు దేవుకు తిన్నది. 2
సాబాన్ సాఇలె ప గాఇ=వెదకొలెల్లు. 3.
అరమా. రిం గవోబన్ అక్ర మై పజ్ మెలి కో.

దేవుట. సినమ్.

దేవుడు. కిన్లుజ్, సోనుజ్. గోనుసె-బోఇ.
జనాబ్బొ (సంకని బలియిచ్చి పూబిం చే
గవతి). సోనుజ్-పక్=మీదు కచ్చిన గండ.
చూ దేవం.

దేశము. డేస.

దేవా గాధర్లీయ్యకొను. డు '2. డు '2
బాన్ ఇయ = దేవా గాధర్లీయ్యకొనే
నిమిత్తము వెళ్లి నాను.

ధనము. బిల్లి. గంధ్రుడు-
చైర్యము. తుశ్ శుశ్ పుండా

దొ

దొంగ. అంమగ్. సింగిక్.
దొంగలిండు. అంబున్న. సింగిర్నా.
దొండ. పున్న (సోదొండ).
దొంగ. 1. డియర్. సలె. నో " డియర్ డొగా
ఆ=పండులు గొంటి గా పెట్టు. 2. అంబు
దొంతి. 1. డియర్. అంబునో డియ్యం డియ్యం
గాళ్లు గొంతి గాడున్నది. 2. పట్టు తుండే
యా. పట్టింబి తుండేవ్లాఇ=పండులు గొంటి
పెట్టినాను.

దొడ్డి. 1. దొడ్డి. 2. అడె. అడె-లెజన్ తజ్జిజంజి
గన్ లెజి=దొడ్డిలోపశువులు జొరబడినవి. 3.
గుడజన్ 3 కొత్తా. గొర్రెదొడ్డి. (కా.న.)

దొనికర్ర. మండ్రి బండ్రి. బనండ్రి.
దొన్నె. కొప్పల. కన్ల.

దొప్ప 1 కొరియోయ్. అసి అజెక్ కొరియో
బోలె=కాళ్లు చేతులు దొప్పలనవి. 2. కో
ప్పాల (దొన్నె). 3 కన్ల.

దొబ్బించుకొన్నావు. తోడమై.
దొన్ను దొన్ను (లె). అలు మెక్ తు మెక్ ఎ రెజి.
దొర. గోకుర్ మర్ (గోబ్ + కుడతా + మం
ర్రా) దొర, -సాఇబో, పలుమర్.

దొరిసాసి. సాఇబోబోజాన్, పలుబొఇ
కారుకు ఇయా. అయి ఇజ్ బాలీజ్ =నాకు ఉ
ష్ణము వచ్చినది అనూ ఇజ్-బాలె=ఉష్ణ
ము గొరికించుకొన్నది తేయా ఇజ్=ఉ
ష్ణము గొరికినవి

దొడ్డిపోయింది 1 దొడ్డిపోయింది. నగడా
అంబుతేబి దొడ్డిపోయింది తొడ్డిపోయింది ఎ కేం=
బండ (డండ)వలె సా గొడ్డి గొడ్డి వెళ్లి
నది.

దొడ్డు పన్నునా. అసలీనా.
దొడ్డిండు. అసస్సనా
దొడ్డు. సనా. అం సగిలె, అనూ గ కాన్
అం అంబుల అంబులివి అంబులెచ్చు.

దో

దోలు 1. రుణా. అనిస్ అంబుక్ మర్ 2. అ
దోలె తప్ప రుణలె - వాళ్ళి దోలులు
గారిలో దోలుకున్నాడు. 2. అంబ. రు
దోలె? =దోలుకున్నాడు. రుణా వేం
పంపవలె-దోలుకున్నాడు.

దోలు 1. డోలు. అంబుల్లి = దోలె పడు
పుకున్నారు. 2. బుల్లిజ్. అంబుల్లి
బా'ప అంబుల్లి అంబుల్లి - డొడ్డిలో దోలె
పడుకున్నాడు.

దోలు. 1. దోలు. 2. రుణా. 3. సేరా (ర్ర.)
దోలు. సుమన్.

దోరంగు 1. దొడ్డి. 2. ఇంబు. (యంబు
నెట్లము).

దోసకాయ ఎజుల్ ; ఎల్లూడక్. ములుదోస
కాయ. ఎండ్రా.

దోషము దోస. ఎర్సి. పాపమ్. (తె.) అనర్.
దోసిలి దుబ్. దుబ్బె తియా=దోసిలితో
తీసియియ్యి 2. దోబ్.

ధా.

ధ్వారము డర్మి. డరన్న. అనోనోక్ (గడప ;)
రనుకన్. (ధ్వారబంధముమీది కమ్మి.)

ధాన్యము. సరొ. (రూ) సెరొ కొం
డెమ్ (కొండధాన్యము). సుడా సరజ్ = పె
ద్ద ధాన్యము. ఉడా=సర్ (చిట్టడసత్తిగ
ముగములవంటిధాన్యము) గనన్ రజ్-సర్ =
చులకన - ధాన్యము. జండ్రుమ్. ధాన్య
సంపద.

ధార 1 జరీ డా బీజరీతె=నీరు ధారగాపడు
తున్నది. 2 సబీర్ గామె డా ఇరాఇతే
జడోర్ గామె డా పేత్తె.

ధాతువచెట్టు. సింజనేబ్.

న.

నంగి. పేము. నంగిమాట. పేమూ-బెర్. పెమూ
లె బెర్.

నంచుకొను తొకాలా. తనుకాల్ తొకా
లా=కూర నంజుకో తొరకాల్ త్రొకాల్.

నక్కినక్కి లాఇ-లాఇ

నక్క. కల్లు. సుడా బురు=పెద్ద నక్క.

నక్కు 1 నక్కు. (తె). 2 లడా. క్రి కినా
లల్లలె ఇర్తాఇ=పులి నక్కి-నక్కి వస్తు
న్నది.

నక్కెరచెట్టు. బారిసేబ్.

నక్షత్రము. (కిందను చూడవలెను.)

నగ. రనదు. రండ్రూ. (రూ.)

నగరు. నోరు. (ఓ.)

నట్టిల్లు డియా-సిజ్.

నడక. అంజే. ఇనానా అని.

నడి. తరంక.

నడినెత్తి గరీబోబ్.

నడిసింగు. అబన్ బెజా.

నడిరేయి. తుకార్ తొగల్. మిడ్డువ తొగల్.

నడుపు. అఫ్ ఇనానా. అబ్ అన్ బెజా.

నడుము } డియా
నడ్డి }

నత్తగుల్ల. గొన్ లా.

నత్తి 1. జొల్ల ఇ జొల్ల ఇలె బెర్తె=నత్తిగా
మాట్లాడుతున్నావు. 2 రబ్ రబ్-బెర్. ర
బ్ రబ్ బెర్తెజి=నత్తిగా మాట్లాడుతున్నా
రు 3 తప తమా-బెర్. తప తమాలె బెర్తె=
నత్తిగా మాట్లాడుతున్నాడు. 3. పెమూ
బెర్.

నది. అలూఇ. నఇ.

నపుంసకుడు. ఇన్ సెలూ-మర్. అడెంగీమర్.

(కా. స.)

నమము 1. జలాబా. జల్లాబెనాఇ=నమముతు
న్నాను. జలాబేనాఇ=నమముకొంటున్నా
ను. 2. జబ్ డా.

నమ్మకము నమ్మకమన్. (తె.) ఉనెర్. అచున్ ఎర్
డెర్ డెర్ జియె డెలమ్=నీవు నమ్మకగనివాడ
వు అయినావు. ఎర్ డెర్ జియె డా గె-నమ్మ
కములేనట్టు కనబడుతున్నది.

నమ్మించు అడేడేరా. అడేడేరీక్=నన్ను న
మ్మించు.

నమ్ము. డెర్నా. బెర్నా సమ్ అడెర్నాఇ=నీ
మాట నమ్ము.

ననమాడిచెట్టు. బారుడ.

ననము. 1 సతార్. ఆరె. కొస. తారి =బుడ్డ
నము 2. ఇఇజన్. 3. రబోబ్.

నరుకు. 1. వాలా. వార్ గుబా. (గొడ్డలితో).

ఆ నేబన్ ఎంజుమ్-బా'తెపాల్-దుబ్బా=చె
ట్టు గొడ్డలితో నరకండి. 2. ఏడా (కత్తి
తో) కడిబాతే ఉంతాసంకాన్ ఎడతే=
పింగికత్తితో వానిమెడ నరికనాడు. 3.

ఇడా. (గు). అజల్ సకత్తి-బా'తె ఇడా=పం
టచెరుకు కత్తితో నరుకు. అనెబ్ ఇడా=
చెట్టు నరుకు. మంక్రాన్ ఇడా=మని
షి నరుకు. తక్కిజంబి ఇడా=పశువు

లను నరుకు. రజా. రంజా. అరా రరజా=
కర్ర ముక్కలుకొట్టు. అజలన్ రరజా=పా
యికర్రలు ముక్కలు కొట్టు. 5. గడా

(తరుగు). ఉఆబన్ గడా=కూర తరుగు
బెలు గడా=మాంసము కొట్టు. 6. గబ్బాఅ

డు. క్రెమా జైజి=బకబక నవ్వుతున్నారు.

(కోసివేయి). కిష్టెడన్ అసంకాన్ గల్లె
 డో అడేప్ప; సురికోజన్-బా'తెగ బ్యాతాఇ=
 మేక మెడ నరికనాడుగాని తెగలేదు. సుర
 క త్తితో కోసివేస్తాను. 7. తింబాల(చెట్టు
 మొ||) 8. తింబరె సెడా (మొరళ్లు మొ||)
 నలగకొట్టు. అలబ్బా. దంగించు (చూ) అల
 బ్బుడా.

నలగదు. అలబ్బె. అలబ్బె = మెత్తన కాదు
 నలుగుట. అనబ్. తనజజ్జే (చూ దంగదు.)
 నాలుగుదెక్కులు. ఉంజి-సెవజన్.

నలుపు 1. యగ. గయా కాడియ. అలా-సఇ
 బోజ్. సోఇబోజ్. 2 క్రి. అడేల్నా. బ
 బ్బల్ న అడేల్నా; అజుమ్బా = కాపినచోళ్లు
 నలుపు, తిందాము. 3. గనీడా (గడా
 + సత్రి.) (1). చోళ్లు నలుపు. అరో
 యన్-గనీడా = దోమను నలిపవేయి లుఆ
 డన్ గనీడా = లాడు పేను. 4 గింమోయ
 అలాబన్ గిసిమో ఇలె, బడా డేతె = గడ్డిపే
 ని తే పని ఆవుదుంది గిస్సూ సుఇఅమ్ = నిన్ను
 నలిప మింగివేస్తాను 5. లబ్బుడి డోజన్ ల
 బ్బుడా. 6. గిడా.

నలువది బాగుకోడి.

నలుసు. గుండిమిఇ. (కంటిలో పడేచిన్నజాతి
 పురుగు)

నల్లగా. సోఇబోజ్. యగాలె. జగాలె.
 నల్లగుడ్డ. గయా-కాప్. యగా-సీక్.
 నల్లచీమ డేసారి-బా. సుఇడా
 నల్లబీడి. అలూసన్ ఒలూసన్ (యా).
 నల్లని. జగా. జగాడమ్. ముంరానమ్ యగా
 లె = నీ మొగము నల్లపడినది. డోజ్మమ్ జ
 గాలె = నీ ఒళ్లు నల్లపడినది.

నల్లపాపిటచెట్టు. కాడుమడ్.

నల్లమందు.

నల్లి. గముల్.

నల్లికళ్లపాము. జలల్, జలడన్, జలర్.

నల్లేరు.

నవ్వు. మాశా. కేమాజ్ లోగే మాజ్జె. కెరోఇ
 లోగ మాజ్జె (నోరు తెరవక నవ్వుడము).
 జల్లామ్మై = ముసిముసివచ్చు నవ్వుతున్నాడు.
 మాజ్ డమ్మై తె = మనస్సులో నవ్వుకొన్నా

నవ్వులాట. 1. తొక్లా. 2. బుకాయ. 3. బు
 కాయితీజ్ = నన్ను పరిహాసము చేసినాడు.
 తొక్లాలమ్ = నిన్ను నవ్వులాడినాడు.
 నశించు. సెవనా. కాఖ్ లెజిడోజ్, సెవల్లెజి
 = తిట్టినారు, గనుక నశించినారు
 నష్టము. న స్తి. (తె) స నేడె. జనిడి. నీ-లెజ్-
 ఖాన్ గతరె. నాచేతికి తగులుకొన్నది.
 అనగా నష్టము వచ్చినది.

నక్షత్రము. 1. తుఇతుఇ. 2 తుతుజన్. సండి
 తుఇ = సప్తర్షి మండలము రుక్మ-ఇతుఇ =
 శృతిక. ఇంసాతుఇ = మృగశీర్ష. కుక్కు-
 రా అరెతుఇ = రోహిణి. సుంకాతుఇ.
 అరుబ్తుఇ. తగల్లాతుఇ. శుక్రడు. జనుమ్
 తార్. కుజడు. రిసాల్తుఇ = గురుడు. కి
 నాడ్-తుఇ? కినా-తుఇ? తొగె-తుఇ? గో
 డూతుఇ. తంబేసాల్-తుఇ. బొఆర్ బొఇ-
 తుఇ బొండోడా-తుఇ.

నా.

నా ఖాన్. సెజ్-ఖాన్ = నా ఇల్లు.

నాకు. 1. (క్ర) బాలా 2. బూజా. ఒడ్డేర్-నీ
 బూజే తే = వెలు కుడిచినాడు అడబ్ డా బా
 లేతే = తే నే నాకినాడు. ఇఖ్. తీఖ్ = నాకు
 ఇయ్యి.

నాగలి. ఎర్దుప్.

నాగిలిచాలు. ఒరడా. ఉ రా.

నాగనారము. సాజ్-నేబ్.

నాగుపాము. నాగా-బాడన్.

నాచు. కులూజన్. డాలెజన్ కులూఇ-తె.

నాటు. గుఆ.

నాడి. సతార్.

నాడు 1. డేస. 2. మొయి. 3. అంగరొ

నమీ ఇయాఇ తె = నాటికి నేను వచ్చినాడు.

నాది. ఖాన్. ఖానాతె. మిఖాన్. (కా. స.)

నానబెట్టు. లుజ్నా లోబా లుజ్జె = మన్ను నా

నినది. లుఆడన్ లుజ్నా = నాగ నానబెట్టు.

నానా. ఎరండి.

నాను. లాబా లుజ్ లె. లనుజ్ లా = నానిన మ

న్ను. అ-లుజ్ తాల్. బాన్ డకోడోజ్ నె =

నానిన గోడవద్ద ఉండకు.

నాయన. ఉఅజ్.

నాయుడు. గొమాజ్ (ఓ). గమాజ్.

నార. దేజ్ దేజ్ (జీలుగుది), రాఆ-లూడజ్ (ఆడనార)

నారి. పనర్ (పర్. ధా.) (వెదురు బద్దతో చేసినది). డిజ్ డిజ్ పనారన్ బద్దనారి. పనర్ గో పజ్ డిజ్, గలీయాజ్-లెజ్ న్ అన్ డాజా=నారి కొనలు కట్టి కొటికలో ఎక్కించు.

నారింజ. నారజా

నారు. బిసూతా. సిత్రి, సరో బిసూతా బజ్సాలె డకు=చోడి, వరినారు బాగున్నది.

నారుపోయు. బిసూతాఆ

నాలిక అలాజ్. లాజ్.

నాలుగు. ఉంజి. పుంజా ఉంజి సేజన్ =నాలుగు మూలలు.

ని.

నిండా. 1. ఆబరి. 2 తబేజ్. 3. లకఇ.

నిండు. బరీనా. తబెజ్నా.

నిందించు. పింతు ఆ. డోసాఆ. అనిన్ డోసా తిజ్.

నింపాది. 1. జరజర సుక్కా 2. డిర్గాఇ.

నింపు. బరీఆ

నిక్కు. 1. జెలె (పొడవు). పడిజ్ (నిక్కినాడు, నిక్కినది) 2. కింతెజ్-(గర్పము). పడిజ్-మర్.

నిగనిగ. త ర్ డి.

నిగురు. కుమాబజ్.

నిగ్గు. అ'డా. అదుప్.

నిజము. జడి జడిత్తెన్.

నిచ్చెన. కోడా. తుర్పడా.

నిట్ట. కింజర్. సుండాజ్.

నిట్టూర్పు. తోయేమ్. తోయేమ్దాలె. (కా. స.). తోజ్ యేమ్.

నిడివిగ. 1. జలెలె. 2. గరీలె. జలోలె (కా). కనూర్ జలోలె డకు=బొంగు వెదు రునిడు పుగా ఉన్నది. 3. ఆయమ్. ఆయమ్తె తిత్తమ్=నిడివిపైని నీకు ఇస్తాను.

నిదానించి చూస్తున్నాడు. ఎర్పిమాల్లె గిత్తె. తనజ్ గిత్తె.

నిద్ర. 1. మెమె 2 జనిమ్మడో. 3 డనిమ్మడో (2-3కు నిద్రకన్ను అని అర్థము). మెమె డాతె=నిద్ర వస్తున్నది. మెమె డాయె=నిద్ర రాదు. డీమాడాతె=నిద్రవస్తున్నది. జీమానా=నిద్రపో.

నిన్న. రుబన్.

నిప్పు. తోగి. రడి-తో. వెద్దనిప్పు. తరజ్-తో (కా స.) తరిచితిసిన నిప్పు=తడజ్-తో.

నిబద్ధి. జడి; జడిలె.

నిబ్బరమ్. బజ్నా.

నిమిత్తము. 1 అమ్మెలె. ఏ తెనమ్మెలె ఇల్లాఇ=ఎండు నిమిత్తము వచ్చినావు ఏ తెనమ్మెలె కనాబెర్నా అప్పుడె=ఏ హేతువ-చేత యీ మాట చెప్పినావు. 2. ఆసన్, 3 అప్పెలె

నిమిషము. బొకడిక్కా. బొపడె (కా. స.)

నిమురు. 1. తరోజా మండిడి-లెజన్ అనూ అమ్మెలె తుజ్ సేడమ్ ఆడుబొజాతె తరోజే తె=ముణుకులోని నొప్పికొరకు (3) సాల తో నిమిరినాడు

నిమ్మ. లిమ్మ (ఓ).

నిమ్మళించెను. 1. సీరె. మూరె గుర్తా సీరె=పుండు చీము కట్టినది. 2 తత్తె. (తడా క్రి.) అసుతి తె=బాధపోయినది 3. బసేలె (బజ్నా+సెడ) మూరె బసేలె=పుండు నిమ్మళించినది. 4. బజ్ సాడెలె-5 సుక్కాలె.

నిలకడ డనేడె. అనిన్నాబెర్నా అడెడెయె=వానిమాట నిలకడలేదు. ఎర్డనేడెనా అబెర్నా అడెర్నోజ్ నె=నిలకడ లేనివాడి మాట నమ్మకు.

నిలవ. డనకు. ఆమిడ్డప్ అయమ్ ఆలి అడనకు అడెడెయె=చాలాకాలము కల్లు నిలవకు (నిలవదు) ఉండదు 2. లగ్గు.

నిలివెడు తనజ్. బొతనజ్ జమా (జ్)=నిలివెడు లోతు.

నిలుచుట 1. డనకు. 2. తనజ్. అనిన్నా పురాడా అతనజ్=వాని ప్రాణము నిలవదు.

నిలుపు. అన్ డెడెయా. అత్తనజా.

నిలుపుగా (నిడివి. చూ.)

నిలవబెట్టు. అత్తనజా.

నిలువుగా. 1 తక్షతూలన్ (నెట్రముగా. కొంచము ఏటవాలుగా) 2. తనక్షలె 3. తడిక్ష తడక్షలె 4. ఎర సడీలబె.

నిషా. 1. ఆమసాల్. అమ్మసల్లె=నిషాతీరినది మసల్లె=నిషాచేసినాడు. 2. తడాఇ. తడా ఇన్ అమ్మలె గొర్తాఇడిక్ష=నిషాచేత నాకు ఒళ్లు తిప్పుతున్నది. 3. తగ్గాల్ (తడ్ + అర్ గల్)=దప్పిక తీరడము.

నీ.

నీచుడు. అనర్మర్.

నీటికాకి. తుబ్బుబ్-డా-తీ.

నీటిదార. ఏక్ష-డా. జరీ-డా. (కా) బడోక్ష. బడోక్ష-డా (కా.)

నీటుకాడు. 1. పొక్షామర్. 2. లాగామర్ తిండ్రొఇ. తింకుడొఇ తింకుడోఇ బెర్తె. తిండ్రొఇ బెర్తె, అతరుక్ష నామర్తె=నీటుగా గోటుగా పలుకుతాడు గాని చేతకానివాడు. (గొంతు కూర్చుండి మాటలు చెప్పతాడు.)

నీడ. లుమ్ము.

నీతి బుడ్డి. గనలమ్.

నీది. అమన్-ఆతె.

నీయొద్దకు. 1. మక్షనమ్. 2. తెమక్షనమ్.

నీరసము. 1 సిరసాక్ష. (కా. స.) అనిన్ అసూఅమ్మెలె సిరసాక్ష. సిర్ తార్. 2. బెంబెమ్ (కా). బెంబెమ్మె=నీరసించుతున్నాడు. 3. 3. జంజాడా నేతె 4. తరూబాఇనేతె=ఎముకలు కనపడేలాగు నీరసించినాడు. 5. రడక్ష.

నీరు. డఆన్. డఆ.

నీరుగట్టె. డఆ-బా.

నీరుడి. అనుమ్.

నీరుపెట్టు. అడడాఆ. సెరొబ అడడాఆ. అడదాలాఇ.

నీరుల్లి. బొర్రెక్ష-అన్నాడా.

నీరెండ. ఉలామ్-డాగా.

నీలి. ఒలఇక్ష. (వర్ణము) సొఇబోక్ష. సొఇల్.

నీలిమందు.

నీళ్లాడు కొబర్.

నీవు. అమన్. అమని (కా). అమ్. (సమాసములో.)

నృ.

నృత్యము. 1. తోక్షనేక్ష. 2. తనోక్ష. డెప్టా ఇ, తోక్షా=నాట్యము వాయించుతాను, ఆడుము. అబ్యర్నా ఇబా. అయగ్నా ఇబా

ను.

నుగ్గు రడి

నుదురు. తనీకాఇ. తనిక్కాఇ.

నునుపు. జలెమ్.

నుయ్యి. కుఆ.సిండా.

నురగ. పెంపీడా. (నీటుబుంగ) బుబు.

నులక ఉండాలూ (కా). అనేల్-లూడ్.

నులిపురుగు. కడూ-బా; (శ్రీడికలు)

నులికడుపు. జలూఇగర్. అను-పోక్ష.

నులియు. పాడేనా. లేబు అతి తెడి పోడేనె తె = డబ్బులు ఇవ్వడుగదా నులుచుకున్నాడు. పూడి పోడే తిక్ష = నాకు బొడ్డునులుస్తున్నది పాడె-పడె తెన్ = నులుచుకొనిగింజుకొంటున్నాడు.

నులుపు. 1 పోడేడా. 2. అల్ దుబా (మెడ మొ||) 3 ర మోయా (జొన్న పొత్తి మొ||)

నువ్వులు. బాతె. బొర్రెక్ష-బా=ఎర్రనువ్వులు. బరోబా=తురియా నువ్వులు. (ఇవేబంటును వ్వులు.)

నూ.

నూకలు. కుడ్డూ-బఇ.

నూగారు. కొరో-బె (కా.స) కొరో-పోక్ష.

నూగు. కొరోబె. ఎండ్రా అ-కనీ-కొరోబెడన్ డేఇక్ష = దోసపిందె నూగు నాకు తగులుగుకొన్నది. బుడక్షే సింగ (నూగుమీసము). బుడక్షే బుడక్షే సింగా తె = నూగునూగు మీసము పస్తున్నది.

నూనె. మిఇనోల్. సోరూ-మి (నెయ్యి). కరం బా-మి (కాగునూనె.)

నూనెగోరుపిక్క. గొలెసి.

నూరు. చొసుఅ. బొబండ(కా. స.)
 చూర్చు. తెలా, తిలా. నెరొ త నేబ్బాన్ తెల్లజి=
 ధాన్యము కల్లములూ నూరుచారు.

నూరు. 1. అగాడా కుండి అగాడా=కత్తి
 నూరు. 2. తిగాడా. కుండితిగాడా. 3.
 రిడా. (సమెరిడా) సజ్జే సజ్జో రిడా=పసపు
 నూరు.

నూలు తరెవ్(తెల్లది). యగాడిోర్ = నీలిదా
 రము) (స). తోడీజ్జా=నూలు వడుకు
 నూలు తెగ. బరొగాయి.

నె

నెగు. నెలిసే ఆ(తె). కోరానా. అడర్నా.
 నెటిక రజ్జోబా (కా.స). రజ్జోబా బర్రియా
 =నెటిక విరువు.

నెట్రము. కొంకొజ్జే.

నెర్లళ్లు. రత్తాబా. ఉరోల్. నెనా.

నెత్తి. బోబో

నెత్తురు. మిఖామ్.

నెమదవేయు. అడర్ గాబా తక్కి అడర్
 గాబె.

నెమలి. మారా.

నెమలికన్నులు. మరా-బలెజ్జో.

నెమ్మది. పయమ్.

నెయ్యి. తజ్జి-మి. సరో-మి. గిరొ(ఓ)

నెరసిన (జత్తు) బాటల్ల(కా)=జుత్తుపండినది.

2 గుర్రోన్న-డి (నెరసినజుత్తు)

నెరవేరెను. జేలె. గడెల్లె.

నెల 1. అజ్జా. అజ్జి-తాజ్. అజ్జితాజ్

నెల్లె=నెల కనపడినది. 2. అజ్జా. బోఅ

జ్జా డేలె=ఒక నెల అయినది. నెలలపే

రు —చైత్రం = డుల్పా-గాజి (పోడుకా

త్పేనెల); 2. నైకాఖం=లోలోన్-గాజి

(పోడుకుత్పేనెల) 3. జ్యేష్ఠం= ? ( )

4. ఆషాఢం=పుజ్జిజ్జోలో-గాజి ( ),

రతంగాజి రథాయాత్ర, 5. శ్రావణం=

బురొఇ-అంగాజి. ( ). 6. భాద్రప

దం=రొబాజ్జో-గాజి ( ); ఉనా-

అంగాజి ( ) 7. ఆశ్వీజం=డ

సరా-అంగాజి 8. కార్తికా-అంగాజి. 9.

మార్గశిరం=కుడంగ్-సాల్-అంగాజి. 10.

పుష్యం=సంక్రాంతి-గాజి 11. మాఘం =

తింబుర్ - గాజి (పోడుకొట్టేనెల). 12.

డోలా - అంగాజి (పోలాయాత్ర నెల)

నెలిమిచెట్టు. రెసా-నో నేబో.

నే.

నేడు. నజె. నజా (కా.స.) లమి.

నెను. ఇన్. ఇజ్. (సమాసములూ). ఇన్. ఇజ్
 (కా.స.)

నేయు. 1. లాఖా. నీజ్. తాఖా=ఇల్లు నేయు

ము. సిండి తాఖా=బట్టలు నేయు. తత్తి

తాఖా=చాపఅల్లు 2. ఇమా. (ఇంటినిగు||).

ఇమ్ నేజ్జె తె=ఇల్లు నేసుకొన్నాడు.

నేచ్చికో ఇజ్. ఇజ్. ఇజ్

నేరెడు కుర్తత్ (డ).

నేరము. పింతా. పంతు. డోసా. నోమ్ (కా.
 స.)

నేర్పు క్రి. అజ్. ఇజ్.

నేర్పించు. అజ్. ఇజ్.

నేల. లాబా. (చూ. భూమి)

నేలతంగెడుచెట్టు. తంజ్. డి.

నేస్తము. గడి.

నొ.

నొక్కు 1. లడా. జేజన్ లత్తె జోజ్ = కాళ్లు

గుద్దుతున్నావా, 2. లబాడా, లబానా.

(ఆత్మన్యర్థకము) 3. పాకుబ్బా (కరిచి

పట్టు) 4. యోనా (అణుచు).

నొచ్చెను. 1. లల్లజ్. గొజ్జెనో డియానమ్ లడమ్మె

=కూర్చుంటివిగనుక నడ్డి నొస్తున్నది. 2.

అనూ తనిడ్ అనూ తె=దెబ్బ నొస్తున్నది.

నొప్పి. అనూ. అనుగరు (మిక్కిలి నొప్పి). డజ

ర్ డజర్. బుడర్ బుడర్.

నొల్లు. కురుడెఆ(ఓ). నొల్లాఆ(తె). కురుడే. అరా.

నొల్లుబల్లు.

నొసలు. తనీకాఇ.

నోరు. తో. తోడన్. తుంతి(ఓ). పక్షినోరు.

అన్ తమ్డా లోగె ఎర్తాఇ=నోరు తెరు

చుకొని వస్తున్నాడు.

నా.

నాకరి. కంబ్రా-మర్.
నాయము. నాయసున్. నియామన్.

ప

పంక్తి. తొత్తొఇ. తండ్రిొఇ. అత్తాగై = ఎదురు
వరుస.

పంగటికాళ్లు. అరపా-బేజ్.

పంగిడి. పంగిడి.

పంచ. పన్స్యా(కా). పన్నారోల్. నన్నా
రోల్ (స్త్రీ)లబట్ట. ఒక్కయాకాప = మగ
వాళ్లు కట్టుకొనేది. జతూకాప = 8 అణా
లపంచ తుజ్జేసుజ్జేకాప. 4 అణాలపంచ.
రనాకాప. జలతారు పంచ.

పంచే. } గర్జి. గర్జి-నూజ్ = ఇంటి పంచ,
పంచాది.

పంచాయతి. పన్నాఇతి.

పంచు. 1. తుబా. 2. తనుబై తియా. 3. బం
తేయా. 4. తుపేతుబై తియా.

పంజరము. బుత్తి.

పంట. గండ్రూ(ఊల్). గండ్రూ ఊల్ తెండ
లేదు.

పంటకాలము. గండ్రూ-ఊల్-ఈజన్.

పండబెట్టు. అగ్గారా.

పండు. అగుర్. ఉడా గూరె. వామిడి పండి
నది. ఉడాగూరన్ కొక్కొమ్మె జుమా =
వామిడిపండు (రెండుచేతులా) పట్టుకొని
తిను. క్రి. 1 గుర్ - 2 లేచా. లే గల్లె (ఆర
ముగ్గి).

పండుకొను 1. డీమానా. 2. బీమానా. 3. మె
మెడా. 4. ఉంబుజ్జా = కొంచెముసేపు
చేదిమీదతలఉంచుకొనిపడుకో.

పడుకోబెట్టు. అన్లూడా.

పండుగ. అడుర్. 1. పేకూ అడుర్ = బొరిగలు
పాతి ఎక్కతీసే పండుగ. 2. ఉడా.
అడుర్ = మామిడికాయల పండుగ. 3.
రొగో అడుర్ = కంది పండుగ. 4. తం
కొజ్ అడుర్ = టెంక పండుగ. 5. నీడి
అడుర్ = జీడి పండుగ. 6. కుడాన్ తుజ్జే
అడుర్ = బొమ్మల పండుగ. 7. సతీడాన్
అడుర్ = కూర పండుగ. 8. అబా అడుర్.

విప్పమొగ్గ పండుగ. 9. ఒసా అడుర్ =
అంకుడామలపండుగ. 10. సిత్రి అడుర్ - చోడి
పండుగ. 11. కెరె అడుర్. 12. గంతియా
డుర్. గ టెలపండుగ 13. కొండేమ్.
అడుర్ - కొండధాన్యముపండుగ.

పండ్రెండు. మిగ్గల్.

పంతము. 1. బాడె. అల్ - బాడె - బాడేల
యెర్రేంజి-పంతము పట్టి పరుగెత్తినారు.
2. లాబా.

పంది. కింబోజ్.

పందికొక్కు. ఒంబోజ్ తి. (కా. స.) ఒంబా
జ్ తి

పందిమూతిచెట్టు. కడింబర్ - నేవ్.

పందిరి. పంజరి. సమండ. (ఓ గు). పల్లాఒ.

పందెము. బాడె. అల్ బాడె.

పంకొమ్మిది. గల్లితిమ్జి. మిగ్గల్ గుల్లి.

పంపు 1. అపాయా 2. బాజ్. అనిన్ అపా
యా = వాణ్ని పంపు ఆబన్
అపాయ = కూర పంపు.

పంపెనచెట్టు. పంపనెనేవ్.

పాంకోడు. పండేయర్. (ఓ).

పకపకనప్పెను. మాఆజ్డమ్మె తె. కెక్కర్
లోగె మాఆజ్డె.

పక్క 1. సరల్లి. సరల్లిలేజన్ లేబూన్ కెరెదాల్
జ్ = పక్కమీద డబ్బులు మరచినారు. సర
ల్లిలేజన్ డీమానా = పక్కమీదవడుకో 2
సరల్లిలేజన్ అనూడేలే = పక్కలో నొప్పిపు
ట్టినది. 2. సెవజన్. ఒడిత్తా సేవజన్
సీజ్-జాన్ డకు = ఆపక్క నాఇల్లు ఉన్నది.

పక్కఎముక. అండ్రిొఇ-జజన్. ఒండ్రిొఇ-జజ్
వక్కు. 1. కుర్రాజ్. అంబనూ అకుర్రాజ్ =
పుండు పక్కు. అంబను కుర్రాజ్ డెలే =
పుండు పక్కు కట్టింది. 2. సెమ్మాఅడిజ్.
(ముక్కు-పక్కు) సెమ్మాఅడల్ తబా-ముక్కు
పక్కు-తియ్యి. అజీముర్. పుండుపలుకు.

పక్షి. ఒంతి. ఒంతీడన్. (సమాసములో) తి.

పగ. బేరా.

పగలు. తగ. తగా-తోగల్ బారానా = పగలు
రాత్రి పనే. తంబా (చర్చివేళ). తంబా
తోగల్ - రాత్రింబగళ్లు

పగవాడు. బేరా-మార్.

పగులు 1. పడార్; పడర్, సనజన్ పడారె= తలుపు బీటలు పడది. కింతల్ పడారె= గోడ పగిలినది. 2. పతడా (క్రి). అంబసు పతలె=పుండు పగిలినది. (పాల్+తడ) 3. పతు. కింతాల్ పతూలె=గోడకు కన్నము పడది.

పచ్చ. సోఞాల్ (పసుపురంగు). ఏదూడమ్. ఆకుపచ్చని. కూలియ, సోఇమె-ఆమ్మి.

పచ్చడము. కరీయా.

పచ్చడి. రిబ్బిడ్. రిబ్బిడన్ రిత్తాఇ=పచ్చడి నూరుతాను.

పచ్చాకు. పడిమనేబ్

పచ్చి. అమెళ్ళే.

పచ్చిక అగాబ్. రియాడి.

పచ్చికాయ. అమెళ్ళే-జా.

పటపట. రడేబ్-రడేబ్-గామ్ కొక్కొరై= పటపట కొరుకుతున్నాడు.

పట్ట. కుర్రళ్ళే. కుర్రళ్ళే లూజా=తోక్క ఒలుపు.

పట్టణము. గడ.

పట్టినవస్తువు. ఇరమ్బమ్-అజాతి.

పట్టు. 1. (క్రి.) ఇమా. డోళ్ళే ఇమా=ఒళ్లు పట్టు. లేబూ ఇమా=డబ్బులు పట్టు 2. లబ్బాడా. జేళ్ళే ఇమా లబ్బాడిళ్ళే=నాకుకాళ్లు పట్టు. 3. అమ్-నా. రబ్బా అనేబంజి అ రబ్బే పానేతె ప్రవాహము చెట్లను పట్టుకొని పోయినది 4. పాకుడై (నోటక రిచిపట్టు).

పట్టుకొనిరా. పాచాఇ. అకోబా (ఎగరవేసి పండుపట్టుకొనుము).

పట్టుకొనిపో. పాచా.

పట్టె కర్ర. రనాళ్ళే రాళ్ళే.

పట్టెడు. కనమ్. బో కనుమ్ కుమ్=ఒక పట్టెడు ముద్ద.

పడక ఇల్లు డిమాబ్బాళ్ళే. డెరిమాన్నా సీళ్ళే.

పడగ. లంజార్. బబ్-నాగా.

పడవోయు. పసల్లా. పసలా.

పడమర. 1 బురుబ్బాయోళ్ళే. 2. ఒరుబ్-బుబ్ యోళ్ళే-నా-సోళ్ళే.

పడవ. బోళ్ళే సోళ్ళే. బుళ్ళే సోళ్ళే.

పడియా. కిడాల్.

పడిసెము. పడిసుఆ. తామూ-డా.

పడుకొను. డిమానా. డనిమన్; జనిమన్=పడుకొనేసలము.

పండుగ అడుర్. అడుర్-అత్తాళ్ళే.

పడుచు. 1. డబడా. (పురుషుడు). డబడి (స్త్రీ) 2. కిడాబొఇ (పడుచుది).

పడు. 1. గోజా. అనెబ్ గోజ్ లె=చెట్టు పడ్డి. ఇన్ గోజ్ లిళ్ళే=నేను పడ్డాను. 2. ఒసోజా (రూ) ఉనూజా మాడాన్ డా ఇలాఇ డోన్ ఒసోజ్ లిళ్ళే=అటక ఎక్కినాను గాని పడిపోయినాను. (ఇది మనుషులను గురించే వాడతారు. 3. గబోనా. కనిమండ్రా ఉడానెబ్ డాజాన్ డఇలె ఉడాన్ దూజె తెడోన్ కండారా అల్దుజ్జె, సంప్రాకం డారా సంప్రాఉడా సంప్రామండ్రా గలె=ఈమనుష్యుడు మామిడిచెట్టు ఎక్కి మామిడికాయలు కోసినాడుగాని కొన్నవిరిగి, కొమ్మతో కాయలతో మనుష్యుడు వెంటనే పడిపోయినాడు. (సంప్రా. కా. స) 4.

లాఅ (ఒలుకుము) సలెజన్ సిత్తె డా లాలె=కుండనుండి నీళ్లు ఒలికినవి. 5. జతత్తె (వ. క్రి.) డా జతత్తె=నీళ్లు చుక్కలు పడుతున్నవి. 6. ఉయోజా; ఒయోజా (ప్రా), (ఆకు, రాలు). 7. రుయోజ్జె (భూ. క్రి). ఆకులన్నీ రాలినవి. 8. సమ్సమ్లిళ్ళే 9. లత్తిన్ లిళ్ళే (గోడ, చెట్టు, దూలము మొ॥) నామిదను పడ్డవి. 10. పలాఆ. కుల్లు కుఆ లేజన్ పలోలె=నక్క చూతిలో పడది.

పణుకు. 1. తకోళ్ళే. 2. ఒండ్రోళ్ళే తాల్ (కా. స.) అడ్డముగా ఉండే పణుకు. ఒమ్ డ్రోళ్ళే తాల్.

పత్తి. అడి. అడి పత్తిలై. పత్తి బోగ-విడిచినది. పత్తిబోగ. పతడా.

పదపద. మామా. జరాఒఇ మా. అందాకాపద.

పదకొండ. గల్తాఇ.

పదహారు. గల్జితుర్రు.

పది. గల్జి.

పదిలము. జాగరత. (తె).

పదిపేడు. గల్జిగుల్జి.

పదిపేను. గల్జి మొల్లాఇ. మిగ్గల్ యాగి

పందిముక్కు-తేగ. అడబ్-గఇ.

పదును. 1. తర్రాజ్ (రూ) తండ్రాజ్. తర్రాజ్. తర్రాజ్ (ప్రా. క్రి) 2. జబ్దా-లో. బ్రూ జబ్దాలో సెవల్లె. దుక్కి పదును పోయినది.

పద్దు. డిడి. డని. పడొడి.
పద్నాలు. గల్లుంజి. మిగ్గల్ బాగు.
పనస పడస.

పని. 1 బారా. బారా అతుజ్ తుజా = పని స రిపెట్టు. బారానా (క్రి-ప్రా.) 2. కబ్బా డా. 3. సనబ్బా. 4. నబ్బా. సనబ్బా ఆ-స బ్బా ఆ. కబాడా ఆ (క్రి. ప్రా.) 3. కంబ్ర. పట్టిపని 4. ఎంతకూ తగగనిబరువు. తల పైని, భుజములపైని, వేసికొన్నారు, ఇంకా ఎత్తికోవలసిన వస్తువులున్నవి, అయ్యో! = ఎర్రా బరా-బరా, ఎన్నబ-సబ అంప్రా, గాఇ, ఏ!

పనిముట్లు. 1. ఇండ్రాజ్. 2. ఇండ్రామంజి.
పన్ను. జీ. (దంతము) తినాడుజ్ జీ = దవడపళ్లు. అమజ్ జీ = ముందుపళ్లు. పారాజీ = కోర పళ్లు తన జీనేతె, (రూ) తినాన్ జీనేతె = పళ్లు తోముకొన్నాడు.

పన్ను. బండూడా (కొండసాగుకు కుటుంబము 1 కి రూ. 0-8-0 పన్ను) బొంబేడా. తర్తినా; తర్తినా. (కత్తిపన్ను)
పన్ను. సనార్. సనీసార్ (సోగనైనపన్ను) సనోసన్ (కా).

పన్నెండు. మిగ్గల్.
పప్పు. పప్పు. కప్పు. (గు.)
సయినము అడ్డాసో. ఓక్కెడ్డాలె ఎటు పైన మైనావు? మొయ్యె అడ్డాసిక్ అమిడ్డప్ మక్ జేలిక్ = మొన్నటి ప్రయాణము నాకు చాలా కష్టమైనది.

పయినాడు. యొబిఇ. యొబిజన్. (సమాజాతి లో చేసినవాడు.)

పగక, బాగుపైసా.
పగగడుపు. పంతోఇ (అంటుకపోయినకడుపు).
అరిక్కా-పోజ్.

పరుచు. అర్పాడా. సగల్లి అర్పాడా. పక్క పరువు. అర్పాతియా. చాపపరువు. బేలా. సగదేశము. దిన్నడేస. బెగడడేస. ఎరేర్ డేస. పరాకు. కరేడా. కరేడా.

పరారి తెరేర్ డేసా ఎరేతె = వేరేదేశము వల్లి పోయినాడు

పరిగెలు. అయోంజి. అసక్-యో.

పరిష్కారము. తక్కు. తనుక్కు. తండ్రుక్కు-బెర్. అనిన్ ఖాన్ తక్కుత బెర్నా = వాడికి నాకూ మాటలు పరిష్కార మైనవి.

పరిహాసకుడు. బుకఇ-మర్. తొక్కా-మర్, గొఇబెర్-మర్.

పర్నింగి చెట్టు = కాంతెత్తి.

పరుగు. యిర్నా. యిర్నేతె = పరుగెత్తినాడు. బాగు ఎర్నా ఎర్నేతె.

పరుచు. 1 బేలా. తత్తి బేలా = చాప పరువు. బీలా(గు). 2. అర్పాడా. సర్లి అర్పాడా = పక్క పరువు. అర్పా తియా = చాప పరువు.

పరుడు. కజ్జామండ్రా. బెగడమండ్రా. లో రామండ్రా యొబిఇ-మర్. (సవరిలుకాని పరజాతులనారు).

పరుపు. అలాల్ లా. (విశాల ప్రదేశము.)
పరువు బారు. ఉడా తత్తిల్ బారోలె

మామిడి చింతకాయలు పరువుకు వచ్చినవి. (2) పరుఉఆ. (తె.) పరుఉఆ-ఖాన్ సెవల్లె = నాపరువు పోయినది

పర్యాయము తూర్. తకోర్. బారె. ఏరె. రెండు మూడుమాగు.

పర్వతము. బరొ. బరు. (సమాసములో బుర్. బోర్)

పలక. సక్కడి. సక్కడిరెజ్ = పలకరాయి. పలకబారు. జొమాఆ. ఉడా జొజొమాతె = మామిడికాయ పలకాబారినది.

పలకరించు. 1. ఒలా, ఒఆలా 2. ఒలక్నా.

పలకసరులు. 1. సంకాఇత తిల్. 2. తజమన్.
పలవరించు. ఒజోరాయా. ఒజోరాఇ. పలవరింత. ఒజోరాఇలె = వాడు పలవరించినాడు.

పలుకబారెను. 1. బాగోలె. 2. జొమ్మాలె. 3. గూరె.

పలుకు 1 అప్పుజా. తెత్తెన్ జితెలజెలె అప్పుజా = అక్కడ యేమిజరిగినదో చెప్పు. 2. బేరా. ఎన్నెగామ్ గామ్ ఇగామ్ బెరా =

నేను ఇలాగన్నానని పలుకు (అను) 3. జాలజా. ఓమండ్రా జాలజా=ఓమనుష్యుడా పలుకు 4 అబఇ=గింజ 5 అజిముర్ (కురుపుది).

పలచన. మేతల్.

పల్లకి. పల్లకి. పాలకి.

పల్లము. 1 బసెల్. బసెల్ బాఇ. పల్లపు జాగా వాడు(కా)) సగ్గాంజి. పల్లపుసవరలు(రూ) సగ్గాబాఇ. దీనికి మధుగ్రామమనిన్నీ అర్థముకలదు. 2. జరూ. జరూలంక. జరు జర్రక్=మెరకాపల్లము.

పల్లపుపూతిక చెట్టు. రొసా.

పల్లు. తనాజీ (దవడపల్లు); జీ సకాబై=పల్లు కరుచు కొన్నాడు

పల్లమైన. జరూ.

పల్లపుతులసి=తుడసి.

పల్లె. గొర్జాజ్.

పల్లెరు.

పల్లెము.

పశువు. తస్సి. (సమాసములో తాజ్.)

పసపు. సోసాక్.

పసరు. ఓలా-డా.

పసివట్టు. ఇంఇరాఆ. కిన్ సోగంజి ఇరాతెంజి =కుక్కలు పసివట్టుతవి. ఇనుఇు.

పసిడికంటిక. కింతోర్తి.

పస్తు. ఆనెక్. డొలొఇబాతె డకొతిక్=ఆ కలితో ఉన్నాను.

పా.

పాక. ఓక్-సిక్.

పాప. లామా.

పాకుడు. కూలిఇ. అరేజన్ కూలిఇ డేలె. ఎ రెండెన్ జలోతమ్=రాళ్లు పాకుడు పట్టినవి. వెల్లితే జారుతావు.

పాగా. పాగాకాప్. పాగా రేనా=పాగా చుట్టు.

పాచి. కాతి(తె).

పాట. కెంకనన్.

పాటకుచెట్టు=లబల్.

పాడు. 1 (క్రి.)కేనా.(క్రి.) పల్లాఆ. 3 ఎర్సి, 4 సెని.

పాడైనది. సెవల్లె.

పాత. పాపుర్. పుర్రేడన్ (గొర్జాజ్)

పాతడిచెట్టు. కొడొవ.

పాత్ర. కర్సి. డుంబిడి.

పాతర. లోఒజ్, లోఒజ్ సరో తిల్తజి (గోతి లో) పాతరలో ధాన్యము పాతరవేస్తున్నారు.

పాతిపెట్టు 1. తిలా. లోఒజ్ తిల్తజి=గొయ్యి కప్పతున్నారు. సుండాజన్ తిల్తజి=రాట పాతుతున్నారు. 2. సుబా (రాట మొ|| వాతు) సుండాజ్ సుబా; అరేజన్ సుబా=రాయి పాతు. 3 తిబా. సుండా జన్, అరేజన్ తిబా=రాట, రాయి పాతు

పాదము. ఆనడి, అన్నడి.

పాదు. అన్ గను. అన్ గనూ-లేజన్ డారు ఆ=పాదులో నీళ్లు పోయి.

పానకము పానకము (తె). సకాడొ. (ఓ.)

పాప 1. అజీత్ గయామడ్. గయామడ్ =నల్లగుడ్డు అబైమడ్ =తెల్లగుడ్డు. 2 పసిజన్ పాపము ఎర్సి. ఎర్సు. పాపమన్, డోసా, అనర్.

పాపట. పపాడి.

పాపిటచెట్టు. కాడుమ్మ.

పాము. 1 జా, జాడన్. ఒండ్రూకల్, ఒండ్రూకల్=పసిరికపాసు. పూడల్=ఉల్లు పాము. లుడోర్=ఒకజొతి పాము గొండ్రి సా=ఒకజాతిపాము. గోఆజా, సోగ్వా=బైరాగి పాము. తనుల్ జా=కొండ చిలువ ఒండ్ర్-డోసి=ఘాళినాగు కడూ-జా=రెండుతలల పాము. 2. (క్రి) అంబోయా అజైజన్ అంబోయా=కాళ్లు పాము.

పాముపార్. రపోసాల్-జా.

పార. కుడాడా కుడ్డూడా.

పారదోలు. (ఇర్నాలె)అడా.

పారబోయు. సెడా. డా సిల్లేజి=నీళ్లుపార బోసినారు. 3 లా.

పారవేయు. 1 సెడా. 2. సెసెడా. 3. లా లా సెడా. 4 రియాడిగాబ్ లాసెడా=తోక్కు పారవేయుము.

పారిపోవు. అదుర్నా ఆరిర్నా; అరిన్నా. దు
డుదుల. అనోర్ణజ్జే. కట్టువిడిచి పారి
పోతున్నది.

పారు. అన్ జెజా. డా అన్ జెజ్జే. నీరు పారు
తున్నది. అన్ జెజా = వడిగానడువుము.

పారువము. వప్పారా.

పాలదాయి అదుబ్-బొఇ.

పాలపిట్ట. అజాల్ రణడా-తి.

పాలావు. అదుప్-తాజ్జే.

పాలించు. లుటి.

పాలు 1 అదుబ్. 2. బొండోడా, బుండోడా
(రైతు చెల్లించే పాలు. పన్ను).

పావ. కత్తాడి.

పావంచ 1 డపా. 2. అన ఇడాఇమ్.

పావురము. (అడివిది) కుక్కుర్.

పాసిచెట్టు. బొంత్తి.

పి.

పిండి. రిడి.

పిండుట (పాలు-మొ||) రబా. రడా, రరడా.

పిందె. కసి. కసీలె = పిందెది గెను.

పికిలిపిట్ట. తింకొడొఇ. తింకుడొ.

పిక్క. పాత్తెజ్జే.

పిక్కాసు. పిక్కాసి.

పిగిలిపిట్ట. తింకుడొఇ. తింకుడొ.

పిగులుట. పితిల్. అంబనూ పతిల్లె = పుండు
పిగిలినది.

పిచ్చి. బాయా(ఓ).

పిచ్చుక 1 జండుమ్డా-తి. 2 డొండోర్
పియా-తి = బంగారు పిచ్చుక. 3. పడి = ఉల్లు
బిచిక.

పిట్ట. తిత్తిడన్ (పిల్లల ముద్దుమాట) ఒంతి.
గల్లా-తీడంజి (దూ(ముచుండి క్లాన్ని కాల
ములలో గుంపుగా కూడి వచ్చేవి.) అ
జాజ్జే-రణడ-తి = పాలపిట్ట.

పిడక. ఆసర్-అసోజ్జే.

పిడచ. కనుమ్డప్.

పిడత. సొత్తి. సుత్తి. జరీనూల్ = మూతిసన్నపు
పిడత.

పిడి. పిడిఅగా(తె).

పిడికిలి. కుమ్మి. కిండుప్. కనుమ్డుప్.

పిడికెడు. బొ-కిండుప్.

పిడుగు. త్రబె, తజేర్. తిరె.

పిడుచు. కిన్ రడా. కిండ్రిడా. సిండ్రి కిండ్రితై
= బట్ట పిడుస్తాడు.

పితపిత. డడా-లె.

పితుకు. రడా. అదుబ్ రత్తెజి = పాలు పితుకు
తున్నారు.

పిత్తు. ఆతొఇ. ఆతొఇ-తిజ్జే.

పితూరి. ఉరిడి.

పినతండ్రి. డాడి. కింబోజ్జే.

పినతల్లి. యాయాజ్జే.

పిప్పలి. పిప్పిల్లిజ్జే.

పిప్పి కుర్రాజ్జే. అకొల్బుజ్జే.

పిమ్మట. తెతెసిత్తె. (చూ. తరువత.)

పియ్యి. అసోజ్జే.

పిరిక. బంతోజ్జేమర్. కకామిమ్మర్, కుంకుమి
మ్మర్.

పిలుదు. కుంబిడిసామ్ కుంబీసా తుంబడిసామ్.
తుంబీసా. కుంబుజ్జేసామ్. తనమ్కుం
పిల్.

పిర్యాదీ. మెడియా-మర్.

పిర్యాదు. మెడియా. పింత.

పిఱ్ఱ (చూ. పిరుదు.)

పీలక ముడాడి. రెరెడూ. అ-కిడా-డి.

పిలిపించు. 1 అగూగూఆ. ఖేన్ అగూగూలా
ఇ = నేను పిలిపించినాను. 2. గూబొఇ
(కబురువంపు) ఉఆఇ-గుఆల్ = గట్టిపిలుపు.

పిలుపు. గుఆ.

పిలుపు. గుఆల్. ఉఆఇగుఆల్ = గట్టిపిలుపు.

పిల్ల. పసి. ఓన్-బొఇ = యాజ్జే-బో = పల్లతల్లి.
బాబోన్-సెలూ = ఇద్దరుపిల్లలతల్లి. ఎబోన్
నెలూ = ముగ్గురు పిల్లలతల్లి 3. ఓన్,
3. అరాలి 4 అరాసెలన్. 5. ఓన్నమ్జి
ఓనె డకు = నీపిల్ల లెక్కడున్నారు.

పిల్లనగ్రోవి. పనెడన్. తిరోడొ-వె.

పిల్లి. రమెజ్జే.

పిశాచము. కుల్ బాసోనుమ్. బొత్తోజ్జే. (బూ
తమ్.)

పిసరు. అజీ-తుబ్-డమ్.

పినిగొట్టు. కుడ్రమ్మర్. కుడరమ్మర్. బాబా
మర్ (ఓ.) అలిఅయాఇజ్జె; కుడరమ్మెక్.

పిసుకు. అమా. అబ్బాదా.

పీక. ముక్కొక్క. అగిమ్గిమ్ = పీకముడి.

పీ

పీసు. పుయా. పుతాజ్జెజ్జె; పాదాజ్జెజ్జె = కాళ్లు
పీకినవి. పుడాతోలె = నోరుపీకినది.
పుడానీలె = చేతులుపీకినవి. అలామన్ రి
యాదీ, పుయాన్ పుఇలె సెడా = గాబు, చెత్త
పీకి పార వెయ్యి.

పీచు. డెండేక్. పఇదానా-డి.

పీట పీడ. (తె).

పీచుగు. సియాక్ (పీచుగు ఉంచిన చితి). మో
డోక్. సియామోడో (ఓ.)

పీచ్చు 1 సరూడా (జుర్రడము). సబీర్ సరూ
డెలె = పులుసు జుర్రినాడు. కడూడా సరూ
లె = గంజ జుర్రినావు. డా సరూతాఇ = నీళ్లు
పీచ్చుతాను. డా పోడెలె సరూతె రస
డోల్ (చదుమువెంబడిని నిరు వెల్లినప్పుడు)
నీరు ఎండాకులను నులిపి పీల్చుతుంది (లా
గుతుంది). 2. బెబెడా = నీళ్లుత్రాగు డా
గొష్రె మండ్రాన్ బెబెలజ్జె = నీళ్లు సుడి
పడి మనిషిని పీల్చుతవి (లాగుకొంటవి).
బెబెడాతీక్ = నాకు దప్పిక వేస్తున్నది. బెబె
తాఇ = తాగుతాను. 3. సుండ్రూడేవ.

పీల. సరూడా. సరూడమ్మర్.

పీలిక. అతూకాప్.

పింజ. 1. రనబ్. సిండి రబ్బె తియా = బట్ట పింజి
పెట్టి ఇస్తు 2. బలెఆమ్ = పింజబాణము.

పు.

పుంజు. కోకతా.

పుంజకొడవలి, బొబ్బాలన్. గగ్గల్ గాలా = మర
కలు వెయ్యి.

పుంజెడు. ఉంజి.

పుండు. అంబసు. పూసు (ముద్దుమాట). నూ
రె-గుర్ డా = చీము. అజీముర్ = పుండులోని
పలుకు.

పుక్కిలి. గనుమ్. గుంగు మ్లె బజా = పుక్కిలించి
ఉమ్మివేయి.

పుక్కిలించు గుంగుమా.

పుచ్చి 1. గర్గర్ గరా (ప్రా||క్రి)అరా గర్గ
రె = కర్ర పుచ్చినది. 2. అబాబ్బ అండా
రాఇ బాబ్బాబ్బె = వంకాయ పుచ్చినది

పుచ్చుకో 1. జాఆ లబూ సిండి జాఆ = డ
బ్బులు బట్టలు అందుకో. 2. ఇమా. 3
నవ్.

పుట్ట. బనుమ్

పుట్టకొక్క. బతి.

పుట్టనిమ్మచెట్టు. ఇరనోఇ. ఇరడోయి(యా)

పుట్టపాలచెట్టు. కొర్ డెక్ నేబ్.

పుట్టి. పుత్తి.

పుట్టించు. 1. అన్ ఏబా = మొలిపించు 2.

ఒంబర్నా = కను. ఉంజి. ఓంజి బంబ
రెక్ = నలుగురు పిల్లలను పుట్టించినాను
(కన్నాను). 3. అకున్నా ఆ కితుజన్ అకు
న్నాయేతె = దేవుడు పుట్టించినాడు.

పుట్టు 1. కుబర్నా. అనిన్ మొవకు బర్నెతె =
మొన్న వాడు పుట్టినాడు. 2. కొడా.
రుబన్ ఖాన్ కోడిక్ తె = నిన్న నేను పుట్టి
నాను. కితుజన్ కొర్రెక్ తె = నన్ను దేవుడు
పుట్టించినాడు.

పుడక 1. కడ్డ (కాడ) 2. రంపడి. ఉంజి
రంపడి ఖిదాలె పజాఇ = నాలుగు పుల్లలు
ఏరితే.

పుణిక్. గరి-బాబ్.

పుణ్యము. డరమమ్. పున్నమన్. (తె. ఓ.)

పునాది

పునుపిల్లి. జక్ నూల్

పున్నమి. అబరేంగాఇ.

పుప్పి. 1. బాబ్బా. అండారాఇ బాబ్బాలె =
వంకాయ పుచ్చినది. నాబా-జీలె = పల్ల
పుచ్చినవి. 2. గర్గర్ (కర్రపుప్పి).

పురి. 1. పుల్లార్. మారా అలా-బలెజన్ పుల్ల
రె తోక్ సెక్తె = నెమలి పురి విప్పి ఆడు
తున్నది. 2. లజార్ - (పురివిప్పట) 3. గిసి
మొయా. డెక్ డెక్ గిసి మొఇలె గిడా =
నార పురివేసి వేను. (గిసి + మొయా = నలిపి
+ నులుపు) 4. అలాక్ పురి (చోడి మొ||కుప్ప
లపైవేసేది.

పురికొల్పు. 1 అబసోయా. (కా.న.) కిన్ సోరన్

అబ్-సో-ఇ-లె-డెన్ పండేరన్ ఇ-మై=కు
క్కను పురికొల్పితే చెవులకిల్లను పట్టుకొం
టుంది. లక్కి-సెన్ అబ్-సో-ఇ-లె-ముం-బా
బా-ఘాన్ బుడీ-సెలొన్=లచ్చి నామిదికి
బుడ్డిని పురికొల్పినది. 2 అప్ త్తె-సో-ఆ.
పురుగు, బొబ్బా. బుబు (గు). ముర్దెక్కా-బా.
ఆరాబా=గొండెంపురుగు; లేక వజ్రతుండ
పురుగు-సమ్లాళ్-బుబ్.

పురుటాలు బంబర్-సేల్

పురుడు. కుబరన్.

పురై. గరీబాబ్ (గరి=చిప్ప+బాబ్=నెత్తి)
పులకలు. జోరజ్. బంతోజ్ లిజ్ డొన్ జోరజ్
జ్=భయపడ్డాను గనక (ఉత్తు) గరుపోడ
చినది.

పులి. కినా. సమాసమందు కిల్, కిక్ (కా.స.)
అవుతుంది. సుడాకిత్=పెద్ద పులి కిన్
సోర్-కిత్=చిట్లపులి.

పులిమచ్చలు, లేక బగ్గెలు. పుల్ గొ-కిత్ (కా.స.)
రగజ్ కిత్.

పులికోస 1. కినామమార్ 2. కనాసి-బా.

పులిగోరు. కర్ని-కిత్.

పులిగోరు చెట్టు. కినాఆకర్నిసేబ్.

పులిచెవుల చెట్టు. తరేడేసేబ్.

పుష్టగా. లగిని-బొగిని.

పులి తేన్ను. గారేబ్-సో.

పులిబోను. కినాపేలారుబ్.

పులిసి (పత్తు). అడేజ్-జి-లిజ్. (కా.స.)
రెడేజి-లిజ్.

పులుగు.

పులుము. 1. గోడా. గోడా- బోజ్నే తె=తల
పులుముకొన్నాడు. (తలరుద్దుకొన్నా
డు.) గోడా కాజ్నే తె-బట్ట పులుముకొ
న్నాడు. 2. రిడజ్. డిజ్ సీజ్ రిడజ్ కాబ్బె
తె=బట్ట ఉడకబెట్టి ఉదుకుకొన్నాడు.

3. రూకబ్. రూకబ్ సీజ్నే తె. 4.
తోత్తోబా (చేతులతోగాని రాతిపైనిగాని
ఉప్పళించుట). తోత్తోబీజ్నే తె. అరెజ్
లెజన్ తోత్తోబీజ్నే తె = రాతిపై బట్ట
ఉప్పళించుకొన్నాడు.

■ సు. 1. అరజ్ 2. సబీర్ (ఉడికించినది)
అరజ్.

పుల్ల కూర.

పుల్లగుచ్చుడికాయ. పుల్ల-కొ. పుల్ల-అ-ఇ.

పుల్లబీర. కొసల్లి.

పుల్లేరు. ఒడేరి.

పువ్వు. తర్బా (సమాసమందు తార్.) అబా-
తార్=విప్ప-పువ్వు.

పుసి అసాజ్-మడ్=కంటిపుసి.

పూ.

పూకు. ఆతీజన్. తీ.

పూచెను. రఆలె. (రూ రా'లె). ఉడా
రఆలె=మామిడి పూచినది

పూజ. పుప్పర్. పుర్ పుక్. పిర్ పిర్. కొర్రు ఉ
ఆల్ (పాలిగోసే పూజించుట). కుడాన్ తుజ్
=ఇంటిపెద్ద గోడలపైని బొమ్మలు వ్రాసి పూ
జించుట. ముఆడాపుర్=గ్రామంమధ్యను
అందరూకూడి చేసే పూజ. ఒసాదుర్=
చోడిపూజ.

పూజారి. బోయా. కుడజ్ జన్ని. డెనారి

పూజించు. పురా. (రూ. పిరా.) కొబా.

పూజు. రాజోల్ రాజ్లాఇ=పూజువేసినాను.

పూడుట. తిర్రోజ్. లోజర్ తిర్రోనే తె. డజ్జె
లై. (పుండుగాని, గాయముగాని).

పూడ్చు. తిర్రోఆ. లాజన్ తిర్రోవ తె=గొ
య్యి పూడ్చినాడు

పూత. 1 జనోడ్. బొరెజ్-లో జొల్లెజి=ఎర్ర
మన్ను పూసినారు. 2 రనా (చెట్టుమొ||)
3. బనడ్ (మందు మొ||).

పూను. 1. డజ్ జోల్. జోడా లెజన్. డజ్ జో
ల్నే తె=గడ్డలో పూను వేసుకొన్నాడు. 2.
డజ్. 3. రస్తీయా. కనా బారాఘాన్ డ
జ్లాఇ, రస్తీత్రాఇ=ఆపని సేను పూనుకో
గలు.

పూయించు. అజొడాఆ. అగ్గలోఆ.

పూయు. 1. గలా. సగడాన్ గలా=బండి పూ
యు (ము). గొయాజ్ గలా=విరు పూయు
(ము). 2. రాజ్. గొయాజ్ రాజ్నే తె=విరు
పూనుకొన్నాడు. 3. జొడాఆ. ఆసోజ్
తాజ్ జొడాఆ=పేడ పూయుము. 4. రా.
ఉడా రా'లె. మామిడి పూసినది. 5. బడా.
రేగమ్ బడా=మందు పూయుము.

పూరా. బరీలె.
 పూరి అలామ్.
 పూర్తి అయినది. 1. రెజ్జె. గనుర్ రేజ్జె=పర్షియము
 పూర్తి అయినది. బారా రేజ్జె=పర్షియ పూర్తి
 అయినది. 2. బరిల్లె. తోడోర్ బరిల్లె= గం
 ప నిండినది.
 పూశేడుపిట్ట. గుడి.
 పూర్తి చేయు. 1. ఒజ్జేతుజ్జా. (కా స.) 2
 అన్ తుజ్జా (పనిమొ||) 3. బరీఆ.
 పూర్వము. పూర్బాన్. అమజన్
 పూర్వులు జోజోంజి తాతాంజి
 పూస. బుబుడా తజమ్ (పలకనరి పూసలు) నం
 కా ఇ తే-తజ్జే=మెడ పూసలు.
 పూసిపోయినది.

పె.

పెంకితనము. గసియ. గసియా నేతె. గసీ-మర్.
 ఉసీ-మర్ గొఇ-బెర్-మర్ సుల్ జీ-మర్
 =పెంకేవాడు.
 పెంకు. గరి. గరీ-సీజ్జే=పెంకు టిల్లు
 పెంచు 1. లుఆ లోఆ. 2. కయ్యము పెంచకు=
 రొడె అన్నే బోగోజ్జే.
 పెంట. రియాడి.
 పెంట్రికలు (మేకవి). రొడమై-రాడమై
 పెండలము. గనఇ. గనాఇ. గనుగాఇ యి త్తి=
 కాయ పెండలము. అరాగో=కర్ర పెండల
 ము. జాతి=చేదు పెండలము
 పెండె. గనాబోజ్జే. గనమబోజ్జే
 పెండ్లాడు. 1. సిండుజ్జా. 2. పజ్కు రనా.
 3. సఇ-బొఇ-నా. 4. పంకుఇ-సాల్-నా
 5. జిజ్జో-జిజ్జో బొఇ-నా. 6. గర్-బొఇ-నా.
 పెండ్లాము. డుక్తి. కులమ్-బొఇ.
 పెండ్లి. సిండుజ్జే. సిరుజ్జే. సిండుజ్జే-బొఇ=
 పెండ్లి కూతురు. జిజ్జో జిజ్జో తాఇ=పిల్లను అ
 డుగుతాను. పంకుఇ తాఇ=పెండ్లి చేస్తాను.
 పంకుఇ తేనాఇ=పెండ్లాడుతాను. పజ్జో సాల్
 తాఇ (పెండ్లికి కల్లు తీసుకు వెళ్తుతాను).
 పెందలకడ. తగల్ డా. కస్సీమ్-ఉలన్.
 పెంపుడు. లను, లనొ. పెంపుడుకుక్క=లనొ-
 సార్. అజ్రా. అజ్రా. పెంపుడు పిట్ట.

పెకలింతు. 1. పాఆ. పపాతమ్. పనాతమ్=
 పెకల్చిననోరు. 2. కూడా. అరెజన్ కూడే
 తె=రాఇ పెకల్చినాడు. తోడన్ కూడే తె
 =నోరు పెకల్చినాడు.
 పెగలు. పానా మాట పెగలదు=?
 పెచ్చు. 1. క్రజ్జే కింతల్ అకుర్నే తె=గోడ
 డపెచ్చు లెకు, తున్నది. 2. అలా. సకో
 తరె అలాలె=ధాన్యం కొలత పెచ్చినది.
 పెటుకు పెడయర్. కొర్రా.
 పెట్ట. అజ్రా.
 పెట్టు 1. డకుఆ. 2. 2 సాడా. (కా.స.) 3.
 సోజ్జా కింతె 2 లా సోజ్జే=అరటిచెట్టు కో
 టాకు వెట్టినది. కింతేడా సోజ్జే=అముద పు
 చెట్టు కలపెట్టినది. (గెల, పొట్టు పెట్టి
 నది.) ససోజ్జే. (క్రి-వి.) 4. ఒరమ్నా (ముందు
 పెట్టుకొను) రనా ఒరమ్నెడకు=బంగారు
 ముందు పెట్టుకొనిఉండు. 5. బొట్టు పెట్టు
 కొన్నది=ఒబొరొతిం కాఇ నేతె. 6. ఒట్టు
 పెట్టుకొన్నాడు=జెప్పేతె, జెప్పేతె. కూ
 డూ ఒంపెడకు=అన్నము కనిపెట్టుకొని
 ఉండు.
 పెట్ట. వేలా. పెత్తె.
 పెడ. పడి. కింతె-పడి=అరటికాయలపెడ.
 పెడయి చెట్టు. పడసికంతా.
 పెడసరము. 1. డయర్ డయరై గామ్మె=పె
 డసరముగా మాట్లాడుతాడు. డయర్ మర్
 =పెడసరమువాడు. 2. పింతా. 3. కొర్రా
 వెణక. బలజ్జే.
 పెత్తండ్రీ. తాత తాతాజ్జే.
 పెత్తనము. గమజ్జే-గోడన్. బోయా-గోడన్.
 పెత్తల్లి అంతలఇ.
 పెదవి. జఇతాతమ్=కింది పెదవి. లంకాతిమ్=
 మీది పెదవి.
 పెద్ద. సుడా. గోగో. ముడా. బడా. బజ్జో
 ర్నా=పెద్దముక్కు మొగము.
 పెద్దగురుటాకు. కుంబల్-ఓల్.
 పెద్దగుమ్మడి=గుమారి.
 పెద్దనెల్లి. ఉర్ బొండా. (సిరినెల్లికి కూడా
 ఇదేపేరు).
 పెద్దగొట్టెచెట్టు తర్నాండ-నేబ్
 పెద్దపులి. సుడాకిత్, కినా.

వెద్దబేగడిచెట్టు. జాలోడా.
 వెద్దమానుబేట్టు. ఒయోలేన్.
 వెద్దలు — జగాబోజి, సుతరాబోజి; సంక్ర
 బోజి, పెర్సిబోజి, గుల్బాబోజి; పడాలూ.
 (ఇవి వివిధమైన పితృదేవతల పేర్లు).

వెద్దవాడు. ముడామర్ గోగోమర్ . సుడామర్ .
 పెనము. పెనమన్ (తె).

వెనిమిటి. ఆనోజ్ బా. తెలయిబ (హాస్యపు
 మాట).

వెనుగొన్నది. అఇన్నెతె అబడ్డ అఇనెతె ఉ
 డాన్ = మామిడిచెట్టున బడ్డు చుట్టుకొన్నది.
 పసి గులా ఇలఇజ్జో తెజి = పిల్లలు నన్ను చుట్టు
 కొన్నారు.

వెనుగులాడు. అల్ రుఇనబా. ఉంతా జాతిన
 మేలె అల్ రుఇలెజి = ఆవస్తువకోసము వె
 నుగులాడినారు.

వెయ్య. ఓన్ లాజ్. ఆవువెయ్య. అటజ్
 బోజ్ = గదెవెయ్య చెంబె (ముద్దుమాట).
 కల్లోడి.

వెరడు. వెగిడి. కరూజ్ కరూజన్.

వెరుగు 1. తడా (క్రి) = తెగు (ధారము నెం||)
 2. వేలా. అఇర్రాయంజి అమండ్రాం జల్లా
 ఇ గాలెజోజ్, అసున్ నమి గార్రెజ్యోన్;
 పత్తిలిలేజ్ కూడు వేపత్తె పోజ్? = వచ్చిన
 వారందరూ తనివేసినారు, నీవు ఇప్పుడ
 దుగుతున్నావు, కుండలో అన్నము పెరుగు
 తుందా? 3. బడ్డలేజి (పెరిగినారు) 4. మ
 రెజా.

వెళుసు. రయబ్. అసర్ ఓల్ రయబ్ - గామ్
 డకు

వెల్ల. నప్ప
 వెల్లగించు వెయా.

వెల్లికూతురు. జిజ్ జిజ్ బోఇ. సిర్రుజ్ - బాఇ
 వెసలు. ముగ్.

వే.

వేగులు. ఒలొఇడా. పూడిజ్.

వేడ. అసోజ్ తా.

వేడవురుగు. అత్తాజి-బా. అసోజ్-బా.

వేడి. ఇన్ సెలూమర్. ఇన్ సెలూ కిమర్.

వేడు. 1. పయ్య. కోఅపయ్య = ఆనపబడ్డ.
 ఎల్లాడజ్ అపయ్య = దోసబడ్డ 2. అన్
 సీనిబ్ ఆరా. అన్ జి/బ్ = కర్రపేడు.

వేదవాడు. బనాగ-మల్, డొలొఇ-మర్

వేను. ఇఈ

వేను. (1 కి.) 1 గిడా. 2. గినమెయా. (తాడు
 కె||) వేపరువ్వు. రేరే-డాజ్

వేయట (వేత). వేరిజ్ బోజ్-ఇన్ బో
 జ్జో = నాకు ఒళ్లుపేసినది.

వేరు. ఆఇమ్. ఇమన్. ఇమ్ = వేరు నీవేరు =
 ఆఇమ్-నమ్.

వేరుకొను. 1. జీనా. కూడాన్ జీసేలె =
 అన్నము ముద్ద-కట్టినది. కిమ్మెదన్ అ మి
 ఇమ్ జీసేతె = మేకనెత్తురు వేరుకొన్నది
 2. కీమా. మిఇమాన్ కిమ్మేతె = నెత్తురు
 ముద్దకట్టినది.

వేర్చు తుమ్డిజా. పత్తిలింజి తుమ్డిజా = కుండలు
 వేర్చు. అంగజ్ తుమ్డిజా = కర్రలు వేర్చు.
 అజల్ జిజి తేజా, ఉఆబన్ తుమ్ డిజ్
 = కర్రలు మోప; నె తిమిద వెట్టుకో, దాని
 మిద కూర వెట్టుకో (దొంతర గా వెట్టుకో.)

వేలాలు. లయ (ఓ).

వేలుట 1. పర్ పర్. 2. పుర్ పుర్. లయా పుర్
 పుర్ లాతె = వేలాలు వేలుతున్నవి. అజల్
 పర్ పర్ డేతె = కర్రలు వేలుతున్నవి. 2.
 బెర్లమ్. కడిజ్ గామ్; బెర్లమ్ = ఊరుకో
 వేలుతునే ఉంటావు.

వేల్చు. సోయా. బాడా సోయా = తుపాకి
 వేల్చు.

వేల్చి } లంకాన్ .
 వేల్చిని }

వేట. లంబన్నా. లనాంబడ్

వో.

వోంగించు. అసోసారా అడాలాఆ.

వోంగు. 1. పుంపుజ్. అంబసు పుంపుజ్
 = పుండు పొంగినది. అబాఇ పుంపుం =
 గింజ ఉబ్బినది. 3. డలాఆలె = కల్లు
 పొంగినది. అంబసు బుడోర్ లోగె డ
 లాలె = పుండు మెత్తనె పొంగినది. 4 లర
 గాబ్. ధాన్యము, కల్లు, నీరు మొ||వా|| గు||

పాంచీయుండు. లడకినాలతె=పులిపాంచుంది.
 పాండు. ఇశా. ఐండమ్ గండ్రా ఇశ్చే. చాలా
 పంటపాండుతాడు

పాక్కినది. పుంపుణ్ణే. పుణ్ణే. తొగి గతరిశ్చే,
 పుంపుణ్ణే=నిప్పునాకుతగిలినది; పాక్కినది.

పాక్కు. పడున్

పాగ. 1. ఉమడే. ఉండన్. పాగతాగు=
 గేమోడా. 2. గేమ్నా.

పాగడు. సిన్నా ఆ, సిన్నే ఆ.

పాగవేయు. తూమూ ఆ.

పాగచుట. సనాకుఇ. సర్గాఇ సనెకుఇ. ము
 ర్గుఇ.

పాగమొక్క. పాగ నేబ్.

పాగరు. ముర్రో. ముడ్రో-ఉడ్రో. ముడ్రా.

పాగాకు. పా (తె.)

పాటకరించు లడాబా. అనెబన్ లాడాజ్జే=
 చెట్టు-పాటకరిస్తున్నది. అంబసు లడాజ్జే=
 పుండు పాటకరిస్తున్నది.

పాట్ట. 1. కింపోజ్. 2. పుజెబ్ సరో పుజె
 జ్జే=పరి పాట్టపెట్టినది పుజెబ్బీలె=చోడి
 పాట్ట పెట్టినది. 3 సరోజ్. (జొన్న మొ||)
 4 పుంతిత్. సరో పుంతిల్లె=పరిపాట్ట పెట్టి
 నది.

పాట్టివాడు జఇతామర్. కుతిమిమర్.

పాట్టు. (వేగులు) ఒలాఇడా.

పాట్టేలు. మురుకుండిడి ముకుర్ (గొర్రె,
 ఆడుది.)

పాట్లకాయ. పాత్తలకాయజ్ (తె.) జా-
 మురుల్లా.

పాట్లము. గగ్గబ్. పాట్లముకట్టు=గబ్బా. క్రి|| ప్రా.
 పాడ్.

పాడవు 1. జెలెజ్ 2. డెంకా(ఓ)

పాడి. 1. రిడి. 2. అసర్.

పాడిచేయు. రిడా.

పాడువు. 1. దుజ్ జారా. తెంతా-బా²తే కింబో
 జన్ రోరో-లెన్ దుజ్ జారేతె=తెంటాతో
 పంపి పాడిస్తే ఆరుఫారుగా దూసుకొనివెళ్లి
 నది. 2. రోరోనా (కన్నముపాడువు)
 ఎతెబారా? ఒలాన్ రో²తె=ఎందుకు ఆకు
 లకు కన్నము-పాడుస్తావు. జఇతాలూ
 రో²తాఇ=తమ్మైకు కుట్టించుకొంటాను. సుజర్

డజ్-బాతె ఒరోతాజ్ రోరో²తె; సుజే
 తె=ములుకోలుకర్రతో ఎడ్లను పాడిచినాడు;
 గుచ్చినాడు. కినారో ఆ=పునిని పాడువు.
 3. సుజా. మండ్రాన్ సుజాన్ సుఇలె మ
 మ్నాబా=మనిషిని పాడిచి గంటుండి. 4.
 రోఇ-లతెజా (నొక్కిపాడువు).

పాడుము. (పిల్చేది) సుండ్రు-పా, సనుండ్రు-
 పోడ్.

పాణక సుడా. కొకొర్. కొక్కొర్ (చిన్న
 నిబ్బి)-డొల్లి.

పాతక చెట్టు. పాతక నేబ్

పాత్తర. కొక్కొయ్యోల్. కొఇకొఇ-ఓల్.

పాత్తి కడుపు. జఇతా-పాజ్ బనిలా(గు).

పాత్తిచెట్టు=కాడసి(తార్) నేబ్.

పాత్తిపంచ. గోల్కాపే. సల్కాపే.

పాత్తము. ఆఓనర్.

పాద. కుర్రపే

పాదుగు. మెమె. అతజ్జి ఆమెమెలెజన్ అమబ్
 ఎజ్జా=ఆపు పాదుగులో పాలు లేవు.

పాదుగు. డుండమా. డనుమ్ ఈమ్=పాదిగిన
 కోడి. డనుమంజి=పాదగిన పిల్లలు.

పాదుపు. బజ్సా. గొడొజ్జార్

పాద్దు ఓయోజ్ డుజ్యోజ్జే=పాద్దు పాడి
 చేసు. గన్యో జ్జే=పాద్దు గుంకినది. గాఇ
 జుమ్=తిండివేళ (చూ. సూర్యుడు).

పాన్న.

పాన్ను.

పాయి్య. కుడా. మెమె-కూల్=పాయి్య-
 పాక్కిళ్లు.

పార. కుర్రజ్. (పాము)రవ్ ఉసాల్. లాబా
 జత్.

పారబాటు. పరా. పడో. పడా. ఎర్పారాలె
 పారపాలు లేకుండా

పారుగిల్లు. బారి-సిజ్. ఏరి-సిజ్.

పారుగువాడి. బారి-సిజ్-మర్. ఏరి-సిజ్-మర్.

పార్లు. 1- తిల్నా. పేకుర్ కుమాలెజన్ తిల్నె
 తె=గాడిదె పాయిబుగ్గిలో పార్లినది. 2.
 గతుజా(గు)

పాలము. సరోబాన్.

పాలిమర. (గ్రామములకు) సండి; (పాలము
 లకు) తన్నొ. తన్నొడన్.

పాలును. పాలుసు (తె). అలాబారన్. కు
రక్త-యో.

పొల్లు. పుల్ల. కిరమ్. గల్లజ్జె=పొల్లు అయినది.

పో.

పో. మా. ఎరా. ఇరా. ఇయా. సనా. సలోకా.
పోక చెట్టు.

పోకిరి జాంజాడి-మర్.

పోగు. తుంబోజ్ తుంకుబ్. తరల్ (మాలు).

పోగు చేయు. తుమా. అలామన్ తుమా=గడ్డి

పోగు వేయుము. లాబా తుమా=చున్ను పో

గు చేయి. 2. కుబా. కూడూన్ కుబ్లె గా=

అన్నము పోగు చేసికొని తిను. సోచుమ్-

బా'తె ఎరండి కుబ్లె తె=దేవతకు అన్న

పోగు చేసినాడు 3. రుక్కుఆ. ఉడా

రుక్కుఆ=మామిడికాయలు పోగు వేయుము.

తజ్జీజన్ జి డ్తైకొన్నె ఇరాఇతేజి, రుక్కు

ఆ=పశువులు అటూఇటూ చెదిరినవి, మంద

వేయండి. మండ్రాంజి రుక్కు గామ్ డ

క్కు లెంజి=మనుష్యులు గుంపుకూడి ఉ

న్నారు.

పోగొట్టు. సెడా.

పోటి 1 (పనిమొ||) అలసోఇ. అలాసోఇ.

2. (కర్రమొ||) తుల్కాడ.

పోటు. 1. డజర్-డజర్. లుజ్-ఇన్ డజర్

డజర్ డేతె=నాచెవిలో పో పెత్తివది. 3.

అ-మిడ్లప తనాజ్ తాజ్=గట్టి పోటు

పొడుస్తున్నాడు.

పోట్లాడు. అల్సూనా.

పోడు. అజాల్. అజాల్ అబజ్నాబా=పో

డు బాగుచేదాము. డుల్బా నాఇబా

=కొండపని సరిపెట్టిరండి. లోలాబా=డు

వ్విరండి. అర్గడి=కాలుతూ డిన్నపోడు.

తింబర్బా=పోడునరకండి. అజాల్=కొండ

పొడు.

పోతు. బాజ్జెల్.

పోతు చెట్టు. బాజ్ తేడో.

పోనిమ్ము. జెజారా. ఎజ్జాసోఇ. ఇజారా.

పోయు 1. పిడా. సుండ్రాలెజన్ రుంకూ

పిడా=గంపలో బియ్యము పొయ్యి. అనుమ్

నా=ఉచ్చ పొయ్యి. పేలా లేజన్ లేబూ

పిడా = పెట్టెలో డబ్బులు పోయి. బిడా

ర్ లేజన్ అజలంజి పిప్పిడా=కావటిలో

కర్రలుంచు 2. రుఆ. కూడూ రుఆ=అన్న

మువెలుపు 3. రుడా (నీరుపోయి) 4.

లాఆ(పోయి). సెరోలాతేజి=ఆకు పోసి

నారు. లేక జండ్రుమన్ లాతేజి. కినా

పుర్ జండ్రుమన్ అఇలాబా=పులిపూజకు

గింజలు వచ్చి వెలపండి (పులిపూజరోటి

వద్దచేసి అక్కడగింజలు వెలపండి). 5.

రుమా (గంపమొ|| వాటిలోకి) 6.

సుసుడా (ఎత్తుము) 7. గోడా (చేతితో

ఎత్తుము).

పోరు. సుసూనా. ససు

పోలుగుపిట్ట. డూమల్, డుంబుల్.

పోల్చు అప్పుడా ఇన్ అఅమల్లాఇ = నేను

పోల్చలేదు (అజ్-మజ్ - లాఇ.

పోవు. ఎరా రూ. ఇరా. సనా. సలోకా.

మా. ఇయా.

పోషించు. లుఆ. లాలామర్. పోషించేవాడు.

లనొమర్=సంరక్షణపొందినవాడు.

పారుషము.

ప్ర.

ప్రకటన చేయు (కుడ్లబన్) అబ్ అండకా. అగ్గ

లమా, అప్పుకా.

ప్రకాశిస్తూ. 1. గేడమై. ఒయోజన్ గేడ

మై. 2. తార్తె. 3. పుంతార్తె 4. బరి

జ్ బరజ్జె (మిరిమిట్లు) 5. పెప్పెర్తె. (రూ.

పెర్పెర్తె) 6. మలీమలాఇతె.

ప్రజ. పరజ. లోకాంజి. మండ్రాంజి.

ప్రజ్జ. బజ్ సా-గనలమ్.

ప్రతి. డీ. డీ డినా=ప్రతి దినము. డీతా=

ఎల్లప్పుడూ.

ప్రతిధ్వని. జాకి జాకిల్లె=ప్రతిధ్వని అయినది.

జాకీగామ్; జాకిడమ్=ప్రతిధ్వనిగా.

ప్రతిబింబము. 1 ఉస్తుల్ 2. తార్తె. 3. ఉఫూ

ల్. ఒయోజన్ ఆతార్తె డాలెజన్ గెప్పె=

సూర్యుడి ప్రతిబింబము నీటిలో కనబడుతుంది.

ప్రత్తి. (చూ) పత్తి.

ప్రత్యేకముగా. తక్షబా. తక్షబా. తంపడా. బెగడాలె.

ప్రభువు. రజా. రాజా. డొర బిసింగన్. గమజ్.

ప్రమాణము. పరమాడా అలా (గడ్డిపరక తెంపి చేసేది) పరమాడా తుబా=ప్రమాణము చేయి. 1. అలా సిద్ధిలె అప్పజా=గడ్డి పరక తెంపి చెప్పి. 2 లాబా తల్లె అప్పజా=భూమి తట్టి చెప్పి 3 జెజ్జెజ్జె అప్పజా=మరు గునీళ్లలో ఉంచిన రూపాయి తీసి ప్రమాణము చేసి చెప్పి 4 కినానా ఉసల్ రమ్మె అప్పజా=పులితోలు కరిచి చెప్పి. 5 ఎజ్జెర్ ఓల్ ఇమ్మె అప్పజా=ఉసిరి ఆకు పట్టి చెప్పి (అబద్ధమాడి తే ఉసిరి కాయలు వ లెప్పిలు మొ|| రాలిపోతారు.) 6. బసి ఇమ్మె అప్పజా=ఉప్పపట్టి చెప్పి (అబద్ధమాడి తే చ ర్నము ఊడి పోయి, మాంసము కరిగిపోతుంది). 7 ఒయోజన్ లేమ్మె అప్పజా=సూర్యుడికి మొక్కి చెప్పి (గొంకి తే బుర్రబద్దలవుతుంది.) 8. లుఆజన్ జబ్బె అప్పజా=కాలిన ఇనుము ముక్కముట్టుకొని చెప్పి.

ప్రయాణము. అర్రోయాతి. రోయా లె=ప్రయాణము వెళ్లి నాడు.

ప్రవాహము. రబ్బా.

ప్రవేశించు గనా.

ప్రవేశపెట్టు అన్ గన్ ఆ.

ప్రశంసనార్థము 1. అడ్డుబర్ 2. ఇంజిడో. 3 బజ్జే సాగఇ.

ప్రసవము. కుబరన్.

ప్రసవించు. కుయా. (చూ) కొయా.

ప్రసంగము. బనేర్.

ప్రా.

ప్రాకుడుకోరెంటము. ర్నె.

ప్రాణము. పురాడా. మేజన్ ప్రాడా. (గు) పుడారా.

ప్రాత. పుప్పర్.

ప్రావు. లోడున్. లనా.

ప్రాముట 1. గిసిడన్. 2. అంబోయన్. 3. గొసో డా 4 గనిడన్ (గిడా. గిసిడా. అంబోయా (ప్రా.)

ప్రియము. 1. మర్గం (గు). సిత్రి బొఇబొఇ మర్గం డేలె=చోళ్లు చాలాప్రియమయినవి. 2 మన్నామర్. ప్రియుడు. మన్నానమ్ డ కుఆ=నీ దయ ఉంచు.

ప్రే.

ప్రేమ.

ప్రేలుట 1. కజ్జో కజ్జో (మనిషిని గురించి). 2. పర్ పర్ (కర్రగురించి).

ప్రో.

ప్రోద్దు. ఒయోజన్. ఒయోజ్జె=ప్రోద్దు మీదికి వచ్చినది. డయోజ్జె ఇలె=ప్రోద్దు మీదికి వచ్చినది. బుబ్యోజ్జె=ప్రోద్దు గురించినది. (చూ. సూర్యుడు.)

ప్రోద్దుపోయెను. అరుబ్బె. ఒరుబ్బె.

బ.

బంక. జగి. జెగి.

బంకమన్ను. జెగి-లా.

బంగారము. రనా.

బంగారుపనివాడు. రనా సనబ్బా-మర్.

బంగారుపిచ్చుక. డొండ్లోర్ పిల్లా. బెబెర్ సడుఆర్.

బంటి. బో-డియా-జనరుజ్జే. మొల(బంటి)లోతు.

బో-సంకా-జనరుజ్జే=మెడ(బంటి)లోతు.

బంటికి సమమైనమాట లేకనే వాడుతారు.

బంట్లోతు. 1 కా(ఇబా. (బిసోయినాఖరు)

2. పర్నామ్. 3. తుర్కామర్. 4. పాఇకొ.

బండవాడు. కెర్సుకార్సుమర్. ఎర్సుకుర్సు.

బండి. సగడ

బండికల్లు. సగడ-బాండిజ్జే.

బండిగులివిలు. లుఆడో-గుంజి.

బంతి ?

బంతిపువ్వు ?

బంధువు మంత్రిబోఇ. మంతరి. (కా.స.)

ఇడ్డా-సీజ్-మర్. డయల్లర్. గొజ్జే డామ్

బిరిండాకంత రాజి(బ.వ.)

బక్క. తజ్జి.

బక్కరు. గోడా.

బగ్గి. కుర్తా-సగడ. రింగెనగడ.
 బగ్గెలు. సిల్తా
 బట్ట. సిండ్రి. కాప్, సిక్స్ (అనిసమాసమందు)
 గోల్కాప్=పొత్తిబట్ట. పాపీ-సిక్స్. గో-చి.
 బట్టతల. పాతీబోబ్ (ఆడది) పాతాబోబ్
 (మగవాడు)
 బట్టె. జడా.
 బడలిక. మనజ్జ. ముఆఇ.
 బతుకుట. మరేక్నా (ధా. మేజ్.) జంగాడ.
 మండ్రెజన్.
 బత్తెము. లుఆడి.
 బదిలి. పాడు పనాడు. ఖాన్ అనిన్ పాడు
 తీజ్=నాకు వాడు బదిలిఉంటాడు.
 బదులు. 1. రయా బాఅడ్డా రుంకు రయా
 తీజ్. ఒక అడ్డ బియ్యము బదులు నాకెయ్యి
 2 అపకారమునకుతిరిగిఅపకారముచేయు=
 ఒడోలా అమన్ ఒడోలిజ్.
 బద్ద. పయ్యాజ్ (కా.స) పాపా పనా
 బద్దకము రొండు బొడ్డుఆ పోతరమ్. (తె)
 బద్దలగు పలకా పలజ్ డజ్ బద్దలైన కుండ
 బద్దలుచేయు. పాఆ. తిరంజీ పాఆ. పలకర్ర
 బద్దలుచేయి
 బద్దె. (నడుముకట్టే)డియా-జనిజి.డియా-కాప్.
 భయపెట్టు. అబ్బంతోజా. అబ్బత్తోజా. అనిన్
 గసియాతె; అబ్బత్తోజా=వాడు పెంతితిన
 ము చేస్తున్నాడు; భయపెట్టు.
 భయము. బంతోజ్ బతోజ్. అపురాడా
 రుప్ రుప్ గామ్లె డకు = ప్రాణము కొట్టు
 కొంటున్నది. అరకాదాలమ్పా = నీకు
 భయములేదా? ఆబోరజ్-తిబోరజ్-అడే
 లమ్పా? అమన్ అనింజి - అ-బిత్తింజి ఇల్లె-
 పాజె=నీకుతొణుకు బెణుకులేదా? వారిపస్తు
 వులు దొంగలించినావు.
 బయలు పడ్డా.
 బయట. పడ్డాబాన్.
 బయలుదేరుటకు సిద్ధముగా ఉండు. ఒస్కాయనా.
 బయలుపడు. అమన్ తడిలమ్=నీవు బయలు
 పడ్డావు.
 భరతపిట్ట. డాగా-తి.
 భరణికప్పు. సాడా. బర్నె (తె). బుఇదారి.
 వరనె.

బరణికచ్చెట్టు. సిరోఇంతినేబ్.
 బరికె. పర్కె.
 బరుకు. గోడా.
 బరువు లగ్గి.
 బలము. నత్తుక. (తె) కోరా-బలిమి. డోజ్
 ఖాన్ కోరా ఎజ్జా=నాదేహములో బలము
 లేదు.
 బలవంతుడు. కోరా-మర్. రదూ-మర్. జెల్-
 జెల్-మర్
 బలివేయుము. పురా. పిరా పిర్పిరా. పుర్ పు
 రన్-అప్ సేలె కిపడా.
 బలి వేసిన జంతువు=పనిర్-జెల్.
 బలిసిన కుప్పా. జెజ్జెజ్. జెల్ జెజ్.
 బలుసుచెట్టు
 బల్లి. డనాజ్ డజ్ డజ్ బజ్. డడ్డబ్బజ్.
 బల్లెము. సిల్లా-డజ్.
 బస. బస-వల్లాఅ. (ఆకులతోను రొడ్డుతోను
 కట్టిన సాల)
 బహు. అఇంకమ్. అగ్గడ అబ్బల బాఇబాఇ.
 మిడ్డప్. (చూ. ఎక్కువ.)
 బహుమతి ఇనానున్ సాడి. సర్దా. అలీగా.
 బా.
 బాకా. పనేడన్.
 బాగా. బజ్సాలె. అంబెసె. బల్లూసా (ఓ.)
 సంద్రూపో! = బాగాఉన్నారా? (ఇదివల
 కరింపుమాట).
 బాగుచేయు. 1. సస్సాల. (సా + అలాజ్).
 రియాడి సస్సాలా=చెత్త (తుడిచి)బాగుచె
 య్యి. 2. అబ్బజ్సా-ఆ.
 బాట. గాఇ-లో. తజ్జిర్ ఈడి-తజ్జోర్.
 బాటసారి. ఇనానా-మర్.
 బాడిదె. తర. తరెబ్, తరెడన్.
 బాడిదెచెట్టు. సింసిజ్-నేబ్. రూ-సిమ్సిమ్-
 నేబ్.
 బాణము. ఆమ్. 1 గొగ్గొలుడ్-ఆమ్ 2. బర్ర
 నేజ్-ఆమ్ 3. పోఇలోజ్-ఆమ్. 4. బియజ్
 సఆమ్. ఉడడ్-డజ్ = అలుగులేనికోల.
 బాతు. కప్పా.
 బాదుట. తనిడ్. తుబబ్-ఆ. లబాబ్-ఆ.
 బాధ. అసు.

బాధపెట్టు. అబ్-అనూడా.
 బానకడుపువాడు. గొప్పాళ్ల-చుర్.
 బార. ఉంబి-సంతి.

బారు. 1. తొత్తోఇ. అనెబన్ మండ్రాంజి
 తొత్తెలె డకోజి=చెట్ట మనుష్యులు వర
 సగాఉన్నారు 2. నిజ్. (జ్కో.ధా) మం
 డ్రాంజి కమ్మెంజి=మనుష్యులు మూగినారు.
 బారుకట్టినాయి.

బాలుడు. రబలన్. రబారి. రబారిజన్.
 బాలింతరాలు ఒంబర్ సేలన్. ఉంతా ఒంబర్
 సెలన్ క్కో-వడిసుఆ దెలె=ఆపురటాలికి
 దగ్గు పడిసెము కలిగినది.

బావ. బాఉ. బాఒ.
 బావిబీలు. దోఇదోఇలూ.

బి.

బావురుప్పె. అలబజ్ బుఅబన్.
 బంకలు రడో. బిక్లొఇపోజ్, రిదోగామ్మె
 అడమానమ్మెలె, అబజ్ నాఇతె = లాగి
 నానుగాలి బింకముగా ఉండడంచేత రా
 లేదు.

బిందువు 1. జనత్. 2. జతత్. xనూరన్ జత
 తై=వానచినుకులు పడుతున్నవి.

బిందె. గరియ.

బింబము మా. ప్రతిబింబము.

బిగపట్టు 1: లల్లడా ఒకాడానమ్ లల్లలె డకూ
 నా=నీకొపిరి (జీవము) బిగపట్టి ఉంచు 2
 సరూఇ. సరూఇలె=బిగిసినది.

బిగి. లల్లడే. సరూఇ. రండ్రన్.

బిగించు 1. ఇడకా. ఇడకై=బిగిసినది 2. లడా.
 లండకా.

బిగ్గరిగ. కర్రకై. ఉఆఇలోన.

బిచ్చుము. గర్-గర్.

బిడ్డ. పసి. పసిజన్ అర్రెసా-టన్. అరారి
 జన్. కొసరెండు మాటలువా త్తిళ్లనున్న
 బిడ్డలనె ఆర్థము.

బిడ్డము. రుంప.

బిరడనుడబ్.

బిరు. డన్. బిసిజ్ గోడన్.

బిరు. బక్కమ్. బక్కమ్ కూడు=బిరుసు
 బక్కము.

బిసోఇ. బిసిజన్.

బిళ్ల 1. లల్లర్. 2. బర్రి-నేబ్.

బిళ్లతేగ=పరోగాయి.

బీ.

బీట. అగడ అపలాజ్. పడర్ గనజ్ గడాలె,
 పలాజ్=తలుపు బీటలుపడినది.

బీడు. అరజ్జుమ్ జన్నోజ్. గరూపా-జన్నోజ్.

బీద. బనాగి. డొలఇ-మర్.

బీర కాయ. బిరకాయా (తె.)సిరిండా-బో.

బిరచెట్టు. సిరిండా-నేబ్.

బు.

బుక్కదీసుకొ. పనేరా. పనేర్నా ముఇబా
 బ్నా. తక్కి పసెర్నెతె. ముఇబోబ్ నేతె
 ఆవు బుక్క దూర్చుకొన్నది.

బుక్కెడునీళ్లు. బో గనుమ్ డా గుమ్మె బజా=
 పుక్కెలించి ఉమ్మివేయుము.

బుగ్గ. తనూంసల్. తుసల్ తమేతె=బుగ్గబోటు
 పోడిచినాడు.

బుగ్గి. లక్కి. లకిజన్. పుగొ.

బుగ్గిబూడిదె పూసుకొని, జుత్తు విరబోసికొన్న
 వాడు. త్తర్ గోమర్. పుగో-మర్.

బుజము. కపడా.

బుట్ట. తోడోర్. పల్లలె (కా. స) (తె. పల్లి
 క?). పెన్దగంప. తుడుర్=తోమ్మిది కుంచ
 ములుపట్టేది. డంకడా=పది కుంచములు
 పట్టేది. లంబిడి=15 కు చములు పట్టేది.
 సుండ్రు (కా=) గంప. కొలళబుట్టలు:—

- 1 సొల్లా (సొడెడు పట్టేది)
- 2 సుండ్రు ఇ (తూమెడు ,,)
- 3 లిఇడ్ (ముత్తుము ,,)
- 4 ఒయేర్ (అయిదు తూములు ,,)
- 5 తొంపిడిజ్ (ఏడు కుంచములు ,,)
- 6 తొడొ (ఎనిమిది ,, ,,)
- 7 డంకడ (పది ,, ,,)
- 8 మానెతో (పండ్రెండు ,, ,,)
- 9 తిగ్గల్ (పుట్టెడు ,, ,,)
- 10 కొక్కోర్ (మూడు పుట్టు ,,)
- 11 మొరొఇ (పది ,, ,,)
- 12 గాడె (పదిహేను ,, ,,)

- 13 డొల్లి (మూడుపుట్లు పట్టేది.)
- 14 ఎన్ సోబ్ (పిల్లలు ఆడుకొనేచిన్నది.)
- 15 సంగోడా (డాగర).
- 16 అడెఇ జాంతాండ్ర ఎండవేసేది)
- 17 తఇంకేల్=తిట్ట. పూజకు వస్తువులుంచు కొనేది.
- 18 ఉరజ్ పేల్=వెదురుపెట్టె. బుడదవతర్పురాలు. బరొ. బుడమకాయ. సుడామొఇ (పెద్ద బుడమ) మొఇడా (చిన్న బుడమ) బడాసర్ (అడ్డబుడమ). మనమొఇ (తియ్యబుడమ). బుడవి. పొత్తోల్. బుడ్డ. అరె. అరెకడే. బుద్ధి. బుడ్డి. (తె). బుధవారము. బుడారా. బురద. జొబ్బ. డడా-సోల్. సోల్. డా. బుట్ట. బోబ్. బులుసుచెట్టు. తొత్తోడిసేబ్. బువ్వు. బాబా. (ముద్దు-మాట). బుసకొట్టు. బుస్సుమను. పసుఇలోగె. మండ్రా బండ్రాబ్బాఅమ్మెలె పసుఇలోగె డేతె= మనుష్యుడు కోపముచేతను బుస్సుమంటు న్నాడు. జాడన్ పసుఇగామ్మే=పాము బుసకొట్టుతున్నది. పసుఇగామ్మె జీమానే తె=బుసకొట్ట నిద్రపోయినాడు.

బూ.

- బూచివాడు. బనతోజ్ మర్.
- బూజు. బుబు. అర్గాల్ బుబూలె=చల్లి అన్నము బూజు ఎక్కినది.
- బూడిదె. కుమ. కుమాబన్. గయ్మె=బూడిదె అయినది మోడో గనయమ్ డేలె.
- బూడిదెరంగు. జబజ్; పుర్సాల్.
- బూతు. ఎరె-బెర్.
- బూతుపిల్లి. జల్ సూల్.
- బూరుగచెట్టు. బుర్జానేబ్. కుకుఇనేబ్.

బె.

- బెంగ. బింబీరా(తె). పసి బింబీరాలె.
- బెండ. బెండ (తె).
- బెండు. ఒప్పెంగా.
- బెంబేరుగ. బెంబెమ్మె. (సిత్తె).
- బెత్తము. రేరె.
- బెదిరించు. 1. ముర్రాఆ. తజ్జింజి ముర్రా లేజి=పశువులు బెదిరినవి. 2. ఉజా. తజ్జింజి మండ్రాంజి ఉజ్జెజి=పశువులూ మనుషులూ బెదిరినారు. 3. తిమ్మరె=బెదిరినది. 4 ముర్కాలె. 5. ఒబ్బొముజ్ లె. తుళుక్కు మని బెదిరినాడు.
- బెరడు. కుర్రజ్
- బెల్లము. బెల్లమన్. (తె).
- బెస్త. అయో-మర్

బే.

- బేడ. తుర్-లేబు
- బేరము. జాతి. జనాతి సతీయే తె=వస్తువు బేరముచేసినాడు.

బై.

- బైట. సందాన్. పడ్డాబాన్
- బైటకుపోవు. 1. డు జ్నానా. 2. డుజ్ రక్కా

బొ.

- బొంకు. తల్లు.
- బొంగుగొంతుక. బడూజ్ బడేజ్-తో.
- బొంగువెదురు. కమారన్. అరిక్కా-ఉరజ్.
- బొంత. బొంతా-సీజ్ (కా).
- బొంది. అడోజన్.
- బొక్క. 1 పతు 2. పుతర్.
- బొక్కినోటివాడు. కార్వెతో; కొర్వెజ్జీ-మర్; రొడజ్-జీ-మర్, మాడా-జీ-మర్.
- బొక్కు. రుమానా. (తినుమని కోపముతో అనుట). సేబూన్ అపాజాఇ, రుమాతెజ్ = డబ్బుతేవు, బొక్కుతావు.
- బొచ్చు. ఉప్పర్.
- బొజ్జ. కింబోజ్.

బాటనవేలు. అబాబ్-జేజ్ (కాలిబాటనవేలు)

అబాబ్-సీ (చేతిబాటనవేలు).

బొట్టు. 1. తుత్తు. 2. ఒబారా (మొగము బుగ్గలు, గడ్డము మీద పెట్టుకొనేది). 3.

జతడ-డా-(తర్పణము మొ||) కిందపడ్డచి నును. ఒబారా తింకొనినేతె=బొట్టు పెట్టు

కొన్నది. 4. జరి(నీరు, కల్లు మొ|| వాటిది)

బొడ్డచెట్టు. లుఆ-సేబ్. లుఆ-గుర్. బొడ్డపండు

బొడ్డు. పూడి. బొడ్డి(తె.)

బొత్త 1. పతు. 2. పుతార్.

బొత్తిగా అమిడ్డవ్ అండజె: బొత్తిగా వినడు బొదెంటము. బరేడఆబ్.

బొద్దు. జిజి.

బొప్పి. పొత్తోల్.

బొమ్మ. కుండాఇ, కొండాఇ. ఇడి-సిజ్ (చిత్రిం చిన దేవతలు.)

బొట్ట. పుతర్. అనెబన్ పుతారె=చెట్టు బొ ర్రవిడిచినది.

బొరిగ. బురు. బొరా. (గు).

బొల్లిసిత్తర్. సత్తర్. (కా.స) తర్పూర్ బొల్లివాడు=తర్పూ-మర్.

బో.

బోడి. గిజిజ్.

బోధపడు. 1. బయ్యె డమ్నా. ఖాన్ అపు క్షాయేనే-అబెర్నా బయ్యెడమ్నె తె=నేను చెప్పినమాటకు బోధపడ్డాడు. (ఒప్పుకొన్నాడు). 2. గలమ్-ఆ. 3. మన్ససు-డెఆ.

బోధపర్చు. 1. బయ్యెఆ. అనిన్ ఏతె, బయ్యె ఆ=వాడువదుస్తున్నాడు, బోధపర్చు. 2.

2. అగ్గలమా-బక్సాలె అగ్గలమిఖ్=నాకు బాగా బోధపరుచు.

బోధపర్చుకో. గన్ లూడమ్నా. ఉంతాబెర్నాం ఇల్లాఇ గన్ లూడమ్నా=ఆమాటలన్నీ బోధ పర్చుకో. (చెవిలోమూర్చుకో.)

బోను. 1. కినన్-డా=పులిబోను. 2. డాతుల్ మీటబోను. (డా=ఒక్క+తులా దన్ను).

1. లాజర్ రెజ్=బల్లరాయి. 2. అనోజ్ జాజ్=(ఒజ్. ధా. భూ. వి. అనోజ్+ జాజ్) ఎరఉండేది. 3. తుల్కూడాజ్=ద

న్నుకర్ర 4. లాబోజ్=తెద్దు. 5. జన్నాజ్=

మీట జన్నాజ్ చివరఅనోజ్ జాజ్ చివర కలిసేచోటుకు అడోడొఇ అనిపేరు. డా తుల్ అన్ తమ్ నే తే=బోనుమూత తెరచికొని ఉన్నది. డాతుల్ అతుమ్ లె. బోను మీట పడినది అనోజ్ జాజ్-లెజన్ జెలు అక్కా లాఇ=అనోజ్ జాజ్ అనేకర్రలో మాంసము టిక్కించినాను, అనగాకట్టినాను.

బోయీలు. తంబేమర్జి.

బోరగించు. తుండ్రూడా.

బోరగిలినది. తుండ్రూనేతె.

బోర్ల పడుకొను-ఆట. బొంబమ్ తాల్ (షిల్లలఆట) పసిజన్ బొంబమ్ తాల్నే తె=పిల్లడు బోర్లా పడ్డాడు.

బోర్లపడు. బొంబమ్ తాల్నా. మండ్రాంజి బొం బమ్ తాల్లెంజి=మనుష్యులు బోర్లపడు తున్నారు.

బోర్లతోసిజేయు. అబ్బొంబమ్ తాలా.

బోర్లించు. 1. తుండ్రూడా (రూ.) తుండ్రూబ్

2. తికడా(రూ) తికిడా (దగుడువేయు) లేక మూతవేయు)

బోసినోటినాడు. కోర్చెతో-మార్. (చూ. బొక్కినోరు)

బ్ర.

బ్రతికించు. అమ్మైజా.

బ్రతిమాలు. ఒయా. అనిన్ ఒయెలె జాజా ఇ- క్షాఇ=వానిని బ్రతిమాలి ఆప్పు తెచ్చినాను.

బ్రతుకు. మెజా. మరేజా,

బ్రమ. అపాడె (కా స.) మార్ మడె.

లక్యారిపడె అపాడెలమ్ = నీవులక్యారు కాబోలునని బ్రమపడ్డాను.

బ్రహ్మచారి. కిడా-మర్.

బ్రాహ్మణుడు. బంబడా.

భ.

భయమువేస్తున్నది (నాకు). బతోజ్ తిఖ్. అబ తోజ్ ఇఖ్=నాకు భయములేదు.

భయము. బంతోజన్. బతోజ్. ఆపు రాడా రువరువ్ గాల్లె డకు, బంతోజన్-ఆసన్ =వాడిగుండె కొట్టుకొంటున్నది, భయము చేత.

భరణిక. సిరోంతినేబన్. సిరుర్తి-నేబన్ (రూ).
 భరద్వాజపతీ. జేతజ్జే-డాగా-తి.
 భార్యా. డుక్రీ. ఇన్ సెలా. కులమ్-బొఇ.
 భూమి. లబొ. పల్లము=సరొబా. మెట్టు=గుడ్డజ్జే

మ.

మంగచెట్టు. పతోసనేబ్.
 మంగలము. గరఇగాఇ-పడ్ (గాఇ. ధా. గరఇ)
 మంగలవాడు కనుజ్జే-మర్.
 మంగళ వారము. మంగ్గారా.
 మంచము. సండి.

మంచి. బజ్సా. అంబెనె లంగా.
 మంచివాసన (సువాసన). సరుమ్. లంగుమ్.
 మంచినీళ్ల సముద్రము. జనీడా.
 మంచు. కనీడా. మొడా (పొగమంచు) సిన్నా.
 మొమ్మోరీ, మొరెతె=కావలికమ్మినది.
 మంచె. రంతాల్.

మంజరపుచెట్టు. రొరొనేబ్.
 మంట. 1. అలాజ్జే-తో. అజల్ బొంతూలె డిం
 డిమ్ గామ్ ఆలాజ్జేతోడన్ ఉయ్యార్తె=
 కర్రలుకాలి చిటపటమని అగ్గిమంట మీదికి
 లేచినది 2. ఉండ్రాన్. డోజ్జే-ఇన్
 ఉండ్రాన్ 3. సతీసబోఇ డేతె=నాబిళ్లు
 మండుతున్నది. 4 ఇమజ్జా. (మంట
 చేయు) తొగి-ఇమజ్జా. అగ్గిమంటచేయు.
 3 గ నేమ్-గేమన్. చిన్నమంట.

మంటపము. సద్రు.
 మంటిపెల్ల. కుప్ప. డఇ-లూ.
 మండ. కిండోజ్జేనీ. కడుఆ-నీ.
 మండగబ్బ. తొంకుమె.
 మండిగ. మండీ, మండోరా.
 మండినది. సిరజ్జే. సిరజ్జా=రాజుట, జాంశూలె.
 (కాలినది) ఇమజ్జే=మండినది.
 మంత్రము. మంత్రమ్
 మంత్ర. మంత్రమరన్.
 మంద. 1 మండ. (తె.) 2 బీడి-బీడా-మేడంజి=
 కలమంద. బీడా - తాజంజి=ఆవులమంద
 3 కొత్తా. చుట్టూకంచగల ఆవరణ.
 మందముగ. జల్లాలె.

మందలించు. 1. బయ్యోఆ (ఓదార్పు) 2.
 ఆప్పజ్జా.
 మందు. రేగమ్. సుర్తమ్.
 మందులమారిచ్చెట్టు. కోతమ్ నేబ్. (పూజపాట
 లలోమాట.)
 మకమక. మలాజ్జేమలాజ్జే మలి మలాజ్జే-మ
 లాజ్జే డేతె=దీపము మకమకలండుతున్నది.
 మకిలి. అడీల్.
 మక్కువ. సిన్నా. సాల్తడ్.
 మగ. ఒజ్జేర్.
 మగడు. 1 తనోజ్జేబా. 2 ఒజ్జేర్, 3 మండ్రా,
 4 తలఇబు. (ముసలివాడు.)
 మగనాలి. తనోజ్జేబాసెలా.
 మగ్గము. లనాఇ. (లఇ. ధా).
 మచ్చ. 1 గగడన్ 2. గగ్గర్. 3 బలొస్సోజ్జే
 (పుండుమచ్చ).
 మచ్చిక. ఉక్కా. అబ్ ఉక్కాఆ. మచ్చిక
 చేసికో.
 మచ్చు ఏలాగు ఉంటుందో మాస్తాను కొంచెము
 ఇయ్యి=ఏం లెగా మ్లెడకు డో గిత్తాఇజ్జితిఇ.
 ఆనమ్మక్.
 మజ్జిగ. గోదోడా(కా.)
 మట్టి. లాబొ.
 మట్టింపు 1. ఆజ్జోఇ. (ధాన్యము మొ||
 ముట్టింపుటగు||) తజ్జీన్ గల్లె సరో అజ్జోఇ
 ఆ=పశువులను లంకెపెట్టి ధాన్యము మట్టిం
 చు. 2. అజ్జోఇడాఆ (మనుష్యులు మొ||
 వారిగు||) తంజ్జీబాతె మండ్రాన్ లకి
 యా అజ్జోఇడాయె తె=లక్కియాడు పశువు
 లచేత మనుష్యుని మట్టించినాడు.
 మట్టు. 1. ఇ(ధా) తజ్జీయోల్ ఇయె తె=
 ఎంగిలాను మట్టినాడు. తజ్జీ ఇఇజ్జే=ఆవు
 నన్ను కుమ్మినది. ఇన్ అఇలాఇ=నేను కుమ్మ
 లేదు 2 అనీపాల్ (ఉట్టిమట్టు) అనజ్జో
 అనీపాల్ తజ్జే=ఉట్టిమట్టు తెగినవి.
 మట్టెలు. ముడ్డి-జేజ్జే.
 మడచు. రబా. ఓలా రబా. ఆకుమడుచు.
 మడత. రనప్.
 మడతపెట్టు. రబా.
 మడమ. అన్ దోదొక్కాజేజ్ 2.డనుకుల్లిజేజ్.
 మడి. 1 సరోబా

మడుగు. తడా (చెరువు), లాఓజ్ (గొయ్యి).
 మడుచు. రబా.
 మడ్డి. కులూఇ కులూఇమె కులూఇసాల్.
 మణిబంధము. కడుసీ. కడ్డుసి.
 మతి. బుడ్డి. అన్ ఒగండి. అగలమ్. మరన్ ఆ.
 మత్తు. తడాఇ.
 మదము. కరీ.
 మదురు. కింతాలా.
 మద్దిచెట్టు. అర్తన.
 మద్దెల. కడిక్.
 మధ్య. తరండి.
 మధ్యవర్తి. 1. లగ్గామార్ (జేరము, అప్పమొలి వ్యవహారములలో) 2. సఇసఇలఇ. మర్ (చెబ్బలాట ఆపువాడు).
 మధ్యాహ్నము. తెక్-బావ్-ఒయోజ్. గరీ గాఇ.
 మనుము. 1. ఎల్లెన్. 2. మొల్లెన్ (కా.స) కుడ
 జైన్ అఇబా=మనమందరమూ వెరదాము.
 3. అల్లెన్.
 మనస్సు. మనసు మన్నఇసు.
 మనవి. జరీజ్. మనివిచెస్తాసు=జీజ్ తేనాఇ.
 మనుషుడు. మండ్ర. సమాసమండు. 'మార్,'
 'మర్' అవుతుంది. లంగా-మర్.
 మనుగడ. మరేజా. మండ్రేజ్.
 మనుము. 1. ఒకాదానా. 2. మజ్నా. 3.
 మరిఒకడితో మనుముపోవు. ఏరేర్ గం
 డమ్నా.
 మన్నన. సిన్నా.
 మన్నించు. సిన్నాఆ. సిన్నీఆ.
 మన్ను. (క్రి) 1. దీజన్. డజిజ్ డినా కనిసిండ్రీ
 డీజ్= ? ఎన్నిదినములు బట్ట మన్నుతుంది.
 2. లాబా. సోర్. సోలన్. గత్తమ్సోల్.
 మప్పు. ఇజా. అనిన్ తజ్జీజన్ ఒర్రో అఇజె=
 వీడు ఎద్దుకు దుక్కిమప్పలేదు. కెంకెనన్
 అఇజా పాట మప్పు. బారాఇజ్జెనాఇ=
 పనినేర్చుకొన్నాను.
 మబ్బు. తురుబ్-తిరుబ్. తురుబై.
 మలినము. అడీవ్.
 మరక కిడా. కనిడ్. సిండ్రీ ఆకినిడ్-గత్రె=
 ఒట్టుకు మరకలు త?లినవి. కిడాజెతె=
 మరకలైనది కిత్రె, మరకలవుతుంది.
 మరుగుజ్జు-పేకల్.

మరదలు ఎరెర్-బొఇ.
 మరది ఎరెర్ సిజ్ (చిన్నమరది). ఎరెసిజ్
 కుఇార్ బజ్ (భార్య తమ్ముడు).
 మరల. బనేర్. బార్. బారా, తికి బాబాకి,
 ఒకి, మినన్
 మరలించు. పియ్యూరా. తజ్జీన్ పియ్యూరా.
 మరలు పియ్యూర్నా.
 మరి. ఒకి. బార్ ఒకి. మినన్ ఒనెర్ బార్. తికి
 మరుగు. క్రి. 1 ఉక్కాడేఆ. 2 (నీరు మొ.)
 డా'సో'రె.
 మరుగుపరుచుట. సాల
 మరుచు కరెడ. కరెడానా. కరెడాగోజ్
 అమ్=మరవకు.
 మరునాడు. అన్ బియో.
 మర్రిచెట్టు. తబిర్. తబర్. తిర్లై=మర్రిడొడ.
 మర్దించు. (నూనెతో) గొసోఆ. గోసాడా.
 మలక. మండోరా
 మలము అసోజ్
 మలుగు. కుంబిడిసామ్డియా (కటియొక్క కీలు.)
 మశూచికము రుగాబోఇ.
 మసి. అసాఇ.
 మసిబొగ్గు. అసా-జన్.
 మా.
 మా. ఎల్లెన్నా. అల్లెన్నా, మొల్లెని (కా.స.)
 వాది. మొల్లెన్ ఆతె (కా స.). ఎల్లెన్నా తె.
 అల్లెన్నా తె.
 మాంసము 1. జేలు. 2. సిసిడక్. (పిల్లల ముద్దు
 మాట.)
 మాగుట. లతోజ. అగూరన్ లతోబాఇలె=ప
 త్లు మాగినవి
 మాట. 1. బెర్నా. జేర్ (సమాసమండు). 2.
 గరమ్ గామ్. ఏతా గరమ్ గామ్=ఏమన్న
 మాట.
 మాటలాడు. బెరా. రఇన, [చెబె] రజా [రఇ]
 మాటమణుగుట. 1. రిజ్ రిజ్. 2. జల్ జల్ -
 రిజ్-రిజ్ లో తె=నిశ్చబ్దము గా.
 మాడినది. జగాలె. గయాలె.
 మాడ్చు. యగాఆ. జగాఆ. గయాఆ.
 మానతివ్వ. దెప్పాడి.

మ. 1. అమజ్ నెడా. కంబారి అమజ్
 2. అస్సెడా నెడా. కంబారిని మాన్పించు.
 3. అస్సెరా అ
 అస్సెరా=నొప్పి మాన్పించు.

1. అరా (దూలము.) క్రి. 2. నెడా అ
 కారి నెడా నె తె=కంబారి మానుకొన్నా
 (తి) బజ్నా డెఆ.

1. ఒరుబ్బెడన్ (సంజ.) 2. ఒ
 ర్ (రయి). 3. అడిలె (మురికి) క్రి.
 4. నెడా. (పోగొట్టు).

మజ్జార్ (భార్యతండ్రి). మామ (పేన
 ౦).

ఉడా. ఉల్ (సమాసమందు). సు
 జిల్.

5. రుగు. అంబులి (ఓ).

మాయ (తె). అపణ్ణా
 నాడు. పేర్నే తె.

6. అడిలె.

7. తూరు (తె.) 2. తజ్జోర్. బారె.

8. మార్లు. ఏరె. ముమ్మారు. యాగి త
 =మూదు మార్లు.

పాదోలె.

జంజాడా. డోబమ్ జంజాడామ్=
 చము మారిపోయినది. అజ్జోలలా.

9. చము. బనార్ తలఇబూసీజ్. గండ
 ఇసీజ్. ఉంతా సెలో డోజ్. తప సేతె.

తుల్పల్.

10. డు. 1. బారేతె. 2. పణ్ణాలేతె

11. డరమ్మన్న జండ్రమ్ పణ్ణాలేతె=
 వ విత్తనములు మార్చినాడు.

12. నాడా.

13. సస్సెడి. (చచ్చడి (తె)).

రాబ్.

అజ్జోఇ. (చూ నెల)

14. డోల్. అడిల్ సీజ్=మాసిన బట్ట.

మి.

15. మెఆ. మెగాఇ=చంద్రగ్రహ

16. అజ్జరె (భూ. ప్ర.) జండ్రూమ
 జ్జరె. 2. పల్లె, అయమ్-పల్లె; 3.

రజల్లె. గండ్రూ- ఉల్ రజల్లె; ఉడా అ
 జ్జె=చూమిడిపంట మించినది. మరి వార
 కవు. 4. అ-ఇర్తె. అఇర్తె ప్ట్టెర్తె ను
 కూ బజ్నాలె కెర్తె, అఇర్తె.

మిండడు. జంజూడిమర్.

మిక్కిలి (చూ. ఎక్కువ.) ఆఇండమ్, బొఇ
 బొఇ, ఆలా, మిడ్డ, బొగరు.

మిగత. లగ్గు, లగ్గో. లనగ్గో.

మిగులుట. లగ్గు.

మిగిల్చుకో. లగ్గోనా.

మిట్ట. 1. అసో (చేపవిశేషము). 2. గడ్డజ్జో
 (మెరక) 3. లంకా-లాబా.

మిడిసిపాటు. కింతజ్జో.

మిడుత. పప్పర్.

మిణుగురులు. జలిమి. జలిమిలిబో. ఉమర్ర
 తో.

మిటి. కంతు. కనంతు.

మిత్తుడు. గడి. అనగడి లేజి=నేస్తము కట్టు
 తొన్నాడు.

మిద్దె. 1. పంతా. 2. డుల్బామాల్ (కా). పిం
 తా సీజ్=మిద్దెలెలు.

మినుములు. మును.

మిన్న. అంబెన్.

మిరపకాయ. మరీస. రజా=మీ. సీమ మిరప
 కాయ.

మిరిమిట్లు. బరీజ్ బరాజ్. జయోజ్ గిల్లాలెన్
 డోన్ బరీజ్ బరాజ్ తిజ్=సూర్యుణ్ణి చూ

17. నాసు (కళ్లు) మిరిమిట్లు అగుతున్నవి.
 మీ.

మీ. అంబెన్. సీజ్-జన్. మీయిల్లు.

మీగడ. లల్లార్.

మీగాలు. కిండ్జో-జ్జో.

మీజెయ్యి. కిండ్జో-సీ.

మీట. జన్నాజ్.

మీటు. సీమా=చిన్న (తె). పర్జోజా.

మీద. లంకాన్.

మీదట. పూర్బా. 1. నమా మిన్న
 ఎజ్జా, మిన్నుమేతె ఎజ్జా, ఒన్నమేతె ఎజ్జా,
 పూర్బాతె ఇయాఇ=కుయేడు, విచ్చేడు
 ఏడు, మీదటికిలేడు, ఆమీదనురా.

విడిది. తీసి. వంతిక్కొచ్చి. ఉయ్యార్, సిక్కొచ్చి. తెలిసిచ్చె.
 విడుకట్టు. 1. గరినా జుండార్ పడజ్జో గరినా = చేతికుండను తిన్నగా ఉంచుకో ఘోనంపా గరినేతె = దేవుడి పుండ కట్టినాడు. మీరు. అంబెన్.
 మీరెను. అక్కరె. మాటవీరనియ్యకు. మీసము. సింగ.

ము.

ముంగాలు. తనోకోజ్జో.
 ముంగి. 1 కుంపెడెబ్ 2. కింపెడె. 3. జాన్ సుర్.
 ముంచు. 1. తబుడా. 2. డడానా (తడుపు) 3. లుకొ = నానపేయి.
 ముంజూరు గంజ్రియోల్.
 ముండ. జుఆర్ గొచ్చి. జుఆర్ మర్ = వెండ్లాము చిచ్చినవాడు.
 ముంత. ముంత. (తె.)
 ముంచట. అమజ్జో. తెమజ్జో.
 ముందుగా ఆమజ్జో. తెమజ్జో.
 ముకుళించు. 1. కొక్కోబా. తర్నా కొక్కోజ్జో; లేక, కొక్కోబ్-తార్తె = పువ్వు ముకుళించు చినది. కొక్కోబ్ నీలె = చేతులు ముకుళించెను. 2. సంకొఇట్టె = ఆకులు ముడుచు కొన్నవి సంకొఇత్తార్తె
 ముక్క. తనుబ్. పయ్యాజ్జో (గుస్తుడికాయ మొగ్గి).
 ముక్కిడి కొక్కోమూ లన్నూ (పురుష); లన్ను (స్త్రీ) పాపామూ. పిత్తామూ.
 ముక్క. మూ.
 ముక్కకమ్మి. జిఇతా-మూ. కడుడి = చెరమ కట్టులు.
 ముక్కుముక్తి. పప్పామూ.
 ముక్కుచెరమలు. మూనా.
 ముక్కుమాలము. బజ్జో నోర్-మూ.
 ముక్కురంగ్రములు. పతూ-మూ.
 ముఖము. ముక. (తె) ముంకా.
 ముఖ్యుడు. ముడామర్.
 ముఖ్యము. ముడా.
 ముగించు. సుఆ. బారా నూల్లె = పని ముగిసెను.

ముగియుట. సను. నూలె; ఒనుజ్జో; గడొజ్జో; అఘిల్లె. తకొల్లె. గుడిల్లె. రేజ్జె.
 ముగ్గవేయు. లిగ్గమా. రూ. లగమా. ఉడాగురన్ లిగ్గమై = మామిడిపళ్లు ముగ్గినవి. కింతె లిగ్గమా ఇ = అరటికాయలు ముగ్గవేసినాను. లిగ్గమై = ముగ్గినవి. అలిగ్గమాఇ = ముగ్గవేయించినాను. ముగ్గుట. లనిగ్గమ్. లనగ్గమ్.
 ముచ్చట. ఇడకాబెర్నా. బెర్నాతెంజి-రఇడా తెంజి.
 ముచ్చిలిగుంట. అనోడోంగా; గొల్లి.
 ముట్టడివేయు. యర్ యర్ డకొనా.
 ముట్టి. (చూ. ముట్టె)
 ముట్టించు. ఒసేమా (చుట్ట.) అజాబా.
 ముట్టు. 1. ఎర్ని 2. ని ఘోల్ తి. ఎర్ని డేలేడో డీక్కొచ్చె తె = ముట్ట గుటుచేతను బట్టలు ఉతుకుకొన్నది. 4. ఉంతా సెలూ అగజ్జో నె.
 ముట్టు. 1. ఉబా. 2. జబా. 3. ఘాజా.
 ముట్టె. 1. జిజి (మోపు) 2. అమూ (మూతి.) ముడత. యుయూ; యె యె. అనిన్నా డోజ్జో యుయూ యెయెలె.
 ముడి. 1. తోబాడన్. 2. తనజ్జోసు.
 ముడికట్టు. 1. తమ్సుఆ. తజ్జోసుఆ (కా). లు ఆడన్ తజ్జోసుఆ = తాదు ముడిబెట్టు. 2. రె ఇనా. ముడా ఉః రెఇనేతె = జుత్తు ముడి వేకొనెను.
 ముడుకు. గడజెజ్జో.
 ముడుచుకొని పడుకుంటాను. రెఇలెడినూ తె నాఇ.
 ముడుచుకొను. (నగలు) రెఇనా.
 ముడ్డి. దుజ్జో సాజ్జో. (కద్ద).
 ముతక. జికోప్. జికోప్ నీజ్జో = ముతక బట్టు. జి కోప్-డోర్ = ముతక నూలు.
 ముత్తవత్తి. బనార్ యోయో.
 ముత్తాత. బనార్ జొజొ.
 ముదలకంచు. ఒడోలా.
 మునురు. జడజా. జనడన్ జడజె.
 ముద్దచేయు. కొక్కొమా. గనురె, సిండ్రికొ కొక్కొమై ఇమ = వానకరుస్తున్నది. (బట్టత డుస్తుంది.) ముద్దచేసి పట్టుకో. లాబాకొ కొక్కొమై తియా = మన్ను ముద్దచేసి యిమ్ము. ముద్ద. కనిమ్. కొక్కొమ్.

ముద్దు. తెడ్డా. కుర్కుర్ తమ్మ. (గు).
 ముద్దుబిడ్డ రొక్కా-టన్.
 ముద్ర. తజ్జా.
 మునగచెట్టు. మూరి. మూరిజనేబ్.
 మునికోల. 1. సుజర్ డాజ్ (ములుకోల) 2.
 అజ్జోఇడాజ్ = (కొరడ).
 మునపటి 1. పూర్బా. 2. అమజ్.
 మునుపు. అమజ్. పూర్బాన్.
 మునుగు. బుబ్బా బుబ్బా లె = మునిగినాడు.
 ముప్పది. బోక్కాడిగల్లి.
 ముప్పు. ఎర్సి. సనెడె. డోసా.
 ముమ్మారు. ఏ రె. యాగితబోర్.
 మురికి. 1. ఆడిల్ 2 గల్లోఆజ్ = మురికి కుండ.
 మరీ గామ్, మరీతజ్. నాబళ్ళు మురికిలేకుండా
 ఉన్నది = మరీడోజ్ లిజ్.
 మురిసిండిచెట్టు. జెంజేతి నేబ్.
 మురుగులు. కడ్డు.
 మురుగుట. ఉడోర్. (మేకల మొ|| వాసన)
 సనోబ్. అబా సోబ్ తే.
 ములగచెట్టు మురిగ్గా - నేబ్.
 ములుకోలుకట్ట. సుజర్ డాజ్. ఎబ్బాడాజ్
 ముల్లు. ఎబ్బా.
 ముల్లుగోరింటచెట్టు. తమ్డేస నేబ్.
 మువ్వలు. పింపీజన్.
 ముసలి. తలఇబ(పురుషుడు) డుక్రీబోఇ. (స్త్రీ)
 ముసిడిచెట్టు. ముసిడి నేబ్ (తే). కారా నేబ్.
 (కా. స.)
 ముసుగు. ఇంకుబ్.
 ముసురు. లమ్తిజ్. ముసురుట. కినిమ్ అనా
 జన్ కిమ్లెజి. ముండ్రాకిమ్లెజి = ఈగలు ముసిరిన
 వి. మనుష్యులు గుంపుగూడినారు.
 ముష్టి. గగ్గర్, (రూ) గుగ్గర్. గగ్గర్ గుగ్గర్
 తేరేడా = ముష్టి యెత్తుకో.
 మూ.
 మూకవాడు. మూగిమర్ (తే).
 మూగు. 1. కిమా. (రూ) కుమా. జీనా. తండ్రోజా.
 మూచూడు. ఇంక. ఇంకాలె జిమ్లెబెన్ ఇసమ్
 అడకు - మూచూచి తింటే విషముఉండదు.
 ఇంకాలె. వాసనచూస్తాడు.

మూజినకచెట్టు. కుతమ్డా.
 మూట. గిడా (గు) గిడా. రొగొ గిడా లె =
 కందులు మూటకట్టెను (జిక్కుల్లె, జిడోజ్లె,
 మొ|| ఎత్తికోవడములో భేదములు).
 మూడిక. తుంతి.
 మూడు. యాగి.
 మూత. 1. శనికిల్. 2. డనాలన్. 3. రనుబ్.
 మూతవేయు 1. డబా (కిన్నముకప్పు) 2.
 రుబా. కితకీడా. 4 డాలా.
 మూతి. మూ. (జంతవుకు) తో.
 మూపు. కపడా.
 మూయు. 1. రుబా. 2. ఈజ్నా. ఇకొర్నా.
 సనజన్ ఇకొర్నా = తలుపు మూయుము.
 3. పిమ్మడా (కన్నముము) 4. ఈజ్నా.
 మూర. సంతి.
 మూర్లుడు. ఉంపామర్. పోక్లామర్.
 మూర్లెవత. కిన్నీ సోనుజ్.
 మూల. నేజన్. (అ) డుంకి.
 మూలము } అబడన్.
 మూలిక }
 మూలంటా. కిన్నెబ్. కిన్నెబ్ గడా = మొద
 లంటా కోయుము.
 మూలుగు. తర్బా-నా. (నిద్రలో) తోగొనా.
 మూసికో. రుమ్మా. యుంకుమ్మా; యుమ్మా.
 తోనమ్రుమ్మా. అకుప్ తమ్మా నోరు
 మూసికో.
 మృ.
 మృగము. జనొంతర్. జంతుఆ.
 మృదువు. లబాడి (గు) లబాడమ్. లమాడమ్.
 మె.
 మెండ. ముర్కుండిడి. ముకుర్ మె. (అడగొత్తె)
 మెక్క. రుమానా. (కోపముతో తినుమ సేఅర్థ
 ములో).
 మెచ్చు. సెజ్నా. బారా-జ్నాన్ సెజ్నె తె = నా
 పనికి మెచ్చుకొన్నాడు.
 మెటిక. సిన్నేనా. రజ్జో. రత్తొ.
 మెట్ట. బరొ. అనాడి.
 మెట్లు - 2 గనూల్ డాఇ. అనడి. అన్నాడి
 (కా. స.)

మెడ. సంక.

మెడ్డివెసినారు. తిస్సాలేజి. మెడ్డియాలెంజి
(కా) ఇజ్ బరిజ్ తే - ఎదురుజవాబు చెప్పి
నాడు.

మెతక. జిగ్-రూ. జిగ్.

మెత్తని. లబాడి. లమాడమ్ (మెత్తగ.)

మెత్తబతుట (మన్ను) లూజ్ (ఘా. ప్ర). లాబా
లూజ్ = మన్ను నాచినది, మెత్తబడినది. లు
ఆడన్ లూజ్ = నార నాచినది.

మెత్తు. (మిడ్డె. మొ||) డుల్బడా (గోడలు
మొ||) బడా.

మెవడు. ఆతజన్.

మెదులు. ఉత్తోకా.

మెరక-పల్లము (1) లంకా-జరు, (2) తింహాజ్
మెతిఖా రి గుల్లజ్-గల్పజ్ (కా.స.)

మెరకభూమి. జిరజ్. గుడ్డాజ్ (గు).

మెరియుట. 1 కడుర్. 2 మొలాజ్. చూ.

ప్రకాశించు.

మెరిసినది. సిస్లుఇలె. మిల్లాఇలె.

మెరుగుడుపురుగు. జిలిమిలి-బో.

మెరుపు. కడుర్ గుమ్ కిల్లాఇగుమ్. మిల్లాఇ.

మొల్లాఇ (కా).

మెలి. 1. లత్తుజ్. 2. రనబ్.

మెలుకువ. లిక్నా. ఆసేజ్.

మెల్లగ. డీర్గాఇ. డీర్గాఇ.

మెల్లచూపు. సజ్-మడో.

మే

మేక. కిమ్మె. అయమ్మె = తల్లిమేక. ఓమ్మె = పిల్ల
మేక. జడోమ్మె. జడూమ్ (అడవిమేక.
మాళ్ళామేక). అలేబ్ (కొండమేక). ఒజ్
రై = మేకపోతు.

మేకు. మేకు.

మేఘము. తరుబ్. తిరుబ్. (గు).

మేట. తనమ్జామ్. తనమ్జాజ్. డెప్పా.

మేడ. డుల్బాసీజ్.

మేడి. మెడిజ్ (తె).

మేడిచెట్టు. లుఆ-సేబ్

మేఢము. 1. లి. 2. కూతి. వడ్డిజ్ తె = మేఢ
ము లేచెను. రి లఇ 4. లజన్ సామ్ =
మేఢము క్రిందినరము.

మేత. అగాబన్.

మేవరవాడు. కిండల్లాజ్.

మేనకోడలు. మొస్సెల్.

మేనత్త. ఆఉఆజ్.

మేనమామ. మామ. (తె)

మేనల్లుడు. మొస్సి.

మేను డోజన్.

మేపించు. అజ్జూమా. అజ్జూమ్-జూమా.

మేము. ఎల్లాన్. ఎలెన్. ఎల్లెని. మొల్లెని (కా.
స.)

మేయు. జూమా. జూమా.

మేర. 1. తన్నోడా (భూములు, ఇళ్లు మొ||)

2. పాడి రి. ఈడి. 4. నండి. (గ్రామములు
మొ||)

మేలు. ఇసోసమ్. బజ్ సా.

మేలుకో. లిక్నా.

మేలుకొలుపు. అలిక్నా ఆ. తర్తారా.

మై

మైకము. తడాఇ.

మైఘము. తనొఇ. (చెస్తాను) తొఇతొఇ.

మైనము. లమె.

మైలురాయి. అరెజ్.

మొ

మొండి 1. కొర్రా. కొర్రా. 2. కింతజ్. 3.
రడు.

మొండెము. ముర్డెడఇ. ముర్డె.

మొక్క. పడబ్ లె (గింజపేలినది). ఖల్లె (మొ
క్క మొలిచినది) బుడజ్జె (గింజఉబ్బినది).

మొక్కజొన్న. జొన్న జోతా. (తె).

మొక్కు. 1. లేమా. (రూ) లోమా (కా) 2.
కొబా.

మొగడు. తల్లఇబ. తనొఇబ. గమమ్. కల్లా
(చెవిటివాడు. హాస్యానికివాడుక).

మొగము. ముంకా. (తె) ముకా యేతె. మొ
గము తిప్పెను.

మొగమాటపడకు. గరోడా-డోజ్. గరోడా-
డోజ్-తె.

మొగలిపువ్వు. సోతజ్.

మొగి. మఇలె.

మొగ్గ. బొండ్డా. (విప్పచెట్టుమొగ్గ) అనీ.
 మొట్టమొదట. కిన్నెబ్.
 మొట్టకాయ. రయ్యో.
 మొట్టు. రయ్యోఆ.
 మొడ్డ 1. కూతి. 2. లి 3. లఇ లజన్
 మొత్తము. డని మొత్తమ్. రుక్కు.
 మొత్తుకో (బుర్ర) తుబొబ్బా పబ్బా (కర్రతో
 మొత్తండి.)
 మొదట. అమజన్. కిన్నెబ్.
 మొదటి. 1 పడి. పడిపర్ = మొదటి వాడు.
 2. ముడా 3. కిన్నెబ్. 4. డుఆ.
 మొదలుపెట్టు. కిన్నెబ్. మొంజె. డినా.
 మొదలుకొని. కిన్నెబ్ సిక్కి
 మొద్దుగ. గుడి. ఎన్నె తె = దారు మణిగినది.
 మొన. మజర్. గుడ్డో.
 మొనగాడు. సుడా-మర్. ముడా-మర్.
 మొన్న. మొయె.
 మొరపెట్టు. గుఆల్ నా.
 మొరడు. కుడ్డో. కొత్తల్. (కా)
 మొర్ర. గుఆరి. మెడియ.
 మొల. గిలియాజ్.
 మొలక. బుడెజ్.
 మొలతాడు. గిలియాజ్-లూ.
 మొలువు. బుడజా.
 మొవ్వు పొఇరాబ్. నీండినెబ్ పొఇరాబె
 = ఈత చెట్టు మొవ్వు పెట్టినది. పోజె తె =
 సూదిగా మొ. వ్వు లేచెను.
 మొసలి. తణాల్.

మో

మోకారింతు. తుర్కుదూనా.
 మోకాలు. మండిడి. మండిగడ. మోకాలి
 చిప్ప.
 మోకు. ఆర్తా.
 మోగు. జాకి. జాకితై. సడ్డాతై.
 మోచుట. తంబె. తనంబె.
 మోచెయ్యి మమాసీ (గు). కుమ్మి
 మోట. ఉంపా. 2. ఉనీబెర్ = మోటమాట.
 మోడు. అరీజల్-బోజ్-బనోజ్.
 మోత. తనంబె.

మోదుగచెట్టు. వడమ్ నెబ్.
 మోదు. తిడా. (చూ. బాదు).
 మోపు. 1. జిజి. 2. ముత్తయా. (తె) 2. గరె.
 ఆసు గరె తె = ఊష్ణము లానైనది.
 మోయు 1. (నెత్తిమీదను) తెజా. 2. (భుజ
 ముపైని) తంబెఆ. 3. తమ్డానా. 4. తెరే
 డా (ఒకచేతితో పేలాడు తూ). 5. (చం
 కలో) అల్లెనా 6. (వీవుమీద) తింగో
 ఆ. 7. అరచేతిలో (డోంసీయా. 8. (వీవు
 మీద బరువుగా) జిడుజా (ఇగునా).
 మోహించు 1. సార్కడా. లజా - నెలొనో
 గిల్లె సార్కల్లమ్ పా? = సాగసు కత్తెను చూ
 చి మోహించినావా? 2. మార్-మడ్.
 కిఱొరాఇ డేసాఇల్లె, మార్ మల్లిళ్ = పా
 తాళలోకము వెల్లి, మోహపడ్డాను.

య.

యజమానుడు. నీజ్జర్. గమోజ్ మర్. లాతె
 నామండ్ర.
 యనుడు. జముడు.

యా.

యాగాణి. మాడేకాలు.
 యాచకుడు. గర్గార్ మర్.
 యాత్ర జాతర. (తె.)
 యావత్తు. కుడుబ్. అల్లాఇ.
 యిప్ప-చూ. విప్ప.
 యుద్ధము. సను సనూనా. క్రి(ప్రా).
 యొని. తీఇ, తీజన్. అతీజాన్.

ర.

రంకు. జంజడి.
 రంకుమగడు. జంజడితనొబ్బ.
 రంకులాడి. జంజడి-బోఇ. రూ. జంజడి.
 బోఇ.
 రంకె. సునూనా. ఒజర్ తాజ్ సనూనా సా
 ఇతె = ఎద్దు రంకు వేస్తున్నది = (దెబ్బలాట
 వేదకుచున్నది.) 2. ఉడ్డోతై. 3. తు
 త్తూతై.

రంగరించు. గోరెయ (ఓ). మయా.
 రంగు. రజు. (తె)
 రంధ్రము. 1. (చిన్నది) పతు. 2. (పెద్దది) పుతార్.
 రంపము. గండ్రాలాజ్.
 రక్కు. గుండ్రాబా. (గుండ్రాబా. రమెజన్ గుండ్రా బిజ్జె=పిల్లినన్ను రక్కినది.
 రక్తము. మిఖామన్.
 రగులుకొను. గేమ్నా. తులబన్ గేమ్లెన్.
 రజస్సు. ఎర్సి. మిఖాంతి.
 రజస్వల. ఎర్సి-బోఇ. మిఖామి-బోఇ. మిఖామిలె ఎర్సిడెలె. అగజ్నాతె. ఈమూడు ముట్టు-అయినది అనుటకు పేళ్లు.
 రణభేది. పర్తానేబ్.
 రమ్ము. ఆఇ. ఎరాఇ. బాఇ. సనాఇ (నెంటరా).
 రవంత. ఆజీతుబ్. 2. తొతొమి(ముద్దుమాట).
 రసము. అడుబ్. (పాలు) గుర్డా (చీము), డా (నీరు), రసమన్ (ఓ.రసము).
 రక్షించు. లుఆ.

రా.

రా. బాఇ. ఆఇ. ఎరాఇ. సనాఇ. సలోజాఇ.
 రామబంధు. జమ్మాజల్. జిరాఅడజ్. తూడెజాలన్.
 రాకపోకలు. 1. అమాల్. రూ. ఇయాల్. 2. అనియజ్-యెనెజ్. 3. ఎర్నా. ఇన్నా
 రాగి. తన్బి, రాగి. (తె).
 రాజబెట్టు. 1. బగేమా. 2. తుజాలా.
 రాజు. రాజా.
 రాటు. సుండజ్. (రూ) సుండాన్. సాండాజ్. గర్జీ-సాజ్ = పంచరాటు. సనుజ్ సాజ్ = పాతినరాటు.
 రాట్నము. తొజ్డీజ్. రత్తా (కా.) (తె).
 రాడు (చూ) రాటు.
 రాణి. 1. రాజీబోఇ.
 రాత్రి. 1. ఒజల్. 2. తొగల్. మిష్టుప్, మిష్టుమ్ జామురాత్రి. బార్డుప్. తొగల్ = రెండు జాముల రాత్రి.

రాత్రింబగళ్లు. తొగల్తగ (పగలు రాత్రి. 2. తంబాతొగల్.
 రాపాడు. రిజ్ తేజా. రిత్తేజా. అనెబంజి రిజ్ తేజి = చెట్లు రాపాడుతున్నవి.
 రామఫలము. రాంపాలమ (ఓ)
 రాయభారము. అన-పుజ్. గుగూ డేజ్. కబురు. రాయి. అరెజ్.
 రాయు. 1. గోడా. గోడా బొబ్బా = పలరుద్దుకో. 2. జొడా. (పూసుకో) సజ్ సాజ్ జొన్నా = పసపురాసుకో. జొమ్మెనా = నూనె రాసుకో. జొదార్నా = నూనె లావు రాసుకో.
 రాలు. 1. వి. అరేజన్ 2. క్రి. 1. గలోఆ (బలువైనది రాలినపుడు). 2. ఉయోజా (మలకనది రాలినపుడు). 3. రుయోలె (ఆకులన్నీ రాలినవి).
 రాల్చు. రుయోనా. చెట్టు ఆకులు రాల్చుము రుయోల్తాఇ = ఆకులు రాల్చుతాను.
 రావిచెట్టు. ఓన్ జర్
 రాసి. జొడాన్ జొలె. మిఖోల్ జోడాన్ జొలె = చమురు రాసి. మిఖోలన్ జోడా యేతె = చమురు రాసెను. రాశి. రుక్కు. కనివల్.

రి.

రింగుమను (చెవులో) డడిజి.
 రిమ్మ 1. తిడాఇ (నిష)
 రీతి. గామ్. అనిన్ ఉంతెనమే తెనమ్మెలె కని నగామ్ లుమోసీజ్-లెజన్ పిత్తెజి = నీడు అది చేయుటచేత ఈలాగు చీకటియింటిలో (ఖయిదు) పెట్టుతారు కనినగామ్ ఇ నూ ఇ = ఈలాగు రా. కనినగామ్ అబెర్నా గామ్గోజ్ = ఈలాటి మాటలాడకు. 2. లొగె. అలాలా గె బావుగా.

రు.

రుచి. మనా (ధా. మఇ). లేజమ్లోలె = రుచి గా ఉన్నది.
 రుచిమాడు. మనా మాబా ఉడాగుర్ మానా మాబా = మామిడిపండు రుచి చూడు. మఇ తొఇ. రుచి చూస్తాను.

రుజువపడినావు. తడిలవ్.

రుజువు పెట్టెను. ముకమ్మిల్లె.

రుద్దు. 1. గోదా. గొదా బొబ్బా = తలరుద్దు
కొ. తక్షేతక్నా. (నోముకో, రుద్దుకో).
డోబ్బుమ్ మర్రిగ్గామ్ తక్షేతక్నా = నీ
ఒళ్లు సగ్గలముగా రుద్దుకో.

రుబ్బు. 1 గోదా. మునుఅపప్పు లూజ్లె; ఓ
నగ్ లెజన్ నెల్లె, ఓనర్ బాతె గొదా = మిన
ప్పప్పు నానినది; రోటిలో వేసి పాత్రము
తో రుబ్బు. తనుకాల్. గొదా = పచ్చడి
రుబ్బు.

రుబ్బుసా త్తరము. ఓనర్.

రుబ్బుకోలు. ఓనర్ గో (ఓనల్ + గోదా.)

రువ్వు. ఆర్ జొఇ.

రువ్వులు అనజ్జోతిడ్. ఆరెజన్ ఆన్ తిగ్గోజ్జో = రా
ళ్లు రువ్వుకు. ఆరెజన్ ఆన్ తిల్లెండేన్ తిత్తా
ఇ = రాళ్లు రువ్వుతె కొట్టుతాను.

రూ.

రూధి. జడి.

రూవాయి. రుప్పా. తంకమన్. పప్పాల్,
పాల్పాల్ అగ్గరూపాయి పప్పాల్లూ ఓజ్జో.
పావల. తుర్రెబు. బేడ. లేబు. డబ్బు.
రూపు. డోజ్జోన్.

రె.

రెండు. బాగు. బ్రరి. బారె(కా). (రెండు
మార్లు). బాగు తూర్ = రెండు మార్లు. సమా
సమండు బారే. బర్తా = రెండు రోజులు.

రెక్క కప్పా.

రెట్ట. ఆసోజ్జో. ఆసర్ ఆ సోజ్జో = ఎండురెట్ట. ఆ
మెజ్జో సోజ్జో = పచ్చిరెట్ట. ఆసోమీ = పల్పని
కోడిరెట్ట. ఆసోజ్జోప్ = కోడి రెట్ట.

రెప్ప. 1. ఉడ్డెర్ మడ్. 2. ఉసాల్ మడ్. ఉడ్డెర్
మడ్ = కనుబొమను. ఉప్పర్ మమడ్ = రెప్ప
వెండ్రుకలు. బొప్పు వెండ్రుకలున్న అగు
ను. ససోమల్లె = రెప్పవత్తి.

రెప్పపాటు. పిమ్మడ్. ఎర్పిమ్మల్ల బె = కన్ను
మూయకుండా. రెప్ప వేయకుండా.

రెమ్మ. 1 కందారన్. 2. కోవ (మట్ట) ఒండె
కోవ = ఈత మట్ట. కంబా కోవ = తాటి
మట్ట. సల్పం కోవ = సాలప మట్ట.

రెయ్యలు ఆయో.

రెల్ల = బారా

రెల్లు. తమూఇ.

రే.

రేకు. ఓల్. ఓలా.

రేగడి జాజ్జో జాజ్జోలో = రేగడిభూమి.

రేగుచెట్టు. మూరిసేబో.

రేచుకుక్క. ఒల్లాసో. కిండ్రజ్జోసో. కిత్తుజ్జోసో.

రేతస్సు డా. జమ్మెల్.

రేపకడ. తగల్దా. కన్నీమటలకా. (చూ. నూ
ర్యుడు.)

రేపు. బియో.

రేపుము. తుత్తూడా. అంబసు తుత్తూడేతె =
పుండు రేపినాడు. అనిన్ తుత్తూగోజ్జో =
వాణ్ణి రేపకు. బోర్ డజ్జో తుత్తూగోజ్జో =
తేనెటీగలను రేపకు.

రేపటిమూలగొండి. జనగతర్.

రేపటిమునగ. బెజ్జిడాఇ.

రేపు. అరుమానా-గో. డాబాగ (డా+బా+
గోడోజ్జో = నీళ్లవర్షకు వెళ్లెమార్గము.)

రో.

రోంప. తూడవ్-మూ.

రోంపి. జొబ్బా.

రోక్కటము. కుండిల్ సీజ్జో. కుండల్ సీజ్జో.

రోచ్చు ఇరాజాలిగ. (మలినముగా)

రోట్టె. పోపో.

రోడ్జ్. కుర్రప్.

రోప్పము. తుత్తూడా.

రోమ్ము. మయోజ్జో. ఉగ్గర్.

రోయ్యి. కుమాబో.

రో.

రోకలిబండ. కడిదీజ్జోబా. (కా) బోజ్జో గోబా.

బండ్రీజ్జోబో. చుట్టుకునిఉన్న రోకలిబండ.

రోకలి. ఒండ్రీజ్జో. కులిమిరిజ్జో = చిన్న రోకలి.

రోగము. అను. అక్కమార్, తెగులుగొట్టు
వాడు.

రోగి. అనుమర్.
రోడ్డు. గాఇల్.
రోత. పింతు (నింద) చూ. రొచ్చు.
రోపము. ఉప్పర్.
రోమాంశము. బోర్రజ్జో.
రోలు. ఒనల్. ఒనలజ్జో (ఒనోలన్.)
కాతు-గోకుర్మర్

ల.

లంక గనల్. గలా. తజ్జోన్ అగలా.
లంచము. లమ్నమ్ (తె). తండ్రి. అలీగా
లంజ తేంపాఇ. తెంపాఇలెన్ మెపజ్జే=రంకు
చోయి జీవిస్తున్నది 2. జంజుడిబొఇ.
(కా. న.) రూ. జంజెడి
లకుముకిపిట్ట. తుబ్-బుబ్-నాతి.
లక్క. లక్క. (తె), యవు (గు.)
లజ్జ గండ్రోఇ. గండ్రోఇ మోతె=సిగ్గుపుట్టి
స్తున్నది.
లత. లు ఆడన్, లక మ్-లు.
లద్దె. ఆసోజ్జో.
లయవేయు. ఆమరె. ఆమరె వెలల్లె=లయ
తప్పినది.

లా.

లాగున .1 గామ్, 2 లో, 3 దజ్జో చేర్చు
తాడు. బమర్ గామ్ ఉఆఇల్లో. = గట్టి
గా, బిగ్గరగా. 4 ఆమ్మి. రూ. ఆమ్మి = చల్ల.
లాగు. (తె) జీజ్జో.
లాపి. లోవెజ్జో.
లాపము. లాపమ్
లాలింబు 1. లోకోమా. పసిజన్ లోకోమా
మా=పిల్లను లాలించు 2. య్యో ఆ.
లాపు. అలాన్, అఇంపమ్, అప్పల, = గడ్డ,
అడక్. గడు. (అనంభ్యముగ) రంకతె.
(చూ, ఎక్కడ.)
లుచ్చుచుట్టు. ఎచా. సింజేన్ ఎల్లెతెతెజా=బట్ట
లుచ్చుచుట్టి మోయుము.

లె

లెంపకాయ. తనాడన్.
లెక్క. డి సమ్, డని.
లెక్కవెట్టు. 1 డిడియా. 2. డీసమ్మా.

లే.

లేగ. బెంబె-తాజ్జో, బెంబె-బోజ్జో.
లేగటిఆవు. ఆయాజ్జో - తాజ్జో. అయోజ్జో -
తాజ్జో.
లేచిపోయెను. డేసేతె.
లేచు 1. డేనా. డెడేనా (లేము) పడ్డింగేతె.
మేక్షములేచినది. 2. పడేతె, రి. పుండె
బెతె=మొక్కలేచెను. (భూమి పగిలి
లేచినది.) 4. ఉయార్. తొగి ఉయార్నే
తె=అగ్గిమంట మీదికి లేచినది. 5. తర్లరిజ్జో
(నిద్రనుండిలేచితిని) 6. పాఇపుల్లిజ్జో (తెలివి
వచ్చినది) 7. ఏమా. (పతులు, ఈగలు
మొ|| ఒక్కమారు) వైకిలేచు. ఏమేజి-
లేచినది. ఏమైనాఇ=సేను! లేచినాను.
(తెలివి వచ్చినది).

లేడి. అడిజ్జో అడ.
లేత. బోలోఇ.
లేదు. 1. ఆగానా 2. ఆఇ 3. బిమ్మిన్
4. ఒజ్జో (ఎక్కడ) 5. ఎజ్జా.
లేను. (వెళ్ల) ఆర ప్పి అనియె=వెళ్లలేను. అన్
ఆరి.
లేపు. 1. అడేఆ (చేయివట్టి ఎత్తు.) 2. తర్
రా (నిద్రలేపు.) 3. అపాఇమడా. (ని
ద్రమత్తు మీదనున్న వాడిని).
లేపనెత్తు. అడేఆ.

లొ

లొంగు. లగడా. అనిన్ లగల్లాఇ (వాడిని)
లొంగదీసినాను అనిన్ లగడిజ్జో=వాడు
నన్ను లొంగదీసినాడు.
లొటిపిట. సిసలాఇ.
లొడలొడలొడు. రిడేబొడె. ఉ|| సీజ్జోన్ ఆ రి
డేబొడె. డేటిజ్జో.

లాడితె. 1. బిత్తి. బాగు బిత్తి జాగాతియా =
రెండు లాడితెల జాగా ఇస్తు. బా బిత్తి
బారాజా అడే = లాడితెడు పని అయినా
కాలేదు. అనగా కొంచెమైనా పనిచేయ
లేదు.

లాత్త. లనా. నీముంతాలానేతె = లోటా లాత్త
పడ్డది.

లో.

లో. లోజన్. లేజన్
లోకులు. పరజా. మందాజి
లోకువ. లగడ్. లనగడ్
లోటువచ్చెను. గన్ తె. బెబారా-లేజన్ యా
గిలేబు గనేతె.

లోతు. జరోజ్. రూ. జరూన్. జనరోజ్.
లోబడుట కొనోకొ. కొకోకొ. కొకోడమ్నా.
లోబరుచుకో. అకోకోడమ్నా
లోపల అలోజన్. లేజన్.
లోభత్వము. జాతి-కుడ్డరమ్.
లోభి. జిమ-మర్. లాబా-మర్
లోలుగచెట్టు. కంపడెండ.
లోవ. లోజ్ సోర్ డా.

వ.

వంక. 1. కొక్కో. 2. కోడె. కొక్కోడేలె =
వంకరై నది. 3. పాడ
వంకఅయినది. పాడేనేతె.
వంకాయ. అండారాఇ.

వంగు. 1. లడ్డుఇనా. దుక్కుతాఇ = వంగుతాను.
అనబన్ లడూఇలె = చెట్టు వంగినది. 2. దు
జూఆ. 3. కొడేయా (వంకరగా). కుండి కొడె
లె = కత్తి వంగెను 4. ఎన్నెఆ. కుండీ ఎన్నె
తె = దారు మడిగిపోయినది.

వంచన. పంగిడి.
వంచు. 1. లడ్డూజా 2. డూజా. 3. బురుమ్నా
(అస్ట్రముచేత మొగముకించకువంచు).
వంట. డనిభ్.
వంటకల్లు. డిజ్ బాసాల్. (డిజ్ + అబ + సా
ల్); సుండిసాల్.
వంటచెరుకు. ఆకాల్. సాస్సాఇజల్.

వంటి. 1. గామ్. అమన్ నగామ్ మందా ఎ
జ్జా = నీవంటివాడులేదు 2. డోజన్ అలంగ =
వంటి సాగసు 3. జోజ్-జోజ్. 4. ఆన్డి =
సరి అయిన.

వండు. డీఞా.
వంతర. రుపా, లాబా రుపాలె = భూమి వం
తరై నది డ్రపా.

వంతు. తనబ్. తుబా (ప్రా. క్రి.)

వంతెన. డజ్ జోల్ (పూను).

వంపు. కొడె.

వగరు. అసజన్.

వగర్చు. సజసిజె. లాకలూకె. సజెసజెడేతిజ్.

వచ్చు. అనేర్. ఎనేర్ ఎరాఇ. సనాఇ.
(చూ. రా.)

వచ్చుచున్నది. సతిత్తె. (పురాడా సతిత్తె =
ప్రాణము వస్తున్నది. ఎరాఇతె. ఎర్నాఇ
తె. ఇరాఇతె. అడు ఆఇతె. సనాఇతె.

వట్ట. వట్టకాయ. అరెకడ్.

వట్టి. అరిక్క. సుండ్రుఇ అరిక్క = గుల్ల వట్టె
ఇజ్జాజా-తె.

వడగలి. అరెల్. అడెల్ (కా.) ఆరెల్ గుమ్
= వడగండ్ల వాన.

వడగాలి. ఉసాఇరిజ్. (వేడిగాలి.)

వడకుట. 1. యనూ. 2. కర్కర్ (అనుకరణ)
యూనేతె.

వడిగా. 1. లీర్. 2. ఇదామ్.

వడపోయుము. వడకట్టు. 1. తఆ. త డాఆ.
రియాడిజీ, ఏతెజిడకోజి, డాతడాఆ = చక్క
గిత్త ఉన్నది, నీళ్లు వడపోయి 2. రడికా.
వడిసె. అనజ్ తడ్.

వడుకు. (నూలు) తొజ్ డిజ్ తొ జ్ డొం
అందాబాతె డోర తొజ్ డోర్నా = కదు
రుతో నూలు వడుకు.

వడ్డంగి. సస్స-మర్. సనబ్-మర్ సనబ్-మర్.
వడ్డి. డిడ్డి.

వడ్డించు. రుఆ. కూడూ రూతాఇ; రుమానా =
కూడు వడ్డిస్తాను; బుక్కు.

వణుకుచున్నది. యూతె. యూనా. ప్రా.క్రి.

వత్తి. అనోడా. అనోడె.

వదినె. బొన్ని.

వదిలిపెట్టు. అనెడా. ఉండెజ్. ఉరా (విప్ప.)

వదులు, లుపుర్, తనోబాడన్ లుపుర్-లుపుర్ =

తడకకట్టు వదులు వదులుగా ఉన్నవి.
 వదులు. 1. ఉండ్రేజ్. 2. ఉరా. (విప్వ.) 3.
 సివా. 4. దక్కోల.

వద్దు. బాన్, అంబాన్ (అంబఇ) అమజన్.
 మజ్బాబా (కా. స.) యా. ముంబాబా
 1. సీజ్ బాన్ = ఇంటివద్దు. అన్ బా = అత
 నివద్దు. కేతుజక్నా అమజన్ = దేవుని వద్దు.
 ముంబాబా జాన్ = నావద్దు. ముంబాబానమ్
 = నీవద్దు. అముంబాబా = అతనివద్దు. కొమ్మో
 జం = ఇరువద్దు (కా. స.)

వద్దు. సద్దు. కుడూ నాఇతే షా? కూడు కావ
 లెనా? సద్దు = వద్దు. లక్ష్మీ బరూఇయ. ఎజ్జా
 కాకు లక్ష్మీ అలావతే = లక్ష్మీ కొంజకు వె
 ళ్లు. లేదు, అన్నా లక్ష్మీ (వెళ్లలేదు)
 వేళ్లన్నవి. అసాలే (వెళ్లలేదు.) కూడూ
 గాలెనా? అసాలే = కూడు తిన్నావా?
 అక్కరలేదు.

వద్దు. సంశ (తే).
 వదులు. (వచ్చు) 1. కిడా. కిడామర్. కి
 డామర్. వదుమవారు. వదుమవి. 2.
 చిన్నుజ్ దీమిన్నుజ్ దేలే? ఎంతవయ
 వ్దు అయినది?

వచ్చు. 1. వచ్చే. తెచ్చే. తెచ్చే. తెచ్చే.
 అచ్చు = అచ్చు. లేదు అంతవరకు వచ్చు.
 తెచ్చే. తెచ్చే. వచ్చే. అచ్చు = ఇ
 త్తవచ్చు. మిమివచ్చు నీది. 2. వచ్చే
 వ. తి వచ్చే.

వచ్చు. వచ్చు.
 వచ్చు. తొత్తొ. బిరుతా తొత్తొ గూతే
 జి = వారు వచ్చుగా ఉడుచుతున్నారు.

వచ్చింది. అచ్చు.
 వచ్చింది. అచ్చు.
 వచ్చు. అచ్చు. అందరా ఇ అచ్చు = వంగ
 వచ్చు.

వచ్చు. వచ్చు. వచ్చు. వచ్చు. వచ్చు.
 (తే)

వచ్చు. వచ్చు. (వచ్చు, వచ్చు. సమానమందు)
 వచ్చు = వచ్చు కాలము.

వచ్చు. వచ్చు. (వచ్చు) గచ్చు. వచ్చు.
 వచ్చు = వచ్చు వచ్చు.

వల. జాలా. (ఓ).

వలము. జబ్బూడా. జెల్ జెల్. కరీ. రెయె
 (డోజన్) లెగిని-బాగిని. (మన వ్యులుగు||)
 వలచు, సార్తూడా. ఉంతా సెలోన్ గిల్లె
 సార్తూల్లా ఇ = అస్త్రీని చూచి వలచినాను.
 అసన్ బాతే ఇన్ బాతే మనసుడలిజ్.

వలన. అప్పేలె. అసన్. అప్పేలె.
 వలనుపడదు. అసబాయె. అడొయోజె.
 వలసపోవు. యయ్యర్ డేసాఎరా. డేసాపల్లె
 రా.

వలినలు. మరొక్కొ (గు). మరొక్కొ.
 వలె. అమ్మి. అంబిడెఇ.
 వల్లకాడు. కింతలో. కింతలోబా.
 వసులు. లూపుర్ లూపుర్. తనోబాడన్ లూ
 పుర్ లూపురె డరు = కన్నె వసులుగ
 ఉన్నది.
 వస్తువు. జాతి సనబ్బా.

వా.

వాంతి. 1 బబ్బి. బఇలాఇ = వాంతిచేస
 కొన్నాను. బడా గామ్మె బయిలె - సెల్లె.
 బొళ్లుమని వాంతిచేసుకుంటాడు. 2 ఒంబఇ
 వాకిలి. రొండ్రాడి. రొండ్రాడి. రొండ్రాడి.
 (ముందుది). వీగిడి (వెచుకది).
 వాగు. బరియా. కడిజన్ బరిల్లె = మల్లె
 వాగనది.

వాచుట. 1 పుంపుజ్. పుజ్ జెజ్. 2. ననడజ్.
 సడజ్ లె. 3. డలడల.

వాటము. రొయోజ్. గార్రెండో, నమి
 ఆరొయోజ్ = అడిగినావుగాని, ఇప్పుడు
 వాటంకాదు. 2. అయెర్నెన్ అడె = వెళ్ల
 వాటముకాదు. అగిజ్నెన్ అడె = చూడ
 వాటముకాదు. అతుజ్ బెజ్ అడె = ఎగి
 యుటకు వాటముకాదు. 3. అగడేలె. డా
 యెర్నెన్ అగడేలె. డెప్పాడమ్ డకు = నీరు
 వెళ్లుటకు వాటముకాదు. మె క గాఉన్నది.

వాడిగ. 1. జబ్బె. 2. మజర్ గామ్.
 వాడిచేయు. 1 తాజేల (కత్తిలోకత్తిని
 రాసి) 2. తగాడా. తగాడా (రాత్తిపై).
 వాడు. అనిన్. అ. ఉంతా, మొనిన్ (కా.స.)

వాడిపోయినది. రోబోలే. బొలబొల రో
 బోలే=చిగురుటాకు వాడిపోయినది. ముం
 కానమ్ రోబొల్లమ్=నీముఖము వాడిపోయి
 నది
 వాడుకొనుట. ఇండ్రమ్. కనా డంకి ఇండ్ర
 మాఇ=ఆకుండ వాడుతాను.
 వాత్. గ్గల్ (చురక).
 వాదము. అల్-బనేర్. అల్-రఇడ.
 వాది. మెడియలక్షేమర్. పిర్యాదీ.
 వాదు. పింతు(నింద). అప్పింతాఇక్షేతె అనిస్
 =వాడు నామీద నిందవేసినాడు.
 వాన. గనుర్. గుర్. గుమ్(సమాసమున).
 వానపాము. గుర్ జా. గనుర్ జా
 వాని. అనిస్. అ.
 వానిది. అనిస్ ఆతె.
 వాపిరిగొట్టు, రంకామర్.
 వాయించు. డెబా. డెబ్బిజా. డనెబ్-బర్రి
 యా.
 వాయింటు. గుంతులుమ్-నేబ్.
 వాయిదా. ఉఆఇదా. (నె.) కనాంతు.
 వారము. బార. అడ్యారా. సోబార,
 మంగడార; బుడ్యార; లక్కింబార;
 సుకారా; స నియారా.
 వారధి. డక్షోబోల్.
 వారు. అనింజి. మొనింజి (కా.స.)
 వార్చు(గంజి). తరాడా; తనాడా; తడాఆ.
 వార్త. కబూయాక్షే(తె) గుఆల్-బెర్నా ర
 ఇదా.
 వాలుట. గనోక్షే. గొక్షే=వాలుతుంది. దొఇనే
 తె ఒంతీ=పక్షి వాలినది. తెన్నే తె-(కింతో
 ర్ ఆబ్బు).
 వాల్చు. అన్ గొజా. ఎడేడా.
 వావిలిచెట్టు. ఉఆఇలినేబన్. (తె)
 వాసన. 1 లిబమ్. తర్బా లిబమ్ లోగ తిత్తా
 ఇ=పువ్వు మంచి వాసన వేస్తున్నది. 2
 అనుల్. అనుల్ లోతె. ఉర్పేక్షేలో
 తె=కంపు కొట్టుతున్నది. ఇబుఇలాఆ=
 మూచుడు. వాసన చూడు. తర్బా ఇలా
 తాఇ=పువ్వులు వాసన చూస్తాను.
 లంగు-తార్ =వాసనగల పువ్వు. సరుమ్-
 లో గె=వాసన గా.

వాసనచూడు. ఇబుఇలాలె గిబా.
 వాసము. ఉరుంతా.
 వాసెనగట్టు. తెల్లాడిచూ. జనోండార్ పడక్షే
 తెల్లాడిలాఇ = కూటికుండకు వాసెనకట్టి
 నాను.

వి

వింత. ఒక్కొక్క! ఒకాఇ! అబ్బా! (ఆళ్ళ
 ర్యార్థకములు) తమ్మె.
 విందు. బోజి(కా). జమ్జమ్.
 వికటము. 1 గసియ. 2. సాస్సొఇ.
 వికసించుట. తనార్. ఉండా బొండేదాలె
 డో తారేతె=మామిడిచెట్టు మొగ్గపెట్టె
 ను గనక, వికసించినది.
 వికారము. బాయా. గర్నొఇతిజ్, తడఇతిజ్
 (ఒళ్లు తిప్పతూఉన్నది.) నీఅరెన్నామ్! జి
 తె ఏ తెగామ్ డరణొనానమ్? =చీకారము
 గా నున్నావు-ఎదుకు ఈలాగునున్నావు?
 విగ్రహము. 1 దోక్షే. కిత్తుజన్ ఆడిక్షే = చేవు
 డవిగ్రహము. 2 కుండాఇ-కితుక్షే. బొమ్మదేవ
 త. 3 ముతా-క్షే = జగన్నాథస్వామి విగ్ర
 హము-మొండిదేవత.
 విచారము. అనొగంజి. డుక్కా. సినింతా.
 విచ్చలవిడి. ముడిగామె ఎండుజ్జె.
 విచ్చిపో 1 రదాయా. ఎన్ లూడన్ రదాఇ
 లె=దోసపంపు విచ్చిపోయినది. డంకిపడన్
 రదాఇలె=కుండ విచ్చిపోయినది. 2 లగా
 యా(కరుగు; జారు). బరూ లగాఇలె=కొం
 డ జారిపోయినది. డుల్బత్ మాల్ లగా
 ఇలె=నిద్ర కరిపోయినది. లబొ లూజ్జె
 లగాఇలె=మన్ను నాని కరిగిపోయెను.
 విడుచు. ఉరా. తనోబాడన్ ఉరా =
 కన్నె విప్పు. తజ్జిన్ ఉరా=ఆవును విప్పు.
 అంగల్ జిజి ఉరా=కర్ర మోపు విప్పు.
 విడుచు. 1. ఒమ్మాఆ. లు ఆడన్ ఒమ్మా.
 ఆ = తాడు ఉంచు. పసిగన్ ఒమ్మాలె-
 పిల్లను ఉంచవేసినది. 2 సిద(రూ) సెదా.
 అలామన్ సిదా. సిదా మె=విడిచిపెట్టి
 నాడు. 3 ఉండ్రెజా, 4 సిదా. గొల్బా
 క్షే సెల్లెవ్రేజి= గ్రామము విడిచిపెట్టి వెళ్లి
 పోయినారు.

విడుదల 1 సనిడ్. 1. అనుండేజన్ ఆపుల్
(కట్టునులుగ) అజల్ జిజి ఆపుల్ డకు=
పంటచెరుకు మోపు విడిపోయి ఉన్నది.
రెరెడు అపుల్లై=కొప్పురుడి విడిపోయినది.
సీజన్ పుల్లైజి=ఇల్లు విప్పినారు.

విడిగ. బెగడా; బిన్న-బిన్న; తంపడా.

విడిపించు. 1. సడ్డాయా 2. డబ్బాయా. రమె
జన్ కంబులన్ పాకుల్లై-డకు, సడ్డాయా=
పిల్లి ఎలుకను కరిచిపట్టినది; విడిపించు.

విడిపోవుట. 1. ఆపుల్. అజల్ జిజి ఆపుల్
డకు=కర్రమోపు విడిపోయినది. రేరెడు
అపుల్లై=జుత్తుముడి విడిపోయినది. సీజన్
పుల్లైజి=ఇల్లు విప్పినారు. పురా(ప్రా.క్రి.)

విత్తనము. జమ్మోల్. జమ్మల్. జండ్రుమ్ జొ
మ్మాతె=గింజ పలక బాదినది.

విత్తనము జల్లు. 1 బిరా. 2 బిడా. జమ్మోల్
బిల్లైజి=విత్తనములు జల్లినారు.

విదలించు. 1. యుయురా. సిండ్రి యు
యూరా=బట్ట-దులుపు, విదలించు. సీనమ్
యుయూరా=చెయ్యి విదలించు 2.
యూర్పిడా (గట్టిగావిదలించు) (ఇదిబట్ట-
లుమొదలగు వాటిగు||) 3. యుయూరా
(పండ్లుదులుపుట) ఉడా యుయూరా=
మామిడి కాయలు దులుపు. 4. యూర్జాకా
(గట్టిగాదులుపుట) తిత్తిజన్ యూర్జాకా=
చింతకాయలు దులుపు.

విధవ. జొఆర్ బొఇ. కుండ్రాబోఇ. వెండ్రాము
చచ్చినవాడు=జొఆర్ మర్. కుండ్రారి. కుం
డ్రామర్.

వినబడుట. అనండజ్జే.

వినకిరితయినది. వెమిజ్జేతె.

విను. అండకా. అమ్మకా(గు). దాలూడా.
అన్-అండజ్జే బెర్నా=విన్నమాట.

విప్పు. అబా. విప్పకీక్కలు=తోడా.

విప్పు. 1. ఉరా. 2. వీడా. పుడోల్లై, తారె
= మొగ్గ విడిచి. 3. పుడా. 4. ససా.
ససామడా=కళ్లువిప్పు.

వియ్యంకుడు. పరూఇ. పాగెర్.

1రాలు. పరూఇబోఇ.

పరూఇగోడన్.

తోబాడా, సంకల్లియా, ఉంతా

జంబుర్ అమ్మేలై-సంకల్లిలెజి-వాడు-
గనుక విరిచికట్టినారు.

విరియబోయు. బుర్నాకా. ఊ బుర్నాఇ
జుత్తు విరబోసికొన్నారు.

విరివి. అలాజ్జే. అఉర్ (ఇల్లు. పాలము,
మొ||)

విరుగు. అల్డుకా. డకు అల్డుజ్జే
విరిగినది అల్సీజ్జేలై=చేయి విరిగి
నది. అల్జ్జేజ్జే=కాలు విరిగిపోయినది
విరిచివేయు. అల్లెసెడా.

విరుగుడు. అనలెడుజ్జే. రేగమ్ డనోజ్జే
విరుచు. అలా. (మొటికలు). బర్రయా, రుడ్డి
విరేచనము. డుజ్జా. అసోజ్జే. నీకు
విరేచనము అవుతున్నది? = అమన్ ఏ
అసోజ్జే తె ?

విరోధము బేరా.

విర్రవీగుట. కింతజ్జే. కనింతజ్జే.

విల్లు. ఇకా. రమ్ ఇనమ్ (పట్టుకొనేపట్ల
గా వింటిమద్యకట్టు).

వివరముగా. తనోఇలే.

వివేకము. బుడ్డి. ఒగండి.

వివేకి. బుడ్డి-చుర్. ఒగండి-చుర్.

విశూచి. రిజెబోఇ.

విశేషము. అలా; అఉర్.

విశ్రమించు. లాలోనా.

విశ్వాసము. ఇసోపమ్(తె)

విషము. ఇస.

విసనకర్ర. ఇన్ రడన్. ఇండడన్.

విసిరికొట్టు. అన్ తిగా. అరెజన్ అన్
రాయి విసిరికొట్టు.

విసిరిపోయినాను. ముఆఇదాలిఫ్.

విసురు. 1. ఇడా. ఇన్ రడన్ బాతె

విసనకర్రతో విసురు. సిండ్రిబాతె

గుడ్డతో విసురు. 2. రిసీనా(చోళ్లు)

3. బిరా. బిర్ బిరా (జల్లు) 4.

సెడా సిరా. (విసిరివేయుము.)

విస్తారము- అలాన్ (చూ. ఎక్కువ)

వీ.

వీగు. కోకోనా. కోకోలాఇ=వీగినాము

వీచు. 1. తిడా. రిజె తిత్తాఇ=గాలి వీచు

అరెజన్ తిత్తె = 1. రాయి విసురుతున్నాడు.

2. సఉత్తె = విసురుతున్నాడు.

వీడు. కొమ్మైని (కా) కనా. మద్రా.

వీడుట. పనుడ్. పనిడ్. అనుర్.

వీధి. అడోజన్.

వీపు. కిండోజన్.

వీరు. కొమ్మైంజి (కా స.) కనానింజి.

వీరుడు. అల్ సూనా-మర్. సనూ-మర్.

వీలు (అగును). డేతె కనా బారా డేతె = ఆపని

అవుతుంది. చూ. వాటము.

వృ.

వృషణము. అరైకడ్.

వృషణనరము. అరైకా ఇ ఖాన్ (కా). డజుసాల్

వె.

వృధా. అసిజేన్

వెంటులరుము. గోజా.

వెంటును 1 కిండోజ్ లె. 2. కిండోజ్ బాన్.

కిండోజ్ బానమ్ ఇరాఇ = నీ వెంట నే వసాను.

వెంటు వెళ్ళుము. సనడోజా. అసాన్ అసోసాన్

ఇరై; అమన్ సనడోజా = వాడు ఒంటరిగా

వెళ్ళుతున్నాడు, నీవు వెంట వెళ్ళుమి.

వెంటనే. 1. తాడో. 2. అంప్రా (సమయము)

(కా.స.) ఖాన్ గొబ్బా ఇనా అంప్రా అనిన్

ఇరాఇ తె = నేను కూర్చున్న వెంటనే వాడు

వచ్చినాడు. 3. తాడో. అంప్రా.

వెంట్రుకలు. ఉడు (తలమీదివి). ఉప్పుర్

(ఒంటిమీదివి). గలె (పట్టివి)

వెండి. రుప్ప.

వెంబడించు. సన్ డోజా.

వెక్కిరించు. సాసోజా. సాసోఇలె = వెక్కిరించి

నాడు. ససాజీనేతె. పళ్ళు ఇగిలించినాడు.

వెక్కి వెక్కి వచ్చెను. సగుగ్ సగుగ్ - అంగె వ

వేత.

వెగటు. బకిక్.

వెచ్చగ. పఇమ్. రూ. పుఇమ్.

వెట్టి. కంబ్ర. (సమాసమందు) కమ్. రాజాకమ్ =

రాజుగారి వెట్టి.

వెడలించు. 1. అన్ డుజ్ బా. జమ్మాలన్ అన్ డు

జ్ బా = విత్తనములు వెడలించు. 2. రయా.

సనజన్ రెయా = తలుపు (విప్పు) తీయుము.

3. తూఆడా = బాగా తీయుము.

వెడలు 1 డుజ్నా 2. సోజా. కింతే ఓలా

సో జే = అరిటి ఆకు బయలుదేసినది. ససో

జ్ డేలె = గెలవేసినది.

వెడల్పు. ఉంజ్ - లాజ్.

వెతకు. సాజా అజ్జిన్ సాజేతె. ఎద్దును వెతికి

నాడు 2. తీరజ్నా (చీకటిలో) లుములెజన్

లెబు గలోలె, తీరజ్నె త్తె = చీకటిలో డ

బ్బులు పడినవి వెతికి తీస్తున్నాడు. 3. సిమా

(దేవడము) డాలెజన్ సిమేతె. సిటిలో

దేవినాడు. 4 సఇలె-ముఇలె. వెతికి వెతికి.

వెతికిల. తలాంబెర్.

వెదగచూ. వెతకు.

వెదజల్లు. బిడా.

వెదురు ఉరజన్.

వెదురుబియ్యము. ఉరజ్ - రుజ్.

వెనకకు. 1. మడికిండోజ్. 2. మడపావజ్.

3. డయగ్ గూడ్.

వెనుక పడినది 1. కిండోజ్. 2. జిలె 3. మడి

కిండోజ్.

వెన్న. సాయా-మె.

వెన్నెల. అంగాఇత్తా.

వెన్నెలరాత్రి. అంగాఇతాతో గల్ (కా).

వెన్ను. కిండోజ్.

వెన్నెముక. కింజాజన్.

వెన్ను వేసినది. గలెలె. సరో గల్లె = పరి

వెన్ను వేసినది.

వెన్ను పట్టె. అడోజన్.

వెన్ను పట్టెమీదబద్ద. తెజ్ - బలెజన్. 2. కింజా

జ్ బలెజన్.

వెరపు. బంతోజ్. బంతోజ్.

వెరసి. కుడ్డబ్. మొత్తము. డని. రుక్కు.

వెట్టి. బాయా (ఓ)

వెల. జనాతి.

వెలగ చెట్టు. కఇతానేబ్ (ఓ).

వెలపల. బయారన్, సుండాన్.

వెలవెల (బోవు) గలూజ్ - బోలుజ్ - గె; గగడా

- గె. సోల్దానమ్మి తేలె అ-ముంకా - డా తె ఆ

ముంకా అసరై ?; = అఇల్లె.

వెలి. బయారన్, సుండాన్.

వెలిగించు. 1. ఒక గెమా 2. ఇమజా (మండించు).
 గామా నా ఒక గెమా = చుట్ట వెలిగించు. అనో
 డే ఒక గెమా = వత్తి వెలిగించు. 2. ఇమజా.
 అనో డే ఇమజా = వత్తి వెలిగించు. తొగి
 ఇమజా = అగ్గిమండించు. 3. అజుమా. మలీ
 అజుమా = దీపము వెలిగించు. 4. తేరా.
 మలీ తేరా = దీపము వెలిగించు. అలాన్
 తేరా = రబ్బగడ్డి వెలిగించు. 5. త్రిరిఆ (గు)
 6. తిరజ్జో లే గిజా = (వత్తి) వెలిగించిచూడు.
 వెలితి. (కొలపాత్ర) ఆనమ్ ఆమ్మై; గమాజ్జో.
 గమాజ్జో అడ్డ = తలగోసిన అడ్డ. ఆమ్మై బో
 మాడిన్ తియా = తలగోసి కుంచెడు బియ్యము
 ఇయ్యి.

వెలిబూడిచ. కుమాబన్.
 వెలుగు. నోర్తుర్. తోర్తుర్. తుర్తుర్ కుత్తా.
 కొత్తా.

వెలుగు. 1. గనేమ్-తో 2. పెప్పెర్ (చుక్కల
 వెలుగు) పెప్పెర్ రోతె; మగిజన్ సమ్మా
 = వెలుగుగా ఉన్నది; దీపము వద్దు.

వెలుతురు. 1. పలెబన్ 2. పలెడన్. 3.
 తార్ డమ్ 4. లెసార్ డమ్.

వెలుపు. రుమాఆ (నీరు, బియ్యము మొ||).
 యుయోజా (బియ్యము మొ||) ఇరా (నీరు
 మొ|| చిన్న పాత్రతో తీసి)

వెల్లకెలబడెను. 1. తలజ్జో బ్రె గోజ్జ 2. బొండి
 జ్జో గామ్.

వెల్లడి. 1. తుఆగామ్. సామండా ఉర్రెదో, తు
 ఆగామ్ డకు = పందిరి విప్పినారుగనక వెల్ల
 డిగానున్నది. 2. గలమ్. 3. అనండాజ్జో 4.
 బాయెరా (ఎర తెబెగ్నా).

వెళ్లు. 1. ఇయా. 2. ఎరా. ఆఇబా. ఆయె = వెళ్లు
 దాము. 3. సనా. 4. అజోఆ. 5. మా 6.
 ఇరా. 7. డిమ్మాజ్జో-మా = (ముందుగా పద)
 8. జరా-ఇఇ-మా (నేను కలుస్తాను పద). 9.
 ఒత్తె సెలాజ్జో లే = అటు వెళ్లి నావు.

వెళ్లులి. పలు ఆన్ సూడా.

వే.

వేండ్రము. 1. ఉండ్రు. 2. పియాలె. 3. తగె.
 వేక్షె. సఆర్. తగల్టాన్. కస్సిమ్ ఉలన్ =
 (చూ. సూర్యుడు.)

వేగము. ఇడామ్. లీర్. బయాలె (ఓ). ఆరిజన్
 సజర్ రిజ్జో, అరీఅరీ (కా), బయా-బయా.
 వేగిరపడు. బయానా.

వేగుచుక్క. సుంక్ర. నార్ తుఇ.
 వేగులు. గనాఇ. గాఇ. (ధా) గాజాన్ గాఇలే =
 వేయించి.

వేట. 1. బెంత. 2. డేజ్జ. పగలు రొప్పేవేట. 3.
 డోల్లా. రాతిమాటు కట్టివేట.

వేటు. తనిజ్జో. (తిజ్జో. ధా) - అనెడన్.
 వేడి. తగె. ఉండ్రు. పియాలె.

వేడు. } అబ్బసు యూమ్మా. ఎంగి
 వేడుకో } అబ్బసు యుమ్మెనాఇ డో అసి
 న్నె ఇంతె = ఎంత వేడు-కొన్నా మన్నించ
 లేదు. ఒఇనా.

వేప చెట్టు. లిమ్మా నేబన్ (ఓ).

వేపు. 1. గఇడానా. 2. గాజా. 3. సర్గాజా.
 వేయు. సెడా. సిడా. సిరా. ఇఇరార్నా
 (తలుపువేయు). ఇజన్న (కా).
 తుఇ (కోలవేయు) (యా) సనోజ్జో.

వేరు. అజీడన్, అజూడన్.

వే గా తింపాడాలె. తంపడాలె. తంపిజ్జాలె
 (గు). బెగడాలె. బిన్నాలె (ఓ). ఆడెఆడె
 (డేలేజి) తర్డమ్.

వేరుపాటు. బిన్న బిన్న (మొ||).

వేరేవేరే. తంపడా-తింపడా. తర్డమ్.

వేళ. 1. అయమ్. 2. అంప్రా. కనా అంప్రా
 ఆడి అప్రారాఇ = ఈ సమయమప్పుడు
 వచ్చినారు 3. బేడిజన్ (చూ. సూర్యుడు).
 వేలకట్టు. డోబా. (ధా. డోఇ+ఆ).

వేలాడు. డోఇనా.

వేలు. ఒండర్ సి (చేతివేలు). ఒండర్-జ్జో
 (కాలివేలు).

వేషము. 1. సనబ్ జా. 2. ఎల్లెన్. కనా
 ఎల్లెన్ = పుల్లి వేషము.

వేసవికాలము. డాగా-ఈజ్జో, డాగా-ఈబన్.
 వేసికో. 1. ఒకిన్నా. కూడు ఒకిన్నా = కూడు
 వేసుకో. 2. అయోబా. సిండ్రి అయోబా
 = వల్లెవాటుగా బట్ట వేసుకో.

వై.

వైపు. నెజ్జో. ఒడిత్తె. ఒడి. ఆవైపు. ఒడిన్నె.
 ఈ వైపు.

వైద్యుడు. రేగమ్మర్. కుడజ్జే-మర్, ఓడుగుడు
మర్.

వైరము. బెరా.

వ్య.

వ్యభిచారము. జంజుడి. రంకా(కా). ఎన్ని.
వ్యవసాయము. 1 ఒర్రో. 2. బార. 3. తాస
వ్యవహారము. బెబెరా (ఓ). ఇనీ-తనెమ్ (కొన
డముఅమ్మకొనుట).

వ్యా.

వ్యాజ్యము. గుఆరి. మెడియా. పిరాదు.

వ్యాధి. అసు.

వ్యాపించెను. (వ్యాధి, నీరు, గాబుమొ||) లరై
తె; లాపేతె, (మంట) ఇారై.

వ్రా.

వ్రాయు. ఇడోలా.

వ్రే.

వ్రేలు. చూ. వేలు.

శ.

శక్తి. సత్తుఆ. (తె). కోరా.

శనగలు సనగ.

శనివారము. సనియార.

శపథము. అడాజిడోజ్. గొడాజిడోజ్ (ఒట్టు)

శబరి. సోరా-బోఇ.

శబరుడు. సోరా-మర్.

శరణ. లను. లనో. లనో త్రిలిజ్జో = శరణ ఇచ్చి
నావునాకు.

శరీరము. డొజన్.

శెలవు. సెలుఆన్.

శవము. మొడో. సియాజ్. సియాజలెతబెరా =
చితి పేర్చు.

శా.

శాంతము. సయూ.

శి.

శిక్ష (పైదు) తంకుఆ. బొండీ. డండా. జులమాలు.
శిఖరము. బొబన్. అబబలె (కొండ మొ||).

శి.

శీఘ్రము. లీర్. ఇ-డామ్. (చూ. వేగము.)

శీల. తజా.

శు.

శుక్రము. సుక్ర. సుక్ర.

శుకవారము. సుక్రారా.

శుచి. 1. మరిగ్. మర్రిగ్. డకు = నిర్మలముగ
ఉన్నాడు. 2. మతిజ్జో

శుద్ధిచేయు. తజ్జోతజా. డోజ్జుమ్ మరిగ్ మత-
జ్జో గామై తజ్జోతజా = నిజశు నిర్మలముగా-
శుద్ధిచేసుకో.

శూ.

శూల. అసు.

శూలము. డజులాజ్.

శృం.

శృంగారించుకో. తింకుడో ఇనా. రూనా. పురుషు

డి శృంగారము. సిండి జిజినా = ఒట్టుకట్టుకో.

తంగమన్లండ్రూనా = పూస పేర్లు వేసికో.

డిపమ్ సార్నా = తలదువ్వుకో. విఘోల్ జూ

డానా = నూనె రాసికో. పాగా (ఉరుమాల్)

రెన్నా = పాగా (రుమాలు) చుట్టుకో. బలె

తజ్జోనా = కుచ్చుతగిలించుకో. కుడ్డుబన్

సబ్జానా = అంతా చీసికో. కడూ, డొఇడొఇ

లూ రూనా = కడియం, బావిలిధరించుకో. రె

రెడూ రెరెనా = నగలు వెట్టుకో. స్త్రీల

శృంగారము. పాపానాపానా = పాపిడి

తీసికో సనేజ్ నెక్కా = పన్నెతగిలించుకో.

కొఇన్నా = కొప్పు వెట్టుకో. తింకఇన్నా =

బొట్టు వెట్టు. గొయెమన్నా = కంటికి కాటుక

వెట్టు. డనజ్జో బోబ్ డజ్జో బోబ్ నా = జుల

పడకుండా తగిలించుకో. జనిడుబ్-జిడి

న్నా = గాజుల్లి, కడు, కడూపి, డొఇడొఇ

లూ, బాజె-లూ, రొరొ-బోబ్, అంబొడొ

క్కా, ముడ్డిజే-జ్, మట్టె ఎన్ని, రనెడ్-జ్.

శృంగారముచేయు. తిండ్రోజా.

శై.

శై. తగ.

శృం.

శృంగారించుకొన్న పురుషుడు = లంగా-మర్;-
స్త్రీ = లంగీ-బోఇ.

సమకూర్పు. సంజోత.
 సమర్థ. ఇస్సెలోనా తమ్మెవరై.
 సమర్పించు. తియా. కొబా. కనోబా.
 సమస్తము. కుడ్డుబ్. అల్లాఇ(కా.స.)
 సమానము. జోజోజోజో. సరి.
 సమీపము. 1. అడమ్. అడమ్మై=సమీపించినది.
 2. తుయా. తుత్తుయ్యాలెడకు=రగ్గరదగ్గర
 గా ఉన్నది. తుయాలెడకు=సమీపముగా
 ఉన్నది.
 సముదాయము. కుడబన్. ముగి(తె మొగి)
 సముద్రము. గనుక్కో. గనిక్కో. (కా)
 సమూలము. అకిన్నేబన్. కిన్నెజ్జె. కిన్నెజ్జె
 అనేబన్ - వెసెడేతె = సమూలముగ చెట్టు
 ఎక్కతీసివేసినాడు.
 సమూహము. రుక్కు.
 సమృద్ధి. అలా. ఆబరి మిడ్డవ్. బెబె. రంక-తె.
 సమేతము. అంప్రా. త్రుల్లాఇ. సంప్రా. (కా
 స.)
 సమృతము. అనోడె.
 సమ్మెణ. సమ్మెతెజ్జే
 సయిరణ. కడ్డబ్. అనిస్ జిజిగామ్మెండెన్
 అపస్ కడ్డబ్=వాడేమన్నా ఓర్పు
 సరకు. 1. డినుసు. 2. జండుమ్. 3. డనియ్యర్;
 అడనియ్యరై, అడియరై=లక్షించడు(గు)
 సరసములాడు. 1. గసిఆఆ. అనిస్ గసిఆయేతె
 ఉంతా సెలోన్ ఖాన్ గిల్లాఇ=వాడు దానిని
 సరసాలుఅడడం నేను చూచినాను. 2. బు
 కాయా (పరిహాసము) 3. ఓసిఆ
 సరి. 1. గరి. సరి. 2. బడె. 3. రంక.
 సరిగా. సరిగోఇ సరిలె. గరిలె.
 సరిసరి. బడె. బడె-బడె.
 సరిపుచ్చుకో. 1. అర్నా 2. తుల్లాడమ్నా
 (కా). డారాఇఅతుల్లా=ఈఅన్నము నాకు
 చాలదు. తుల్లాడమ్నా=సరిపుచ్చుకో.
 సరిపోయినది. తుల్లాలె. 2. సరిలె. 3. తజలె
 (ఉచ్చివేసినది. తాజడేలె = ఉచ్చివేసి
 నావు)తజలెజి = సరిపోవజేసినారు. 4.
 అఖోలె.
 సరిహద్దు. సాండి. తనిఖాబ్. కనాతులబ్
 తిఖాబ్ లేజి=ఈ అడవికి (రాళ్లుమొ||)
 హద్దువేసినారు.

సరుకు. 1. రండ్రూ (నగలు) 2.
 ఇనీన(కొనతగినవస్తువులు).
 సరుగుడు. (?)
 సరె. బడె. ఓ. ఓడోజ్.
 సర్కారు. సర్కారన్.
 సలసల. అండలాఇ-సుండాలాఇ డా సో రై=
 సలసల నీరువరుగుతున్నది.
 సలుపు. అసు. బడేర్.
 సవతి. 1. బిండ్రాబ్. బనిండ్రా. 2. గండమ్
 బొఇ(తుగులుకొన్నస్త్రీ).
 సవరణచేయు. 1. గర్రీఆ. 2. అబ్బుకాస్సె.
 సవరము. సల్లాడి. సనెల్లె-డి. సెల్లాడి.
 సవరలు. సోరాంజి. జాతిభేదములు. 1. కిన్నె.
 2. జడు. 3. లుఆరా. 4. కిండాల్. 5. ఆర్సి.
 6. బాబిల్లి 7 కుంబి. 8. కాంపు. 9. నర్డా
 10. సుడ్డా. (1) గోమాంసము బహిరంగముగా
 తింటారు తక్కినవాళ్లు తినరు(6), (8), (10)
 పోతు మాంసము బహిరంగముగా తినరు;
 తక్కినవాళ్లు తింటారు. అందరూపండులు
 మేకలు తింటారు
 సవరించు. అబ్బుకాస్సె.
 సవారి. పల్లంకి. కత్తెలె (మంచమునవారి).
 డొండ్డొ (కా).
 ససిగా. బకాస్సె. కూడూ తిమఇ తిమజేతె=
 కూడుకొద్దికొద్దిగా తిన్నాడు.
 సహాయముచేసెను. తోడూయేతె(తె)
 సహించు. కడ్డబ్ నా.
 సహితము. అంప్రా. త్రుల్లాఇ. సంప్రా.
 (కా. స.)
 సహోదరులు. కాకు బాయాజ్ జి.
 సా
 సాపుగా. జలేమ్ గామ్.
 సాగుచెట్టు. గుడాఓల్-నేబ్.
 సాగు. (వి) 1. ఒర్నా. (క్రి.) 2. అన్ జెకా,
 3. లామా. 4 జలేఆ(జలగవలె)
 సాగుబడి. ఒర్నా.
 సాటి జనోజోజోజో. మొజ్జ జనోజోజోజో
 ఖాన్ ఎజ్జె=ఎవరు నా సమానముగా లేరు,
 సాధువు. లబాడి. లెబ్డి, లమాడి. లమాడి
 ఆ(క్రి)=సాడుజేయు.
 సాన. అలాగా

సానపట్టు. అరాగాడా. కుండింజి అరాగా
 డా=కత్తులు సాన బట్టు.
 సామగ్రి. డీనుసు.(తె). బిత్తి.
 సామలనారచెట్టు. కొంకొరె, కొక్కొరె
 (రూ).

సాయంతరము. రుబన్. ఒరుబన్. ఒరుబ్బెడన్
 (సాయంతరపువేళ) చూ. సూర్యుడు.

సారము. లకూలెకిడి లాబా లకూలకె డకు=
 భూమి సారవంతముగా ఉన్నది. రూ.
 లకుర్-లకెర్.

సారాయి. అలి; అబాసాల్ (విప్పసారాయి);
 ఓలోఇసాల్ (నల్లజీడివేసినకల్లు). సల్పమ్సా
 ల్ (జీలుగసారాయి), అరాసాల్ (జీలుగు
 సారాయి), సిత్రిసాల్ చోళ్లసారాయి);
 రుంకుసాల్ (బియ్యపుసారాయి); ఉడుజ్
 బాసాల్ (పొంగుకల్లు) డిజ్ బాసాల్
 (వంటకల్లు) సిండిసాల్ (ఈతకల్లు); గ
 స్సాల్ (కోతకల్లు) కురుఇ-సాల్ (గంటె
 లు మురగబెట్టి వండినది) అగుర్-సాల్
 (వరిపిండి మురగబెట్టి చేసినది ఇది దేవత
 లకు ప్రీయము).

సాల. గుంగూ.

సాలివాండు. సాలియ.

సాహసము. 1. రడ్డి. రడ్డి నేతె=సాహసించెను.

సాహసముగలవాడు. ఉమజ్. ఉమజ్ నేతె.

ఉమజ్ మర్. ఎర్బంతోజ్-మర్. ఉయుబ్
 మర్.

సాక్షి. సాక్షీమర్.

సాక్ష్యము. సాకి. జనేర్.

సి.

సింగారము. (చూడు శృంగారము).

సింగినాదము. తెత్తెడూ-వెడ్.

సిగ. ముడాడి.

సిగ్గు 1. గండ్రొఇ 2. గర్తొఇ. గండ్రొఇమోతె
 =సిగ్గుపడుతుంది. గండ్రొఇమెల్లె=సిగ్గుకప్పు
 వేసెను. అంటే సిగ్గువడెను. 3. గెలొఇగా
 లొఇ=సిగ్గుపడిపోయెను. సిగ్గుపడి వెళ్లెను.
 4. గెలొఇ-బొలొఇ.

సిద్ధముగ. అరెగావ్. ఒర్ అరె=దుక్కి-
 సిద్ధముగా ఉన్నది.

సిబ్బి. డల్లితనికీక్. రనుబ్. డనాలన్.

సిర్లబడ్డు. అరెడ్డా.

సిరి. సిరి.

సివాలాడు. మేర్నా. మేర్నొఇ=సోవకత్తె.

సీ.

సీతాఫలము. సీతా-గుర్.

సీమ. 1. తన్నోడన్ (హద్దు) 2. డీస. కి.నంపి.

సీల. సేలాజ్ (మేకు).

సీలనుండ. మమ్మా-స.

సు

సుఖము. సుక్క. ఇడక. సయూ.

సుగంధి. ఎరెజ్-నేవ్.

సుడి. గొయ్యోర్.

సుడిగాలి. గొయ్యోర్-కల.

సుత్తి. 1. సున్నతే. 2. సున్నకలొజ్.

సుద్ద. పలు-బొ.

సున్నపుకాయు. తెడారి.

సున్నము. సున్నుడుస.

సుందరము. లొకొ. తింసుచొఇ. =వెగిరివట్టు. తె

నక్కలి.

సుందరి. లజ్-బొఇ.

సుంసరుణు. లొకొరి.

సురికిర్ర. ముమ్మూగ్.

సురతిముచెయు. సొకొ బొనా. తొ. జో బొనా.

సులభము. తి. గొయ్యోర్. తియొర్ గావన బొరాగు

త్తిఇ=సులభముగా వని చేస్తాను.

సూ.

సూటి. తమ్మెడొజ్ (అగ్గువారిమొ||)

సూది. 1. బనొఇ. బనొగ్గు. 2. మగ్గి (వాకి).

సూరికత్తి. సినిమల్ల. సుగొమ్మొజ్ (రంసుప్ర
 క్కలు ద్దారుడండేసి).

సూర్యుడు. ఒయొజ్.

కాలము నిర్నయించుటకు సూర్యునిగమన
 మును అనుసరించి వాడుకొనే వాక్యములు;—

1. తిర్నొజ్తె ఒయొజ్. సూర్యుడు
 రెక్కలు ఆడంచుకున్నాడు.

2. జెయొజ్ తె. ఎర్రబడ్డాడు.

3. సనర్గడొజ్ తె. ఆ దుకువచ్చినాడు.

పల్లెల } తెల్లవారినది.
సారె }

దుజ్జో-యోజ్జోలె. సూర్యుడు ప్రకాశించి నాడు.

డఇ-యోజ్జోలె. సూర్యుడు ఎక్కి నాడు.

జామ్డాక్-యోజ్జోలె=చల్లివేళ అయినది.

తొంక-యోజ్జోలె=పదిగంటలవేళ అయినది.

డాగాకరాలె. ఎండ ఎక్కువయినది.

తంబా-యోజ్జోలె }
గరీ-యోజ్జోలె }
లడజ్జో-లడజ్జో-యోజ్జోలె } మధ్యాహ్నమైనది.

లజ్జో-బొజ్జో-యోజ్జోలె }

సడి-యోజ్జోలె=వాలినాడు.

రుబెజ్జో-యోజ్జోలె=షూడుగంటల వేళయింది.

ఉలమ్-యోజ్జోలె }
సుయూ-యోజ్జోలె } చల్లపడినాడు.

మెడోర్-మెడోర్-యోజ్జోలె=దిగిపోగా దిగిపోతూఉన్నాడు.

0. బుజ్జో-యోలెలె }
1. గయోజ్జో. } మునిగినాడు.

2. అర్జు. మూతపడ్డాడు.

3. ఒబ్బొలె. చల్లపడినది.

4. అరమ్మడ్-డయిలె-డెలె=చుట్టములను పోల్చలేని దృష్టి కలిగినది.

5. నంకొఇ-ఓ-లె=ఆకులు ముడుచుకొనువేళ అయినది.

6. తొగలెలె. రాత్రిఅయినది.

సె.

ఉండ్రు. పియాల్.

1. కంజీజ్ బెడ్ (ఏడుపందికోల) 2. ఆమ్.

3. మమ్మ 4. లూబర్.

5. త్తి. గత్నాలెకోజ్ (కల్లగీసేక త్తి).

యూట. బరూజేమ్. బరుఅబాబ్డా.

వి. గసుడోజ్ ఉసాల్ తమ్.

వు. సెలడా.

సె.

సేన.మరాతి. తుర్కాంజి (కన్ స్టేబులు).పర్సా మంజి (బంట్టోతులు). రుక్కు-మరంజి.

సేవ. కంబ్ర.

సేవించు. కంబ్రాఆ. కమా.

సె.

సైగ. (చేసెగ) 1. అగొఇ. అఇగులె. అగొ ఇలజ్జే. 2. తరీక్కా అ-సీ-బాతె=చేసెగ చే పిలుస్తున్నాడు.

సా.

సాంపు. ఇడక. లజ. బజ్జా

సాగసు. లజ. అమ్మరెలె తింకుడొఇ-అమ్మి.

సాట్ట. సాత్త.

సాన్నాయి. తరెతె.

సామ్మ. తంకమన్. బిత్తి.

సామ్మలు. 1. తజ్ లంజి. 2. లనూంజి. 3. జేలంజి.

సారోవత్తి. ఒండోర్.

సాలప. సాలపసేబ్.

సో.

సోకు. గతర్. మేర్. సోసుమ్ మెరె=దేవత సోకినది.

సోకుడు. పిసాసి.

సోది. తెడుజ్జో. మేరోబ్బి తెడుజ్జే=సోదికత్తె సోదె చెప్పతుంది.

సోమరి. రొండూమర్. బడ్డుఆమర్. లడుఇమర్. అన్ పొజ్జామర్.

సోమవారము. సాంబారా.

సోమిదచెట్టు. సోమీసేబన్. సామ్మసేబ్ (రూ)

సోల. సుల్లా.

సోలెను. గోజ్జే.

సా.

సోఖ్యము. ఇడక. నుక్క. సాడుక్క.

స్ం.

స్ంభము. సుండల్. సుండాన్. సుండాజ్.
స్ననము. మెమె. పిల్లలు వాడుకచేసే ముద్దుమాట, మాయోజ్.

స్త్రి.

స్త్రి. ఇన్ సెలూ. సెలూ.

స్థ.

స్థలము. లాబా. లబా.

స్థి.

స్థితి. 1. డర్కూన. 2. గోడన్.

స్నా.

స్నానము చేయు. ఉమానా. గోడా బోబ్నా =
రుద్దుకొని శిరస్నానము చేయు. అబుమా
అ=స్నాము చేయించు. అమామ్మా ఆ=
పిల్లలకు లాలలు పోయి.

స్నే.

స్నేహము. గడి. గడిగోసీలే = స్నేహము చేసికొని.
స్నేహితుడు గడి.

స్పా.

స్పాటకము. రుగాబొఇ. రిజెబోఇ (నూకలమ్మ)

స్ప.

స్పకానము. కింతిలూ. కింతిలోడన్.

స్వ.

స్వప్నము. గినువ్ తె. గునిమోల్.
స్వభావము. 1. డర్కూన. అనిన్నా డర్కూ.

న బజ్జితే = వాని స్వభావము మంచిది కాదు.

2. గుడమ్. (తె.)

స్వరము. సర్రజ్.

స్వల్పము. అనూఇ. అజి. అరి. (తొతోమి.
ముద్దుమాట (చూ. చిన్న.)

స్వా.

స్వాధీనము. ముంకాబా (భూమిగాని, పశు
వులుగాని, వస్తువుగాని) బోతే అముంకా
బాన్ డకు = ఎవరి స్వాధీనములో ఉన్నది?

హ

హక్కు. అక్కు.

హారాత్తుగా. 1. ఇలుఇగామ్. 2. పుళ్ళల
గామ్

హత్య. అనేడన్. కూని.

హద్దు తన్నోడన్. పాడి (చూ. పాలిమేగ).

హరించు. 1. సుసుడా. తంకా-ఇన్ సుసుడా
తే = నాసామ్మహరించినాడు. 2. అసర్.

హా.

హా (అలసినానని అర్థమిచ్చునంతా పాగకము)
హాని. క్రియ్యె (మరణము) అసు (నొప్పి)
కేబన్ (గాయము).

హాయిగా. ఉలామాతా. సుక్కాలె పుయుమ్
డమ్ (కా). పభోమ్ డమ్. నయూగామ్మే.
హారము. జుజ్జుల్ తజ్. జనోల్ జూలెతజ్.

హి.

హింస. క్రియ్యె (చావు) డుక్కా. అల్లర. అసు.
హింస. క్రియ్యె (మరణము) డుక్కా, అల్లర,
అసు.

హు.

హుకుము. బెర్నా. ఇడిల్.

హౌ.

హౌచ్చరిక. ముర్రా. ఇముర్రాబొ = వెళ్లి
హౌచ్చరిక చేయండి

